

NIEMIECKI
KODEKS CYWILNY

WRAZ

Z USTAWĄ WPROWADCZĄ

S P O L S Z C Z Y L I

HENRYK DAMM
SĘDZIA SĄDU OKRĘGOWEGO
W BYDGOSZCZY

KAROL GERSCHEL
SĘDZIA SĄDU OKRĘGOWEGO
W TORUNIU

CZĘŚĆ DRUGA

BYDGOSZCZ — NAKŁADEM WŁASNYM.
1922

KSIĘGA TRZECIA.
PRAWO RZECZOWE.

ROZDZIAŁ PIERWSZY.
POSIADANIE.

I. Posiadanie bezpośrednie.

1. Nabycie.

§ 854. Posiadanie rzeczy nabywa się przez uzyskanie faktycznego władztwa nad rzeczą. Do nabycia wystarcza zgoda dotychczasowego posiadacza i nabywcy, jeśli nabywca ma możliwość wykonywania władztwa nad rzeczą.

2. Wyłączający w posiadaniu.

§ 855. Jeżeli ktoś wykonuje faktyczne władztwo nad rzeczą za drugiego w tegoż gospodarstwie domowym albo przedsiębiorstwie zarobkowym albo z mocy podobnego stosunku, na podstawie którego musi stosować się do wskazówek drugiego odnoszących się do rzeczy, natenczas posiadaczem jest tylko drugi.

3. Utrata posiadania.

§ 856. Posiadanie kończy się, gdy posiadacz zaniecha faktycznego władztwa nad rzeczą albo je w inny sposób utraci.

Posiadanie nie kończy się wskutek przeszkody w wykonywaniu władztwa, która jest co do swej natury przejściową.

4. Dziedziczność.

§ 857. Posiadanie przechodzi na dziedzica.

5. Zakazana samowładność.

§ 858. Kto posiadaczowi wbrew jego woli odbiera posiadanie albo go w posiadaniu narusza, działa, o ile ustawa nie ze-

zwała na odebranie lub naruszenie, bezprawnie (zakazana samowładność).

Posiadanie nabyte przez zakazaną samowładność jest wadliwe. Następca w posiadaniu ponosi skutki wadliwości, jeżeli jest dziedzicem posiadacza albo przy nabyciu znał wadliwość posiadania swego poprzednika.

6. Ochrona posiadania.

a) Samoobrona.

§ 859. Nabywca może się wobec zakazanej samowładności bronić użyciem gwałtu.

Jeśli posiadaczowi odebrano rzecz ruchomą zapomocą zakazanej samowładności, może ją posiadacz gwałtem odebrać sprawcy przychwyconemu na gorącym uczynku lub ściganemu.

Jeżeli posiadaczowi gruntu odebrano posiadanie zapomocą zakazanej samowładności, może posiadacz natychmiast po odebraniu mu posiadania zawładnąć niem ponownie przez wyrzucenie sprawcy.

Te same prawa przysługują posiadaczowi wobec tego, który wedle § 852 ust. 2 ponosi skutki wadliwości posiadania.

§ 860. Do wykonania praw przysługujących posiadaczowi wedle § 859 uprawnionym jest także ten, kto wedle § 855 wykonuje za posiadacza faktyczne władztwo nad rzeczą.

b) Skarga o oddanie posiadania.

§ 861. Posiadacz może w razie odebrania mu posiadania zapomocą zakazanej samowładności żądać oddania mu posiadania od tego, który wobec niego posiada wadliwie.

Roszczenie to jest wykluczone, jeżeli odebrane posiadanie wobec obecnego posiadacza, albo jego prawozlewcy było wadliwe i uzyskano je w ostatnim roku przed odebraniem.

c) Skarga o naruszenie posiadania.

§ 862. Posiadacz może w razie naruszenia go w posiadaniu zapomocą zakazanej samowładności, żądać od naruszającego usunięcia naruszenia. Jeśli należy się obawiać dalszych naruszeń, może posiadacz skarżyć o zaniechanie.

Roszczenie to jest wykluczone, jeśli posiadacz w stosunku do naruszającego albo jego prawozlewcy posiada wadliwie i posiadanie uzyskano w ostatnim roku przed naruszeniem.

Zarzuty z prawa naruszającego.

§ 863. Roszczeniom oznaczonym w §§ 861, 862 można przeciwstawić prawo do posiadania albo do przedsięwzięcia czynności naruszającej jedynie w celu uzasadnienia twierdzenia, że odebranie względnie naruszenie posiadania nie jest zakazaną samowładnością.

Zgaśnięcie roszczeń o ochronę posiadania.

§ 864. Roszczenie powstałe wedle §§ 861, 862 gaśnie z upływem roku po dopuszczeniu się zakazanej samowładności, gdy przedtem nie dochodzono roszczenia zapomocą skargi.

Zgaśnięcie następuje także wtedy, gdy po dopuszczeniu się zakazanej samowładności prawomocnym wyrokiem ustalono, że sprawcy przysługuje prawo do rzeczy, na podstawie którego może żądać stworzenia stanu posiadania odpowiadającego jego postąpieniu.

7. Częściowe posiadanie.

§ 865. Przepisy §§ 858 do 864 stosują się także na korzyść tego, kto posiada tylko część rzeczy, w szczególności oddzielone ubikacje mieszkalne albo inne ubikacje.

8. Współposiadanie.

§ 866. Jeśli kilku posiada rzecz wspólnie, natenczas w ich stosunku wzajemnym ochrona posiadania nie ma miejsca o tyle, o ile chodzi o granice używania przysługującego poszczególnym (posiadaczom).

9. Prawo do poszukiwania na cudzym gruncie.

§ 867. Jeśli rzecz dostała się z władztwa posiadacza na grunt będący w posiadaniu drugiego, natenczas winien mu posiadacz gruntu zezwolić na poszukiwanie i odniesienie, o ile rzeczy tej w międzyczasie nie wzięto w posiadanie. Posiadacz gruntu może żądać zwrotu szkody powstałej przez poszukiwanie i odniesienie. Może odmówić zezwolenia, dopóki mu nie zostanie złożone zabezpieczenie, jeśli należy się obawiać powstania szkody; odmowa jest niedopuszczalną, jeśli ze zwłoką połączone jest niebezpieczeństwo.

II. Pośrednie posiadanie.

1. Pojęcie.

§ 868. Jeśli kto posiada rzecz jako użytkowca, zastawnik, dzierżawca, najmobioreca, przechowca, albo z mocy podobnego

stosunku, na podstawie którego jest wobec drugiego uprawniony albo zobowiązany do posiadania przez pewien czas, natenczas jest ten drugi także posiadaczem. (Posiadanie pośrednie).

2. Ochrona posiadania pośredniego.

§ 869. Jeśli na posiadaczu dopuszczono się zakazanej samowładności, natenczas roszczenia oznaczone w §§ 861, 862 przysługują też posiadaczowi pośredniemu. W razie odebrania posiadania uprawnionym jest posiadacz pośredni do żądania oddania posiadania zpowrotem dotychczasowemu posiadaczowi; jeśli ten nie może albo nie chce odebrać z powrotem posiadania, może posiadacz pośredni żądać, by jemu samemu posiadanie oddano. Pod tymi samymi warunkami może on w wypadku § 867 żądać, by mu zezwolono na poszukiwanie i odniesienie rzeczy.

3. Przeniesienie posiadania pośredniego.

§ 870. Posiadanie pośrednie można w ten sposób przenieść na drugiego, że się mu odstępuje roszczenie o wydanie rzeczy.

4. Kilkakrotne posiadanie pośrednie.

§ 871. Jeśli posiadacz pośredni pozostaje do osoby trzeciej w stosunku rodzaju określonego w § 868, natenczas i osoba trzecia jest posiadaczem pośrednim.

III. Posiadanie własne (Eigenbesitz).

§ 872. Kto posiada rzecz jako do niego należąca, jest posiadaczem własnym.

ROZDZIAŁ DRUGI.

OGÓLNE PRZEPISY O PRAWACH NA GRUNTACH.

1. Nabycie praw na gruntach.

§ 873. Do przeniesienia własności gruntu, do obciążenia gruntu prawem jakoteż do przeniesienia albo obciążenia takiego prawa potrzebna jest zgoda uprawnionego i drugiej strony co do nastąpić mającej zmiany prawa i wpisanie tej zmiany prawa do księgi gruntowej, o ile ustawa co innego nie przepisuje.

Przed wpisaniem są strony związane zgodą tylko wtedy, gdy oświadczenia udokumentowano sądownie lub notarialnie, albo złożono wobec urzędu ksiąg gruntowych albo do tego

urzędu wniesiono albo jeżeli uprawniony wręczył drugiej stronie zezwolenie na wpisanie odpowiadające przepisom ustawy o księgach gruntowych.

Powołanie się na zezwolenie na wpis.

§ 874. Przy wpisie prawa, którem obciąża się grunt, można się w celu bliższego określenia treści prawa powołać na zezwolenie na wpis, o ile ustawa co innego nie przepisuje.

2. Zniesienie praw na gruntach.

§ 875. Do zniesienia prawa na gruncie potrzebne są, o ile ustawa nic innego nie przepisuje, oświadczenie uprawnionego, że zrzeka się prawa i wykreślenie prawa w księdze gruntowej. Oświadczenie to należy złożyć wobec urzędu ksiąg gruntowych albo wobec tego, na którego korzyść ono następuje.

Przed wykreśleniem jest uprawniony związany swem oświadczeniem tylko wtedy, jeżeli złożył je wobec urzędu ksiąg gruntowych albo wręczył temu, na którego korzyść ono następuje, zezwolenie na wykreślenie, odpowiadające przepisom ustawy o księgach gruntowych.

§ 876. Jeśli prawo na gruncie obciążone jest prawem osoby trzeciej, natenczas potrzebną jest do zniesienia obciążonego prawa zgoda osoby trzeciej. Jeśli znieść się mające prawo przysługuje każdorazowemu właścicielowi drugiego gruntu, natenczas wymaganą jest, gdy ten grunt obciążony jest prawem trzeciego, zgoda trzeciego, chyba, że zniesienie nie narusza jego prawa. Zgodę należy oświadczyć wobec urzędu ksiąg gruntowych albo wobec tego, na którego korzyść ona następuje; ona jest nieodwołalna.

3. Zmiana treści praw na gruntach.

§ 877. Przepisy §§ 873, 874, 876 mają także zastosowanie do zmian treści prawa na gruncie.

4. Wpływ późniejszych ograniczeń rozporządzalności.

§ 878. Oświadczenie złożone przez uprawnionego po myśli §§ 873, 875, 877 nie staje się przez to bezskutecznem, że jego możność rozporządzania zostanie ograniczoną po chwili, w której oświadczenie stało się dlań wiążącym i uczyniono w urzędzie ksiąg gruntowych wnioski o wpis.

5. Stopień pierwszeństwa.

a) W ogólności.

§ 879. Stopień pierwszeństwa kilku praw, któremi obciążony jest grunt, oznacza się wedle porządku wpisów, jeśli prawa wpisane są w tym samym oddziale księgi gruntowej. Jeżeli prawa wpisane są w rozmaitych oddziałach, natenczas prawo wpisane z podaniem wcześniejszego dnia ma pierwszeństwo; prawa wpisane z podaniem tego samego dnia mają jednaki stopień pierwszeństwa.

Wpis jest dla stopnia pierwszeństwa także i wtedy miarodajny, jeśli zgoda wymagana wedle § 873 do nabycia prawa nastąpiła dopiero po wpisaniu.

Odmienne oznaczenie stopnia pierwszeństwa wymaga wpisania do księgi gruntowej.

b) Zmiana stopnia pierwszeństwa.

§ 880. Stopień pierwszeństwa można dodatkowo zmienić.

Do zmiany stopnia pierwszeństwa potrzebna jest zgoda uprawnionego, ustępującego i postępującego naprzód oraz wpis zmiany do księgi gruntowej; przepisy § 873 ust. 2 i § 878 mają zastosowanie. Jeśli ma ustąpić hipoteka, dług gruntowy albo rentowy, konieczną jest prócz tego zgoda właściciela. Zgodę należy oświadczyć wobec urzędu ksiąg gruntowych lub jednego z interesowanych; jest ona nieodwołalna.

Jeśli ustępujące prawo jest obciążone prawem trzeciego, mają odpowiednie zastosowanie przepisy § 876.

Stopnia pierwszeństwa przyznanego prawu postępującemu naprzód nie traci się przez to, że prawo ustępujące zostanie czynnością prawną zniesione.

Zmiana stopnia pierwszeństwa nie narusza praw, które mają stopień pierwszeństwa między prawem ustępującem a postępującem naprzód.

c) Zastrzeżenie stopnia pierwszeństwa.

§ 881. Właściciel może sobie przy obciążaniu gruntu prawem zastrzec uprawnienie wpisania innego prawa oznaczonego co do rozmiaru ze stopniem pierwszeństwa przed temże prawem.

Zastrzeżenie to wymaga wpisu do księgi gruntowej; wpis musi nastąpić przy prawie, które ma ustąpić.

W razie pozbycia gruntu przechodzi zastrzeżone uprawnienie na nabywcę.

Jeśli przed wpisem prawa, któremu przyznano pierwszeństwo, grunt obciążono innym prawem bez odpowiedniego zastrzeżenia, natenczas przyznane pierwszeństwo jest o tyle bezskuteczne, o ileby prawo wpisane z zastrzeżeniem stopnia pierwszeństwa z powodu obciążenia, które w międzyczasie nastąpiło, doznało uszczuplenia przewyższającego zastrzeżenie.

Zwrot wartości za wykreślić się mające prawo.

§ 882. Jeżeli grunt obciążono prawem, za które wedle przepisów o przymusowej licytacji uprawnionemu należy w razie zgaśnięcia przez udzielenie przybicia targu zwrócić wartość z najwyższej oferty, natenczas można oznaczyć najwyższą kwotę tego zwrotu. Oznaczenie wymaga wpisu do księgi gruntowej.

6. Prenotacja.

a) W ogólności.

§ 883. W celu zabezpieczenia roszczenia o przyznanie lub zniesienie prawa na gruncie albo na prawie obciążającym grunt albo o zmianę treści albo stopnia pierwszeństwa takiego prawa można w księdze gruntowej wpisać prenotację. Wpis prenotacji jest dopuszczalnym też w celu zabezpieczenia przyszłego albo warunkowego roszczenia.

Rozporządzenie gruntem albo prawem, przedsięwzięte po wpisaniu prenotacji, jest o tyle bezskuteczne, o ileby ono unieściwiło albo uszczupliło roszczenie. To samo stosuje się też, jeżeli rozporządzenie takie przedsięwzięte w drodze egzekucji albo wykonania aresztu albo przedsięwziął je zarządca masy konkursowej.

Stopień pierwszeństwa prawa, na ustanowienie którego skierowane jest roszczenie, oznacza się wedle wpisu prenotacji.

b) Odpowiedzialność dziedzica.

§ 884. O ile roszczenie jest zabezpieczone przez prenotację, nie może się dziedzic zobowiązanego powoływać na to, iż jego odpowiedzialność jest ograniczona.

c) Podstawa wpisu prenotacji.

§ 885. Prenotację wpisuje się na podstawie tymczasowego zarządzenia albo zezwolenia tego, czyjego gruntu względnie

prawa prenotacja dotyczy. Do zezwolenia tymczasowego zarządzenia nie potrzeba uprawdopodobnienia zagrożenia roszczenia, które ma być zabezpieczone.

Przy wpisie można się w celu bliższego określenia roszczenia, które ma być zabezpieczone, powołać na tymczasowe zarządzenie albo zezwolenie wpisu.

d) Wykreślenie.

α) Przez zarzut.

§ 886. Jeżeli temu, którego gruntu albo prawa prenotacja dotyczy, przysługuje zarzut, który trwale wyklucza dochodzenie roszczenia zabezpieczonego prenotacją, natenczas może on od wierzyciela domagać się usunięcia prenotacji.

β) Przez wywołanie.

§ 887. Jeżeli wierzyciel, którego roszczenie zabezpieczono prenotacją, nie jest znany, natenczas można go z jego prawem wykluczyć zapomocą postępowania wywoławczego, gdy zaistnieją wymogi oznaczone w § 1170 dla wykluczenia wierzyciela hipotecznego. Z wydaniem wyroku wykluczającego gaśnie skutek prenotacji.

Realizacja skutków prenotacji i zakazu pozbywania.

§ 888. O ile nabycie wpisanego prawa albo prawa na takim prawie jest bezskuteczne wobec tego, na którego korzyść wpisano prenotację, może ten ostatni żądać od nabywcy zgody na taki wpis lub wykreślenie, jakie jest potrzebne do urzeczywistnienia roszczenia zabezpieczonego prenotacją.

To samo stosuje się, jeżeli roszczenie jest zabezpieczone zakazem pozbywania.

7. Połączenie własności gruntu z ciężarem na gruncie.

§ 889. Prawo na gruncie obcym nie gaśnie przez to, że właściciel gruntu nabędzie prawo albo uprawniony własność gruntu.

8. Połączenie kilku gruntów.

§ 890. Kilka gruntów można złączyć w jeden grunt przez to, że właściciel spowoduje ich wpis w księdze gruntowej jako jeden grunt.

Grunt można uczynić częścią składową innego gruntu przez to, że właściciel spowoduje dopisanie w księdze gruntowej pierwszego do drugiego.

9. Domniemanie prawdziwości księgi gruntowej.

§ 891. Jeśli na czyjaś rzecz wpisane jest w księdze gruntowej prawo, istnieje domniemanie, że prawo to mu przysługuje.

Jeśli wpisane prawo zostało w księdze gruntowej wykreślone, istnieje domniemanie, że prawo nie istnieje.

10. Zaufanie do księgi gruntowej.

a) Przy nabyciu.

§ 892. Na korzyść tego, który nabywa prawo na gruncie albo prawo na takim prawie zapomocą czynności prawnej, uchodzi treść księgi gruntowej za prawdziwą, chyba, że wpisanym jest sprzeciw przeciw prawdziwości albo nabywcy jest wiadomem, że wpis jest nieprawdziwy. Jeśli uprawniony jest ograniczony w rozporządzalności prawem wpisanem do księgi gruntowej na korzyść pewnej osoby, natenczas to ograniczenie jest skutecznem wobec nabywcy tylko wtedy, gdy jest widocznem z księgi gruntowej albo nabywca o niem wie.

Jeśli do nabycia prawa wymagany jest wpis, natenczas miarodajnym jest dla wiadomości nabywcy czas uczynienia wniosku o wpis albo, jeżeli wymagana wedle § 878 zgoda dopiero później nastąpi, czas dojścia do skutku zgody.

b) W innych wypadkach.

§ 893. Przepisy § 892 mają odpowiednie zastosowanie, jeśli temu, na rzecz którego wpisano prawo do księgi gruntowej, na podstawie tego prawa uskuteczniło świadczenie albo jeśli on i drugi przedsięwzją odnośnie do tego prawa czynność prawną nie podpadającą pod przepisy § 892, zawierającą rozporządzenie tem prawem.

11. Sprostowanie księgi gruntowej.

a) W ogólności.

§ 894. Jeśli treść księgi gruntowej odnośnie do prawa na gruncie, prawa na takim prawie albo ograniczenia rozporządzalności rodzaju określonego w ust. 1 § 892 jest sprzeczną z istotnym stanem prawnym, natenczas może ten, którego prawo albo wcale nie albo nieprawdziwie jest wpisane lub wskutek wpisu nieistniejącego obciążenia albo ograniczenia zostało naruszone, żądać zgody na sprostowanie księgi gruntowej od tego, którego prawa to sprostowanie dotyczy.

b) Wpis prawa zobowiązanego.

§ 895. Jeśli sprostowanie może nastąpić dopiero po wpisie prawa obowiązanego po myśli § 894 do sprostowania, natenczas winien tenże na żądanie spowodować wpis swego prawa.

c) Przedłożenie listu.

§ 896. Jeżeli do sprostowania księgi gruntowej potrzeba przedłożenia listu hipotecznego, listu długu gruntowego albo listu długu rentowego, natenczas może ten na rzecz którego ma nastąpić sprostowanie, domagać się od posiadacza listu, by przedłożył list urzędowi ksiąg gruntowych.

d) Koszta.

§ 897. Koszta sprostowania księgi gruntowej i potrzebnych do tego celu oświadczeń ponosi ten, kto żąda sprostowania, o ile ze stosunku prawnego istniejącego między nim a zobowiązanym co innego nie wynika.

§ 898. Roszczenia oznaczone w §§ 894 do 896 nie ulegają przedawnieniu.

e) Sprzeciw.

§ 899. W wypadkach § 894 można wpisać sprzeciw przeciw prawdziwości księgi gruntowej.

Wpis następuje na podstawie tymczasowego zarządzenia albo zezwolenia tego, którego prawa sprostowanie dotyczy. Do zezwolenia tymczasowego zarządzenia nie potrzeba uprawdopodobnienia zagrożenia prawa tego, który wnosi sprzeciw.

12. Zasiedzenie tabularne.

§ 900. Kto nie nabywszy własności, jest wpisany w księdze gruntowej jako właściciel, nabywa własność, jeśli wpis istniał przez trzydzieści lat i przez ten czas posiadał grunt jako własny. Czasokres trzydziestoletni oblicza się tak samo jak czasokres zasiedzenia rzeczy ruchomej. Bieg czasokresu jest wstrzymany tak długo, jak długo w księdze gruntowej wpisany jest sprzeciw przeciw prawdziwości wpisu.

Te przepisy mają odpowiednie zastosowanie, jeśli na czyjąś rzecz wpisano nieprzysługujące mu inne prawo, które uprawnia do posiadania gruntu albo którego wykonywanie jest chronione wedle przepisów obowiązujących dla posiadania. Dla stopnia pierwszeństwa prawa miarodajnym jest wpis.

13. Przedawnienie.

a) Praw wykreślonych.

§ 901. Jeśli prawo na obcym gruncie niesłusznie wykreślono z księgi gruntowej, natenczas gaśnie ono, gdy roszczenie uprawnionego do właściciela ulegnie przedawnieniu. To samo stosuje się, gdy prawa na obcym gruncie powstałego z mocy ustawy, nie wpisano do księgi gruntowej.

b) Praw wpisanych.

§ 902. Roszczenia z praw wpisanych do księgi gruntowej nie ulegają przedawnieniu. Nie odnosi się to do roszczeń o zaległości z powracających świadczeń albo o odszkodowanie.

Prawo, z powodu którego wpisano sprzeciw przeciw prawdziwości księgi gruntowej, stoi na równi z prawem wpisanem.

ROZDZIAŁ TRZECI.

TYTUŁ PIERWSZY.

TREŚĆ WŁASNOŚCI.

1. W ogólności.

a) Treść własności.

§ 903. Właściciel rzeczy może, o ile nie sprzeciwia się temu ustawa, albo prawa osób trzecich, z rzeczą robić to co mu się podoba i inne osoby wykluczyć od wszelkich oddziaływań na nią.

b) Dozwolona obrona konieczna.

§ 904. Właściciel rzeczy nie ma prawa zakazania drugiemu oddziaływania na rzecz, jeśli oddziaływanie jest koniecznem do odwrócenia obecnego niebezpieczeństwa i grożąca szkoda jest w stosunku do szkody powstającej dla właściciela z oddziaływania niestosunkowo wielką. Właściciel może się domagać zwrotu powstałej dlań szkody.

2. Odnośnie do gruntów.

a) Przestrzenna rozciągłość własności gruntu.

§ 905. Prawo właściciela gruntu rozciąga się na przestrzeń ponad powierzchnią i na ziemię (Erdkörper)) pod powierzch-

nią. Właściciel nie może jednak zakazać oddziaływań, które przedsięwzięto w takiej wysokości lub głębokości, że on nie ma żadnego interesu w ich wykluczeniu.

b) Oddziaływania na inne grunta przez gazy, dym, szmery i t. p.

§ 906. Właściciel gruntu nie może o tyle zakazać doprowadzania gazów, pary, zapachów, dymu, sadzy, gorąca, szmerów, wstrząśnień i innych podobnych oddziaływań wychodzących z innego gruntu, o ile oddziaływanie albo wcale nie albo tylko nieistotnie narusza używanie jego gruntu albo jest skutkiem używania drugiego gruntu, które wedle stosunków miejscowych jest zwyczajnem przy gruntach tego położenia. Sprawozdanie zapomocą osobnego przewodu jest niedopuszczalne.

c) Urządzenia na gruntach sąsiednich.

§ 907. Właściciel gruntu może żądać, by na sąsiednich gruntach nie zakładano albo nie utrzymywano urządzeń (Anlagen), co do których można z pewnością przewidywać, iż ich istnienie lub używanie spowoduje niedopuszczalne oddziaływanie na jego grunt. Jeżeli urządzenie odpowiada przepisom ustaw krajowych, które przepisują pewien odstęp od granicy albo inne środki ochronne, natenczas można domagać się usunięcia urządzenia dopiero wówczas, gdy niedopuszczalne oddziaływanie rzeczywiście się ujawni.

Drzewa i krzewy nie należą do urządzeń po myśli tych przepisów.

d) Niebezpieczeństwo zawalenia się przy budynkach.

§ 908. Jeśli gruntowi zagraża niebezpieczeństwo, że przez zawalenie się budynku lub innej budowli (Werkes), która jest połączona z sąsiednim gruntem, albo przez odłączenie się części budynku lub budowli zostanie uszkodzony, natenczas może właściciel żądać od tego, który wedle § 836 ust. 1 albo § 837, 838 byłby odpowiedzialny za powstałą szkodę, by poczynił kroki potrzebne w celu odwrócenia niebezpieczeństwa.

e) Zakazane pogłębienie gruntu.

§ 909. Gruntu nie można w ten sposób pogłębić, by ziemia gruntu sąsiedniego utraciła potrzebną podporę, chyba, że postarano się o inne wystarczające umocnienie.

f) Korzenie wrastające się w cudzy grunt i gałęzie przewieszające się.

§ 910. Właściciel gruntu może obciąć i zostawić sobie korzenie drzewa albo krzewu, które przedostały się ze sąsiedniego gruntu. To samo stosuje się do przewieszających się gałęzi, jeżeli właściciel wyznaczył posiadaczowi sąsiedniego gruntu odpowiedni czasokres do usunięcia i usunięcie nie nastąpiło w przeciągu tego czasokresu.

Właścicielowi nie przysługuje to prawo, jeżeli korzenie albo gałęzie nie naruszają używania gruntu.

g) Owoce spadające na sąsiedni grunt.

§ 911. Owoce, które spadają z drzewa lub krzewu na grunt sąsiedni, uchodzą za owoce tego gruntu. Przepis ten nie ma zastosowania, jeżeli grunt sąsiedni służy do publicznego użytku.

h) Wbudowanie się w obcy grunt.

§ 912. Jeżeli właściciel gruntu przy budowaniu budynku bez złego zamiaru lub bez grubego niedbalstwa wybudował budynek poza granicą swego gruntu, winien sąsiad wbudowanie się znosić, chyba, że sprzeciwił się temu przed albo zaraz po przekroczeniu granicy.

Sąsiada należy odszkodować rentą pieniężną. Dla wysokości renty miarodajnym jest czas przekroczenia granicy.

Renta za wbudowanie się.

§ 913. Rentę za wbudowanie się w obcy grunt winien każdorazowy właściciel drugiego gruntu uiszczać właścicielowi gruntu sąsiedniego.

Rentę należy uiszczać rocznie zgóry.

§ 914. Prawo do renty idzie przed wszystkimi innymi prawami istniejącymi na obciążonym gruncie, nawet przed starszemi. Gaśnie z usunięciem budowy.

Prawa nie wpisuje się do księgi gruntowej. Do zrzeczenia się prawa jakoteż do ustalenia wysokości renty przez umowę potrzebnym jest wpis.

Zresztą stosują się przepisy, obowiązujące dla ciężaru rzeczowego istniejącego na rzecz każdorazowego właściciela gruntu.

§ 915. Uprawniony do pobierania renty może się każdej chwili domagać, by zobowiązany do płacenia renty za równoczesnym przeniesieniem własności części gruntu, na której umieszczono budowlę, zwrócił mu tę wartość, którą część zabu-

dowana miała w chwili przekroczenia granicy. Jeśli skorzysta z przysługującego mu uprawnienia, oznaczają się prawa i obowiązki obu stron wedle przepisów o kupnie.

Za czas do przeniesienia własności należy rentę dalej płacić.

§ 916. Jeżeli przez wbudowanie się w obcy grunt uszczupiono dziedziczne prawo budowania albo służebność na sąsiednim gruncie, natenczas mają na korzyść uprawnionych odpowiednie zastosowanie przepisy §§ 912 do 914.

i) Droga konieczna.

§ 917. Jeśli gruntowi brak połączenia z publiczną drogą koniecznego do prawidłowego używania, natenczas może właściciel żądać od sąsiadów, by aż do usunięcia braku znosili używanie ich gruntów w celu stworzenia potrzebnego połączenia. Kierunek drogi koniecznej i zakres prawa używania ustala w razie potrzeby wyrok.

Sąsiadów, przez których grunta prowadzi droga konieczna, należy odszkodować rentą pieniężną. Przepisy § 912 ust. 2, zd. 2 i §§ 913, 914, 916 stosują się odpowiednio.

§ 918. Obowiązek do znoszenia drogi koniecznej nie istnieje, jeżeli właściciel samowolną czynnością zniósł dotychczasowe połączenie gruntu z drogą publiczną.

Jeżeli skutek pozbycia części gruntu odcięto pozbytą albo zatrzymaną część od połączenia z drogą publiczną, natenczas winien właściciel tej części, przez którą odbywało się dotąd połączenie, znosić drogę konieczną. Z pozbyciem części stoi na równi pozbycie jednego z kilku gruntów, należących do tego samego właściciela.

j) Granica.

1. Odgraniczenie.

§ 919. Właściciel gruntu może domagać się od właściciela sąsiedniego gruntu, by ten współdziałał z nim przy sporządzaniu stałych znaków granicznych, a jeżeli znak graniczny został przesunięty albo stał się niewidocznym, przy jego przywróceniu.

Sposób odgraniczania i postępowanie oznacza się wedle ustaw krajowych; jeżeli ustawy te nie zawierają żadnych przepisów, rozstrzyga zwyczaj miejscowy.

Koszta odgraniczenia ponoszą strony interesowane po równych częściach, o ile z istniejącego między nimi stosunku prawnego co innego nie wynika.

2. Zatarcie się granicy.

§ 920. Jeżeli w razie zatarcia się granicy nie można odnaleźć prawdziwej granicy, natenczas miarodajnym jest dla odgraniczenia stan posiadania. Jeżeli nie można ustalić stanu posiadania, należy każdemu gruntowi przyznać jednaki kawałek spornej przestrzeni.

O ile odpowiadające tym przepisom oznaczenie granicy doprowadzi do wyniku, który się nie zgadza ze stwierdzonymi okolicznościami, w szczególności z niezaprzeczoną wielkością gruntów, należy granice w ten sposób oznaczyć, by granica przy uwzględnieniu tych okoliczności odpowiadała słuszości.

3. Rów, mur, lub inne tym podobne znaki graniczne.

§ 921. Jeżeli dwa grunta oddziela od siebie wolna przestrzeń, brzeg, kąć, rów, mur, krzew, żywopłot, płot albo inne urządzenie, służące na korzyść obu gruntów, natenczas istnieje domniemanie, że właściciele tych gruntów są wspólnie uprawnieni do używania urządzenia, o ile zewnętrzne znamiona nie wskazują na to, że urządzenie to należy wyłącznie do jednego z sąsiadów.

§ 922. Jeżeli sąsiedzi są wspólnie uprawnieni do używania jednego z urządzeń oznaczonych w § 921, natenczas może każdy z nich używać go do celu, wynikającego z jego właściwości o tyle, o ile nie zostanie naruszone współużywanie drugiego. Koszta utrzymania ponoszą sąsiedzi po równej części. Jak długo jeden ze sąsiadów ma interes w dalszym istnieniu urządzenia, nie wolno go bez jego zgody usunąć lub zmienić. Zresztą oznacza się stosunek prawny między sąsiadami wedle przepisów o wspólności.

4. Drzewo graniczne.

§ 923. Jeżeli drzewo stoi na granicy, natenczas należą się owoce, a w razie ścięcia drzewa, i drzewo sąsiadom po równej części.

Każdy ze sąsiadów może się domagać usunięcia drzewa. Koszta usunięcia ponoszą sąsiedzi po równej części. Sąsiad, który domaga się usunięcia, ponosi jednak sam koszta, gdy drugi zrzeka się prawa do drzewa; pierwszy nabywa z odłą-

zeniem wyłączoną własność. Roszczenie o usunięcie jest wykluczone, jeżeli drzewo służy jako znak graniczny i wedle okoliczności nie można go zastąpić innym celowi odpowiednim znakiem granicznym.

Te przepisy stosują się też do rosnącego na granicy krzewu.

Przedawnienie.

§ 924. Roszczenie, wynikające z §§ 907 do 909, § 915, § 917 ust. 1, § 918 ust. 2, §§ 919, 920 i § 923 ust. 2, nie ulegają przedawnieniu.

TYTUŁ DRUGI.

NABYCIE I UTRATA WŁASNOŚCI GRUNTU.

I. Nabycie.

a) Zdanie gruntu (Auflassung).

§ 925. Potrzebną wedle § 873 do przeniesienia własności gruntu zgodę pozbywającego i nabywcy (zdanie gruntu) musi się oświadczyć wobec urzędu ksiąg gruntowych, przyczem obie strony muszą być równocześnie obecne. Zdanie gruntu, które nastąpiło pod warunkiem lub z oznaczeniem czasu, jest bezskuteczne.

b) Nabycie przynależności gruntu.

§ 926. Jeżeli pozbywający i nabywca są zgodni w tem, że pozbycie ma się odnosić też do przynależności gruntu, natenczas nabywa nabywca z własnością gruntu też własność istniejących w chwili nabycia przedmiotów przynależności, o ile one należą do pozbywającego. W razie wątpliwości należy przyjąć, że pozbycie ma się odnosić też do przynależności.

Jeżeli nabywca na podstawie pozbycia nabywa posiadanie przedmiotów przynależności, które nie należą do pozbywającego albo są obciążone prawami osób trzecich, natenczas mają zastosowanie przepisy §§ 932 do 936; dla dobrej wiary nabywcy miarodajnym jest czas uzyskania posiadania.

c) Zasiedzenie przez nieuprawnionego.

§ 927. Właściciela gruntu można wykluczyć z jego prawem zapomocą postępowania wywoławczego, jeżeli grunt od trzydziestu lat posiadał drugi jako własny. Czas posiadania oblicza się tak samo jak czasokres przy zasiedzeniu rzeczy ruchomej.

mej. Jeżeli właściciel wpisany jest w księdze gruntowej, natenczas jest postępowanie wywoławcze dopuszczalne tylko wtedy, gdy właściciel zmarł albo zaginął i od trzydziestu lat nie nastąpił żaden wpis, który wymagał zgody właściciela.

Ten, który uzyskał wyrok orzekający wykluczenie, nabywa własność przez to, że spowoduje wpisanie siebie w księdze gruntowej za właściciela.

Jeżeli przed wydaniem wyroku orzekającego wykluczenie wpisano osobę trzecią za właściciela albo z powodu własności osoby trzeciej wpisano przeciw przeciw prawdziwości księgi gruntowej, natenczas wyrok nie jest skutecznym przeciw osobie trzeciej.

II. Utrata własności przez zrzeczenie się.

§ 928. Własność gruntu można w ten sposób porzucić, że właściciel zrzeka się własności wobec urzędu ksiąg gruntowych i zrzeczenie to zostanie wpisane w księdze gruntowej.

Prawo przywłaszczenia sobie porzuconego gruntu przysługuje skarbowi państwa tego państwa związkowego, w którego obszarze grunt leży. Skarb państwa nabywa własność przez to, że spowoduje wpisanie siebie za właściciela.

TYTUŁ TRZECI.

NABYCIE I UTRATA WŁASNOŚCI RZECZY RUCHOMYCH.

I. PRZENIESIENIE.

I. Przeniesienie.

a) Oddanie.

§ 929. Do przeniesienia własności rzeczy ruchomej potrzeba, by właściciel oddał rzecz nabywcy i by obaj byli zgodni w tem, że własność ma przejść na nabywcę. Jeżeli nabywca posiada rzecz, natenczas wystarcza zgoda co do przejścia własności.

b) Constitutum possessorium.

§ 930. Jeżeli właściciel posiada rzecz, natenczas można oddanie zastąpić przez to, że właściciel i nabywca umówią stosunek prawny, na podstawie którego nabywca uzyskuje posiadanie pośrednie.

c) Odstąpienie roszczenia o własność.

§ 931. Jeżeli osoba trzecia rzecz posiada, może właściciel zamiast oddania odstąpić nabywcy roszczenie o wydanie rzeczy.

Nabywanie własności na podstawie dobrej wiary.

§ 932. Przez pozbycie przedsięwzięte wedle § 929 staje się nabywca także wówczas właścicielem, gdy rzecz nie należy do pozbywającego, chyba, że w czasie, w którymby wedle tych przepisów nabył własność, nie był w dobrej wierze. W wypadku § 929 zd. 2 stosuje się to jednak tylko wtedy, gdy nabywca nabył posiadanie od pozbywającego.

Nabywca nie jest w dobrej wierze, jeżeli jest mu wiadomem albo wskutek grubego niedbalstwa nie jest wiadomem, że rzecz nie należy do pozbywającego.

§ 933. Jeżeli rzecz pozbyta wedle § 930 nie należy do pozbywającego, natenczas staje się nabywca właścicielem, gdy pozbywający odda mu rzecz, chyba, że w tym czasie nie jest w dobrej wierze.

§ 934. Jeżeli rzecz pozbyta wedle § 931 nie należy do pozbywającego, natenczas staje się nabywca, gdy pozbywający jest pośrednim posiadaczem rzeczy, właścicielem z chwilą odstąpienia roszczenia, w innych wypadkach wtedy, gdy otrzyma posiadanie od osoby trzeciej, chyba, że w chwili odstąpienia roszczenia albo nabycia posiadania nie jest w dobrej wierze.

Pozbycie rzeczy skradzionych, zgubionych i t. d.

§ 935. Nabycie własności na podstawie §§ 932 do 934 nie ma miejsca, jeżeli rzecz właścicielowi skradziono, tenże ją zgubił, albo ona mu w inny sposób zginęła. To samo stosuje się, jeżeli właściciel był tylko pośrednim posiadaczem, wtedy gdy rzecz posiadaczowi zginęła.

Te przepisy nie mają zastosowania do pieniędzy albo papierów na okaziciela jakoteż do rzeczy, sprzedanych w drodze publicznej licytacji.

Prawa osób trzecich.

§ 936. Jeżeli rzecz pozbyta obciążona jest prawem osoby trzeciej, natenczas gaśnie to prawo z nabyciem własności. W wypadku § 929 zd. 2 stosuje się to jednak tylko wtedy, gdy nabywca otrzymał posiadanie od pozbywającego.

Jeżeli pozbycie nastąpiło wedle § 930 albo gdy rzecz pozbyta wedle § 931 nie była w pośrednim posiadaniu pozby-

wającego, natenczas gaśnie prawo osoby trzeciej dopiero wtedy, gdy nabywca uzyska posiadanie rzeczy na podstawie pozbycia.

Prawo trzeciego nie gaśnie, jeżeli nabywca w czasie miarodajnym wedle ustępu 1 odnośnie do prawa nie był w dobrej wierze.

Jeżeli w wypadku § 931 prawo przysługuje trzeciemu posiadaczowi, natenczas nie gaśnie ono nawet wobec nabywcy w dobrej wierze.

II. ZASIEDZENIE.

Wymogi i skutki.

§ 937. Kto posiada rzecz ruchomą przez dziesięć lat jako własną nabywa własność (zasiedzenie).

Zasiedzenie jest wykluczone, gdy nabywca przy nabyciu posiadania własnego nie jest w dobrej wierze albo gdy później się dowie, że nie przysługuje mu własność.

Domniemanie posiadania.

§ 938. Jeżeli ktoś z początku i przy końcu pewnego czasokresu posiada rzecz jako własną, natenczas istnieje domniemanie, że jego posiadanie własne istniało też w międzyczasie.

Wstrzymanie zasiedzenia.

§ 939. Zasiedzenie nie może się rozpocząć, a jeżeli się rozpoczęło, dalej postępować tak długo, jak długo wstrzymaniem jest przedawnienie roszczenia o własność albo przepisy §§ 206, 207 nie zezwalają na jego ukończenie.

Przerwa zasiedzenia.

§ 940. Zasiedzenie przerywa się przez utratę posiadania własnego.

Zasiedzenie uważa się za nieprzerwane, gdy posiadacz rzeczy posiadający ją jako własną, wbrew swej woli to posiadanie utracił i uzyskał je z powrotem w przeciągu roku, albo wskutek skargi wniesionej w przeciągu tego czasokresu.

§ 941. Zasiedzenie przerywa się, jeżeli roszczenia o własność dochodzone sądownie przeciw posiadaczowi posiadającemu rzecz jako własną albo w razie posiadania pośredniego przeciw temu posiadaczowi, który swe prawo do posiadania wywodzi od posiadacza posiadającego rzecz jako własną; przerwa następuje jednak jedynie na korzyść tego, który ją spowo-

duje. Przepisy §§ 209 do 212, 216, 219, 222 obowiązujące dla przedawnienia mają odpowiednie zastosowanie.

Nowe zasiedzenie po przerwie.

§ 942. W razie przerwy zasiedzenia nie uwzględnia się czasu, który upłynął do przerwy; nowe zasiedzenie może się rozpocząć dopiero po ukończeniu przerwy.

Policzenie czasu posiadania poprzednika w posiadaniu.

§ 943. Jeżeli rzecz przez następstwo prawne dostanie się w posiadanie własne osoby trzeciej, natenczas policza się osobie trzeciej czas zasiedzenia, który upłynął podczas posiadania prawozlewcy.

Posiadacz spadku.

§ 944. Diedzicowi policza się czas zasiedzenia, który upłynął na korzyść posiadacza spadku.

Prawa osób trzecich.

§ 945. Z nabyciem własności przez zasiedzenie gasną prawa osób trzecich nabyte na rzeczy przed nabyciem posiadania własnego, chyba, że posiadacz posiadający rzecz jako własną przy nabyciu posiadania własnego nie jest w dobrej wierze odnośnie do tych praw albo o ich istnieniu później się dowie. Czas zasiedzenia musi upłynąć też odnośnie do prawa osoby trzeciej: przepisy §§ 939 do 944 mają odpowiednie zastosowanie.

III. POŁĄCZENIE. ZMIESZANIE.

1. Połączenie.

§ 946. Jeżeli rzecz ruchomą połączono z gruntem w ten sposób, że stanie się ona istotną częścią składową gruntu, natenczas rozszerza się własność gruntu i na tę rzecz.

§ 947. Jeżeli rzeczy ruchome połączono ze sobą w ten sposób, że stają się one istotnymi częściami składowymi jednolitej rzeczy, natenczas stają się dotychczasowi właściciele współwłaścicielami tej rzeczy; udziały oznaczają się wedle stosunku wartości, którą te rzeczy miały w czasie połączenia.

Jeżeli jedną z tych rzeczy uważać należy za rzecz główną, natenczas nabywa jej właściciel wyłączną własność.

2. Zmieszanie.

§ 948. Jeżeli rzeczy ruchome zmieszano lub pomieszano w ten sposób, że nie można ich rozdzielić, natenczas mają przepisy § 947 odpowiednie zastosowanie.

Z niemożnością rozdzielenia stoi narówni, jeżeliby rozdzielenie zmieszanych lub pomieszanych rzeczy było połączone z niestosunkowymi kosztami.

Prawa osób trzecich.

§ 949. W razie zgaśnięcia własności rzeczy wedle §§ 946 do 948 gasną też i inne na tej rzeczy istniejące prawa. Jeżeli właściciel obciążonej rzeczy nabywa współwłasność, natenczas prawa te istnieją dalej na udziale, który wstępuje w miejsce rzeczy. Jeżeli właściciel rzeczy obciążonej staje się wyłącznym właścicielem, natenczas, rozszerzają się te prawa na rzecz przystępującą (hinzutretende Sache).

3. Przerobienie, przekształcenie.

§ 950. Kto przez przerobienie albo przekształcenie jednego albo kilku materiałów stwarza nową rzecz ruchomą, nabywa własność na nowej rzeczy, o ile wartość przerobienia albo przekształcenia nie jest o wiele niższa, aniżeli wartość materiału. Za przerobienie uważa się też pisanie, rysowanie, malowanie, drukowanie, grawirowanie albo podobne opracowywanie powierzchni.

Z nabyciem własności na nowej rzeczy gasną prawa istniejące na materiale.

Wyrównanie utraty prawa w wypadkach §§ 946—950.

§ 951. Kto wskutek przepisów §§ 946 do 950 ponosi uszczerbek w prawie, może od tego, na którego korzyść następuje zmiana prawa, żądać wynagrodzenia w pieniądzu wedle przepisów o wydanie niesłusznego wzbogacenia. Nie można się domagać przywrócenia do pierwotnego stanu.

Przepisy o obowiązku zwrotu szkody z powodu niedozwolonych czynów jakoteż przepisy o zwrot nakładów i o prawie zabrania urzędzenia pozostają nienaruszone. W wypadkach §§ 946 947 jest dopuszczalnem zabranie urzędzenia wedle przepisów o prawie zabrania posiadacza w stosunku do właściciela nawet wtedy, gdy połączenia nie uskutecznił posiadacz rzeczy głównej.

Własność skryptu dłużnego i t. d.

§ 952. Własność skryptu dłużnego o pretensję przysługuje wierzycielowi. Prawo trzeciego na pretensji odnosi się też do skryptu dłużnego.

To samo stosuje się do dokumentów o inne prawa, na podstawie których można żądać świadczenia, w szczególności do listów hipotecznych, długu gruntowego i rentowego.

IV. NABYCIE PŁODÓW I INNYCH CZĘŚCI SKŁADOWYCH RZECZY.

Nabycie przez właściciela.

§ 953. Plody i inne części składowe rzeczy należą także po oddzieleniu do właściciela rzeczy, o ile z przepisów §§ 954 do 957 nic innego nie wynika.

Nabycie przez rzeczowo uprawnionego.

§ 954. Kto na podstawie prawa na rzeczy cudzej ma uprawnienie do przywłaszczenia sobie plodów albo innych części składowych rzeczy, nabywa własność ich z chwilą oddzielenia, co jednak nie narusza zastosowania przepisów §§ 955 do 957.

Nabycie owoców przez posiadacza posiadającego rzecz jako własną.

§ 955. Kto posiada rzecz jako własną, nabywa własność plodów i innych części składowych należących do owoców rzeczy z oddzieleniem, co jednak nie narusza zastosowania przepisów §§ 956, 957. Nabycie jest wykluczone, gdy posiadacz posiadający rzecz jako własną, nie jest uprawniony do posiadania własnego albo drugi na podstawie prawa na rzeczy jest uprawniony do pobierania owoców a posiadacz posiadający rzecz jako własną przy nabyciu posiadania własnego nie jest w dobrej wierze albo przed oddzieleniem dowie się o wadzie w prawie.

Z posiadaczem posiadającym rzecz jako własną stoi na równi ten, kto posiada rzecz w celu wykonywania na niej prawa pobierania użytków.

Do posiadania własnego i posiadania, stojącego z nim na równi, stosuje się odpowiednio przepis § 940 ust. 2.

Nabycie owoców przez osobiście uprawnionego.

§ 956. Jeżeli właściciel zezwala drugiemu, by tenże przywłaszczył sobie plody albo inne części składowe rzeczy, natenczas ten ostatni nabywa ich własność w wypadku, gdy mu oddano posiadanie rzeczy, z oddzieleniem, w innych wypadkach z wzięciem w posiadanie. Jeżeli właściciel jest do takiego zezwolenia obowiązany, natenczas nie może on zezwolenia odwołać tak długo, jak długo drugi posiada oddaną mu rzecz.

To samo stosuje się, gdy zezwolenia takiego udzieli nie właściciel, lecz drugi, do którego należą plody i inne części składowe po oddzieleniu.

§ 957. Przepisy § 956 stosują się także wtedy, gdy ten, który zezwala drugiemu na przywłaszczenie, nie ma do tego prawa, chyba, że drugi, w wypadku gdy mu oddano posiadanie, przy oddaniu, w innych wypadkach przy wzięciu w posiadanie plodów albo innych części składowych nie jest w dobrej wierze albo przed oddzieleniem dowie się o braku w prawic.

V. PRZYWŁASZCZENIE.

Nabycie niczyich rzeczy ruchomych.

§ 958. Kto bierze niczyją rzecz ruchomą w posiadanie własne, nabywa własność tej rzeczy.

Nie nabywa się własności, jeżeli przywłaszczenie jest ustawowo zakazane albo jeżeli przez wzięcie w posiadanie naruszono prawo drugiego do przywłaszczenia.

Kiedy rzecz staje się niczyją.

§ 959.* Rzecz ruchoma staje się niczyją, jeśli właściciel zaniecha posiadania w zamiarze zrzeczenia się własności.

Niczyje zwierzęta.

§ 960. Dzikie zwierzęta są niczyjemi, jak długo są na wolności. Dzikie zwierzęta znajdujące się w zwierzyńcach, ryby w stawach albo innych zamkniętych wodach prywatnych, nie są niczyjemi.

Jeżeli złapane dzikie zwierzę uzyska na nowo wolność, staje się ono niczyjem, gdy właściciel go bezzwłocznie nie ściga albo gdy zaniecha ścigania.

Ułaskawione zwierzę staje się niczyjem, jeżeli się odzwyczai od powracania na przeznaczone dlań miejsce.

Pszczoły.

§ 961. Jeżeli rój pszczół wylatuje, natenczas staje się on niczym, gdy właściciel go bezzwłocznie nie ściga albo gdy właściciel zaniecha ścigania.

§ 962. Właściciel roju może przy ściganiu wstępować na cudze grunty. Jeżeli rój osiadł w obcym niezajętym ulu, natenczas może właściciel roju otworzyć ul w celu złapania pszczół i plastry wyjąć albo wyłamać. Właściciel winien zwrócić powstałą szkodę.

§ 963. Jeżeli kilka roi należących do kilku właścicieli wyleci z ulów i połączy się, natenczas stają się właściciele, którzy swoje roje ścigali, współwłaścicielami przychwyconego ogólnego roju; udziały oznaczają się wedle ilości ściganych rojów.

§ 964. Jeżeli rój osiadł w cudzym zajętym ulu, natenczas rozszerza się własność i inne prawa do pszczół, które w ulu już przebywały, na pszczoły, które w nim osiadły. Własność i inne prawa istniejące na tym ostatnim roju gasną.

VI. ZNALEZIENIE RZECZY.

I. Znalezienie w ogólności.

Zawiadomienie o znalezieniu.

§ 965. Kto znajduje rzecz zgubioną i ją sobie zabiera, winien o tem bezzwłocznie zawiadomić tego, który ją zgubił albo właściciela albo inną osobę uprawnioną do odbioru.

Jeżeli znalazca nie zna uprawnionego do odbioru albo jeżeli nie zna jego miejsca pobytu, winien bezzwłocznie zawiadomić władzę policyjną o znalezieniu tudzież o okolicznościach, które mogą być waznemi dla odszukania uprawnionego do odbioru. Gdy rzecz nie jest warta więcej niż trzy marki, odpada potrzeba zawiadomienia.

Przechowanie. Sprzedaż rzeczy znalezionej w drodze licytacji.

§ 966. Znalazca obowiązany jest do przechowania rzeczy.

Jeżeli należy się obawiać zepsucia rzeczy lub jeżeli przechowywanie jest połączone z niestosunkowymi kosztami, winien znalazca spowodować sprzedaż rzeczy w drodze publicznej licytacji. Przed licytacją należy zawiadomić władzę policyjną. Uzyskana przy licytacji suma wstępuje w miejsce rzeczy.

Oddanie rzeczy policji.

§ 967. Znalazca jest uprawniony a wskutek zarządzenia władzy policyjnej obowiązany do oddania rzeczy albo ceny uzyskanej przy licytacji, władzy policyjnej.

Odpowiedzialność znalazcy.

§ 968. Znalazca odpowiada tylko za zły zamiar i grube niedbalstwo.

Uwolnienie się znalazcy od odpowiedzialności.

§ 969. Przez oddanie rzeczy temu, który ją zgubił, uwalnia się znalazca od odpowiedzialności także wobec innych osób uprawnionych do odbioru.

Nakłady znalazcy.

§ 970. Jeżeli znalazca w celu przechowania albo utrzymania rzeczy albo w celu odszukania uprawnionego do odbioru poczyni nakłady, które stosownie do okoliczności może uważać za potrzebne, natenczas może żądać od uprawnionego do odbioru ich zwrotu.

Znaleźne.

§ 971. Znalazca może od uprawnionego do odbioru żądać znaleźnego. Znaleźne wynosi pięć od sta wartości rzeczy, jeżeli ona wynosi mniej niż trzysta marek, — jeden od sta, jeżeli rzecz przedstawia większą wartość, jeden od sta, jeżeli zgubiono zwierzę. Jeżeli rzecz znaleziona przedstawia wartość tylko dla uprawnionego do odbioru, należy oznaczyć znaleźne wedle słuszności.

Roszczenie jest wykluczone, jeżeli znalazca nie doniósł o znalezieniu albo je zataił, gdy o to zapytywano.

Prawo zatrzymania, roszczenia o nakłady.

§ 972. Do roszczeń oznaczonych w §§ 970, 971 mają odpowiednie zastosowanie przepisy §§ 1000 do 1002 obowiązujące dla roszczeń posiadacza do właściciela o zwrot nakładów.

Nabywanie własności przez znalazcę.

§ 973. Z upływem roku od zawiadomienia władzy policyjnej o znalezieniu nabywa znalazca własność rzeczy, chyba, że przedtem dowiedział się o osobie uprawnionej do odbioru albo ta ostatnia zgłosiła swe prawo u władzy policyjnej. Z nabyciem własności gasną inne prawa istniejące na tej rzeczy.

Jeżeli rzecz przedstawia mniejszą wartość aniżeli 3 marki, natenczas rozpoczyna się jednoroczny czasokres od znalezienia. Znalazca nie nabywa własności, jeżeli zataił znalezienie, gdy o to zapytywano.

Zgłoszenie prawa u władzy policyjnej nie przeszkadza nabyciu własności.

§ 974. Jeżeli znalazca przed upływem jednorocznego czasokresu dowiedział się o osobach uprawnionych do odbioru albo jeżeli osoby te w wypadku, gdy rzecz przedstawia większą wartość aniżeli 3 marki, swe prawa wczas zgłosiły u władzy policyjnej, natenczas może znalazca wezwać osoby uprawnione do odbioru wedle przepisów § 1003 do oświadczenia się co do roszczeń, które mu przysługują wedle §§ 970 do 972. Z upływem czasokresu wyznaczonego do oświadczenia się nabywa znalazca własność i gasną inne prawa na rzeczy, jeżeli uprawnieni do odbioru wczas nie oświadczą gotowości zaspokojenia roszczeń.

Skutki oddania policji.

§ 975. Oddanie rzeczy lub sumy uzyskanej przy licytacji władzy policyjnej nie narusza praw znalazcy. Jeżeli władza policyjna spowoduje licytację, wstępuje suma uzyskana przy licytacji w miejsce rzeczy. Władza policyjna może rzecz lub sumę uzyskaną przy licytacji wydać uprawnionemu do odbioru tylko za zgodą znalazcy.

Przejście praw znalazcy na gminę.

§ 976. Jeżeli znalazca wobec władzy policyjnej zrzeka się prawa nabycia własności rzeczy, natenczas przechodzi jego prawo na gminę miejsca znalezienia.

Jeżeli znalazca po oddaniu rzeczy albo sumy uzyskanej przy licytacji władzy policyjnej nabył na podstawie przepisów §§ 973, 974 własność, natenczas przechodzi własność na gminę miejsca znalezienia, gdy znalazca przed upływem czasokresu wyznaczonego mu przez władzę policyjną nie zażąda wydania.

Prawa gubiącego.

§ 977. Kto wskutek przepisów §§ 973, 974, 976 poniesie uszczerbek w prawie, może w wypadkach §§ 973, 974 od znalazcy, w wypadkach § 976 od gminy miejsca znalezienia żądać wydania rzeczy uzyskanej wskutek tej zmiany w prawie wedle przepisów o wydaniu niesłusznego wzbogacenia się. Roszcze-

nie gaśnie z upływem trzech lat po przejściu własności na znalazcę albo gminę, gdy przedtem tego roszczenia w drodze sądowej nie dochodzono.

II. Rzeczy znalezione w biurach, kolejach i t. d.

1. Oddanie rzeczy.

§ 978. Kto w lokalach biurowych albo środkach przewozowych władzy publicznej lub zakładu przewozowego służącego do publicznego użytku znajdzie rzecz i sobie zabierze, winien bezzwłocznie rzecz tę oddać władzy lub zakładowi przewozowemu lub któremu z ich funkcjonariuszy. Przepisy §§ 965 do 977 nie mają zastosowania.

2. Licytacja.

§ 979. Władza albo zakład przewozowy może spowodować sprzedaż przez publiczną licytację oddanej mu rzeczy. Władze publiczne i zakłady przewozowe Rzeszy, państw związkowych i gmin mogą zarządzić publiczną licytację przez jednego ze swych urzędników.

Uzyskana suma wstępuje w miejsce rzeczy.

3. Ogłoszenie.

§ 980. Publiczną licytację można przedsięwziąć dopiero wtedy, gdy uprawnionych do odbioru wezwano zapomocą publicznego ogłoszenia zawierającego doniesienie o znalezieniu, do zgłoszenia swych spraw w przeciągu ustanowionego czasokresu i gdy ten czasokres upłynął bez skutku; sprzedaż jest niedopuszczalna, gdy jedno zgłoszenie wczas wpłynęło.

Ogłoszenie nie jest potrzebnem, gdy należy się obawiać zepsucia rzeczy lub gdy przechowywanie jest połączone z nie stosunkowymi kosztami.

4. Nabycie uzyskanej sumy.

§ 981. Jeśli od upływu czasokresu wyznaczonego w publicznem ogłoszeniu upłynęły trzy lata, natenczas przypada suma uzyskana przy publicznej licytacji, gdy żaden uprawniony do odbioru nie zgłosił swego prawa, o ile chodzi o władze i zakłady Rzeszy, Skarbowi Rzeszy, o ile chodzi o władze i zakłady krajowe, Skarbowi Państwa związkowego, o ile chodzi o władze i zakłady gminne, gminie, o ile chodzi o zakłady przewozowe, należące do osób prywatnych, tym ostatnim.

Jeżeli rzecz sprzedano w drodze publicznej licytacji bez publicznego ogłoszenia, natenczas rozpoczyna się trzyletni

czasokres dopiero wtedy, gdy wezwano uprawnionych do odbioru w publicznem ogłoszeniu o znalezieniu do zgłaszania swych praw. To samo stosuje się, gdy oddano znalezione pieniądze.

Koszta potrąca się z wydać się mającej sumy.

§ 982. Ogłoszenie przepisane w §§ 980, 981 następuje, o ile chodzi o władze Rzeszy i zakłady Rzeszy wedle przepisów wydanych przez Radę Związkową, w innych wypadkach wedle przepisów wydanych przez władzę centralną państwa związkowego.

III. Rzeczy znajdujące się w posiadaniu władzy.

§ 983. Jeżeli władza publiczna posiada rzecz, do której wydania jest obowiązana, a zobowiązanie nie polega na umowie, natenczas stosują się, gdy władza nie zna uprawnionego do odbioru lub jego miejsca pobytu, odpowiednio przepisy §§ 979 do 982.

IV. Skarb.

§ 984. Jeżeli odkryto rzecz, która tak długo była ukrytą, że nie można odszukać jej właściciela (skarbu) i wskutek odkrycia wzięto w posiadanie, natenczas nabywają własność po połowie odkrywca i właściciel rzeczy, w której skarb był ukryty.

TYTUŁ CZWARTY.

ROSZCZENIA Z WŁASNOŚCI.

a) Roszczenie o wydanie.

§ 985. Właściciel może żądać od posiadacza wydania rzeczy.

Zarzuty posiadacza.

§ 986. Posiadacz może odmówić wydania rzeczy, jeżeli on albo posiadacz pośredni, od którego wywodzi swe prawo do posiadania, jest wobec właściciela uprawniony do posiadania. Jeżeli posiadacz pośredni nie jest wobec właściciela uprawniony do oddania posiadania posiadaczowi, natenczas może właściciel żądać od posiadacza wydania rzeczy posiadaczowi pośredniemu lub, jeżeli tenże nie może albo nie chce odebrać rzeczy z powrotem w posiadanie, jemu samemu.

Posiadacz rzeczy, którą wedle § 931 pozbyto przez odstąpienie roszczenia o wydanie, może nowemu właścicielowi przeciwstawić te zarzuty, które mu przysługują przeciw odstąpionemu roszczeniu.

b) Roszczenie uboczne.

1. O wydanie użytków.

§ 987. Posiadacz winien wydać właścicielowi użytki pobrane po zawiśnięciu sporu.

Jeżeli posiadacz po zawiśnięciu sporu nie pobiera owoców, któreby mógł pobierać wedle zasad prawidłowej gospodarki, natenczas obowiązany jest właścicielowi do zwrotu, o ile dopuścił się winy.

§ 988. Jeżeli posiadacz, który posiada rzecz jako do niego należąca, albo w celu wykonywania prawa użytkowania rzeczy w rzeczywistości mu nie przysługującego, uzyskał posiadanie bezpłatnie, natenczas obowiązany jest do wydania właścicielowi użytków, pobranych przed zawiśnięciem sporu, wedle przepisów o wydaniu niesłusznego wzbogacenia.

2. O odszkodowanie.

§ 989. Posiadacz jest obowiązany od chwili zawiśnięcia sporu do zwrócenia właścicielowi szkody, powstałej przez to, że wskutek jego winy rzecz się pogorszyła, zaginęła albo jej z innego powodu nie może wydać.

3. Odpowiedzialność posiadacza w złej wierze.

§ 990. Jeżeli posiadacz w chwili nabycia posiadania nie był w dobrej wierze, natenczas odpowiada on właścicielowi od chwili nabycia wedle §§ 987, 989. Jeżeli posiadacz później się dowie, że nie ma prawa do posiadania, natenczas odpowiada on tak samo od chwili, gdy się o tem dowiedział.

Nie narusza to dalej idącej odpowiedzialności posiadacza z powodu zwłoki.

4. Odpowiedzialność przy posiadaniu pośredniem.

§ 991. Jeżeli posiadacz wywodzi swe prawo do posiadania od posiadacza pośredniego, natenczas stosują się przepisy § 990 odnośnie do użytków tylko wtedy, gdy i u posiadacza pośredniego istnieją wymogi § 990, albo gdy odnośnie do niego zawiśł spór.

Jeżeli posiadacz był przy nabyciu posiadania w dobrej wierze, natenczas winien mimo to od chwili nabycia zwrócić

właścicielowi szkodę oznaczoną w § 989 o tyle, o ile jest odpowiedzialny wobec posiadacza pośredniego.

5. Odpowiedzialność przy niedozwolonym nabyciu posiadania.

§ 992. Jeżeli posiadacz uzyskał posiadanie zapomocą niedozwolonej samowładności lub czynu karalnego, natenczas odpowiada on właścicielowi wedle przepisów o zwrocie szkody z powodu niedozwolonych czynów.

6. Odpowiedzialność posiadacza w dobrej wierze.

§ 993. Jeżeli nie istnieją wymogi oznaczone w §§ 987 do 992, natenczas winien posiadacz wydać pobrane owoce wedle przepisów o wydaniu niesłusznego wzbogacenia się, o ile ich wedle zasad prawidłowej gospodarki nie należy uważać za dochód rzeczy; zresztą nie jest on obowiązany ani do wydawania użytków ani do odszkodowania.

Za czas, za który posiadaczowi pozostają użytki, stosują się do niego przepisy § 101.

c) Roszczenia posiadacza.

1. O zwrot nakładów.

§ 994. Posiadacz może żądać od właściciela zwrotu koniecznych nakładów na rzecz poczynionych. Zwykłych kosztów utrzymania nie należy mu jednak zwracać za czas, za który mu pozostają użytki.

Jeżeli posiadacz po zawiśnięciu sporu lub po rozpoczęciu odpowiedzialności ustanowionej w § 990 poczyni konieczne nakłady, natenczas oznacza się obowiązek właściciela do zwrotu wedle przepisów o załatwianiu spraw bez zlecenia.

§ 995. Do koniecznych nakładów po myśli § 994 należą także nakłady, które czyni posiadacz w celu pokrycia ciężarów rzeczy. Za czas, za który posiadacz zatrzymuje użytki, należy mu zwrócić jedynie nakłady za takie nadzwyczajne ciężary, które należy uważać jako odnoszące się do wartości zakładowej rzeczy.

2. Inne nakłady.

§ 996. Zwrotu niekoniecznych nakładów może się posiadacz domagać o tyle, o ile poczynił je przed zawiśnięciem sporu i przed rozpoczęciem odpowiedzialności ustanowionej w § 990 a wartość rzeczy jest wskutek tych nakładów podwyższona jeszcze w czasie, w którym właściciel rzecz zpowrotem odzyskuje.

3. Prawo do oddzielenia.

§ 997. Jeżeli posiadacz połączył z rzeczą inną rzecz jako istotną część składową, natenczas może ją oddzielić; sobie przywłaszczyć. Przepisy § 258 mają zastosowanie.

Prawo do oddzielenia jest wykluczone, jeżeli posiadacz po myśli § 994 ust. 1 zd. 2 nie może się domagać zwrotu za nakłady albo gdy oddzielenie nie jest połączone z pożytkiem dla niego albo gdy mu zwrócono przynajmniej wartość, jakąby ta część składowa miała dla niego po oddzieleniu.

4. Koszta uprawy.

§ 998. Jeżeli ma być wydany grunt rolny, winien właściciel zwrócić koszta, które posiadacz wyłożył na uzyskanie owoców jeszcze nie oddzielonych, które jednak wedle zasad prawidłowej gospodarki będą oddzielone przed końcem roku gospodarczego o tyle, o ile one odpowiadają prawidłowej gospodarce i nie przekraczają wartości tych owoców.

5. Nakłady poprzedniego posiadacza.

§ 999. Posiadacz może żądać zwrotu za nakłady poprzedniego posiadacza, który jest jego prawozlewcą, w tym samym rozmiarze, w jakim mógłby żądać ich zwrotu poprzedni posiadacz, gdyby miał rzecz wydać.

Obowiązek właściciela do zwrotu nakładów odnosi się też do nakładów, które poczyniono przedtem, zanim on się stał właścicielem.

6. Prawo zatrzymania posiadacza.

§ 1000. Posiadacz może odmówić wydania rzeczy, dopóki nie uzyska zaspokojenia z powodu nakładów, które mu mają być zwrócone. Nie przysługuje mu prawo zatrzymania, jeżeli rzecz uzyskał zapomocą rozmyślnie popełnionego czynu niedozwolonego.

7. Dochodzenie roszczenia o zwrot nakładów.

§ 1001. Posiadacz może dochodzić roszczenia o zwrot nakładów tylko wtedy, gdy właściciel uzyska rzecz zpowrotem albo zatwierdzi poczynione nakłady. Aż do zatwierdzenia poczynionych nakładów może się właściciel uwolnić od roszczenia przez to, że zwróci rzecz uzyskaną zpowrotem. Przyjmuje się, że zatwierdzenia udzielono, jeżeli właściciel przyjmie rzecz zaofiarowaną mu przez posiadacza z zastrzeżeniem roszczenia.

8. Zgaśnięcie roszczenia o zwrot nakładów.

§ 1002. Jeżeli posiadacz wyda rzecz właścicielowi, natenczas gaśnie roszczenie o zwrot nakładów z upływem miesiąca, odnośnie do gruntu z upływem 6 miesięcy po wydaniu, jeżeli nie dochodzą przedtem sądownie tego roszczenia lub właściciel nakładów przedtem nie zatwierdził.

Do tych czasokresów stosują się odpowiednio przepisy §§ 203, 206, 207 obowiązujące dla przedawnienia.

9. Zaspokojenie się z powodu nakładów z rzeczy.

§ 1003. Posiadacz może wezwać właściciela przy równoczesnym podaniu sumy, której zwrotu się domaga, do oświadczenia się w przeciągu wyznaczonego przezeń odpowiedniego czasokresu, czy zatwierdza poczynione nakłady. Po upływie tego czasokresu może posiadacz szukać zaspokojenia z rzeczy wedle przepisów o sprzedaży zastawu, odnośnie do gruntu wedle przepisów o egzekucji na majątku nieruchomym, jeżeli zatwierdzenie wczas nie nastąpi.

Jeżeli właściciel zaprzeczy roszczeniu przed upływem czasokresu, może posiadacz dopiero wówczas zaspokoić się z rzeczy, gdy po prawomocnym ustaleniu sumy nakładów zawezwał właściciela do oświadczenia się w przeciągu wyznaczonego mu równocześnie odpowiedniego czasokresu a czasokres upłynął; prawo do zaspokojenia się z rzeczy jest wykluczone, jeśli zatwierdzenie wczas nastąpi.

d) Inne roszczenia z własności.

1. Skarga negatoryjna.

§ 1004. Jeśli prawo własności naruszono w inny sposób aniżeli przez odebranie lub zatrzymanie posiadania, natenczas może właściciel domagać się od naruszającego usunięcia naruszenia. Jeżeli należy się obawiać dalszych naruszeń, może właściciel skarżyć o zaniechanie.

Roszczenie to jest wykluczone, jeżeli właściciel jest obowiązany do znoszenia.

2. Prawo poszukiwania na cudzym gruncie.

§ 1005. Jeżeli rzecz znajduje się na gruncie, który posiada kto inny aniżeli właściciel rzeczy, natenczas przysługuje temu ostatniemu przeciw posiadaczowi gruntu roszczenie określone w § 867.

e) Prawa z posiadania rzeczy ruchomej.

1. Domniemanie własności.

§ 1006. Na korzyść posiadacza rzeczy ruchomej istnieje domniemanie, że on jest właścicielem rzeczy. Nie ma to jednak zastosowania wobec poprzedniego posiadacza, któremu rzecz tę skradziono, któremu ona się zgubiła lub w inny sposób zginęła, chyba, że chodzi o pieniądze lub papiery na okaziciela.

Na korzyść poprzedniego posiadacza istnieje domniemanie, że on był podczas swego posiadania właścicielem rzeczy.

W razie posiadania pośredniego, domniemanie to istnieje na korzyść posiadacza pośredniego.

2. Roszczenie poprzedniego posiadacza o wydanie.

§ 1007. Kto miał rzecz ruchomą w posiadaniu, może domagać się wydania tej rzeczy od posiadacza, jeżeli tenże przy nabyciu nie był w dobrej wierze.

Jeżeli rzecz skradziono poprzedniemu posiadaczowi, ona mu się zgubiła lub mu w inny sposób zginęła, natenczas może on domagać się wydania nawet od posiadacza w dobrej wierze, chyba, że ten ostatni jest właścicielem rzeczy albo rzecz ta mu zginęła przed czasem posiadania poprzedniego posiadacza. Do pieniędzy i papierów na okaziciela przepis ten się nie stosuje.

Roszczenie jest wykluczone, jeżeli poprzedni posiadacz przy nabyciu posiadania nie był w dobrej wierze albo gdy zaniechał posiadania. Zresztą mają przepisy §§ 986 do 1003 odpowiednie zastosowanie.

TYTUŁ PIĄTY.

WSPÓŁWŁASNOŚĆ.

Pojęcie.

§ 1008. Jeżeli własność rzeczy przysługuje kilku osobom w częściach ułamkowych, mają zastosowanie przepisy §§ 1009 do 1011.

Obciążenie wspólnej rzeczy na rzecz współwłaściciela.

§ 1009. Wspólna rzecz może być obciążona także na rzecz jednego współwłaściciela.

Obciążenie wspólnego gruntu na rzecz każdoczesnego właściciela drugiego gruntu, jako też obciążenie drugiego gruntu

na rzecz kaźdoczesnych właścicieli wspólnego gruntu, nie jest wykluczone dlatego, że drugi grunt należy do współwłaściciela wspólnego gruntu.

Obowiązek wpisu.

§ 1010. Jeżeli współwłaściciele unormowali zarząd i używanie lub wykluczyli prawo żądania zniesienia wspólności na zawsze lub na pewien czas lub ustanowili czasokres wypowiedzenia, natenczas jest postanowienie takie skuteczne przeciw szczegółowemu następcy tylko wtedy, gdy jest wpisane w księdze gruntowej jako obciążenie udziału.

Roszczeń oznaczonych w §§ 755, 756 można dochodzić przeciw szczegółowemu następcy współwłaściciela tylko wtedy, gdy one są wpisane w księdze gruntowej.

Dochodzenie roszczeń z własności.

§ 1011. Kaźdy współwłaściciel może w stosunku do osób trzecich dochodzić roszczeń z własności odnośnie do całej rzeczy, roszczenie o wydanie rzeczy jednak jedynie po myśli § 432.

ROZDZIAŁ CZWARTY.

DZIEDZICZNE PRAWO BUDOWANIA.

Pojęcie.

§ 1012. Grunt można w ten sposób obciążyć, że temu, na rzecz którego nastąpiło obciążenie, przysługuje pozbywalne i dziedziczne prawo utrzymywania budowli na lub pod powierzchnią gruntu (dziedziczne prawo budowania).

Rozmiar.

§ 1013. Można postanowić, iż dziedziczne prawo budowania ma się odnosić też do używania części gruntu niepotrzebnej dla budowli, gdy używanie to jest połączone z korzyścią dla używania budowli.

Niedozwolone ograniczenie.

§ 1014. Ograniczenie dziedzicznego prawa budowania do części budynku, w szczególności do piętra, jest niedopuszczalne.

Ustanowienie.

§ 1015. Zgoda właściciela i nabywcy potrzebna po myśli § 873 do ustanowienia dziedzicznego prawa budowania musi

być oświadczona wobec urzędu ksiąg gruntowych w równoczesnej obecności obu stron.

Zniszczenie budowli.

§ 1016. Dziedziczne prawo budowania nie gaśnie, gdy budowla zniszczeje.

§ 1017. Do dziedzicznego prawa budowania stosują się przepisy odnoszące się do gruntów.

Przepisy dotyczące nabycia własności i roszczeń z własności mają odpowiednie zastosowanie do dziedzicznego prawa budowania.

ROZDZIAŁ PIĄTY.

S Ł U Ż E B N O Ś Ć.

TYTUŁ PIERWSZY.

SŁUŻEBNOŚCI GRUNTOWE.

1. Pojęcie.

§ 1018. Grunt można obciążyć na rzecz każdoczesnego właściciela drugiego gruntu w ten sposób, że temu ostatniemu wolno gruntu tego używać pod pewnymi względami albo, że na gruncie nie wolno przedsiębrać pewnych czynności albo, że wykluczonym jest wykonywanie pewnego prawa, które wynika z własności gruntu obciążonego wobec tego drugiego gruntu (służebność gruntowa).

2. Ograniczenie treści służebności.

§ 1019. Treścią służebności gruntowej może być tylko obciążenie, które przynosi korzyść używaniu gruntu osoby uprawnionej. Poza miarę stąd wynikającą nie można rozszerzać treści służebności.

3. Oględne wykonywanie.

§ 1020. Przy wykonywaniu służebności gruntowej winien uprawniony szanować o ile możności interes właściciela gruntu obciążonego. Jeśli w celu wykonywania służebności ma na gruncie obciążonym urządzenie, winien utrzymywać je w należytych stanie, o ile interes właściciela tego wymaga.

4. Utrzymanie urządzenia.

§ 1021. Jeśli do wykonywania służebności gruntowej należy urządzenie na gruncie obciążonym, natenczas można po-

stanowić, że właściciel tego gruntu winien utrzymywać urządzenie, o ile interes uprawnionego tego wymaga. Gdy właścicielowi przysługuje prawo do współużywania tego urządzenia, natenczas można postanowić, że uprawniony winien utrzymywać urządzenie, o ile prawo używania właściciela tego wymaga.

Do takiego obowiązku utrzymywania mają zastosowanie przepisy o ciężarach rzeczowych.

§ 1022. Jeżeli służebność gruntowa polega w prawie urządzenia i utrzymywania urządzenia budowlanego na urządzeniu budowlanem gruntu obciążonego, natenczas winien właściciel gruntu obciążonego, gdy nic innego nie postanowiono, utrzymywać swoje urządzenie budowlane, o ile interes uprawnionego tego wymaga. Przepis § 1021 ust. 2 stosuje się i do tego obowiązku utrzymywania.

5. Przeniesienie wykonywania.

§ 1023. Jeżeli każdoczesne wykonywanie służebności gruntowej ogranicza się do części gruntu obciążonego, natenczas może właściciel żądać przeniesienia tego wykonywania na inne miejsce, dla uprawnionego w ten sam sposób się nadające, gdy wykonywanie w dotychczasowym miejscu jest dla niego szczególnie uciążliwe; kosztą przeniesienia ponosi i zalicza właściciel. Stosuje się to także wówczas, gdy część gruntu, do którego wykonywanie jest ograniczone, została ustaloną czynnością prawną.

Prawo do przeniesienia nie może być czynnością prawną ani wykluczone ani też ograniczone.

6. Sprzeczność z innymi prawami.

§ 1024. Jeżeli służebność gruntowa schodzi się na gruncie obciążonym z inną służebnością gruntową lub innym prawem pobierania użytków w ten sposób, że prawa te obok siebie albo wcale nie albo niezupełnie mogą być wykonywane, a prawa te mają jednak stopień pierwszeństwa, natenczas może każdy uprawniony żądać uregulowania wykonywania w sposób odpowiadający wedle słuszności interesom wszystkich uprawnionych.

7. Podział gruntu panującego.

§ 1025. W razie podziału gruntu osoby uprawnionej, służebność gruntowa nadal istnieje na rzecz poszczególnych części; w razie wątpliwości można ją jednak wykonywać jedynie

w taki sposób, by nie była dla właściciela gruntu obciążonego bardziej uciążliwą. Jeżeli służebność przynosi korzyść jedynie jednej części, natenczas gaśnie odnośnie do pozostałych części.

8. Podział gruntu obciążonego.

§ 1026. Gdy wykonywanie służebności gruntowej ogranicza się do pewnej części gruntu obciążonego, a grunt obciążony zostanie podzielony, natenczas zwolnione zostają od służebności te części, które leżą poza obrębem wykonywania.

9. Ochrona służebności gruntowych.

a) Roszczenia uprawnionego.

§ 1027. W razie naruszenia służebności gruntowej przysługują uprawnionemu prawa oznaczone w § 1004.

b) Przedawnienie.

§ 1028. Jeżeli na obciążonym gruncie sporządzono urządzenie, którem naruszono służebność gruntową, natenczas roszczenie uprawnionego o usunięcie naruszenia podlega przedawnieniu, nawet gdy służebność wpisano do księgi gruntowej. Z przedawnieniem roszczenia gaśnie służebność, o ile istnienie urządzenia pozostaje z nią w sprzeczności.

Przepisy § 892 nie mają zastosowania.

c) Ochrona posiadania.

§ 1029. W razie naruszenia posiadacza gruntu w wykonywaniu służebności zapisanej na rzecz właściciela w księdze gruntowej, natenczas mają odpowiednie zastosowanie przepisy obowiązujące dla ochrony posiadania, o ile służebność w ciągu roku przed naruszeniem choćby tylko raz wykonywano.

TYTUŁ DRUGI.

U Ż Y T K O W A N I E.

I. UŻYTKOWANIE RZECZY.

I. Użytkowanie właściwe.

Pojęcie.

§ 1030. Rzecz można w ten sposób obciążyć, że ten na rzecz którego obciążenie nastąpiło, jest uprawniony do pobierania użytków rzeczy (użytkowanie).

Użytkowanie można ograniczyć przez wyłączenie poszczególnych użytków.

Użytkowanie przynależności.

§ 1031. Z użytkowaniem gruntu nabywa użytkowca użytkowanie przynależności wedle przepisów § 926 obowiązujących dla nabycia własności.

Ustanowienie użytkowania na rzeczach ruchomych.

§ 1032. Do ustanowienia użytkowania rzeczy ruchomej potrzeba, by właściciel rzeczy oddał ją nabywcy i obaj byli zgodni co do tego, iż nabywcy ma przysługiwać użytkowanie. Przepisy § 929 zd. 2 i §§ 930 do 936 mają odpowiednie zastosowanie; w wypadkach § 936 następuje tylko ten skutek, że użytkowanie idzie przed prawem osoby trzeciej.

Zasiedzenie.

§ 1033. Użytkowanie rzeczy ruchomej można nabyć przez zasiedzenie. Przepisy obowiązujące dla nabycia własności przez zasiedzenie mają odpowiednie zastosowanie.

Stosunek między użytkowcą a właścicielem.

1. Stwierdzenie stanu rzeczy.

§ 1034. Użytkowca może spowodować stwierdzenie stanu rzeczy przez rzeczoznawców. To samo prawo przysługuje właścicielowi.

2. Rzecz zbiorowa.

Spis rzeczy.

§ 1035. Przy użytkowaniu rzeczy zbiorowej są użytkowca i właściciel wzajemnie zobowiązani do współdziałania przy sporządzaniu spisu rzeczy. Spis należy zaopatrzyć w datę sporządzenia i winien być przez obie strony podpisany; każda strona może żądać publicznego uwierzytelnienia podpisu. Każda strona może też żądać, by spis sporządziła właściwa władza albo właściwy urzędnik albo notariusz. Koszta ponosi i zalicza ten, kto żąda sporządzenia spisu albo uwierzytelnienia.

3. Posiadanie użytkowcy.

§ 1036. Użytkowca jest uprawniony do posiadania rzeczy.

Użytkowca winien przy wykonywaniu prawa użytkowania utrzymać dotychczasowe przeznaczenie gospodarcze rzeczy i postępować wedle zasad prawidłowej gospodarki.

4. Zmiany rzeczy użytkowej.

§ 1037. Użytkowca nie jest uprawniony do przeistaczania rzeczy lub do istotnej zmiany rzeczy.

Użytkowca gruntu może sporządzić nowe urządzenia do wydobywania kamieni, żwiru, piasku, gliny, glinki, marglu, torfu i innych części składowych ziemi, o ile nie zostanie przez to gospodarcze przeznaczenie gruntu istotnie zmienione.

5. Użytkowanie lasu, kopalni etc.

§ 1038. Jeżeli przedmiotem użytkowania jest las, może zarówno właściciel jak użytkowca domagać się ustalenia rozmiaru użytkowania i rodzaju postępowania pod względem gospodarczym zapomocą planu gospodarczego. W razie zajścia istotnej zmiany okoliczności, może każda strona domagać się zmiany planu gospodarczego. Koszta ponoszą obie strony po połowie.

To samo ma zastosowanie, jeżeli przedmiotem użytkowania jest kopalnia lub inne urządzenie przeznaczone do wydobywania części składowych ziemi.

6. Nabycie owoców przez użytkowcę.

§ 1039. Użytkowca nabywa własność nawet takich owoców, które pobiera wbrew zasadom prawidłowej gospodarki, albo które pobiera z tego powodu w nadmiarze, ponieważ stało się to koniecznem z powodu szczególnego zdarzenia. Użytkowca jest jednak, prócz odpowiedzialności za winę, obowiązany do zwrócenia właścicielowi przy końcu użytkowania wartości owoców i do złożenia zabezpieczenia za dopełnienie tego zobowiązania. Zarówno właściciel jak użytkowca mogą żądać, by zwrócić się mającą sumę użyto do przywrócenia rzeczy do pierwotnego stanu o tyle, o ile to odpowiada prawidłowej gospodarce.

Gdy nie żądano użycia w celu przywrócenia rzeczy do pierwotnego stanu, odpada obowiązek zwrotu, o ile przez nieprawidłowy lub nadmierny pobór owoców należne użytkowcy użytki zostały uszczuplone.

7. Brak prawa do skarbu.

§ 1040. Prawo użytkowcy nie odnosi się do udziału właściciela w skarbie, który znaleziono w rzeczy.

8. Obowiązek do utrzymywania rzeczy.

§ 1041. Użytkowca winien dbać o utrzymanie rzeczy w jej gospodarczym stanie. Ma on obowiązek do napraw i odnowień tylko o tyle, o ile należą one do zwykłego utrzymania rzeczy.

9. Obowiązek zawiadomienia właściciela o nadzwyczajnych naprawach.

§ 1042. Jeżeli rzecz zostanie zniszczoną albo uszkodzoną, albo wymaga nadzwyczajnej naprawy lub odnowienia albo przedsięwzięcia środków ochronnych przed grożącym nieprzewidzianem niebezpieczeństwem, natenczas winien użytkowca bezzwłocznie donieść o tem właścicielowi. To samo winien uczynić, gdy osoba trzecia rości sobie prawo do rzeczy.

10. Naprawa rzeczy.

a) Przez użytkowcę.

§ 1043. Jeżeli użytkowca gruntu uskuteczni sam nadzwyczajną naprawę albo odnowienie, które się okazały koniecznymi, natenczas może w granicach prawidłowej gospodarki użyć do tego też części składowych gruntu, które nie należą do należących mu się owoców.

b) Przez właściciela.

§ 1044. Jeżeli użytkowca nie uskuteczni sam naprawy lub odnowienia, które stały się koniecznymi, natenczas winien zezwolić na ich uskutecznienie przez właściciela i, gdy przedmiotem użytkowania jest grunt, na użycie części składowych gruntu określonych w § 1043.

11. Obowiązek ubezpieczenia.

§ 1045. Użytkowca winien rzecz przez czas użytkowania ubezpieczyć od ognia i innych wypadków na swój koszt, jeżeli zabezpieczenie odpowiada prawidłowej gospodarce. Ubezpieczyć należy w ten sposób, by pretensja przeciw ubezpieczającemu przysługiwała właścicielowi.

Jeżeli rzecz jest już ubezpieczona, ponosi użytkowca wydatki połączone z ubezpieczeniem za czas użytkowania, o ile byłby obowiązany do ubezpieczenia.

§ 1046. Użytkowcy przysługuje prawo użytkowania pretensji do ubezpieczającego wedle przepisów o użytkowaniu pretensji oprocentowanej.

Gdy nastąpi szkoda, przed którą rzecz ubezpieczono, natenczas może zarówno właściciel jak i użytkowca żądać, by

użyto sumy ubezpieczenia do przywrócenia rzeczy do pierwotnego stanu albo postarania się o inną rzecz o tyle, o ile to odpowiada prawidłowej gospodarce; właściciel może sam użyć sumy ubezpieczenia na ten cel albo pozostawić to użytkowcy.

12. Użytkowca ponosi ciężary.

§ 1047. Użytkowca jest wobec właściciela obowiązany do ponoszenia przez czas trwania użytkowania należnych od rzeczy publicznych ciężarów z wyjątkiem nadzwyczajnych ciężarów, które należy uważać jako obciążające wartość zakładową rzeczy, jako też tych prywatno-prawnych ciężarów, które już w chwili ustanowienia użytkowania ciążyły na rzeczy, w szczególności odsetek od pretensyj hipotecznych i długów gruntowych jako też świadczeń, które należy uiszczać na podstawie długu rentowego.

13. Prawa użytkowcy do inwentarza.

§ 1048. Jeżeli przedmiotem użytkowania jest grunt wraz z inwentarzem, natenczas może użytkowca rozporządzać pojedynczymi składnikami inwentarza w granicach prawidłowej gospodarki. Za zwykły ubytek jako też za składniki ubywające wedle zasad prawidłowej gospodarki, winien użytkowca postarać się o nowe (Ersatz); składniki, o które się postarał (angeschafft) stają się z wcieleniem ich do inwentarza własnością tego, do którego należy inwentarz.

Jeżeli użytkowca przejmuje inwentarz wedle wartości szacunkowej ze zobowiązaniem zwrócenia go po ukończeniu użytkowania wedle wartości szacunkowej, natenczas mają odpowiednie zastosowanie przepisy §§ 588, 589.

14. Nakłady użytkowcy.

§ 1049. Jeżeli użytkowca poczyni na rzecz nakłady, do których nie jest obowiązany, natenczas do obowiązku właściciela do zwrotu stosują się przepisy o załatwieniu spraw bez zlecenia.

Użytkowca ma prawo zabrania urządzenia, którem rzecz zaopatrzył.

15. Zmiany i pogorszenia.

§ 1050. Użytkowca nie odpowiada za zmiany i pogorszenia rzeczy, które powstały wskutek prawidłowego wykonywania użytkowania.

16. Obowiązek zabezpieczenia.

1051. Jeżeli wskutek zachowania się użytkowcy istnieje obawa dotkliwego naruszenia praw właściciela, natenczas może właściciel domagać się złożenia zabezpieczenia.

17. Sądowy zarząd rzeczy użytkowej.

§ 1052. Jeżeli użytkowcę prawomocnie zasądzono na złożenie zabezpieczenia, może właściciel zamiast złożenia zabezpieczenia żądać, by wykonywanie użytkowania na rachunek użytkowcy powierzono zarządcy przez sąd ustanowić się mającemu. Ustanowienie zarządu jest tylko wtedy dopuszczalne, gdy na wniosek właściciela sąd wyznaczył użytkowcy czasokres do złożenia zabezpieczenia i czasokres ten upłynął; ono jest niedopuszczalne, gdy złożono zabezpieczenie przed upływem czasokresu.

Nadzór nad zarządcą wykonuje sąd podobnie jak nad zarządcą w czasie przymusowego zarządu. Zarządcą może być też właściciel.

Zarząd należy znieść, jeżeli zabezpieczenie dodatkowo zostanie złożone.

18. Ochrona właściciela wobec użytkowcy.

§ 1053. Jeżeli użytkowca używa rzeczy tak jak do tego nie ma prawa i mimo upomnienia właściciela tego nie zaniecha, natenczas może właściciel skarżyć o zaniechanie.

§ 1054. Jeżeli użytkowca w sposób dotkliwy narusza prawa właściciela i mimo upomnienia właściciela tego nie zaniecha, natenczas może właściciel domagać się ustanowienia zarządu po myśli § 1052.

19. Zwrot rzeczy.

§ 1055. Użytkowca winien zwrócić rzecz właścicielowi po ukończeniu użytkowania.

Przy użytkowaniu gruntu rolnego mają odpowiednie zastosowanie przepisy §§ 591, 592, przy użytkowaniu posiadłości ziemskiej przepisy §§ 591 do 593.

20. Wynajęcie lub wydzierżawienie poza czas użytkowania.

§ 1056. Jeżeli użytkowca wynajął lub wydzierżawił grunt na czas dłuższy, aniżeli na czas trwania użytkowania, natenczas mają po ukończeniu użytkowania odpowiednie zastosowanie przepisy §§ 571, 572, § 573 zd. 1 i §§ 574 do 576, 579 obowiązujące na wypadek pozbycia.

Właściciel jest uprawniony do wypowiedzenia stosunku najmu lub dzierżawy, przyczem winien zachować ustawowy czasokres wypowiedzenia. Jeżeli użytkowca zrzeknie się użytkowania, natenczas dopuszczalnem jest wypowiedzenie dopiero od czasu, w którymby użytkowanie zgasło bez zrzeczenia się.

Najmobiorca lub dzierżawca jest uprawniony do wezwania właściciela do oświadczenia się w przeciągu wyznaczonego mu równocześnie odpowiedniego czasokresu, czy korzysta z przysługującego mu prawa wypowiedzenia. Wypowiedzenie może nastąpić tylko do końca czasokresu.

21. Przedawnienie.

§ 1057. Roszczenia właściciela o zwrot z powodu zmian albo pogorszenia rzeczy jako też roszczenia użytkowcy o zwrot nakładów, albo o dozwole nie zabrania urzędzenia przedawniają się w sześciu miesiącach. Przepisy § 558 ust. 2, 3, mają odpowiednie zastosowanie.

22. Domniemanie co do własności ustanawiającego użytkowanie.

§ 1058. W stosunku między użytkowcą a właścicielem uchodzi na korzyść użytkowcy ustanawiający użytkowanie za właściciela, chyba, że użytkowca wie, że ustanawiający nie jest właścicielem.

Nieprzenoszalność.

§ 1059. Użytkowanie nie jest przenośne. Wykonywanie użytkowania można przenieść na drugiego.

Sprzeczność z innemi prawami.

§ 1060. Jeżeli użytkowanie schodzi się z drugim użytkowaniem albo innym prawem pobierania użytków rzeczy w ten sposób, że prawa te albo wcale nie albo niezupełnie mogą być wykonywane, a prawa te mają jednaki stopień pierwszeństwa, natenczas stosuje się przepis § 1024.

Zgaśnięcie użytkowania.

1. Przez śmierć użytkowcy.

§ 1061. Użytkowanie gaśnie ze śmiercią użytkowcy. Użytkowanie przysługujące osobie prawniczej, gaśnie z nią.

2. Odnośnie do przynależności.

§ 1062. W razie zniesienia użytkowania gruntu czynnością prawną, odnosi się zniesienie w razie wątpliwości i do przynależności.

3. Odnośnie do rzeczy ruchomych.

a) Przez zjednoczenie.

§ 1063. Użytkowanie rzeczy ruchomej gaśnie, jeżeli zjedzie się z własnością w tej samej osobie.

Użytkowania nie uważa się za zgasłe, o ile właściciel ma interes prawny w dalszym trwaniu użytkowania.

b) Przez czynność prawną.

§ 1064. Do zniesienia użytkowania rzeczy ruchomej przez czynność prawną wystarcza oświadczenie użytkowcy wobec właściciela albo tego, który użytkowanie ustanowił, że on się zrzeka użytkowania.

Ochrona użytkowcy.

§ 1065. W razie naruszenia prawa użytkowcy, stosują się do roszczeń użytkowcy odpowiednio przepisy obowiązujące dla roszczeń z własności.

Użytkowanie udziału współwłaściciela.

§ 1066. Jeżeli przedmiotem użytkowania jest udział współwłaściciela, natenczas wykonuje użytkowca prawa, które wynikają ze wspólności współwłaścicieli, o ile chodzi o zarząd rzeczy i rodzaj jej używania.

Zniesienia wspólności mogą się domagać jedynie współwłaściciel i użytkowca wspólnie.

Jeżeli wspólność zniesiono, przysługuje użytkowcy prawo użytkowania na przedmiotach, które weszły w miejsce udziału.

II. Użytkowanie rzeczy znikomych.

§ 1067. Jeżeli przedmiotem użytkowania są rzeczy znikome, natenczas staje się użytkowca właścicielem tych rzeczy; po ukończeniu użytkowania winien użytkowca zwrócić ustanawiającemu wartość, jaką te rzeczy miały w chwili ustanowienia. Zarówno ustanawiający jak i użytkowca mogą na swój koszt spowodować ustalenie wartości przez znawców.

Ustanawiający może żądać złożenia zabezpieczenia, jeżeli roszczenie o zwrot wartości jest zagrożone.

II UŻYTKOWANIE PRAW.

I. Zasada.

§ 1068. Przedmiotem użytkowania może być także prawo.

Do użytkowania prawa stosują się odpowiednio przepisy o użytkowaniu rzeczy, o ile z przepisów §§ 1069 do 1084 co innego nie wynika.

Ustanowienie.

§ 1069. Ustanowienie użytkowania prawa następuje wedle przepisów o przeniesieniu prawa.

Prawo nieprzenoszalne nie może być przedmiotem użytkowania.

Stosunek prawny między użytkowcą a zobowiązanym.

§ 1070. Jeżeli przedmiotem użytkowania jest prawo, mocą którego można się domagać oświadczenia, natenczas stosują się do stosunku prawnego między użytkowcą i zobowiązanym odpowiednio przepisy, które obowiązują w razie przeniesienia prawa dla stosunku prawnego między nabywcą a zobowiązanym.

W razie oddania wykonywania użytkowania zarządcy po myśli § 1052, jest to przeniesienie wobec zobowiązanego skuteczne dopiero wtedy, gdy on się dowie o tem zarządzeniu albo gdy mu zostanie doręczone zawiadomienie o tem. To samo stosuje się do zniesienia zarządu.

Zniesienie lub zmiana prawa podlegającego użytkowaniu.

§ 1071. Prawo podlegające użytkowaniu można czynnością prawną znieść jedynie za zgodą użytkowcy. Zgodę należy oświadczyć temu, na którego korzyść ona następuje; zgoda ta jest nieodwołalną. Przepis § 876 zd. 3 pozostaje nienaruszony.

To samo stosuje się do zmiany prawa, o ile ona narusza użytkowanie.

Ukończenie użytkowania.

§ 1072. Zgaśnięcie użytkowania wedle przepisów §§ 1063, 1064 następuje także wtedy, gdy prawo podlegające użytkowaniu nie jest prawem na rzeczy ruchomej.

II. Użytkowanie renty dożywotniej.

§ 1073. Użytkowcy renty dożywotniej, wymiaru albo podobnego prawa, należą się pojedyncze świadczenia, których na podstawie prawa można się domagać.

III. Użytkowanie pretensji.

1. Nieoprocentowanej.

§ 1074. Użytkowca pretensji jest uprawniony do ściągnięcia pretensji i, jeżeli płatność jej jest zawisła od wypowiedzenia, do wypowiedzenia. Użytkowca winien dbać o prawidłowe jej ściągnięcie. Do innych rozporządzeń pretensją nie jest uprawniony.

Użytkowanie przedmiotu świadczenia.

§ 1075. Z skutecznieniem świadczenia przez dłużnika na rzecz użytkowcy nabywa wierzyciel przedmiot świadczony a użytkowca użytkowanie na tym przedmiocie.

Jeżeli przedmiotem świadczenia są rzeczy znikome, nabywa użytkowca własność; przepisy § 1067 mają odpowiednie zastosowanie.

2. Użytkowanie pretensji procentującej się.

§ 1076. Jeżeli przedmiotem użytkowania jest pretensja procentująca się, mają zastosowanie przepisy §§ 1077 do 1079.

a) Stosunek do dłużnika.

§ 1077. Dłużnik może uiścić kapitał tylko użytkowcy i wierzycielowi wspólnie. Każdy z nich może żądać, by zapłacono im wspólnie; każdy może żądać, by zamiast zapłaty złożono (kapitał) do depozytu na rzecz obu.

Użytkowca i wierzyciel mogą tylko wspólnie wypowiedzieć. Wypowiedzenie dłużnika jest tylko wtedy skuteczne, gdy zostało oświadczonem użytkowcy i wierzycielowi.

b) Stosunek między użytkowcą a wierzycielem.

§ 1078. Jeżeli pretensja jest płatna, natenczas obowiązani są sobie wzajemnie użytkowca i wierzyciel do współdziałania przy ściągnięciu. Jeżeli płatność jest zawisła od wypowiedzenia, może każdy z nich żądać współdziałania drugiego przy wypowiedzeniu, gdy ściągnięcie pretensji z powodu zagrożenia jej bezpieczeństwa jest wskazane wedle zasad prawidłowego zarządu majątkiem.

§ 1079. Użytkowca i wierzyciel są sobie wzajemnie obowiązani do współdziałania, by ściągnięty kapitał ulokowano na procent wedle przepisów obowiązujących dla lokaty pieniędzy pupilarnych i by równocześnie ustanowiono na rzecz użytkowcy użytkowanie. Sposób lokaty ustala użytkowca.

IV. Użytkowanie długu rentowego lub gruntowego.

§ 1080. Przepisy o użytkowaniu pretensji stosują się też do użytkowania długu gruntowego lub rentowego.

V. Użytkowanie papierów na okaziciela.

1. Prawo posiadania.

§ 1081. Jeżeli przedmiotem użytkowania jest papier na okaziciela lub papier na zlecenie, który jest zaopatrzony indosem in blanco, natenczas przysługuje posiadanie papieru i należącego doń talonu użytkowcy i właścicielowi wspólnie. Posiadanie należących do papieru kuponów procentowych, rentowych oraz kwitów na udziały w zysku należy do użytkowcy.

Do ustanowienia użytkowania wystarcza oddanie we współposiadanie zamiast oddania papieru.

2. Złożenie do depozytu.

§ 1082. Papier wraz z talonem należy na żądanie użytkowcy lub właściciela złożyć do depozytu z tem postanowieniem, że jedynie właściciel i użytkowca wspólnie mogą żądać wydania. Użytkowca może też żądać złożenia w banku Rzeszy.

3. Ściągnięcie kapitału.

§ 1083. Użytkowca i właściciel papieru są sobie wzajemnie zobowiązani do współdziałania przy ściągnięciu płatnego kapitału, do wystarania się o nowe kupony procentowe i rentowe lub kwoty na udziały w zysku jako też do innych zarządzeń, które są potrzebne do prawidłowego zarządu majątkiem.

W razie wykupna papieru stosują się przepisy § 1079. Premja płacona przy wykupnie uchodzi za część kapitału.

4. Niewłaściwe użytkowanie.

§ 1084. Jeżeli papier na okaziciela lub na zlecenie, zaopatrzony w indos in blanco, należy po myśli § 92 do rzeczy znikomych, natenczas mają zastosowanie przepisy § 1067.

III. UŻYTKOWANIE MAJĄTKU.

Ustanowienie.

§ 1085. Użytkowanie majątku pewnej osoby można tylko w ten sposób ustanowić, że użytkowca uzyska użytkowanie poszczególnych przedmiotów należących do majątku. O ile ustanowiono użytkowanie, stosują się przepisy §§ 1086 do 1088.

Długi obciążające majątek.

§ 1086. Wierzyciele ustanawiającego mogą, o ile ich pretensje powstały przed ustanowieniem, żądać zaspokojenia z przedmiotów podlegających użytkowaniu bez względu na użytkowanie. Jeżeli użytkowca uzyskał własność rzeczy zużywalnych, wstępuje w miejsce rzeczy roszczenie ustanawiającego o zwrot wartości; użytkowca jest obowiązany wobec wierzycieli do natychmiastowego zwrotu wartości.

§ 1087. Ustanawiający może, jeżeli pretensja powstała przed ustanowieniem jest płatną, żądać od użytkowcy zwrotu przedmiotów potrzebnych do zaspokojenia wierzycieli. Wybór tych przedmiotów przysługuje jemu; może jednak wybrać tylko przedmioty szczególnie się nadające. O ile zwrócone przedmioty wystarczają, jest ustanawiający obowiązany wobec użytkowcy do zaspokojenia wierzyciela.

Użytkowca może dopełnić zobowiązania przez świadczenie dłużnego przedmiotu. Jeżeli dłużny przedmiot nie należy do majątku podlegającego użytkowaniu, natenczas może użytkowca w celu zaspokojenia wierzyciela pozbyć przedmiot należący do majątku, gdy bez niebezpieczeństwa nie można wyczerkiwać zaspokojenia przez ustanawiającego. Użytkowca winien wybrać przedmiot szczególnie się nadający. O ile jest zobowiązany do zwrotu wartości rzeczy znikomych, nie ma prawa pozbywania.

Odpowiedzialność użytkowcy za odsetki.

§ 1088. Wierzyciele ustanawiającego, których pretensje już w czasie ustanowienia podlegały oprocentowaniu, mogą za czas trwania użytkowania domagać się odsetek też od użytkowcy. To samo odnosi się do innych powracających świadczeń, które przy prawidłowym zarządzie zaspokaja się z dochodów majątku, jeżeli pretensja powstała przed ustanowieniem użytkowania.

Odpowiedzialność użytkowcy nie może być umową między nim a ustanawiającym użytkowanie wykluczoną lub ograniczoną.

Użytkowca jest wobec ustanawiającego obowiązany do zaspokojenia roszczeń wyszczególnionych w ustępie 1. Ustanawiający może się domagać zwrotu przedmiotów w celu zaspokojenia tylko wtedy, gdy użytkowca jest w zwłóce z wykonaniem tego zobowiązania.

Użytkowanie spadku.

§ 1089. Przepisy §§ 1085 do 1088 stosują się odpowiednio do użytkowania spadku.

TYTUŁ TRZECI.

OGRANICZONE SŁUŻEBNOŚCI OSOBISTE.

Pojęcie.

§ 1090. Grunt można w ten sposób obciążyć, że ten, na którego rzecz obciążenie nastąpiło, jest uprawniony do używania gruntu pod pewnymi względami albo że mu przysługuje inne uprawnienie, które może stanowić treść służebności gruntowej (ograniczone służebności osobiste).

Przepisy §§ 1020 do 1024, 1026 do 1029, 1061 mają odpowiednie zastosowanie.

Rozmiar.

§ 1091. Rozmiar ograniczonej służebności osobistej oznacza się w razie wątpliwości wedle osobistych potrzeb uprawnionego.

Nieprzenoszalność.

§ 1092. Ograniczona służebność osobista jest nieprzenoszalna. Wykonywanie można odstąpić drugiemu tylko wtedy, gdy to dozwolono.

Prawo mieszkania.

§ 1093. Jako ograniczoną służebność osobistą można ustanowić też prawo używania budynku albo jego części jako mieszkania z wykluczeniem właściciela. Do tego prawa stosują się odpowiednio przepisy §§ 1031, 1034, 1036, § 1037 ust. 1, i §§ 1041, 1042, 1044, 1049, 1050, 1057, 1062 obowiązujące dla użytkownika.

Uprawniony może do mieszkania przyjąć swoją rodzinę jako też osoby potrzebne do odpowiedniej stanowi usługi i pielęgnacji.

Jeżeli prawo jest ograniczone do części budynku, może uprawniony używać też urządzeń przeznaczonych do wspólnego użytku mieszkańców.

ROZDZIAŁ SZÓSTY.

PRAWO PIERWOKUPU.

Pojęcie.

§ 1094. Grunt można w ten sposób obciążyć, że ten, na rzecz którego obciążenie następuje, jest wobec właściciela uprawniony do pierwokupu.

Prawo pierwokupu można też ustanowić na rzecz każdego właściciela drugiego gruntu.

Prawo pierwokupna części gruntu.

§ 1095. Część ułamkową gruntu można obciążyć prawem pierwokupu tylko wtedy, gdy ta część odpowiada udziałowi współwłaściciela.

Prawo pierwokupu przynależności.

§ 1096. Prawo pierwokupu może być rozszerzone na przynależność, sprzedaną razem z gruntem. W razie wątpliwości należy przyjąć, że prawo pierwokupu odnosi się też do tej przynależności.

Ograniczenie.

§ 1097. Prawo pierwokupu odnosi się, tylko do wypadku sprzedaży przez właściciela, do którego grunt w chwili ustanowienia należał, albo przez tegoż dziedziców; może być jednak ustanowione dla kilku albo wszystkich wypadków sprzedaży.

Stosunek prawny i skutek wobec osób trzecich.

§ 1098. Do stosunku prawnego między uprawnionym a zobowiązanym mają zastosowanie przepisy §§ 504 do 514. Prawo pierwokupu można też wtedy wykonać, gdy zarządca masy konkursowej sprzedaje grunt z wolnej ręki.

Wobec osób trzecich ma prawo pierwokupu skutek prenotacji w celu zabezpieczenia roszczenia o przeniesienie własności powstającego przez wykonanie prawa pierwokupu.

§ 1099. Jeżeli grunt przejdzie na własność osoby trzeciej, natenczas może ta ostatnia, podobnie jak zobowiązany, donieść uprawnionemu o treści kontraktu kupna ze skutkiem przewidzianym w § 510 ust. 2.

Zobowiązany winien zawiadomić nowego właściciela o wykonaniu lub wykluczeniu prawa pierwokupu.

Prawo zatrzymania aż do zwrotu ceny kupna.

§ 1100. Nowy właściciel, który jest kupującym lub prawonabywcą kupującego, może odmówić zgody na wpisanie upraw-

nionego za właściciela i wydania gruntu, dopóki mu nie zostanie zwrócona cena kupna umówiona między zobowiązanym a kupującym, o ile ta ostatnia została uiszczona. Jeżeli uprawnionego wpisano za właściciela, może dotychczasowy właściciel żądać od niego zwrotu uiszczonej ceny kupna za wydaniem gruntu.

Zwolnienie uprawnionego od płacenia ceny kupna.

§ 1101. O ile uprawniony jest zobowiązany po myśli § 1100 do zwrócenia kupującemu albo tegoż prawonabywcy ceny kupna, nie potrzebuje płacić ceny kupna dłużnej z powodu pierwokupu.

Zwolnienie kupującego od płacenia ceny kupna.

§ 1102. Jeżeli kupujący albo jego prawonabywca wskutek skorzystania z prawa pierwokupu utraci własność, natenczas staje się kupujący wolnym od swego zobowiązania, o ile jeszcze nie uiszczył dłużnej przez się ceny kupna; zwrotu uiszczonej ceny kupna domagać się nie może.

§ 1103. Prawo pierwokupu istniejące na rzecz każdoczesnego właściciela gruntu nie może być oddzielone od własności tego gruntu.

Istniejące na rzecz pewnej osoby prawo pierwokupu nie może być połączone z własnością gruntu.

Wykluczenie nieznanego uprawnionego.

§ 1104. Nieznany uprawniony może być w drodze postępowania wywoławczego ze swem prawem wykluczony, jeżeli istnieją wymogi przewidziane w § 1170 dla wykluczenia wierzyciela hipotecznego. Z wydaniem wyroku wykluczającego gaśnie prawo pierwokupu.

Przepisy te nie mają zastosowania do prawa pierwokupu, ustanowionego na rzecz każdoczesnego właściciela gruntu.

ROZDZIAŁ SIÓDMY.

CIEŻARY RZECZOWE.

Pojęcie.

§ 1105. Grunt można obciążyć w ten sposób, że na rzecz tego, na rzecz którego obciążenie nastąpiło, należy uiszczać powracające świadczenia z gruntu (ciężary rzeczowe).

Ciężar rzeczowy można ustanowić też na rzecz każdego właściciela drugiego gruntu.

Obciążenie części ułamkowej.

§ 1106. Część ułamkową gruntu można obciążyć ciężarem rzeczowym tylko wtedy, gdy ta część odpowiada udziałowi współwłaściciela.

§ 1107. Do pojedynczych świadczeń stosują się przepisy o odsetkach pretensyj hipotecznych.

Osobista odpowiedzialność właściciela gruntu.

§ 1108. Właściciel odpowiada za świadczenia płatne w czasie trwania jego własności też osobiście, o ile nic innego nie postanowiono.

Jeżeli grunt podzielono, odpowiadają właściciele poszczególnych części jako solidarni dłużnicy.

Podział gruntu uprawnionego.

§ 1109. Jeżeli grunt uprawnionego podzielono, trwa ciężar rzeczowy dalej na rzecz poszczególnych części. Jeżeli świadczenie jest podzielne, oznaczają się udziały właścicieli wedle stosunku wielkości części; jeżeli świadczenie jest niepodzielne, mają zastosowanie przepisy § 432. Wykonywanie prawa jest w razie wątpliwości tylko w ten sposób dopuszczalne, by ono nie było dla właściciela obciążonego gruntu bardziej uciążliwe.

Uprawniony może postanowić, że prawo ma być połączone tylko z jedną z podzielonych części. Postanowienie winno nastąpić wobec Urzędu ksiąg gruntowych i wymaga wpisania do księgi gruntowej; przepisy §§ 876, 878 mają odpowiednie zastosowanie. Jeżeli uprawniony pozbędzie część gruntu i nie poweźmie takiego postanowienia, natenczas prawo pozostaje przy tej części, którą on zatrzymuje.

Jeżeli ciężar rzeczowy wychodzi na korzyść tylko jednej części, natenczas pozostaje połączony tylko z tą częścią.

§ 1110. Ciężaru rzeczowego ustanowionego na rzecz każdego właściciela gruntu nie można oddzielić od własności tego gruntu.

§ 1111. Ciężaru rzeczowego ustanowionego na rzecz pewnej osoby nie można połączyć z własnością gruntu.

Jeżeli roszczenie o pojedyncze świadczenie jest przenośne, natenczas nie można prawa przenieść lub obciążyć.

Wykluczenie nieznanego uprawnionego.

§ 1112. Jeżeli uprawniony jest nieznanym, stosują się do wykluczenia go z jego prawem odpowiednio przepisy § 1104.

ROZDZIAŁ ÓSMY.

HIPOTEKA. DŁUG GRUNTOWY. DŁUG RENTOWY.

TYTUŁ PIERWSZY.

HIPOTEKA.

Pojęcie.

§ 1113. Grunt można w ten sposób obciążyć, że temu, na rzecz którego obciążenie następuje, należy z gruntu zapłacić oznaczoną sumę pieniężną w celu zaspokojenia z powodu przysługującej mu pretensji (hipoteka).

Hipotekę można ustanowić też dla pretensji przyszłej lub warunkowej.

Obciążenie części gruntu.

§ 1114. Część ułamkową gruntu można obciążyć hipoteką tylko wtedy, gdy część ta odpowiada udziałowi współwłaściciela.

Wpis do księgi gruntowej.

§ 1115. Przy wpisie hipoteki musi się w księdze gruntowej podać wierzyciela, kwotę pieniężną pretensji i, jeżeli pretensja jest oprocentowana, stopę procentową, jeżeli należy uiścić inne świadczenia uboczne, ich kwotę pieniężną; zresztą można się w celu określenia pretensji powołać na dozwolenie wpisu.

Przy wpisie hipoteki dla pożyczki zakładu kredytowego, którego statut został przez właściwą władzę publicznie ogłoszony, wystarczy do oznaczenia świadczeń ubocznych, które wedle statutu mają być oprócz odsetek uiszczane, powołanie się na statut.

Hipoteka listowa i księgową.

§ 1116. Na hipotekę udziela się list hipoteczny.

Mozna wykluczyć udzielenie listu. Wykluczenie może też dodatkowo nastąpić. Do wykluczenia potrzebna jest zgoda wierzyciela i właściciela tudzież wpis do księgi gruntowej; przepisy § 873 ust. 2 i §§ 876, 878 mają odpowiednie zastosowanie.

Wykluczenie udzielenia listu może być ^{tu, 1}zniesione; zniesienie następuje w ten sam sposób jak wykluczenie.

Nabycie hipoteki listowej.

§ 1117. Wierzyciel nabywa hipotekę, o ile nie wykluczono udzielenia listu hipotecznego, dopiero po oddaniu mu listu przez właściciela gruntu. Do oddania stosują się przepisy § 929 zd. 2 i §§ 930, 931.

Oddanie można zastąpić umową, ze wierzycielowi ma być list hipoteczny doręczony przez Urząd ksiąg gruntowych.

Jeżeli wierzyciel posiada list, istnieje domniemanie, że oddanie nastąpiło.

Grunt odpowiada za ustawowe odsetki i koszty.

§ 1118. Na mocy hipoteki odpowiada grunt też za odsetki ustawowe pretensji, jako też za koszty wypowiedzenia i dochodzenia prawa mającego na celu zaspokojenie się z gruntu.

Zmiana stopy procentowej i warunków spłaty.

§ 1119. Jeżeli pretensja jest bezprocentowa albo oprocentowana niżej niż 5 od sta, natenczas można hipotekę bez zgody uprawnionych mających równy lub późniejszy stopień pierwszeństwa rozszerzyć w tym kierunku, iż grunt odpowiada za odsetki aż do 5 od sta.

Do zmiany czasu i miejsca płatności nie potrzeba również zgody tych uprawnionych.

Co obejmuje hipoteka.

a) Płody, przynależność.

§ 1120. Hipoteka obejmuje płody oddzielone od gruntu i inne części składowe, o ile one po myśli §§ 954 do 957 z oddzieleniem nie przeszły na własność innej osoby aniżeli właściciela albo posiadacza posiadającego grunt jako własny, jako też przynależność gruntu z wyjątkiem przynależności, która nie stała się własnością właściciela gruntu.

Zgaśnięcie odpowiedzialności tych przedmiotów.

§ 1121. Płody i inne części składowe gruntu jako też przynależność stają się wolne od odpowiedzialności, jeżeli je po-

zbyto i usunięto z gruntu, zanim zostały zajęte na rzecz wierzyciela.

Jeżeli pozbycie nastąpi przed usunięciem, nie może się nabywca wobec wierzyciela powoływać na to, że był odnośnie do hipoteki w dobrej wierze. Jeżeli nabywca usunie rzecz z gruntu, natenczas jest zajęcie, które nastąpiło przed usunięciem, wobec niego skuteczne tylko wtedy, gdy przy usunięciu nie był w dobrej wierze co do zajęcia.

§ 1122. Jeżeli plody lub części składowe oddzielono od gruntu w granicach prawidłowej gospodarki, natenczas gaśnie ich odpowiedzialność nawet bez pozbycia, gdy przed zajęciem zostaną z gruntu usunięte, chyba, że usunięcie nastąpiło tylko w celu przejściowym.

Odpowiedzialność przynależności gaśnie bez pozbycia, jeżeli przymiot jej jako przynależności zniesiono w granicach prawidłowej gospodarki przed zajęciem.

b) Odpowiedzialność czynszu najmu i dzierżawy za hipotekę.

§ 1123. Jeżeli grunt jest wynajęty lub wdzierżawiony, natenczas obejmuje hipoteka też pretensję o czynsz najmu lub dzierżawy.

O ile pretensja ta jest płatną, gaśnie jej odpowiedzialność po upływie roku od chwili gdy stała się płatną, gdy przedtem nie nastąpi zajęcie na rzecz wierzyciela hipotecznego. Jeżeli czynsz najmu lub dzierżawy należy uiszczać zgóry, natenczas nie odnosi się zgaśnięcie odpowiedzialności do czynszu najmu lub dzierżawy za czas późniejszy aniżeli do czynszu płatnego za kwartał kalendarzowy bieżący w chwili zajęcia; jeżeli zajęcie nastąpiło w przeciągu drugiej połowy ostatniego miesiąca kwartału kalendarzowego, natenczas odnosi się uwolnienie od odpowiedzialności też do czynszu najmu lub dzierżawy za następny kwartał kalendarzowy.

§ 1124. Jeżeli czynsz najmu lub dzierżawy ściągnięto, zanim on został zajęty na rzecz wierzyciela hipotecznego, lub jeżeli przed zajęciem rozporządzono nim w inny sposób, natenczas to rozporządzenie jest skuteczne wobec wierzyciela hipotecznego. Jeżeli rozporządzenie polega na przeniesieniu pretensji na osobę trzecią, natenczas gaśnie odpowiedzialność pretensji; jeżeli osoba trzecia uzyska prawo na pretensji, natenczas prawo to co do stopnia pierwszeństwa idzie przed hipoteką.

Rozporządzenie jest wobec wierzyciela hipotecznego bezskuteczne, o ile ono się odnosi do czynszu najmu lub dzierżawy za czas późniejszy aniżeli za kwartał kalendarzowy bieżący w chwili zajęcia; jeżeli zajęcie nastąpiło w przeciągu drugiej połowy miesiąca kwartału kalendarzowego, natenczas jest rozporządzenie o tyle skuteczne, o ile odnosi się do czynszu najmu lub dzierżawy za następny kwartał kalendarzowy.

Narówni z przeniesieniem pretensji na osobę trzecią stoi pozbycie gruntu bez pretensji.

Potrącenie.

§ 1125. O ile ściągnięcie czynszu najmu lub dzierżawy jest bezskuteczne wobec wierzyciela hipotecznego, nie może najmoborca lub dzierżawca przeciwstawić wierzycielowi hipotecznemu do potrącenia pretensję przysługującą mu przeciw najmodawcy lub wydzierżawiającemu.

3. Odpowiedzialność powracających świadczeń.

§ 1126. Jeżeli z własnością gruntu jest połączone prawo do powracających świadczeń, natenczas rozciąga się hipoteka na roszczenia o te świadczenia. Przepisy § 1123 ust. 2 zd. 1, § 1124 ust. 1, 3 i § 1125 mają odpowiednie zastosowanie. Przedsięwzięte przed zajęciem rozporządzenie roszczeniem o świadczenie, które stanie się płatne dopiero w 3 miesiące po zajęciu, jest wobec wierzyciela hipotecznego bezskuteczne.

4. Odpowiedzialność ubezpieczenia.

§ 1127. Jeżeli przedmioty, podlegające hipotece, ubezpieczono na rzecz właściciela albo posiadacza posiadającego grunt jako własny, natenczas hipoteka obejmuje też pretensję przeciw ubezpieczającemu.

Odpowiedzialność pretensji przeciw ubezpieczającemu gaśnie, gdy przedmiot ubezpieczony przywrócono do pierwotnego stanu lub w jego miejsce postarano się o inny.

Ubezpieczenie budynku.

§ 1128. Jeżeli ubezpieczono budynek, natenczas może ubezpieczający zapłacić sumę ubezpieczenia ubezpieczonemu ze skutkiem wobec wierzyciela hipotecznego dopiero wtedy, gdy ubezpieczający lub ubezpieczony doniósł wierzycielowi hipotecznemu o tem, że szkoda nastąpiła i od otrzymania tego doniesienia upłynął miesiąc. Wierzyciel hipoteczny może się aż do upływu tego czasokresu wobec ubezpieczającego sprzeciwić

wypłacie. Doniesienia można zaniechać, jeżeli ono nie jest możebne; w tym wypadku oblicza się czasokres miesięczny od chwili, w której suma ubezpieczenia stanie się płatną.

Zresztą mają zastosowanie przepisy obowiązujące dla zastawionej pretensji; ubezpieczający nie może się jednak powoływać na to, że nie wiedział o hipotece widocznej z księgi gruntowej.

Ubezpieczenie innego przedmiotu.

§ 1129. Jeżeli ubezpieczono inny przedmiot aniżeli budynek, stosują się do odpowiedzialności pretensji przeciw ubezpieczającemu przepisy § 1123 ust. 2 zd. 1 i § 1124 ust. 1, 3.

Wpływ warunków ubezpieczenia.

§ 1130. Jeżeli ubezpieczający wedle warunków ubezpieczenia jest obowiązany jedynie do płacenia sumy ubezpieczenia w celu przywrócenia do pierwotnego stanu przedmiotu ubezpieczonego, natenczas jest zapłata na ręce ubezpieczonego, odpowiadająca tym warunkom, skuteczną wobec wierzyciela hipotecznego.

5. Odpowiedzialność dopisanych gruntów.

§ 1131. Jeżeli grunt po myśli § 890 ust. 2 dopisano w księdze gruntowej do drugiego gruntu, natenczas rozciągają się hipoteki istniejące na tym gruncie także na grunt dopisany. Prawa, któremi jest obciążony grunt dopisany, idą pod względem stopnia pierwszeństwa przed temi hipotekami.

Hipoteka łączna.

§ 1132. Jeżeli hipoteka dla pretensji obciąża kilka gruntów (hipoteka łączna), natenczas każdy grunt odpowiada za całą pretensję. Wierzyciel może wedle swego uznania dochodzić zaspokojenia z każdego gruntu w całości lub w części.

Wierzyciel ma prawo rozdzielenia kwoty pretensji na poszczególne grunta w ten sposób, że każdy grunt odpowiada tylko za przydzieloną kwotę. Do rozdziału stosują się odpowiednio przepisy §§ 875, 876, 878.

Zagrożenie bezpieczeństwa hipoteki.

1. Przez pogorszenie gruntu.

§ 1133. Jeżeli bezpieczeństwo hipoteki jest zagrożone wskutek pogorszenia gruntu, natenczas może wierzyciel zakreślić właścicielowi odpowiedni czasokres do usunięcia zagrożenia.

Po upływie czasokresu ma wierzyciel prawo domagania się natychmiastowego zaspokojenia z gruntu, jeżeli nie usunięto zagrożenia przez poprawę gruntu albo przez ustanowienie innej hipoteki. Jeżeli pretensja jest bezprocentowa i jeszcze niepłatna, natenczas należy się wierzycielowi tylko suma, która po doliczeniu ustawowych odsetek za czas od zapłaty do dnia płatności równa się kwocie pretensji.

2. Przez grożące pogorszenie.

§ 1134. Jeżeli właściciel lub osoba trzecia oddziaływa na grunt w ten sposób, że należy się obawiać pogorszenia gruntu, powodującego zagrożenie bezpieczeństwu hipoteki, natenczas może właściciel skarżyć o zaniechanie.

Jeżeli oddziaływującym jest właściciel, winien sąd na wniosek wierzyciela wydać potrzebne zarządzenia w celu usunięcia zagrożenia. To samo stosuje się, jeżeli należy się obawiać pogorszenia, ponieważ właściciel zaniechał przedsięwzięcia potrzebnych kroków wobec oddziaływań ze strony osób trzecich albo wobec innych uszkodzeń.

3. Pogorszenie przynależności.

§ 1135. Z pogorszeniem gruntu w rozumieniu §§ 1133, 1134 stoi narówni, gdy przedmioty przynależności, do których hipoteka się odnosi, pogorszono lub wbrew zasadom prawidłowej gospodarki z gruntu usunięto.

Umowny zakaz pozbywania i obciążania.

§ 1136. Nieważna jest umowa, którą się właściciel wobec wierzyciela obowiązuje, iż gruntu nie pozbędzie lub dalej nie obciąży.

Zarzuty przeciw hipotece.

§ 1137. Właściciel może wobec hipoteki podnieść zarzuty przysługujące osobistemu dłużnikowi przeciw pretensji jako też zarzuty przysługujące ręcycielowi po myśli § 770. Jeżeli osobisty dłużnik umrze, nie może się właściciel powoływać na to, że odpowiedzialność dziedzica za dług jest tylko ograniczona.

Jeżeli właściciel nie jest osobistym dłużnikiem, natenczas nie traci on zarzutu dlatego, że dłużnik osobisty zarzutu tego się zrzekł.

Publiczne zaufanie do ksiąg gruntowych w stosunku do pretensji hipotecznej.

§ 1138. Przepisy §§ 891 do 899 stosują się o ile chodzi o hipotekę też odnośnie do pretensji i zarzutów przysługujących właścicielowi wedle § 1137.

§ 1139. Jeżeli przy ustanowieniu hipoteki dla pożyczki wykluczono udzielenie listu hipotecznego, natenczas wystarcza do wpisania sprzeciwu, opierającego się na tem, że pożyczki nie wypłacono, wniosek właściciela skierowany do Urzędu ksiąg gruntowych, o ile zostanie uczyniony przed upływem miesiąca po wpisaniu hipoteki. Jeżeli sprzeciw wpisano w przeciągu miesiąca, ma wpis ten sam skutek, jak gdyby sprzeciw wpisano razem z hipoteką.

Niezgodność między listem hipotecznym a księgą gruntową.

§ 1140. O ile niezgodność księgi gruntowej z prawdziwym stanem prawnym jest widoczna z listu hipotecznego lub z zapisku na liście, jest powoływanie się na przepisy §§ 892, 893 wykluczone. Sprzeciw przeciw prawdziwości księgi gruntowej widoczny z listu albo z zapisku na liście, stoi narówni ze sprzeciwem wpisanym do księgi gruntowej.

Wypowiedzenie hipoteki.

§ 1141. Jeżeli płatność pretensji jest zawisła od wypowiedzenia, jest wypowiedzenie odnośnie do hipoteki tylko wtedy skuteczne, gdy wierzyciel oświadczy je właścicielowi lub właścicieli wierzycielowi. Na korzyść wierzyciela uchodzi ten za właściciela, kto jest w księdze gruntowej wpisany jako właściciel.

Jeżeli właściciel nie ma w kraju miejsca zamieszkania albo istnieją wymogi § 132 ust. 2, natenczas winien na wniosek wierzyciela Sąd powiatowy, w którego okręgu grunt leży, ustanowić właścicielowi zastępcę, któremu wierzyciel może pretensję wypowiedzieć.

Zaspokojenie wierzyciela.

1. Zaspokojenie przez właściciela.

§ 1142. Właściciel jest uprawniony do zaspokojenia wierzyciela, jeżeli pretensja wobec niego stała się płatną albo gdy dłużnik osobisty jest uprawniony do świadczenia.

Zaspokojenie może nastąpić też przez złożenie do depozytu albo przez potrącenie.

2. Zaspokojenie przez właściciela, który nie jest osobistym dłużnikiem.

§ 1143. Jeżeli właściciel nie jest osobistym dłużnikiem, natenczas przechodzi pretensja na niego, o ile wierzyciela zaspokoi. Przepisy § 774 ust. 1, obowiązujące dla ręczyciela, stosują się odpowiednio.

Jeżeli dla pretensji istnieje hipoteka łączna, natenczas obowiązują dla niej przepisy § 1173.

3. Wydanie listu hipotecznego i innych dokumentów.

§ 1144. Właściciel może za równoczesnem zaspokojeniem wierzyciela domagać się wydania mu listu hipotecznego i innych dokumentów, które są potrzebne do sprostowania księgi gruntowej lub wykreślenia hipoteki.

Częściowe zaspokojenie.

§ 1145. Jeżeli właściciel zaspokaja wierzyciela tylko częściowo, natenczas nie może domagać się wydania listu hipotecznego. Wierzyciel jest obowiązany do zanotowania częściowego zaspokojenia na liście i do przedłożenia listu Urzędowi ksiąg gruntowych w celu sprostowania księgi gruntowej lub wykreślenia albo właściwej władzy albo właściwemu notariuszowi w celu sporządzenia częściowego listu hipotecznego dla właściciela.

Przepis zd. 2 ust. 1 stosuje się do odsetek i innych świadczeń ubocznych tylko wtedy, gdy one są płatne później aniżeli w kwartale kalendarzowym, w którym wierzyciela zaspokojono albo też w kwartale następnym. Do kosztów, za które grunt po myśli § 1118 odpowiada, przepis ten się nie stosuje.

Odsetki zwłoki.

§ 1146. Jeżeli w stosunku do właściciela istnieją wymogi, pod którymi dłużnik popada w zwłokę, natenczas należą się wierzycielowi z gruntu odsetki zwłoki.

5. Zaspokojenie z gruntu.

§ 1147. Zaspokojenie wierzyciela z gruntu i przedmiotów objętych hipoteką, następuje w drodze egzekucji.

§ 1148. Przy dochodzeniu prawa z hipoteki uchodzi na korzyść wierzyciela za właściciela ten, kto jest w księdze gruntowej wpisany za właściciela. Nienaruszonym pozostaje prawo niewpisanego właściciela do dochodzenia zarzutów, przysługujących mu przeciw hipotece.

6. Niedopuszczalne umowy co do zaspokojenia wierzyciela.

§ 1149. Właściciel nie może, jak długo pretensja wobec niego nie stała się płatną, przyznać wierzycielowi prawa żądania przeniesienia własności gruntu w celu zaspokojenia lub spowodowania w tymże celu pozbycia gruntu w inny sposób, aniżeli w drodze egzekucji.

7. Zaspokojenie przez osobę trzecią.

§ 1150. Jeżeli wierzyciel domaga się zaspokojenia z gruntu, natenczas mają odpowiednie zastosowanie przepisy §§ 268, 1144, 1145.

Hipoteki częściowe.

a) Stopień pierwszeństwa.

§ 1151. Jeżeli pretensję podzielono, natenczas nie potrzeba do zmiany stopnia pierwszeństwa, powstałych hipotek częściowych między sobą zgody właściciela.

b) Częściowy list hipoteczny.

§ 1152. O ile nie wykluczono udzielenia listu hipotecznego, można w razie podziału pretensji sporządzić dla każdej części częściowy list hipoteczny; zgoda właściciela gruntu nie jest potrzebna. Częściowy list hipoteczny wstępnie odnosi się do części, do której się odnosi, w miejsce dotychczasowego listu.

Przeniesienie pretensji.

a) Zasada.

§ 1153. Z przeniesieniem pretensji przechodzi hipoteka na nowego właściciela.

Pretensji nie można przenieść bez hipoteki, a hipoteki bez pretensji.

b) Forma odstąpienia.

§ 1154. Do przeniesienia pretensji potrzebnym jest pisemne oświadczenie ustępstwa i oddanie listu hipotecznego; przepisy § 1117 mają zastosowanie. Dotychczasowy wierzyciel winien na żądanie nowego wierzyciela oświadczenie ustępstwa na swój koszt publicznie uwierzytelnić.

Formę pisemną oświadczenia ustępstwa można zastąpić wpisaniem ustępstwa do księgi gruntowej.

Jeżeli wykluczono udzielenie listu hipotecznego, natenczas stosują się do ustępstwa pretensji odpowiednio przepisy §§ 873, 878.

c) Posiadacz listu hipotecznego stoi narówni z wpisanym wierzycielem.

§ 1155. Jeżeli prawo wierzycielstwa posiadacza listu hipotecznego wynika z szeregu pozostających ze sobą w związku publicznie uwierzytelnionych oświadczeń ustępstwa rozpoczynającego się od wpisanego wierzyciela, natenczas stosują się przepisy §§ 891 do 899 w ten sam sposób, jak gdyby posiadacz listu był wpisany jako wierzyciel w księdze gruntowej. Z publicznie uwierzytelnionem oświadczeniem ustępstwa stoi narówni sądowa uchwała przekazująca i publicznie uwierzytelnione uznanie, iż przeniesienie pretensji nastąpiło na mocy ustawy.

d) Stosunek między właścicielem a cesjonariuszem.

§ 1156. Obowiązujące przy przeniesieniu pretensji przepisy §§ 406 do 408 nie mają zastosowania do stosunku prawnego między właścicielem i nowym wierzycielem odnośnie do hipoteki. Nowy wierzyciel musi jednak uznać jako jego obowiązujące wypowiedzenie skuteczzone przez właściciela wobec dotychczasowego wierzyciela, chyba, że przeniesienie jest znane właścicielowi w chwili wypowiedzenia albo jest wpisane w księdze gruntowej.

e) Zarzuty wobec cesjonariusza.

§ 1157. Zarzut, przysługujący właścicielowi przeciw hipotece na podstawie stosunku prawnego istniejącego między nim a dotychczasowym wierzycielem, może być podniesiony też wobec nowego wierzyciela. Do tego zarzutu stosują się też przepisy §§ 892, 894 do 899, 1140.

f) Dalsza zapłata odsetek i świadczeń ubocznych na rzecz cedenta.

§ 1158. O ile na podstawie pretensji należy uiścić odsetki albo inne świadczenia uboczne, które nie są płatne później aniżeli w kwartale kalendarzowym, w którym właściciel dowiedział się o przeniesieniu, albo też w kwartale następnym, stosują się do stosunku prawnego między właścicielem a nowym wierzycielem przepisy §§ 406 do 408; wierzyciel nie może się wobec zarzutów przysługujących właścicielowi po myśli §§ 404, 406 do 408, 1157 powoływać na przepisy § 892.

g) Przeniesienie zaległych odsetek i świadczeń ubocznych.

§ 1159. O ile na podstawie pretensji należy uiścić zaległe

odsetki albo inne zaległe świadczenia uboczne, stosują się do przeniesienia i do stosunku prawnego między właścicielem i nowym wierzycielem ogólne przepisy obowiązujące dla przeniesienia pretensji. To samo stosuje się do roszczenia o zwrot kosztów, za które grunt odpowiada po myśli § 1118.

Przepisy § 892 nie stosują się do roszczeń wyszczególnionych w ustępie pierwszym.

Dochodzenie hipoteki listowej.

§ 1160. O ile nie wykluczono udzielenia listu hipotecznego, można się sprzeciwić dochodzeniu hipoteki, gdy wierzyciel nie przedłoży listu; jeżeli wierzyciel nie jest w księdze gruntowej zapisany, należy też przedłożyć dokumenta określone w § 1155.

Wypowiedzenie albo upomnienie wobec właściciela jest bezskuteczne, gdy wierzyciel nie przedłoży dokumentów potrzebnych po myśli ustępu 1 a właściciel bezzwłocznie oświadczy, że z tego powodu nie przyjmuje wypowiedzenia lub upomnienia.

Przepisy te nie stosują się do roszczeń wyszczególnionych w § 1159.

Dochodzenie pretensji.

§ 1161. Jeżeli właściciel jest osobistym dłużnikiem, natenczas stosują się przepisy § 1160 też w razie dochodzenia pretensji.

Zaginiony list hipoteczny.

§ 1162. Jeżeli list hipoteczny zaginął lub został zniszczony, można go w drodze postępowania wywoławczego uznać za pobawiony mocy.

Hipoteka właściciela.

§ 1163. Jeżeli pretensja, dla której ustanowiono hipotekę, nie powstała, natenczas przysługuje hipoteka właścicielowi. Jeżeli pretensja gaśnie, natenczas nabywa hipotekę właściciel.

Hipoteka, dla której nie wykluczono udzielenia listu hipotecznego, przysługuje właścicielowi aż do oddania listu wierzycielowi.

Ochrona dłużnika osobistego.

a) Przejście hipoteki na dłużnika osobistego.

§ 1164. Jeżeli dłużnik osobisty zaspokoi wierzyciela, natenczas przechodzi hipoteka na niego o tyle, o ile może się

domagać zwrotu od właściciela albo prawozlewcy właściciela. Jeżeli dłużnik ma prawo do żądania jedynie częściowego zwrotu, natenczas nie może właściciel dochodzić hipoteki, o ile ona na niego przeszła, ze szkodą dla hipoteki dłużnika.

Ze zaspokojeniem wierzyciela stoi narówni zjednoczenie pretensji i długu w jednej osobie.

b) Uwolnienie dłużnika osobistego.

§ 1165. Jeżeli wierzyciel zrzeknie się hipoteki albo ją znie-
sie po myśli § 1183 albo przyzna innemu prawo pierwszeństwa,
natenczas staje się dłużnik osobisty o tyle wolny, o ileby bez
tego rozporządzenia mógł być po myśli § 1164 uzyskać zwrot
z hipoteki.

c) Zawiadomienie o licytacji.

§ 1166. Jeżeli dłużnik osobisty ma prawo żądania zwrotu
od właściciela w razie zaspokojenia wierzyciela, natenczas
może on, gdy wierzyciel wdroży przymusową licytację gruntu,
nie uwiadomiwszy go o tem bezzwłocznie, odmówić zaspoko-
jenia tej części pretensji wierzyciela, z którą tenże odpadł przy
licytacji o tyle, o ile poniósł szkodę wskutek zaniechania za-
wiadomienia go. Zawiadomienia można zaniechać, gdy ono jest
niemożliwe.

d) Wręczenie listu hipotecznego dłużnikowi osobistemu.

§ 1167. Jeżeli dłużnik osobisty w razie zaspokojenia wie-
rzyciela nabywa hipotekę, albo ma w razie zaspokojenia inny
prawny interes w sprostowaniu księgi gruntowej, natenczas
przysługują mu prawa określone w §§ 1144, 1145.

Zrzeczenie się hipoteki przez wierzyciela.

§ 1168. Jeżeli wierzyciel zrzeknie się hipoteki, natenczas
nabywa ją właściciel.

Zrzeczenie się należy oświadczyć wobec Urzędu ksiąg
gruntowych albo właściciela i wymaga wpisu do księgi grunto-
wej. Przepisy § 875 ust. 2 i §§ 876, 878 mają odpowiednie za-
stosowanie.

Jeżeli wierzyciel zrzeknie się hipoteki odnośnie do części
pretensji, natenczas przysługują właścicielowi prawa określone
w § 1145.

Roszczenie o zrzeczenie się.

§ 1169. Jeżeli właścicielowi przysługuje zarzut, wskutek

którego dochodzenie hipoteki jest trwale wykluczone, natenczas może on żądać, by wierzyciel zrzekł się hipoteki.

Postępowanie wywoławcze.

1. Wykluczenie z powodu niewykonywania prawa.

§ 1170. Wierzyciela nieznanego można zapomocą postępowania wywoławczego wykluczyć z jego prawem, jeżeli od ostatniego wpisu do księgi gruntowej dotyczącego hipoteki upłynęło dziesięć lat a właściciel nie uznał prawa wierzyciela w przeciągu tego czasokresu w sposób nadający się po myśli § 208 do przerwy przedawnienia. Jeżeli dla pretensji ustanowiono czas płatności wedle kalendarza, natenczas czasokres ten nie rozpoczyna się przed upływem dnia płatności.

Z wydaniem wyroku wykluczającego nabywa właściciel hipotekę. Udzielony wierzycielowi list hipoteczny traci moc prawną.

2. Wykluczenie przez złożenie do depozytu.

§ 1171. Nieznanego wierzyciela można z jego prawem także wtedy wykluczyć, gdy właściciel jest uprawniony do zaspokojenia wierzyciela albo do wypowiedzenia i złoży sumę pretensji na rzecz wierzyciela do depozytu, zrzekając się prawa odebrania jej zpowrotem. Złożenie do depozytu odsetek jest tylko wtedy potrzebne, gdy stopę procentową wpisano do księgi gruntowej; odsetek za czas wcześniejszy aniżeli za czwarty rok kalendarzowy przed wydaniem wyroku wykluczającego nie należy składać do depozytu.

Z wydaniem wyroku wykluczającego przyjmuje się, że wierzyciel został zaspokojonym, o ile w myśl przepisów o złożeniu do depozytu zaspokojenie już przedtem nie nastąpiło. Udzielony wierzycielowi list hipoteczny traci moc prawną.

Prawo wierzyciela do złożonej sumy gaśnie po upływie trzydziestu lat po wydaniu wyroku wykluczającego, jeżeli wierzyciel przedtem się nie zgłosi u depozytariusza; składający jest uprawniony do odebrania zdeponowanej sumy nawet wtedy, gdy zrzekł się prawa odebrania.

Hipoteka właściciela przy hipotece łącznej.

1. Zasada.

§ 1172. W wypadkach § 1163 przysługuje hipoteka łączna właścicielom obciążonych gruntów spółnie.

Każdy właściciel może, o ile nic innego nie umówiono, żądać, by hipotekę na jego gruncie ograniczono po myśli § 1132 ust. 2 do części owej kwoty, odpowiadającej stosunkowi wartości jego gruntu do wartości wszystkich gruntów i tak ograniczoną hipotekę mu przydzielono. Wartość oblicza się po potrąceniu obciążeń poprzedzających hipotekę łączną.

2. Nabycie hipoteki przez właściciela zaspakajającego.

§ 1173. Jeżeli właściciel jednego z gruntów obciążonych hipoteką łączną zaspakaja wierzyciela, natenczas nabywa hipotekę na swoim gruncie; hipoteka na innych gruntach gaśnie. Ze zaspokojeniem wierzyciela stoi narówni, gdy prawo wierzycielstwa przeniesiono na właściciela lub gdy pretensja i dług jednoczą się w osobie właściciela.

Jeżeli właściciel, który zaspokoił wierzyciela, może się od właściciela jednego z innych gruntów albo prawozlewcy tego właściciela domagać zwrotu, natenczas przechodzi też na niego hipoteka na gruncie tego właściciela w wysokości roszczenia o zwrot; hipoteka ta pozostaje hipoteką łączną wraz z hipoteką na jego własnym gruncie.

3. Zaspokojenie wierzyciela przez dłużnika osobistego.

§ 1174. Jeżeli dłużnik osobisty zaspokoï wierzyciela, któremu przysługuje hipoteka łączna, albo gdy odnośnie do hipoteki łącznej pretensja i dług zjednoczą się w jednej osobie, a dłużnik może domagać się zwrotu jedynie od właściciela jednego gruntu albo prawozlewcy właściciela, natenczas przechodzi hipoteka na tym gruncie na niego; hipoteka odnośnie do reszty gruntów gaśnie.

Jeżeli dłużnikowi należy się tylko częściowy zwrot i wskutek tego hipoteka przechodzi na niego tylko co do częściowej sumy, natenczas musi właściciel dać sobie policzyć tę sumę na należącą mu się po myśli § 1172 część pozostałej kwoty hipoteki łącznej.

4. Zrzeczenie się hipoteki łącznej przez wierzyciela i wykluczenie.

§ 1175. Gdy wierzyciel zrzeknie się hipoteki łącznej, natenczas przypada ona wspólnie właścicielom obciążonych gruntów; przepisy § 1172 ust. 2 mają zastosowanie. Gdy wierzyciel zrzeknie się hipoteki odnośnie do jednego z gruntów, natenczas gaśnie hipoteka na tymże gruncie.

To samo obowiązuje, jeżeli wierzyciela po myśli § 1170 wykluczono z jego prawem.

Stopień pierwszeństwa hipoteki częściowej wierzyciela.

§ 1176. Jeżeli wymogi §§ 1163, 1164, 1168, 1174, 1172 do 1175 istnieją jedynie odnośnie do częściowej kwoty hipoteki, natenczas nie można hipoteki przypadającej po myśli tych przepisów właścicielowi lub jednemu z właścicieli lub osobistemu dłużnikowi dochodzić z niekorzyścią dla hipoteki pozostającej wierzycielowi.

Zjednoczenie hipoteki z własnością.

§ 1177. Jeżeli hipoteka zjednoczy się z własnością w jednej osobie, a pretensja nie przysługuje właścicielowi, natenczas przemienia się hipoteka w dług gruntowy. Odnośnie do oprocentowania, stopy procentowej, czasu płatności, wypowiedzenia i miejsca płatności pozostają w mocy postanowienia ustanowione dla pretensji.

Jeżeli właścicielowi przysługuje też pretensja, natenczas dopóki trwa zjednoczenie oznaczają się jego prawa z hipoteki wedle przepisów obowiązujących dla długu gruntowego właściciela.

Hipoteka dla zaległych odsetek i t. d. i kosztów.

§ 1178. Hipoteka dla zaległych odsetek i innych świadczeń ubocznych jakoteż dla kosztów, które należy zwrócić wierzycielowi, gaśnie, jeżeli zjednoczy się z własnością w jednej osobie. Zgaśnięcie nie następuje tak długo, jak długo osobie trzeciej przysługuje prawo na roszczeniu o takie świadczenie.

Do zrzeczenia się hipoteki odnośnie do świadczeń oznaczonych w ustępie 1 wystarcza oświadczenie wierzyciela wobec właściciela. Jak długo osobie trzeciej przysługuje prawo na roszczeniu o takie świadczenie, potrzebna jest zgoda osoby trzeciej. Zgodę należy oświadczyć wobec tego na korzyść którego następuje; zgoda jest nieodwołalna.

Prenotacja zobowiązania wykreślenia.

§ 1179. Jeżeli właściciel zobowiąże się wobec drugiego do wykreślenia hipoteki na wypadek, gdy hipoteka zjednoczy się z własnością w jednej osobie, natenczas można wpisać do księgi gruntowej prenotację w celu zabezpieczenia roszczenia o wykreślenie.

Przeniesienie hipoteki na inną pretensję.

§ 1180. W miejsce pretensji, dla której istnieje hipoteka, można wstawić inną pretensję. Do tej zmiany wymagana jest zgoda wierzyciela i właściciela jakoteż wpis do księgi gruntowej; przepisy § 873 ust. 2 i §§ 876, 878 mają odpowiednie zastosowanie.

Jeżeli pretensja, która ma wstąpić w miejsce dotychczasowej pretensji, nie przysługuje dotychczasowemu wierzycielowi hipotecznemu, natenczas wymagana jest zgoda tego ostatniego; zgodę należy oświadczyć wobec Urzędu ksiąg gruntowych albo wobec tego, na którego korzyść ona następuje. Przepisy § 875 ust. 2 i § 876 mają odpowiednie zastosowanie.

Zaspokojenie wierzyciela z gruntu.

1. Zgaśnięcie hipoteki.

§ 1181. Po zaspokojeniu wierzyciela z gruntu hipoteka gaśnie.

Jeżeli wierzyciela zaspokojono z jednego z gruntów obciążonych hipoteką łączną, natenczas stają się i pozostałe grunta wolne.

Ze zaspokojeniem z gruntu stoi narówni zaspokojenie z przedmiotów, które hipoteka obejmuje.

2. Dalsze istnienie hipoteki wypadku hipoteki łącznej.

§ 1182. O ile w wypadku hipoteki łącznej właściciel gruntu, z którego wierzyciel otrzymuje zaspokojenie, może żądać zwrotu od właściciela drugiego gruntu, albo prawozlewcy tego właściciela, przechodzi hipoteka na gruncie tego właściciela na niego. Hipoteki tej nie można jednak, gdy wierzyciela jedynie częściowo zaspokojono, dochodzić ze szkodą hipoteki pozostałej wierzycielowi i, gdy grunt jest obciążony prawem, mającym równy albo późniejszy stopień pierwszeństwa, ze szkodą tego prawa.

Zniesienie hipoteki czynnością prawną.

§ 1183. Do zniesienia hipoteki czynnością prawną wymagana jest zgoda właściciela. Zgodę należy oświadczyć wobec Urzędu ksiąg gruntowych albo wobec właściciela; jest ona niedwołalna.

Hipoteka zabezpieczająca.

1. Treść i ustanowienie.

§ 1184. Hipotekę można w ten sposób ustanowić, że prawo

wierzyciela oznacza się tylko wedle pretensji i że wierzyciel w celu udowodnienia pretensji nie może się powołać na wpis. (Hipoteka zabezpieczająca).

Hipoteka taka musi być w księdze gruntowej oznaczona jako hipoteka zabezpieczająca.

2. Różnica między zwykłą hipoteką.

§ 1185. Przy hipotece zabezpieczającej jest udzielenie listu hipotecznego wykluczone.

Przepisy §§ 1138, 1139, 1141, 1156 nie mają zastosowania.

3. Przemiana hipoteki.

§ 1186. Hipotekę zabezpieczającą można przemienić w zwykłą, a zwykłą hipotekę w hipotekę zabezpieczającą. Zgoda uprawnionych mających równy lub późniejszy stopień pierwszeństwa nie jest potrzebna.

4. Hipoteka dla papierów na okaziciela, weksli i t. d.

a) Zasada.

§ 1187. Dla pretensji i zapisu długu na okaziciela, weksła albo innego papieru, który można przenieść zapomocą indosu, można ustanowić tylko hipotekę zabezpieczającą. Hipoteka uchodzi za hipotekę zabezpieczającą nawet wtedy, gdy jej jako takiej w księdze gruntowej nie oznaczono. Przepis § 1154 ust. 3 nie ma zastosowania.

b) Hipoteka na okaziciela.

§ 1188. Do ustanowienia hipoteki dla pretensji z zapisu długu na okaziciela wystarcza oświadczenie właściciela wobec Urzędu ksiąg gruntowych, że ustanawia hipotekę, oraz wpis do księgi gruntowej; przepis § 878 ma zastosowanie.

Wykluczenie wierzyciela z jego prawem po myśli § 1170 jest tylko wtedy dopuszczalne, gdy określony w § 1801 czasokres do przedłożenia upłynął. Jeżeli w przeciągu tego czasokresu zapis długu przedłożono albo dochodzono sądownie roszczenia z dokumentu, natenczas może wykluczenie nastąpić dopiero po ukończeniu przedawnienia.

c) Zastępca dla każdoczesnego wierzyciela.

§ 1189. Przy hipotece rodzaju określonej w § 1187 można ustanowić dla każdoczesnego wierzyciela zastępcę z uprawnieniem przedsiębrania pewnych rozporządzeń hipoteką ze skutkiem dla i przeciw każdemu późniejszemu wierzycielowi i za-

stępowania wierzyciela przy dochodzeniu hipoteki. Do ustanowienia zastępcy potrzebnym jest wpis do księgi gruntowej.

Jeżeli właściciel ma prawo domagania się od wierzyciela rozporządzenia, do którego przedsięwzięcia uprawniony jest zastępca, natenczas może wierzyciel żądać od zastępcy przedsięwzięcia tego rozporządzenia.

5. Hipoteka kaucyjna.

§ 1190. Hipotekę można w ten sposób ustanowić, że oznacza się tylko najwyższą kwotę, do której grunt ma odpowiadać, zastrzegając zresztą ustalenie pretensji na później. Najwyższą kwotę musi się wpisać do księgi gruntowej. Jeżeli pretensja jest oprocentowana, wlicza się odsetki do najwyższej kwoty.

Hipoteka uchodzi za hipotekę zabezpieczającą nawet, gdy jej jako takiej w księdze gruntowej nie oznaczono.

Pretensję można przenieść wedle ogólnych przepisów o przeniesieniu pretensji. Jeżeli ją przeniesiono wedle tych przepisów, natenczas jest przejście hipoteki wykluczone.

TYTUŁ DRUGI.

DŁUG GRUNTOWY I RENTOWY.

I. DŁUG GRUNTOWY.

Pojęcie.

§ 1191. Grunt można w ten sposób obciążyć, że na rzecz tego, na którego korzyść obciążenie następuje, należy zapłacić pewną sumę pieniężną z gruntu (dług gruntowy).

Obciążenie może także w ten sposób nastąpić, że odsetki od sumy pieniężnej i inne uboczne świadczenia należy uiścić z gruntu.

Zastosowalność przepisów o hipotece.

§ 1192. Do długu gruntowego stosują się odpowiednio przepisy o hipotece, o ile nie wynika nic innego z tej okoliczności, że do zaistnienia hipoteki nie jest potrzebne istnienie pretensji.

Do odsetek długu gruntowego stosują się przepisy o odsetkach pretensji hipotecznej.

Płatność.

§ 1193. Kapitał długu gruntowego staje się płatny dopiero po poprzednim wypowiedzeniu. Wypowiedzenie przysługuje

zarówno właścicielowi jak i wierzycielowi. Czasokres wypowiedzenia wynosi 6 miesięcy.

Odmienne postanowienia są dopuszczalne.

Miejsce płatności.

§ 1194. Zapłata kapitału jakoteż odsetek i innych świadczeń ubocznych winna nastąpić, o ile nic innego nie postanowiono, w miejscu, w którym Urząd ksiąg gruntowych ma swą siedzibę.

List długu gruntowego na okaziciela.

§ 1195. Dług gruntowy można w ten sposób ustanowić, że list długu gruntowego opiewa na okaziciela. Do takiego listu stosują się odpowiednio przepisy o zapłacie długu na okaziciela.

Dług gruntowy właściciela.

§ 1196. Dług gruntowy można ustanowić też na rzecz właściciela.

Do ustanowienia potrzebne jest oświadczenie właściciela wobec Urzędu ksiąg gruntowych, że na jego rzecz ma być wpisany do księgi gruntowej dług gruntowy i wpis; przepis § 878 ma zastosowanie.

§ 1197. Jeżeli właściciel jest wierzycielem, natenczas nie może on prowadzić egzekucji w celu zaspokojenia siebie.

Odsetki należą się właścicielowi tylko wtedy, gdy grunt zajęto na wniosek drugiego w celu przymusowego zarządu, i tylko na czas trwania przymusowego zarządu.

Zamiana długu gruntowego.

§ 1198. Hipotekę można przemienić w dług gruntowy, a dług gruntowy w hipotekę. Zgoda uprawnionych mających równy albo gorszy stopień pierwszeństwa nie jest wymagana.

II. DŁUG RENTOWY.

Pojęcie.

§ 1199. Dług gruntowy można w ten sposób ustanowić, że w regularnie powracających terminach należy z gruntu płacić pewną sumę pieniędzy (dług rentowy).

Przy ustanowieniu długu rentowego musi być oznaczona suma, przez zapłatę której można spłacić dług rentowy. Suma spłaty musi być wpisana do księgi gruntowej.

Zastosowalność przepisów o hipotece i długu gruntowym.

§ 1200. Do poszczególnych świadczeń stosują się odpowiednio przepisy o odsetkach hipotecznych, do sumy spłaty przepisy obowiązujące dla kapitału długu gruntowego.

Zapłata sumy spłaty na rzecz wierzyciela ma ten sam skutek, co zapłata kapitału długu gruntowego.

Prawo właściciela gruntu do spłaty.

§ 1201. Prawo do spłaty przysługuje właścicielowi.

Wierzycielowi nie może być przyznane prawo żądania spłaty. W wypadku § 1133 zd. 2 ma wierzyciel prawo żądania zapłaty sumy spłaty z gruntu.

§ 1202. Właściciel może wykonać prawo spłaty dopiero po poprzednim wypowiedzeniu. Czasokres wypowiedzenia wynosi 6 miesięcy, jeżeli nic innego nie postanowiono.

Ograniczenie prawa wypowiedzenia jest tylko o tyle dopuszczalne, że właściciel może wypowiedzieć po 30 latach, zachowując 6 miesięczny czasokres wypowiedzenia.

Jeżeli właściciel wypowiedział, może wierzyciel po upływie czasokresu wypowiedzenia żądać zapłaty sumy spłaty z gruntu.

Zamiana długu rentowego na dług gruntowy i odwrotnie.

§ 1203. Dług rentowy można przemienić w zwykły dług gruntowy, zwykły dług gruntowy w dług rentowy. Zgoda uprawnionych mających równy albo gorszy stopień pierwszeństwa nie jest wymagana.

ROZDZIAŁ DZIEWIĄTY.

PRAWO ZASTAWU NA RZECZACH RUCHOMYCH I PRAWACH.

TYTUŁ PIERWSZY.

PRAWO ZASTAWU NA RZECZACH RUCHOMYCH.

Pojęcie.

§ 1204. Rzecz ruchomą można w celu zabezpieczenia pretensji w ten sposób obciążyć, że wierzyciel ma być uprawniony do szukania zaspokojenia z rzeczy (prawo zastawu).

Prawo zastawu można ustanowić też dla pretensji przyszłej lub warunkowej.

Ustanowienie prawa zastawu.

§ 1205. Do ustanowienia prawa zastawu potrzeba, by właściciel oddał rzecz wierzycielowi i obaj byli zgodni w tem, że wierzycielowi ma przysługiwać prawo zastawu. Jeżeli wierzyciel ma rzecz w posiadaniu, wystarcza zgoda co do powstania prawa zastawu.

Oddanie rzeczy znajdującej się w pośrednim posiadaniu właściciela można zastąpić przeniesieniem pośredniego posiadania przez właściciela na zastawnika (Pfandgläubiger) i doniesieniem posiadaczowi o zastawieniu.

Zastąpienie oddania.

§ 1206. Zamiast oddania wystarcza dopuszczenie do współposiadania, jeżeli rzecz znajduje się pod wspólnym zamknięciem (właściciela i) wierzyciela albo, gdy rzecz znajduje się w posiadaniu osoby trzeciej, wydanie może nastąpić jedynie wspólnie właścicielowi i wierzycielowi.

Nabycie prawa zastawu na podstawie dobrej wiary.

§ 1207. Jeżeli rzecz nie należy do zastawiającego, stosują się do zastawienia odpowiednio przepisy §§ 932, 934, 935 obowiązujące przy nabyciu własności.

Stopień pierwszeństwa prawa zastawu.

1. Nabycie w dobrej wierze.

§ 1208. Jeżeli rzecz jest obciążona prawem osoby trzeciej, natenczas idzie prawo zastawu przed prawem, chyba, że zastawnik w czasie nabycia prawa zastawu nie był w dobrej wierze odnośnie do prawa. Przepisy § 932 ust. 1 zd. 2, § 935 i § 936 ust. 3 mają odpowiednie zastosowanie.

2. Decyduje czas ustanowienia.

§ 1209. Dla stopnia pierwszeństwa prawa zastawu miarodajnym jest czas ustanowienia nawet wtedy, gdy ustanowiono je dla pretensji przyszłej lub warunkowej.

Rozmiar odpowiedzialności zastawu.

§ 1210. Zastaw odpowiada za każdorazowy stan pretensji, w szczególności też za odsetki i kary umowne. Jeżeli dłużnik osobisty nie jest właścicielem zastawu, natenczas odpowiedzial-

ność nie rozszerza się wskutek czynności prawnej, którą dłużnik przedsięwzięmie po zastawieniu.

Zastaw odpowiada za roszczenia zastawnika o zwrot nakładów, za zwrócić się mające zastawnikowi koszta wypowiedzenia i dochodzenia prawnego, jakoteż za koszta sprzedaży zastawu.

Zarzuty zastawiającego.

§ 1211. Zastawiający może przeciwstawić zastawnikowi zarzuty przysługujące osobistemu dłużnikowi przeciw pretenzji jakoteż zarzuty przysługujące ręcycielowi po myśli § 770. Jeżeli osobisty dłużnik umrze, nie może się zastawiający powołać na ograniczoną odpowiedzialność dziedzica za dług.

Jeżeli zastawiający nie jest osobistym dłużnikiem, natenczas nie traci on zarzutu dlatego, że dłużnik osobisty zarzutu się zrzekł.

§ 1212. Prawo zastawu rozciąga się na płody oddzielone od zastawu.

Zastaw z prawem do użytków.

1. Ustanowienie.

§ 1213. Zastaw można w ten sposób ustanowić, że zastawnik ma prawo do pobierania użytków zastawu.

Jeżeli oddano zastawnikowi do wyłącznego posiadania rzecz, która z natury swej przynosi owoce, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że zastawnik ma być uprawniony do pobierania owoców.

2. Obowiązki wierzyciela i policzenie na pretensję.

§ 1214. Jeżeli zastawnikowi przysługuje prawo do pobierania użytków, natenczas jest on obowiązany do starania się o uzyskanie użytków i do złożenia rachunków.

Czysty dochód użytków policza się na poczet dłużnego świadczenia a, jeżeli należy uiścić koszta i odsetki, najpierw na poczet tych ostatnich.

Odmienne postanowienia są dopuszczalne.

Przechowanie zastawu.

§ 1215. Zastawnik jest obowiązany do przechowania zastawu.

Nakłady poczynione przez wierzyciela.

§ 1216. Jeżeli zastawnik poczyni nakłady na zastaw, natenczas oznacza się obowiązek zastawiającego do zwrotu wedle przepisów o załatwianiu spraw bez zlecenia.

Zastawnik jest uprawniony do zabrania urządzenia, którem zaopatrzył zastaw.

Naruszenie praw zastawiającego przez wierzyciela zastawnika.

§ 1217. Jeżeli zastawnik narusza w dotkliwej mierze prawa zastawiającego i kontynuuje swe naruszające zachowanie się mimo upomnienia zastawiającego, natenczas może zastawiający żądać, by zastaw na koszt zastawnika złożono do depozytu albo, gdy zastaw do tego się nie nadaje, oddano przechowcy przez sąd ustanowić się mającemu.

Zamiast złożenia do depozytu albo oddania przechowcy może zastawiający żądać zwrotu zastawu za zaspokojeniem wierzyciela. Jeżeli pretensja jest bezprocentowa i jeszcze niepłatna, należy się wierzycielowi tylko suma, która z doliczeniem ustawowych odsetek za czas od zapłaty aż do płatności równa się kwocie pretensji.

Zepsucie, zmniejszenie wartości zastawu.

1. Ochrona zastawiającego.

§ 1218. Jeżeli należy się obawiać zepsucia lub istotnego zmniejszenia wartości zastawu, natenczas może się zastawiający domagać zwrotu zastawu za złożeniem innego zabezpieczenia; złożenie zabezpieczenia przez ręczycieli jest wykluczone.

Zastawnik winien bezzwłocznie zawiadomić zastawiającego o grożącym zepsuciu o ile zawiadomienie nie jest niemożliwe.

2. Ochrona wierzyciela.

§ 1219. Jeżeli bezpieczeństwo zastawnika jest zagrożone wskutek grożącego zepsucia lub obawy istotnego zmniejszenia wartości zastawu, natenczas może zastawnik spowodować sprzedaż zastawu przez publiczną licytację.

Uzyskana suma wstępnie w miejsce zastawu. Na żądanie zastawiającego należy uzyskaną sumę złożyć do depozytu.

§ 1220. Sprzedaż zastawu przez licytację jest dopuszczalna dopiero po zagrożeniu nią zastawiającemu; zagrożenia można zaniechać, jeżeli zastaw jest narażony na zepsucie, a z odroczeniem licytacji jest połączone niebezpieczeństwo. W razie zmniejszenia wartości potrzeba oprócz zagrożenia, by wierzy-

ciel wyznaczył zastawiającemu odpowiedni czasokres do złożenia innego zabezpieczenia i by czasokres ten upłynął.

Wierzyciel zastawnik winien zawiadomić zastawiającego bezzwłocznie o sprzedaży przez licytację; w razie zaniechania jest obowiązany do odszkodowania.

Zagrożenia, wyznaczenia czasokresu i zawiadomienia można zaniechać, jeżeli one nie są możebne.

§ 1221. Jeżeli zastaw ma cenę giełdową lub targową, natenczas może zastawnik spowodować sprzedaż z wolnej ręki po cenie bieżącej przez stręczyciela handlowego, upoważnionego publicznie do takich sprzedaży lub przez osobę uprawnioną do sprzedaży przez publiczną licytację.

Odpowiedzialność kilku zastawów.

§ 1222. Jeżeli prawo zastawu ustanowiono na kilku rzeczach, odpowiada każda za całą pretensję.

Zwrot zastawu po zgaśnięciu prawa zastawu.

§ 1223. Zastawnik jest obowiązany do zwrócenia zastawu zastawiającemu po zgaśnięciu prawa zastawu.

Zastawiający może domagać się zwrotu zastawu ze zaspokojeniem zastawnika, skoro dłużnik jest uprawniony do świadczenia.

Zaspokojenie przez złożenie do depozytu lub potrącenie.

§ 1224. Zaspokojenie zastawnika przez zastawiającego może nastąpić też zapomocą złożenia do depozytu lub potrącenia.

Zaspokojenie przez dłużnika, który nie jest dłużnikiem osobistym.

§ 1225. Jeżeli zastawiający, który nie jest osobistym dłużnikiem, zaspokoi zastawnika, natenczas przechodzi wierzytelność na niego o tyle, o ile zaspokoił wierzyciela zastawnika. Przepisy § 774 obowiązujące dla ręczyciela mają zastosowanie.

Przedawnienie roszczeń o zwrot i t. d.

§ 1226. Roszczenie zastawiającego o zwrot z powodu zmian albo pogorszeń zastawu jakoteż roszczenia zastawnika o zwrot nakładów albo zezwolenie zabrania urządzenia przedawniają się w 6 miesiącach. Przepisy § 558 ust. 2, 3 mają odpowiednie zastosowanie.

Ochrona zastawnika.

§ 1227. W razie naruszenia prawa zastawnika mają do roszczeń zastawnika odpowiednie zastosowanie przepisy obowiązujące dla roszczeń z własności.

Zaspokojenie wierzyciela z zastawu.

1. Uprawnienie do sprzedaży.

§ 1228. Zaspokojenie z zastawu następuje przez sprzedaż.

Zastawnik jest uprawniony do sprzedaży, skoro pretensja jest płatną w całości lub w części. Jeżeli dłużnym przedmiotem nie są pieniądze, jest sprzedaż dopuszczalna dopiero wtedy, gdy pretensja zamieniła się w pretensję pieniężną.

2. Zakaz legis commissoriae.

§ 1229. Zawarta przed uprawnieniem do sprzedaży umowa, wedle której zastawnikowi ma przypaść własność rzeczy, albo własność jej ma być przeniesiona w razie, gdyby go wcale albo w należytym czasie nie zaspokojono, jest nieważna.

3. Kilka zastawów.

§ 1230. Z pomiędzy kilku zastawów może zastawnik, o ile nic innego nie postanowiono, wybrać te, które mają być sprzedane. Może jednak tylko tyle zastawów sprzedać, ile potrzeba do jego zaspokojenia.

4. Roszczenie o wydanie zastawu w celu sprzedaży.

§ 1231. Jeżeli zastawnik nie jest w wyłącznym posiadaniu zastawu, natenczas może po zaistnieniu uprawnienia do sprzedaży zażądać wydania zastawu w celu sprzedaży. Na żądanie zastawiającego należy zamiast wydania zastawu oddać go wspólnemu przechowcy; przechowca winien się przy odbiorze zobowiązać do oddania zastawu w celu sprzedaży.

5. Prawo sprzedaży przy kilkakrotnem zastawieniu.

§ 1232. Zastawnik nie jest obowiązany do wydania zastawu w celu sprzedaży zastawnikowi mającemu późniejszy stopień pierwszeństwa. Jeżeli nie jest w posiadaniu zastawu, natenczas nie może o ile sam nie popiera sprzedaży, sprzeciwić się sprzedaży przez zastawnika mającego późniejszy stopień pierwszeństwa.

6. Postępowanie przy sprzedaży zastawu.

a) Zasada.

§ 1233. Sprzedaż zastawu należy skutecznicić wedle przepisów §§ 1234 do 1240.

Jeżeli zastawnik uzyskał dla swego prawa sprzedaży przeciw właścicielowi wykonalny tytuł, natenczas może spowodować sprzedaż także wedle przepisów obowiązujących dla sprzedaży rzeczy zajętej.

b) Poprzednie zagrożenie sprzedaży.

§ 1234. Zastawnik winien zagrozić przedtem właścicielowi sprzedażą i przytem podać sumę pieniężną, z powodu której ma nastąpić sprzedaż. Zagrożenie może nastąpić dopiero po zaistnieniu uprawnienia do sprzedaży; można go zaniechać, jeżeli jest niemożliwe.

Sprzedaż nie może nastąpić przed upływem miesiąca po zagrożeniu. Jeżeli zagrożenie jest niemożliwe, oblicza się miesiąc od zaistnienia uprawnienia do sprzedaży.

c) Sposób sprzedaży.

§ 1235. Sprzedaż zastawu należy uskutecznić w drodze publicznej licytacji.

Jeżeli zastaw ma cenę giełdową lub targową, natenczas stosuje się przepis § 1221.

d) Miejsce licytacji.

§ 1236. Licytacja winna się odbyć w miejscu, w którym przechowuje się zastaw. Jeżeli od licytacji w miejscu przechowania nie można wyczekiwać odpowiedniego wyniku, należy zastaw sprzedać w drodze licytacji w innym odpowiednim miejscu.

e) Ogłoszenie licytacji.

§ 1237. Czas i miejsce licytacji należy ogłosić publicznie, przyczem należy zastaw ogólnie określić. Właściciela i osoby trzecie, którym przysługuje prawo na zastawie, należy odrębnie zawiadomić, zawiadomienia można zaniechać, jeżeli ono jest niemożliwe.

f) Sprzedaż za zapłatą w gotówce.

§ 1238. Zastaw można sprzedać tylko pod warunkiem, że kupujący ma zaraz cenę kupna w gotówce uiszczyć i utraci swe prawa, jeżeli to nie nastąpi.

Jeżeli sprzedaż nastąpi bez tego warunku, natenczas przyjmuje się, iż zastawnik otrzymał cenę kupna; prawa zastawnika wobec nabywcy pozostają nienaruszone. Jeżeli zaniechano nactychmiastowego uiszczenia ceny kupna, stosuje się to samo,

gdy przed ukończeniem terminu licytacyjnego nie skorzystano z zastrzeżenia utraty praw.

g) Prawo do licytowania.

§ 1239. Zastawnik i właściciel mogą przy licytacji licytować. Jeżeli zastawnikowi udzielono przybicia targu, natenczas przyjmuje się, iż otrzymał cenę kupna.

Ofertę właściciela można odrzucić, jeżeli nie złoży oferowanej sumy w gotówce. To samo stosuje się do oferty dłużnika, jeżeli zastaw odpowiada za cudzy dług.

h) Rzeczy złote i srebrne.

§ 1240. Rzeczy złotych i srebrnych nie wolno sprzedąć poniżej wartości złota i srebra.

Jeżeli nie podano wystarczającej oferty, może osoba uprawniona do publicznej licytacji sprzedać je z wolnej ręki po cenie osiągającej wartość złota lub srebra.

7. Zawiadomienie o wyniku licytacji.

§ 1241. Zastawnik winien bezzwłocznie zawiadomić właściciela o sprzedaży zastawu i jej wyniku, o ile zawiadomienie to nie jest niemożliwe.

8. Skutki prawidłowej sprzedaży zastawu.

§ 1242. Przez prawną sprzedaż zastawu nabywa nabywca takie same prawa, jak gdyby nabył rzecz od właściciela. To samo stosuje się także wtedy, gdy zastawnikowi udzielono przybicia targu.

Istniejące na rzeczy prawa zastawu gasną nawet, gdy były znane nabywcy. To samo stosuje się do użytkowania, chyba, że ono ma stopień pierwszeństwa przed wszystkimi prawami zastawu.

9. Nieprawna sprzedaż.

§ 1243. Sprzedaż jest nieprawna, jeżeli nie zastosowano się do przepisów § 1228 ust. 2, § 1230 zd. 2, § 1235, § 1237 zd. 1, albo § 1240.

Jeżeli zastawnik nie zastosował się do innego przepisu obowiązującego przy sprzedaży, natenczas jest obowiązany do odszkodowania, gdy dopuścił się winy.

10. Dobra wiara nabywcy zastawu.

§ 1244. Jeżeli rzecz sprzedano jako zastaw, a sprzedającemu nie przysługuje prawo zastawu albo nie zastosowano się

do przepisów od których zależy prawność sprzedaży, natenczas mają odpowiednie zastosowanie przepisy §§ 932 do 934, 936, gdy sprzedaż nastąpiła po myśli § 1233 ust. 2 albo przestrzegano przepisów § 1235 lub § 1240 ust. 2.

11. Innego rodzaju sprzedaży.

a) Na podstawie umowy.

§ 1245. Właściciel i zastawnik mogą umówić inny rodzaj sprzedaży, aniżeli unormowany w §§ 1234 do 1240. Jeżeli osobie trzeciej przysługuje na zastawie prawo, które gaśnie wskutek pozbycia, natenczas potrzebną jest zgoda osoby trzeciej. Zgodę należy oświadczyć wobec tego, na którego korzyść ona następuje; ona jest nieodwołalna.

Przed zaistnieniem uprawnienia do sprzedaży nie można się zrzec zastosowania się do przepisów § 1235, § 1237 zd. 1 i § 1240.

b) Z powodu interesu stron.

§ 1246. Jeżeli odmienny od przepisów §§ 1235 do 1240 rodzaj sprzedaży wedle słusznej oceny odpowiada interesom osób interesowanych, natenczas może każda z nich żądać, by przedsięwzięto ten rodzaj sprzedaży.

Jeżeli zgoda nie dojdzie do skutku, rozstrzyga sąd.

12. Los sumy uzyskanej ze sprzedaży.

§ 1247. O ile uzyskana ze sprzedaży zastawu suma należy się zastawnikowi w celu jego zaspokojenia, przyjmuje się, że właściciel uścił pretensję. Zresztą wstępuje uzyskana ze sprzedaży suma w miejsce zastawu.

13. Zastawiający uchodzi za właściciela zastawu.

§ 1248. Przy sprzedaży zastawu uchodzi na korzyść zastawnika zastawiający za właściciela, chyba, że zastawnik wie, że zastawiający nie jest właścicielem.

14. Jus offerendi.

§ 1249. Ktoby przez pozbycie zastawu utracił prawo na zastawie, może zaspokoić zastawnika, skoro dłużnik jest uprawniony do oświadczenia. Przepisy § 268 ust. 2, 3 mają odpowiednie zastosowanie.

Przeniesienie pretensji.

a) Przeście prawa zastawu i pretensji.

§ 1250. Z przeniesieniem pretensji przechodzi prawo zastawu na nowego wierzyciela. Prawa zastawu nie można przenieść bez pretensji.

Jeżeli przy przeniesieniu pretensji wykluczono przejście prawa zastawu, natenczas prawo zastawu gaśnie.

b) Skutki przeniesienia.

§ 1251. Nowy zastawnik może żądać od dotychczasowego zastawnika wydania zastawu.

Z uzyskaniem posiadania wstępuje nowy zastawnik w miejsce dotychczasowego zastawnika w połączone z prawem zastawu zobowiązania wobec zastawiającego. Jeżeli nie dopełnia zobowiązań, odpowiada dotychczasowy zastawnik za szkodę przez nowego zastawnika zwrócić się mającą, jak ręczyciel, który się zrzekł zarzutu skargi uprzedniej, dotychczasowy zastawnik nie odpowiada, jeżeli pretensja przeszła na nowego zastawnika na podstawie ustawy albo została mu odstąpioną na podstawie ustawowego zobowiązania.

Zgąśnienie prawa zastawu.

1. Zgąśnienie pretensji.

§ 1252. Prawo zastawu gaśnie z pretensją dla której je ustanowiono.

2. Zwrot zastawu.

§ 1253. Prawo zastawu gaśnie, jeżeli zastawnik zwróci zastaw zastawiającemu albo właścicielowi. Zastrzeżenie dalszego istnienia prawa zastawu jest bezskuteczne.

Jeżeli zastaw znajduje się w posiadaniu zastawiającego albo właściciela, natenczas istnieje domniemanie, że zastawnik zastaw mu zwrócił. Domniemanie to ma też wówczas miejsce, gdy zastaw znajduje się w posiadaniu osoby trzeciej, która uzyskała posiadanie od zastawiającego albo właściciela po powstaniu prawa zastawu.

Roszczenie o zwrot zastawu.

§ 1254. Jeżeli prawu zastawu można przeciwstawić zarzut, na podstawie którego dochodzenie prawa zastawu jest trwale wykluczone, natenczas może zastawiający domagać się zwrotu zastawu. Takie samo prawo ma właściciel.

3. Zniesienie prawa zastawu przez czynność prawną.

§ 1255. Do zniesienia prawa zastawu czynnością prawną wystarcza oświadczenie zastawnika wobec zastawiającego albo właściciela, że zrzeka się prawa zastawu

Jeżeli prawo zastawu jest obciążone prawem osoby trzeciej, natenczas potrzebna jest zgoda osoby trzeciej. Zgodę należy oświadczyć wobec tego, na czyją korzyść ona następuje; jest ona nieodwołalna.

4. Połączenie prawa zastawu z własnością zastawu.

§ 1256. Prawo zastawu gaśnie, jeżeli schodzi się z własnością w jednej osobie. Zgaśnięcie nie następuje, jak długo pretensja, dla której ustanowiono prawo zastawu, jest obciążona prawem osoby trzeciej.

Przyjmuje się, że prawo zastawu nie zgasło, o ile właściciel ma w tem prawny interes, by prawo zastawu dalej istniało.

Ustawowe prawo zastawu.

§ 1257. Przepisy o prawie zastawu ustanowionem czynnością prawną stosują się odpowiednio do prawa zastawu powstałego z mocy ustawy.

Prawo zastawu na udziale współwłaściciela.

§ 1258. Jeżeli prawo zastawu ustanowiono na udziale współwłaściciela, natenczas wykonuje zastawnik prawa wynikające ze wspólności współwłaścicieli, o ile chodzi o zarząd rzeczy i sposób jej używania.

Przed zaistnieniem uprawnienia zastawnika do sprzedaży mogą się zniesienia wspólności domagać jedynie współwłaściciel i zastawnik wspólnie. Po zaistnieniu uprawnienia do sprzedaży może zastawnik bez zgody współwłaściciela domagać się zniesienia wspólności; zastawnik nie jest związany umową, którą współwłaściciele wykluczili nazawsze lub na pewien czas prawo domagania się zniesienia wspólności albo ustanowili czasokres wypowiedzenia.

Jeżeli wspólność zniesiono, natenczas należy się zastawnikowi prawo zastawu na przedmiotach, które wstępują w miejsce udziału.

Nienaruszonym pozostaje prawo zastawnika do sprzedania udziału.

Prawo zastawu na okręcie.

1. Odnosi się tylko do okrętów wpisanych do rejestrów.

§ 1259. Do prawa zastawu na okręcie wpisanym do rejestru okrętowego stosują się odrębne przepisy §§ 1260 do 1271.

2. Ustanowienie.

§ 1260. Do ustanowienia prawa zastawu potrzebną jest zgoda właściciela okrętu i wierzyciela co do tego, że wierzycielowi ma przysługiwać prawo zastawu, oraz wpis prawa zastawu do rejestru okrętowego. Przepisy § 873 ust. 2 i § 878 mają odpowiednie zastosowanie.

We wpisie muszą być podani wierzyciel, suma pieniężna pretensji i, jeżeli pretensja jest oprocentowana, stopa procentowa. W celu bliższego określenia pretensji dopuszczalne jest powołanie się na dozwolenie wpisu.

3. Stopień pierwszeństwa.

§ 1261. Stopień pierwszeństwa praw zastawu na okręcie oznacza się wedle przepisów §§ 879 do 881 i § 1151.

4. Skutki wpisu.

§ 1262. Jak długo prawo zastawu jest wpisanem w rejestrze okrętowym, zatrzymuje ono swą moc w razie pozbycia lub obciążenia okrętu nawet, gdy nabywca jest w dobrej wierze.

Jeżeli prawo zastawu niesłusznie wykreślono, natenczas mają w razie pozbycia okrętu zastosowanie przepisy § 936 ust. 1 zd. 1, ust. 2 nawet wtedy, gdy nabywca uzyskuje własność bez oddania; przepis § 936 ust. 3 nie ma zastosowania. Jeżeli prawo zastawu, które ma późniejszy stopień pierwszeństwa od prawa niesłusznie wykreślonego, przeniesiono na osobę trzecią, natenczas stosuje się przepis § 1208 zd. 1.

5. Sprostowanie rejestru okrętowego.

§ 1263. Jeżeli treść rejestru okrętowego odnośnie do prawa zastawu jest sprzeczna z prawdziwym stanem prawnym, natenczas można domagać się sprostowania rejestru wedle przepisów §§ 894, 895, 897, 898 o sprostowaniu księgi gruntowej.

Jeśli prawo zastawu niesłusznie wykreślono, można wpisać sprzeciw przeciw prawdziwości rejestru okrętowego po myśli § 899. Jak długo sprzeciw jest wpisany, ma to w razie pozbycia lub obciążenia okrętu wobec nabywcy to samo znaczenie, jak gdyby prawo zastawu było wpisane.

6. Rozmiar prawa zastawu na okręcie.

§ 1264. Okręt odpowiada jedynie za wpisaną sumę pretensji i odsetki w wysokości wpisanej stopy procentowej. Od-

powiedzialność za ustawowe odsetki i koszta oznacza się wedle przepisu § 1118 obowiązującego dla hipoteki.

Jeżeli pretensja jest bezprocentowa albo stopa procentowa jest niższa niż 5 od sta, natenczas wolno rozszerzyć prawo zastawu bez zgody uprawnionych mających równy lub późniejszy stopień pierwszeństwa w tym kierunku, że okręt odpowiada za odsetki aż do wysokości 5 od sta.

7. Prawo zastawu na przynależności okrętu.

§ 1265. Prawo zastawu obejmuje też przynależność okrętu z wyjątkiem przedmiotów przynależności, które nie stały się własnością właściciela okrętu.

Do odpowiedzialności przedmiotów przynależności stosują się odpowiednio przepisy §§ 1121, 1122 obowiązujące dla hipoteki.

8. Zastosowalność §§ 1205—1257.

§ 1266. Przepisy §§ 1205—1257 nie mają o tyle zastosowania, o ile nie wynika coś odmiennego z tej okoliczności, że wierzyciel zastawnik nie uzyskuje posiadania okrętu. W wypadku § 1254 wstępuje w miejsce roszczenia o zwrot zastawu prawo żądania zniesienia prawa zastawu.

9. Zaspokojenie zastawnika.

§ 1267. Zastawiający może za równoczesnem zaspokojeniem zastawnika domagać się wydania dokumentów potrzebnych do wykreślenia prawa zastawu. To samo prawo przysługuje osobistemu dłużnikowi, jeżeli ma prawny interes w tem, by rejestr okrętowy sprostowano.

10. Zaspokojenie wierzyciela w drodze egzekucji.

§ 1268. Zastawnik może poszukiwać zaspokojenia z okrętu i przynależności jedynie na podstawie wykonalnego tytułu w myśl przepisów obowiązujących dla egzekucji.

11. Wykluczenie nieznanego wierzyciela.

§ 1269. Nieznanego wierzyciela można zapomocą postępowania wywoławczego wykluczyć z jego prawem zastawu, jeżeli istnieją wymogi przepisane w § 1170 lub w § 1171 ustanowione dla wykluczenia wierzyciela hipotecznego. Z wydaniem wyroku wykluczającego gaśnie prawo zastawu. Przepis § 1171 ust. 3 ma zastosowanie.

12. Prawo zastawu na okręcie dla pretensji z papierów na okaziciela, weksli i t. d.

§ 1270. Do prawa zastawu dla pretensji z zapisu długu na okaziciela, z weksla albo innego papieru, który można przynieść zapomocą indosu, stosują się odpowiednio przepisy § 1189, do prawa zastawu dla pretensji z zapisu długu na okaziciela ponadto przepisy § 1188.

13. Kaucyjne prawo zastawu na okręcie.

§ 1271. Prawo zastawu można w ten sposób ustanowić, że oznacza się najwyższą sumę, do której ma okręt odpowiadać, zastrzegając zresztą ustalenie pretensji na później. Najwyższa suma musi być wpisana do rejestru okrętowego.

Jeżeli pretensja jest oprocentowana, natenczas wlicza się odsetki do najwyższej sumy.

14. Prawo zastawu na udziale w własności okrętu.

§ 1272. Przepisy §§ 1260 do 1271 stosują się też do prawa zastawu na udziale w własności okrętu.

TYTUŁ DRUGI.

PRAWO ZASTAWU NA PRAWIE.

Zasada.

§ 1273. Przedmiotem prawa zastawu może być też prawo.

Do prawa zastawu na prawach stosują się odpowiednio przepisy o prawie zastawu na rzeczach ruchomych, o ile nie wynika nic innego z przepisów §§ 1274—1296. Zastosowanie przepisów § 1208 i § 1213 ust. 2 jest wykluczone.

Ustanowienie.

§ 1274. Ustanowienie prawa zastawu na prawie następuje wedle przepisów obowiązujących dla przeniesienia prawa. Jeżeli do przeniesienia prawa potrzebne jest oddanie rzeczy, stosują się przepisy §§ 1205, 1206.

O ile prawo nie jest przenośne, nie można na prawie ustanowić prawa zastawu.

Prawo zastawu na prawie, którego przedmiotem jest świadczenie.

§ 1275. Jeżeli przedmiotem prawa zastawu jest prawo, na mocy którego można się domagać świadczenia, natenczas do stosunku prawnego między zastawnikiem a zobowiązanym sto-

sują się odpowiednio przepisy, obowiązujące w razie przeniesienia prawa dla stosunku prawnego między nabywcą a zobowiązanym, a w wypadku zarządzenia sądowego wydanego po myśli § 1247 ust. 1 przepis § 1070 ust. 2.

Zniesienie i zmiana zastawionego prawa.

§ 1276. Zniesienie zastawionego prawa czynnością prawną jest dopuszczalne jedynie za zgodą zastawnika. Zgodę należy oświadczyć wobec tego, na którego korzyść ona następuje; jest ona nieodwołalna. Przepis § 876 zd. 3 pozostaje nienaruszony.

To samo ma zastosowanie do zmiany prawa, o ile ona narusza prawo zastawu.

Zaspokojenie ze zastawionego prawa.

§ 1277. Zastawnik może poszukiwać swego zaspokojenia z prawa jedynie na podstawie wykonalnego tytułu wedle przepisów obowiązujących dla egzekucji, o ile nic innego nie postanowiono. Przepisy § 1229 i § 1245 ust. 2 pozostają nienaruszone.

Zgaśnięcie prawa zastawu.

§ 1278. Jeżeli przedmiotem prawa zastawu jest prawo, do którego zastawienia jest potrzebne oddanie rzeczy, natenczas stosują się do zgaśnięcia prawa zastawu wskutek oddania rzeczy odpowiednio przepisy § 1253.

Prawo zastawu na pretensji.

§ 1279. Do prawa zastawu na pretensji stosują się odrębne przepisy §§ 1280 do 1290.

1. Zawiadomienie dłużnika.

§ 1280. Zastawienie pretensji, do której przeniesienia wystarczy umowa przeniesienia, jest tylko wówczas skuteczne, gdy wierzyciel zawiadomi dłużnika o zastawieniu.

2. Skutki zastawienia.

§ 1281. Dłużnik może świadczyć jedynie wspólnie zastawnikowi i wierzycielowi. Każdy z dwóch ostatnich może się domagać, by im wspólnie świadczone; każdy może żądać, by zamiast świadczenia złożono dłużną rzecz do depozytu dla obojgu albo, gdy rzecz dłużna nie nadaje się do złożenia do depozytu, by rzecz oddano sądownie ustanowić się mającemu przechowcy.

§ 1282. Po zaistnieniu wymogów § 1228 ust. 2 jest zastawnik uprawniony do ściągnięcia pretensji a dłużnik może tylko jemu świadczyć. Zastawnik może pretensję pieniężną ściągnąć tylko o tyle, o ile to jest potrzebne do jego zaspokojenia. O ile zastawnik jest uprawniony do ściągnięcia, może się też domagać, by mu pretensję odstąpiono w miejsce zapłaty.

Zastawnik nie jest uprawniony do innych rozporządzeń pretensją; prawo żądania zaspokojenia z pretensji po myśli § 1277 pozostaje nienaruszone.

3. Wypowiedzenie zastawionej pretensji.

§ 1283. Jeżeli płatność zastawionej pretensji zależy od wypowiedzenia, natenczas potrzebuje wierzyciel do wypowiedzenia zgody zastawnika tylko wtedy, gdy tenże jest uprawniony do pobierania użytków.

Wypowiedzenie dłużnika jest tylko wtedy skuteczne, gdy je oświadczone zastawnikowi i wierzycielowi.

Po zaistnieniu wymogów § 1228 ust. 2 uprawniony jest też zastawnik do wypowiedzenia; do wypowiedzenia dłużnika wystarcza oświadczenie wobec zastawnika.

§ 1284. Przepisy §§ 1281 do 1283 nie mają zastosowania, o ile zastawnik i wierzyciel co innego umówią.

4. Współdziałanie zastawnika i wierzyciela.

a) Przy ściągnięciu.

§ 1285. Jeżeli świadczenie winno nastąpić wspólnie na rzecz zastawnika i wierzyciela, natenczas są obaj wzajemnie sobie zobowiązani do współdziałania przy ściągnięciu, gdy pretensja jest płatna.

O ile zastawnik jest uprawniony do ściągnięcia pretensji bez współdziałania wierzyciela, winien starać się o prawidłowe ściągnięcie. O ściągnięciu winien wierzyciela bezzwłocznieawiadomić, o ile zawiadomienie nie jest niemożliwe.

b) Przy wypowiedzeniu.

§ 1286. Jeżeli płatność zastawionej pretensji zależy od wypowiedzenia, natenczas może zastawnik, o ile mu nie przysługuje prawo wypowiedzenia, domagać się od wierzyciela wypowiedzenia, gdy ściągnięcie pretensji z powodu zagrożenia jej bezpieczeństwa jest wskazanem wedle zasad prawidłowego zarządu majątkiem.

Przy istnieniu tych samych wymogów może się wierzyciel domagać od zastawnika, by tenże zgodził się na wypowiedzenie, o ile zgoda jest potrzebna.

5. Skutki świadczenia.

a) W ogólności.

§ 1287. Po skutecznieniu świadczenia przez dłużnika po myśli §§ 1281, 1282, nabywa wierzyciel z chwilą świadczenia świadczony przedmiot, a zastawnik prawo zastawu na przedmiocie. Jeżeli przedmiotem świadczenia jest przeniesienie własności na gruncie, natenczas nabywa zastawnik hipotekę zabezpieczającą.

b) Pretensji pieniężnej.

§ 1288. Po ściągnięciu pretensji pieniężnej po myśli § 1281 są zastawnik i wierzyciel sobie wzajemnie obowiązani do współdziałania, by ściągniętą sumę, o ile to bez naruszenia interesu zastawnika jest możebne, ulokowano na procent wedle przepisów obowiązujących dla lokaty pieniędzy popularnych i równocześnie ustanowiono prawo zastawu na rzecz zastawnika. O sposobie lokaty postanawia wierzyciel.

Jeżeli pretensję ściągnięto w sposób przewidziany w § 1282, przyjmuje się, iż pretensję zastawnika uścił wierzyciel o tyle, o ile ściągnięta suma należy do zastawnika w celu jego zaspokożenia.

6. Prawo zastawu odnosi się też do odsetek pretensji.

§ 1289. Prawo zastawu na pretensji obejmuje też odsetki pretensji. Przepisy § 1123 ust. 2 i §§ 1124, 1125 mają odpowiednie zastosowanie; w miejsce zajęcia wstępnie doniesienie zastawnika skierowane do dłużnika, iż czyni użytek z prawa ściągnięcia.

7. Kilka praw zastawu.

§ 1290. Jeżeli na pretensji istnieje kilka praw zastawu, natenczas jest do ściągnięcia uprawniony tylko ten zastawnik, którego prawo zastawu idzie przed resztą praw zastawu.

8. Prawo zastawu na długu gruntowym lub rentowym.

§ 1291. Przepisy o prawie zastawu na pretensji obowiązują też dla prawa zastawu na długu gruntowym lub na długu rentowym.

Prawo zastawu na papierach wartościowych.

1. Zastawienie weksła albo innego papieru na zlecenie.

§ 1292. Do zastawienia weksła albo innego papieru, przenoszalnego przez indos, wystarcza zgoda wierzyciela i zastawnika tudzież oddanie indosowanego papieru.

2. Zastawienie papieru na okaziciela.

§ 1293. Do prawa zastawu na papierze na okaziciela stosują się przepisy o prawie zastawu na rzeczach ruchomych.

3. Ściągnięcie i wypowiedzenie.

§ 1294. Jeżeli przedmiotem prawa zastawu jest weksel, inny papier, przenoszalny przez indos, albo papier na okaziciela, natenczas może zastawnik nawet, gdy nie zaistniały jeszcze wymogi § 1228 ust. 2, pretensję ściągnąć, a gdy wypowiedzenie jest potrzebne, wypowiedzieć, dłużnik zaś może tylko jemu świadczyć.

4. Sprzedaż z wolnej ręki.

§ 1295. Jeżeli zastawiony papier, przenoszalny przez indos, ma cenę giełdową lub targową, natenczas może wierzyciel po zaistnieniu wymogów § 1228 ust. 2 spowodować sprzedaż w sposób przewidziany w § 1221.

5. Kiedy prawo zastawu obejmuje kupony czynszowe etc.

§ 1296. Prawo zastawu na papierze wartościowym obejmuje też kupony procentowe, rentowe lub kwity na udziały w zysku tylko wtedy, gdy je zastawnikowi wręczono. Zastawiający może, o ile nic innego nie postanowiono, domagać się wydania kuponów (kwitów), o ile stały się płatne przed zaistnieniem wymogów § 1228 ust. 2.

KSIĘGA CZWARTA.
PRAWO FAMILIJNE.

ROZDZIAŁ PIERWSZY.
MAŁŻEŃSTWO.

TYTUŁ PIERWSZY.
ZARĘCZYNŹY.

1. Wykluczenie skargi.

§ 1297. Na podstawie zaręczyn nie można skarżyć o zawarciu małżeństwa.

Przyrzeczenie kary na wypadek niezawarcia małżeństwa jest nieważne.

2. Odstąpienie od zaręczyn.

a) Nieuzasadnione odstąpienie.

§ 1298. Jeżeli narzeczony odstępuje od zaręczyn, natenczas winien zwrócić drugiemu narzeczonemu i jego rodzicom tudzież osobom trzecim, które działały w miejsce rodziców, szkodę, powstałą wskutek tego, iż one w oczekiwaniu małżeństwa poczyniły nakłady lub zaciągnęły zobowiązania. Drugiemu narzeczonemu winien też zwrócić szkodę, którą ten ponosi wskutek tego, iż w oczekiwaniu małżeństwa poczynił inne zarządzenia odnoszące się do jego majątku lub jego stanowiska zarobkowego.

Szkodę należy zwrócić tylko o tyle, o ile nakłady, zaciągnięcie zobowiązań i inne zarządzenia były wedle okoliczności odpowiednie.

Obowiązek zwrotu nie istnieje, gdy istnieje ważny powód do odstąpienia.

b) **Odstąpienie wskutek winy drugiego narzeczonego.**

§ 1299. Jeżeli jeden naręczony spowoduje odstąpienie drugiego wskutek winy, stanowiącej ważny powód do odstąpienia, natenczas jest on obowiązany do odszkodowania po myśli § 1298 ust. 1 i 2.

3. **Roszczenie narzeczonej w razie spółkowania.**

§ 1300. Nieposzlakowana naręczona, która zezwoliła swemu narzeczonemu na spółkowanie, może, jeżeli istnieją wymogi § 1298 lub § 1299, żądać słusznego odszkodowania w pieniądzech, także za szkodę, która nie jest szkodą majątkową.

Roszczenie nie jest przenośne i nie przechodzi na dziedziców, chyba, że je uznano umową lub zawisł o nie spór.

4. **Zwrot podarunków.**

§ 1301. W razie niezawarcia małżeństwa może każdy naręczony żądać od drugiego wydania tego, co mu darował lub dał na znak zaręczyn, wedle przepisów o wydaniu niesłusznego wzbogacenia. W razie wątpliwości należy przyjąć, że żądanie zwrotu ma być wykluczone, jeżeli zaręczyny rozwiązują się wskutek śmierci jednego z naręczonych.

5. **Przedawnienie.**

§ 1302. Roszczenia oznaczone w §§ 1298 do 1301 przedawniają się w dwóch latach od rozwiązania zaręczyn.

TYTUŁ DRUGI.

ZAWARCIE MAŁŻEŃSTWA.

I. **Przeszkody do zawarcia małżeństwa.**

1. **Wiek.**

§ 1303. Mężczyzna nie może zawrzeć małżeństwa przed uzyskaniem pełnoletności, kobieta przed ukończeniem 16 roku życia.

Kobietę można zwolnić od tego przepisu.

2. **Zezwolenie ustawowego zastępcy.**

§ 1304. Osoba ograniczona w zdolności do działań prawnych potrzebuje do zawarcia małżeństwa zezwolenia swego ustawowego zastępcy.

Jeżeli ustawowym zastępcą jest opiekun, a tenże odmawia zezwolenia, natenczas może na wniosek pupila Sąd opiekuńczy

zastąpić zezwolenie. Sąd opiekuńczy winien zastąpić zezwolenia, jeżeli zawarcie małżeństwa leży w interesie pupila.

3. Zezwolenie rodziców.

a) Dzieci ślubne.

§ 1305. Ślubne dziecko potrzebuje do ukończenia 21 roku życia do zawarcia małżeństwa zezwolenia ojca, nieślubne dziecko potrzebuje do tego samego wieku zezwolenia matki. W miejsce ojca wstępuje matka, jeżeli ojciec zmarł lub jeżeli po myśli § 1701 nie przysługują mu prawa wynikające z ojcostwa. Dziecko uznane za ślubne nie potrzebuje zezwolenia matki także wtedy, gdy ojciec zmarł.

Ze śmiercią ojca lub matki stoi narówni, jeżeli oni trwale nie są w stanie złożyć oświadczenia lub jeżeli ich pobyt jest trwale nieznan.

b) Dzieci przysposobione.

§ 1306. Odnośnie do dziecka przysposobionego przysługuje zezwolenie na zawarcie małżeństwa w miejsce własnych rodziców temu, kto dziecko przysposobił. Jeżeli małżeństwo wspólnie dziecko przysposobiło lub jeżeli jeden małżonek przysposobił dziecko drugiego małżonka, stosują się przepisy § 1305 ust. 1 zd. 1, 2, ust. 2.

Właśni rodzice nie uzyskują zpowrotem prawa do udzielenia zezwolenia także wtedy, gdy powstały przez przysposobienie stosunek prawny zostanie zniesiony.

Zastępstwo w udzieleniu zezwolenia wykluczone.

§ 1307. Zezwolenia rodzicielskiego nie można udzielić przez zastępcę. Jeżeli ojciec lub matka są ograniczeni w zdolności do działań prawnych, nie jest potrzebna zgoda ustawowego zastępcy.

Zezwolenie przez Sąd opiekuńczy.

§ 1308. Jeżeli dziecku pełnoletniemu odmówiono udzielenia zezwolenia rodzicielskiego, natenczas może na jego wniosek zezwolenie to zastąpić Sąd opiekuńczy. Sąd opiekuńczy winien zastąpić zezwolenie, jeżeli zezwolenia odmówiono bez ważnego powodu.

Przed rozstrzygnięciem powinien Sąd opiekuńczy przesłuchać krewnych i powinowatych dziecka, jeżeli może to nastąpić bez znacznej zwłoki i niestosunkowych kosztów. Do zwrotu wydatków stosuje się przepis § 1847 ust. 2.

4. Zakaz podwójnego małżeństwa.

§ 1309. Nikt nie śmie zawrzeć małżeństwa przed rozwiązaniem lub unieważnieniem swego poprzedniego małżeństwa. Jeżeli małżonkowie chcą ponowić zawarcie małżeństwa, natenczas nie potrzeba poprzedniego unieważnienia.

Jeżeli przeciw wyrokowi, którym poprzednie małżeństwo zostało rozwiązane lub unieważnione, wniesiono skargę nieważności lub skargę restytucyjną, natenczas nie mogą małżonkowie przed załatwieniem sporu zawrzeć nowego małżeństwa, chyba, że skargę wniesiono dopiero po upływie przepisanego pięcioletniego czasokresu.

5. Pokrewieństwo, powinowactwo.

§ 1310. Krewni w prostej linii, rodzeństwo rodzone lub przyrodnie, jako też powinowaci w prostej linii nie mogą zawrzeć ze sobą małżeństwa.

Osoby, z których jedna utrzymywała stosunki cielesne z rodzicami, dziadkami lub potomkami drugiej osoby, nie mogą zawrzeć ze sobą małżeństwa.

W myśl tych przepisów istnieje pokrewieństwo także między nieślubnym dzieckiem i jego potomkami z jednej a ojcem i jego krewnymi z drugiej strony.

6. Przyniesienie.

§ 1311. Przyniesiciel nie może zawrzeć małżeństwa z przyniesionym lub jego potomkami, jak długo istnieje stosunek prawny powstały przez przyniesienie.

7. Cudzołóstwo.

§ 1312. Małżonek rozwiedziony wskutek cudzołóstwa nie może zawrzeć małżeństwa z tym, z którym rozwiedziony małżonek popełnił cudzołóstwo, jeżeli we wyroku rozwodowym ustalono, że to cudzołóstwo jest powodem do rozwodu.

Od tej przeszkody można udzielić zwolnienia.

8. Czas czekania żony.

§ 1313. Kobieta może dopiero w 10 miesięcy po rozwiązaniu lub unieważnieniu jej poprzedniego małżeństwa zawrzeć nowe małżeństwo, chyba, że przedtem porodziła.

Od tej przeszkody można udzielić zwolnienia.

9. Obowiązek przeprowadzenia rozdziału z dziećmi z poprzednim małżonkiem.

§ 1314. Kto ma ślubne dziecko, które jest małoletnie lub pozostaje pod jego opieką, może zawrzeć małżeństwo dopiero wtedy, gdy mu Sąd opiekuńczy udzieli poświadczenia, że dopełnił zobowiązań oznaczonych w § 1669 lub że one na nim nie ciążyą.

Jeżeli w razie przedłużonej wspólności majątkowej potomek uprawniony do udziału jest małoletni lub pozostaje pod opieką, natenczas może pozostały małżonek zawrzeć małżeństwo dopiero wtedy, gdy mu Sąd opiekuńczy udzieli poświadczenia, że dopełnił obowiązków wymienionych w § 1493 ust. 2 albo że one na nim nie ciążyą.

10. Osoby wojskowe, urzędnicy, obcokrajowcy.

§ 1315. Osoby wojskowe i tacy urzędnicy krajowi, którzy wedle ustaw krajowych potrzebują do zawarcia małżeństwa szczególnego pozwolenia, nie mogą bez przepisanego pozwolenia wejść w związek małżeński.

Obcokrajowcy, którzy wedle ustaw krajowych potrzebują do zawarcia małżeństwa pozwolenia lub poświadczenia, nie mogą bez tego pozwolenia lub bez tego poświadczenia zawrzeć małżeństwa.

II. Forma zawarcia małżeństwa. Zapowiedź.

§ 1316. Zawarcie małżeństwa powinna poprzedzić zapowiedź. Zapowiedź traci swą moc, jeżeli nie zawarto małżeństwa w przeciągu 6 miesięcy po dokonaniu zapowiedzi.

Zapowiedzi można zaniechać, jeżeli zagrażające życiu zachorowanie jednego z narzeczonych nie pozwala na odroczenie zawarcia małżeństwa.

Można udzielić zwolnienia od zapowiedzi.

Istotne wymogi formalne zawarcia małżeństwa.

§ 1317. Małżeństwo zostaje zawarte przez to, że narzeczeni oświadczają osobiście i będąc równocześnie obecnymi przed urzędnikiem stanu cywilnego, że chcą zawrzeć ze sobą małżeństwo. Urzędnik stanu cywilnego musi być gotów do przyjęcia tych oświadczeń.

Oświadczenia nie mogą być złożone pod warunkiem lub z oznaczeniem czasu.

Nieistotne wymogi.

§ 1318. Urzędnik stanu cywilnego powinien przy zawarciu małżeństwa w obecności dwóch świadków zapytać narzeczonych każdego z osobna i pokolei, czy chcą zawrzeć ze sobą małżeństwo i, gdy narzeczeni to pytanie potwierdzą, orzec, że są obecnie na podstawie niniejszej ustawy prawowitymi małżonkami.

Jako świadków nie powinno się przybierać osób, odnośnie do których orzeczono utratę praw czci obywatelskiej, w czasie, za który te prawa utracili, jako też małoletnich. Osoby spokrewnione lub spowinowacane z jednym z narzeczonych, z urzędnikiem stanu cywilnego lub między sobą, można przybrać jako świadków.

Urzędnik powinien wpisać zawarcie małżeństwa do rejestru małżeństw.

§ 1319. Za urzędnika stanu cywilnego w rozumieniu § 1317 uważa się także tego, kto, jakkolwiek nie jest urzędnikiem stanu cywilnego, wykonuje publicznie urząd urzędnika stanu cywilnego, chyba, że narzeczeni przy zawieraniu małżeństwa wiedzą o braku urzędowego upoważnienia.

Właściwość urzędnika stanu cywilnego.

§ 1320. Małżeństwo powinno być zawarte przed właściwym urzędnikiem stanu cywilnego.

Właściwym jest ten urzędnik stanu cywilnego, w którego okręgu jeden z narzeczonych ma swe miejsce zamieszkania lub zwykle przebywa.

Jeżeli żaden z narzeczonych nie ma w kraju swego miejsca zamieszkania lub miejsca, w którym zwykle przebywa i tylko jeden z nich jest Niemcem, natenczas wyznacza właściwego urzędnika stanu cywilnego najwyższa władza nadzorcza państwa związkowego, do którego Niemiec należy, a, jeżeli nie należy do żadnego państwa związkowego, kanclerz Rzeszy.

Pomiędzy kilkoma właściwymi urzędnikami stanu cywilnego mogą narzeczeni wybrać.

Delegacja.

§ 1321. Na podstawie pisemnego upoważnienia właściwego urzędnika można zawrzeć małżeństwo także przed urzędnikiem stanu cywilnego innego okręgu.

Właściwość do zwolnienia od przeszkód.

§ 1322. W wypadku §§ 1303, 1313 udziela zwolnienia państwo związkowe, do którego należy kobieta, w wypadku § 1312 państwo związkowe, do którego należy rozwiedziony małżonek. Niemcom, którzy nie należą do żadnego państwa związkowego, udziela zwolnienia kanclerz Rzeszy.

Zwolnienia dopuszczalnego wedle § 1316 udziela państwo związkowe, na którego obszarze ma być małżeństwo zawarte.

O udzieleniu zwolnienia przysługującego państwu związkowemu decyduje rząd krajowy.

TYTUŁ TRZECI.

NIEWAŻNOŚĆ I ZACZEPIALNOŚĆ MAŁŻEŃSTWA.

I. Nieważność.

§ 1323. Małżeństwo jest nieważne tylko w wypadkach §§ 1324—1328.

1. Nieprzestrzeganie formy.

§ 1324. Małżeństwo jest nieważne, jeżeli przy zawieraniu małżeństwa nie przestrzegano formy przepisanej w § 1317.

Jeżeli małżeństwo wpisano do rejestru małżeństw i małżonkowie żyli ze sobą jako małżonkowie po zawarciu małżeństwa przez dziesięć lat lub, jeżeli jeden z nich przedtem zmarł, aż do jego śmierci, jednak najmniej przez trzy lata, natenczas należy małżeństwo uważać jako ważne od początku. Ten przepis nie ma zastosowania, jeżeli skargę nieważności wniesiono przed upływem dziesięciu lat lub w czasie śmierci jednego małżonka.

2. Braki woli.

§ 1325. Małżeństwo jest nieważne, jeżeli w czasie zawarcia małżeństwa jeden z małżonków był niezdolny do działań prawnych lub znajdował się w stanie nieprzytomności lub przejściowego zaburzenia czynności umysłu.

Małżeństwo należy uważać jako od początku ważne, jeżeli małżonek po odpadnięciu niezdolności do działań prawnych, nieprzytomności lub zaburzenia czynności umysłu je potwierdzi, zanim ono zostało unieważnione lub zostało rozwiązane.

Do potwierdzenia nie potrzeba zachowania formy przepisanej dla zawarcia małżeństwa.

3. Podwójne małżeństwo.

§ 1326. Małżeństwo jest nieważne, jeżeli w czasie zawarcia małżeństwa jeden z małżonków żył w ważnym małżeństwie z osobą trzecią.

4. Małżeństwo z krewnymi lub powinowatymi.

§ 1327. Małżeństwo jest nieważne, jeżeli zostało zawarte między krewnymi lub powinowatymi wbrew zakazowi § 1310 ustęp 1.

5. Cudzołóstwo.

§ 1328. Małżeństwo jest nieważne, jeżeli po myśli § 1312 było zakazane z powodu cudzołóstwa.

Jeżeli dodatkowo udzielono zwolnienia od przepisu § 1312, należy małżeństwo uważać za ważne od początku.

II. Jak się dochodzi nieważności małżeństwa.

§ 1329. Jak długo małżeństwa nie unieważniono albo nie rozwiązano, można dochodzić nieważności małżeństwa nieważnego po myśli §§ 1325 do 1328 jedynie zapomocą skargi nieważności. To samo stosuje się do małżeństwa nieważnego po myśli § 1324, jeżeli je wpisano do rejestru małżeństw.

III. Zaczeplenie ważności małżeństwa.

§ 1330. Małżeństwo można zaczepić tylko w wypadkach §§ 1331 do 1335 i § 1350.

1. Brak zezwolenia ustawowego zastępcy.

§ 1331. Małżonek, który w czasie zawarcia małżeństwa lub w wypadku § 1325 w czasie potwierdzenia był ograniczony w zdolności do działań prawnych, może zaczepić małżeństwo, jeżeli zawarcie małżeństwa lub potwierdzenie nastąpiło bez zezwolenia jego ustawowego zastępcy.

2. Brak woli do zawarcia małżeństwa.

§ 1332. Małżonek, który przy zawarciu małżeństwa nie wiedział, że chodzi o zawarcie małżeństwa lub wprowadzie o tem wiedział, lecz nie chciał złożyć oświadczenia, że chce zawrzeć małżeństwo, może małżeństwo zaczepić.

3. Błąd.

§ 1333. Małżonek, który przy zawieraniu małżeństwa pomylił się co do osoby drugiego małżonka lub co do takich przy-

miotów osobistych drugiego małżonka, któreby przy znajomości stanu rzeczy i rozumnym rozważeniu istoty małżeństwa wstrzymały go od zawarcia małżeństwa, może małżeństwo zaczepić.

4. Wprowadzenie w błąd.

§ 1334. Małżonek, którego spowodowano do zawarcia małżeństwa przez podstępne wprowadzenie w błąd co do takich okoliczności, któreby go przy znajomości stanu rzeczy i przy rozumnym rozważeniu istoty małżeństwa wstrzymały od zawarcia małżeństwa, może małżeństwo zaczepić. Jeżeli wprowadzenia w błąd nie dokonał drugi małżonek, natenczas małżeństwo podlega zaczepieniu tylko wtedy, gdy on przy zawieraniu małżeństwa o tem wprowadzeniu w błąd wiedział.

Na podstawie wprowadzenia w błąd co do stosunków majątkowych nie można małżeństwa zaczepić.

5. Groźba.

§ 1335. Małżonek, którego spowodowano do zawarcia małżeństwa bezprawnie zapomocą groźby, może małżeństwo zaczepić.

IV. Wykonanie, zaczepienie.

§ 1336. Zaczepienie małżeństwa nie może nastąpić przez zastępcę. Jeżeli małżonek uprawniony do zaczepienia jest ograniczony w zdolności do działań prawnych, natenczas nie potrzebuje on zgody swego ustawowego zastępcy.

Za niezdolnego do działań prawnych małżonka może zaczepić małżeństwo jego ustawowy zastępca z zatwierdzeniem Sądu opiekuńczego. W wypadkach § 1331 może, jak długo uprawniony do zaczepienia małżonek jest ograniczony w zdolności do działań prawnych, tylko jego ustawowy zastępca małżeństwo zaczepić.

V. Wykluczenie prawa zaczepienia.

1. Zatwierdzenie.

§ 1337. W wypadkach § 1331 nie można małżeństwa zaczepić, jeżeli ustawowy zastępca małżeństwo zatwierdził lub uprawniony do zaczepienia małżonek potwierdził małżeństwo po uzyskaniu nieograniczonej zdolności do działań prawnych. Jeżeli ustawowy zastępca jest opiekunem, może Sąd opiekuńczy na wniosek małżonka zastąpić zatwierdzenie, gdy opiekun odmawia udzielenia zatwierdzenia; Sąd opiekuńczy winien za-

stąpić zatwierdzenie, jeżeli utrzymanie małżeństwa leży w interesie małżonka.

W wypadkach §§ 1332 do 1335 nie można małżeństwa zacząć, jeżeli uprawniony do zaczęcia małżonek po odkryciu błędu lub wprowadzenia w błąd lub po ustaniu przymusowego położenia małżeństwo potwierdził.

Przepisy § 1336 ust. 1 stosują się także do potwierdzenia.

2. Rozwiązanie małżeństwa.

§ 1338. Po rozwiązaniu małżeństwa nie można go już zacząć, chyba, że rozwiązanie nastąpiło wskutek śmierci małżonka nieuprawnionego do zaczęcia.

3. Upływ czasokresu.

§ 1339. Zaczecie może nastąpić tylko w przeciągu 6 miesięcy. Czasokres rozpoczyna się w wypadkach § 1331 z chwilą, w której zawarcie lub potwierdzenie małżeństwa dojdzie do wiadomości ustawowego zastępcy lub małżonek uzyskuje nieograniczoną zdolność do działań prawnych, w wypadkach §§ 1332 do 1334 z chwilą, w której małżonek odkryje błąd lub wprowadzenie w błąd, w wypadku § 1335 z chwilą, w której ustaje przymusowe położenie.

Do tego czasokresu mają odpowiednie zastosowanie przepisy §§ 203 do 206, obowiązujące dla przedawnienia.

§ 1340. Jeżeli ustawowy zastępca małżonka niezdolnego do działań prawnych nie zaczął małżeństwa we właściwym czasie, natenczas może małżonek sam po ustaniu niezdolności do działań prawnych zacząć małżeństwo w taki sam sposób, jak gdyby był nie miał ustawowego zastępcy.

VI. Sposób zaczęcia.

§ 1341. Jak długo małżeństwo nie jest rozwiązane, następuje zaczęcie zapomocą wniesienia skargi zaczęcej.

Jeżeli skargę cofnięto, przyjmuje się, że zaczęcie nie nastąpiło. To samo stosuje się, jeżeli zaczęte małżeństwo przed unieważnieniem go lub rozwiązaniem po myśli § 1337 zatwierdzono lub potwierdzono.

§ 1342. Jeżeli małżeństwo zostało rozwiązane wskutek śmierci małżonka nieuprawnionego do zaczęcia, natenczas następuje zaczęcie zapomocą oświadczenia wobec Sądu spadkowego; oświadczenie należy złożyć we formie publicznie uwierzytelnionej.

Sąd spadkowy powinien o oświadczeniu tem zawiadomić zarówno tego, kto jest dziedzicem zmarłego małżonka w razie ważności małżeństwa, jak i tego, kto nim jest w razie nieważności małżeństwa. Sąd spadkowy winien dozwolnić na przeglądnięcie oświadczenia każdemu, kto uprawdopodobni prawny interes.

VII. Skutki zacepienia.

§ 1343. Jeżeli zacepieno małżeństwo podlegające zacepieniu, natenczas należy je uważać za nieważne od początku. Przepis § 142 ust. 2 ma zastosowanie.

Nieważności małżeństwa podlegającego zacepieniu, które zacepieno w drodze skargi, nie można dochodzić w inny sposób, jak długo małżeństwa nie unieważniono lub nie rozwiązano.

VIII. Skutki nieważności.

a) Wobec osób trzecich.

§ 1344. W stosunku do osób trzecich można wywodzić zarzuty z nieważności małżeństwa wobec czynności prawnej przedsięwziętej między nią a jednym z małżonków lub wobec prawomocnego wyroku zapadłego między nimi tylko wtedy, gdy w czasie przedsięwzięcia czynności prawnej lub w czasie zawiśnięcia sporu małżeństwo było unieważnione lub nieważność była osobie trzeciej znana.

Nieważności można dochodzić bez tego ograniczenia, jeżeli ona polega na braku formy i małżeństwa nie wpisano do rejestru małżeństw.

b) Wzajemny stosunek małżonków.

§ 1345. Jeżeli przy zawarciu małżeństwa jeden z małżonków wiedział o nieważności małżeństwa, natenczas może drugi małżonek, o ile i jemu nieważność nie była znana, żądać po unieważnieniu lub rozwiązaniu małżeństwa, by ich stosunek w sprawach prawno-majątkowych, w szczególności też o ile chodzi o obowiązek utrzymania, tak traktowano, jak gdyby małżeństwo w czasie unieważnienia lub rozwiązania było rozwiedzione i jak gdyby małżonka, który o nieważności wiedział, uznano za ponoszącego wyłącznie winę.

Ten przepis nie ma zastosowania, jeżeli nieważność polega na braku formy i małżeństwa nie wpisano do rejestru małżeństw.

§ 1346. Jeżeli unieważniono małżeństwo podlegające zaczepieniu wskutek groźby, natenczas prawo oznaczone w § 1345 ust. 1 przysługuje małżonkowi uprawnionemu do zaczepienia. Jeżeli unieważniono małżeństwo podlegające zaczepieniu wskutek błędu, natenczas przysługuje to prawo małżonkowi nieuprawnionemu do zaczepienia, chyba, że tenże przy zawarciu małżeństwa o błędzie wiedział lub wiedzieć musiał.

§ 1347. Jeżeli małżonek, któremu przysługuje prawo oznaczone w § 1345 ust. 1, oświadcza drugiemu małżonkowi, że korzysta z tego prawa, natenczas nie może więcej dochodzić skutków nieważności małżeństwa; jeżeli oświadczy drugiemu małżonkowi, że poprzestaje na tych skutkach, natenczas gaśnie prawo oznaczone w § 1345 ust. 1.

Drugi małżonek może wezwać uprawnionego małżonka, wyznaczając mu odpowiedni czasokres, do oświadczenia się, czy korzysta z tego prawa. Prawo można wykonać w tym wypadku tylko do upływu czasokresu.

TYTUŁ CZWARTY.

PONOWNE ZAWARCIE MAŁŻEŃSTWA W RAZIE UZNANIA ZA ZMARŁEGO.

Skutki ponownego zawarcia małżeństwa.

§ 1348. Jeżeli małżonek zawiera nowe małżeństwo po uznaniu drugiego małżonka za zmarłego, natenczas nie jest nowe małżeństwo z tego powodu nieważne, że uznany za zmarłego małżonek jeszcze żyje, chyba, że obaj małżonkowie przy zawieraniu małżeństwa wiedzieli, że małżonek żył po uznaniu go za zmarłego.

Ze zawarciem nowego małżeństwa rozwiązuje się poprzednie małżeństwo. Ono pozostaje rozwiązane także wtedy, gdy uznanie za zmarłego zostanie zniesione wskutek skargi zaczepnej.

Skutki zaczepienia uznania za zmarłego.

§ 1349. Jeżeli wyrok, którym jednego z małżonków uznano za zmarłego, zaczepiono skargą, natenczas nie śmie drugi małżonek przed załatwieniem sporu zawrzeć nowego związku mał-

żeńskiego, chyba, że zacepienie nastąpiło dopiero w 10 lat po ogłoszeniu wyroku.

Zacepienie nowego małżeństwa.

§ 1350. Jeżeli uznany za zmarłego małżonek jeszcze żyje, może każdy małżonek nowego małżeństwa zacepić nowe małżeństwo, chyba, że przy zawieraniu małżeństwa wiedział o tem, że uznany za zmarłego małżonek żyje. Zacepienie może nastąpić jedynie w przeciagu sześciu miesięcy od chwili, w której zacepiający małżonek się dowie o tem, że uznany za zmarłego małżonek jeszcze żyje.

Zacepienie jest wykluczone, jeżeli uprawniony do zacepienia małżonek potwierdził małżeństwo, gdy się dowiedział o życiu małżonka uznanego za zmarłego, lub gdy nowe małżeństwo zostało rozwiązane przez śmierć jednego z małżonków.

Skutki zacepienia.

§ 1351. Jeżeli małżonek poprzedniego małżeństwa zacepia małżeństwo po myśli § 1350, natenczas winien drugiemu małżonkowi dawać utrzymanie po myśli §§ 1578 do 1582 obowiązujących dla rozwodu, gdy drugi małżonek przy zawieraniu małżeństwa nie wiedział, że uznany za zmarłego małżonek żył po uznaniu go za zmarłego.

§ 1352. Jeżeli poprzednie małżeństwo rozwiązano po myśli § 1348 ust. 2, natenczas stosują się do obowiązku żony do uiszczania mężowi dodatku na koszt utrzymania wspólnego dziecka przepisy § 1585 obowiązujące dla rozwodu.

TYTUŁ PIĄTY.

SKUTKI MAŁŻEŃSTWA W OGÓLNOŚCI.

Wspólne pożycie.

§ 1353. Małżonkowie są wzajemnie obowiązani do wspólnego pożycia małżeńskiego.

Jeżeli żądanie jednego z małżonków o przywrócenie wspólności małżeńskiej przedstawia się jako nadużycie jego prawa, natenczas nie ma drugi małżonek obowiązku zadośćuczynienia temu żądaniu. To samo stosuje się, jeżeli drugi małżonek jest uprawniony do wniesienia skargi o rozwód.

Stanowisko męża.

§ 1354. Mąż rozstrzyga we wszystkich sprawach dotyczących wspólnego pożycia małżeńskiego; w szczególności postanawia o miejscu zamieszkania i mieszkaniu.

Żona nie jest obowiązana do zastosowania się do rozstrzygnięcia męża, jeżeli rozstrzygnięcie przedstawia się jako nadużycie jego prawa.

Nazwisko żony.

§ 1355. Żona otrzymuje nazwisko rodzinne męża.

Stanowisko żony.

§ 1356. Żona ma, bez ujmy dla przepisów § 1354, prawo i obowiązek kierowania wspólnem gospodarstwem domowem.

Żona jest obowiązana do pracowania w gospodarstwie domowem i w przedsiębiorstwie (Geschäft) męża, o ile taka czynność jest w zwyczaju wedle stosunków, w których małżonkowie żyją.

Władza żony do zarządzania domem (Schlüsselgewalt).

§ 1357. Żona jest uprawniona do załatwiania spraw męża za niego i zastępowania go w ramach jej domowego zakresu działania. Czynności prawne, przedsięwzięte przez nią w ramach tego zakresu działania, uważa się za przedsięwzięte w imieniu męża, gdy nie wynika nic innego z okoliczności.

Mąż może prawo żony ograniczyć lub wykluczyć. Jeżeli ograniczenie lub wykluczenie przedstawia się jako nadużycie prawa męża, natenczas może je Sąd opiekuńczy na wniosek żony uchylić. Ograniczenie lub wykluczenie jest wobec osób trzecich skuteczne tylko w miarę § 1435.

Zobowiązanie się do świadczeń osobistych przez żonę.

§ 1358. Jeżeli żona zobowiązała się wobec osoby trzeciej do świadczenia, które ma osobiście uskutecznić, natenczas może mąż po upoważnieniu go do tego na jego wniosek przez Sąd opiekuńczy wypowiedzieć stosunek prawny bez zachowania czasokresu wypowiedzenia. Sąd opiekuńczy winien udzielić upoważnienia, jeżeli się okaże, że czynność żony przynosi uszczerbek interesom małżeńskim.

Prawo wypowiedzenia jest wykluczone, jeżeli mąż zgodził się na to zobowiązanie lub zgodę jego na wniosek żony zastąpił Sąd opiekuńczy. Sąd opiekuńczy może zastąpić zgodę, jeżeli mąż wskutek choroby lub nieobecności doznaje prze-

szkody w złożeniu oświadczenia a z odroczeniem połączone jest niebezpieczeństwo lub jeżeli odmówienie zgody przedstawia się jako nadużycie jego prawa. Jak długo wspólność domową jest zniesiona, nie przysługuje mężowi prawo wypowiedzenia.

Oświadczenie zgody jako też wypowiedzenie nie może nastąpić przez zastępcę męża; mąż ograniczony w zdolności do działań prawnych nie potrzebuje zgody swego ustawowego zastępcy.

Wzajemna odpowiedzialność małżonków.

§ 1359. Przy dopełnianiu obowiązków wynikających ze stosunku małżeńskiego, odpowiadają sobie małżonkowie wzajemnie tylko za taką staranność, jakiej zwykli dokładać we własnych sprawach.

Obowiązek utrzymania.

§ 1360. Mąż winien dawać żonie utrzymanie odpowiadające jego stanowisku życiowemu, jego majątkowi i jego zdolności zarobkowej.

Jeżeli mąż nie jest w stanie sam się utrzymać, winna mu żona dawać utrzymanie odpowiadające jego stanowisku życiowemu, w miarę jej majątku i jej zdolności zarobkowej.

Utrzymanie należy dawać w sposób wskazany przez wspólne małżeńskie pożycie. Przepisy §§ 1605, 1613 do 1615 obowiązujące dla obowiązku utrzymania krewnych mają odpowiednie zastosowanie.

Obowiązek utrzymania małżonków oddzielnie żyjących.

§ 1361. Jeżeli małżonkowie żyją oddzielnie, należy, jak długo jeden z nich może odmówić przywrócenia pożycia małżeńskiego i przywrócenia tego odmawia, dawać utrzymanie przez uiszczanie renty pieniężnej; do renty stosują się przepisy § 760. Mąż winien też ze wspólnego gospodarstwa domowego wydać żonie do używania rzeczy potrzebne do prowadzenia odrębnego gospodarstwa domowego, chyba, że te rzeczy są dla niego niezbędne albo że takie rzeczy znajdują się w majątku podlegającym rozporządzeniu żony.

Obowiązek męża do dawania utrzymania odpada lub ogranicza się do płacenia dodatku, jeżeli odpadnięcie lub ograniczenie ze względu na potrzeby jako też stosunki majątkowe i zarobkowe małżonków odpowiada słuszości.

Domniemanie prawne co do własności.

§ 1362. Na korzyść wierzycieli męża istnieje domniemanie, że rzeczy ruchome znajdujące się w posiadaniu jednego z małżonków lub obu małżonków należą do męża. To stosuje się w szczególności też do papierów na okaziciela i na zlecenie, zaopatrzonych indosem in bianco.

Odnosnie do rzeczy przeznaczonych wyłącznie do użytku osobistego żony, w szczególności do ubrań, kosztowności i sprzętów do pracy, istnieje we wzajemnym stosunku małżonków do siebie i w stosunku wierzycieli domniemanie, że rzeczy te należą do żony.

TYTUŁ SZÓSTY.

MAŁŻEŃSKIE PRAWO MAJĄTKOWE.

I. USTAWOWE PRAWO MAJĄTKOWE.

1. Przepisy ogólne.

I. Zarząd i użytkowanie męża.

§ 1363. Wskutek zawarcia małżeństwa otrzymuje mąż zarząd i użytkowanie majątku żony (majątek wniesiony).

Do majątku wniesionego należy też majątek, który żona nabywa w czasie małżeństwa.

Wykluczenie zarządu i użytkowania.

§ 1364. Mąż nie ma zarządu i użytkowania, jeżeli zawarł małżeństwo z kobietą ograniczoną w zdolności do działań prawnych bez zezwolenia jej ustawowego zastępcy.

II. Majątek zastrzeżony.

§ 1365. Zarząd i użytkowanie męża nie obejmuje majątku zastrzeżonego żony.

Co należy do majątku zastrzeżonego.

a) Majątku zastrzeżonego z mocy ustawy.

§ 1366. Do majątku zastrzeżonego należą rzeczy, przeznaczone wyłącznie do osobistego użytku żony, w szczególności ubrania, kosztowności i przyrządy do pracy.

§ 1367. Do majątku zastrzeżonego należy to, co żona nabywa swoją pracą lub samoistnem prowadzeniem przedsiębiorstwa zarobkowego.

b) Co umową uznano za majątek zastrzeżony.

§ 1368. Do majątku zastrzeżonego należy to, co umową małżeńską uznano za majątek zastrzeżony.

c) Przysporzenie osób trzecich.

§ 1369. Do zastrzeżonego majątku należy to, co żona nabywa przez dziedziczenie, zapis lub jako zachówek (nabycie z powodu śmierci) lub co jej między żyjącymi osoba trzecia bezpłatnie przysporzyła, jeżeli spadkodawca rozporządzeniem ostatniej woli, osoba trzecia przy przysporzeniu postanowiła, że to co nabyto ma stanowić majątek zastrzeżony.

d) Uzupelnienie majątku zastrzeżonego.

§ 1370. Do majątku zastrzeżonego należy to, co żona nabywa na podstawie prawa, należącego do jej majątku zastrzeżonego albo jako zwrot za zniszczenie, uszkodzenie lub odebranie przedmiotu należącego do majątku zastrzeżonego lub zapomocą czynności prawnej, odnoszącej się do majątku zastrzeżonego.

2. Jakim przepisom podlega majątek zastrzeżony.

§ 1371. Do majątku zastrzeżonego stosują się odpowiednio przepisy obowiązujące dla majątku zony przy rozdziale majątku; żona winna jednak tylko o tyle przyczyniać się dodatkiem do pokrycia wydatków małżeńskich, o ile mąż z użytków majątku wniesionego nie otrzymał już odpowiedniego dodatku.

III. Ustalenie stanu majątku zastrzeżonego.

§ 1372. Każdy z małżonków może żądać, by stan majątku wniesionego ustalono zapomocą spisu sporządzonego przy współudziale drugiego małżonka. Do sporządzenia spisu stosują się odpowiednio przepisy § 1035, obowiązujące dla użytkowania.

Każdy z małżonków może na swój koszt stwierdzić przez znawców stan rzeczy należących do majątku wniesionego.

2. Zarząd i użytkowanie.

I. Zarząd. Wzięcie w posiadanie.

§ 1373. Mąż ma prawo wzięcia w posiadanie rzeczy, należących do majątku wniesionego.

Jak należy zarządzać.

§ 1374. Mąż winien majątkiem wniesionym zarządzać prawidłowo. Na żądanie żony winien jej udzielić wyjaśnień o stanie zarządu.

Prawo rozporządzania męża.

§ 1375. Prawo zarządu męża nie obejmuje uprawnień do zobowiązywania żony zapomocą czynności prawnych albo do rozporządzenia wniesionym majątkiem bez jej zgody.

Możność rozporządzania bez zgody żony.

§ 1376. Bez zgody żony może mąż:

1. rozporządzać pieniędzmi i innymi znikomemi rzeczami żony;
2. potracić od pretensji żony pretensje przeciw żonie, których uiszczenia można się domagać z majątku wniesionego żony;
3. dopełniać zobowiązań żony do świadczenia przedmiotu należącego do majątku wniesionego przez świadczenie tego przedmiotu.

Zasady zarządu.

§ 1377. Rozporządzenia, do których mąż wedle § 1376 jest uprawniony bez zgody żony, powinien także przedsiębrać tylko w celu prawidłowego zarządu wniesionym majątkiem.

Pieniądze należące do wniesionego majątku winien mąż ulokować dla żony na procent wedle przepisów obowiązujących dla lokaty pieniędzy pupilarnych, o ile nie należy ich trzymać w pogotowiu na pokrycie wydatków.

Inne rzeczy znikome może mąż pozbyć albo zużyć także dla siebie. Jeżeli korzysta z tego uprawnienia, winien zwrócić wartość tych rzeczy po ukończeniu zarządu i użytkowania; wartość należy już przedtem zwrócić, o ile tego wymaga prawidłowy zarząd wniesionego majątku.

§ 1378. Jeżeli do majątku wniesionego należy grunt wraz z inwentarzem, stosują się do praw i obowiązków męża odnośnie do inwentarza przepisy § 1048 ust. 1 obowiązujące dla użytkownika.

§ 1379. Jeżeli do prawidłowego zarządu majątku wniesionego potrzebna jest czynność prawna, do której mąż potrzebuje zgody żony, natenczas może na wniosek męża zgodę zastąpić Sąd opiekuńczy, gdy żona odmawia jej bez dostatecznego powodu.

To samo stosuje się, jeżeli żona wskutek choroby lub nieobecności doznaje przeszkody w złożeniu oświadczenia a z odroczeniem połączone jest niebezpieczeństwo.

Prowadzenie procesu przez męża jako powoda.

§ 1380. Mąż może dochodzić prawa należącego do majątku wniesionego imieniem własnym. Jeżeli ma prawo rozporządzenia tem prawem bez zgody żony, natenczas jest wyrok skuteczny też dla i przeciw żonie.

Surrogacja.

§ 1381. Jeżeli mąż środkami majątku wniesionego nabywa rzeczy ruchome, natenczas z nabyciem przechodzi własność na żonę, chyba, że mąż nie chce nabyć na rachunek majątku wniesionego. Stosuje się to w szczególności także do papierów na okaziciela i papierów na zlecenie, zaopatrzonych indosem in blanco.

Przepisy ustępu pierwszego stosują się odpowiednio, jeżeli mąż środkami majątku wniesionego nabywa prawo na rzeczach wyszczególnionego rodzaju lub inne prawo, do którego przeniesienia wystarcza umowa ustępstwa.

§ 1382. Przedmioty gospodarstwa domowego, które mąż sprawia w miejsce wniesionych przez żonę, a już nieistniejących lub takich, które stały się bezwartościowymi, stają się wniesionym majątkiem.

II. Użytkowanie. Nabycie użytków.

§ 1383. Mąż nabywa użytki majątku wniesionego w ten sam sposób i w takim samym rozmiarze, jak użytkowca.

Koszta utrzymania majątku wniesionego.

§ 1384. Mąż ponosi prócz kosztów, powstałych przez uzyskanie użytków, koszta utrzymania przedmiotów należących do majątku wniesionego wedle przepisów obowiązujących dla użytkowania.

Obowiązek męża wobec żony.

a) Do ponoszenia ciężarów majątku wniesionego.

§ 1385. Mąż jest wobec żony obowiązany do ponoszenia w czasie trwania zarządu i użytkowania:

1. publicznych ciężarów, do których żona jest obowiązana z wyłączeniem ciężarów obciążających majątek zastrze-

żony i ciężarów nadzwyczajnych, które należy uważać jako obciążające wartość zakładową majątku wniesionego;

2. prywatno-prawnych ciężarów obciążających przedmioty należące do majątku wniesionego;

3. zapłaty, które należy uiszczać w celu ubezpieczenia przedmiotów należących do majątku wniesionego.

b) Odsetek i powracających świadczeń.

§ 1386. Mąż jest wobec żony obowiązany do ponoszenia w czasie trwania zarządu i użytkowania odsetek od tych zobowiązań żony, których zapłaty można żądać z majątku wniesionego. To samo stosuje się do powracających świadczeń innego rodzaju, wraz ze świadczeniami, do których żona jest obowiązana na podstawie jej ustawowego obowiązku utrzymania, o ile przy prawidłowym zarządzie pokrywa się je z dochodów majątku.

Mąż nie ma tego obowiązku, jeżeli te zobowiązania lub świadczenia we wzajemnym stosunku małżonków do siebie obciążają majątek zastrzeżony żony.

c) Kosztów sporu i obrony.

§ 1387. Mąż jest wobec żony obowiązany do ponoszenia:

1. kosztów sporu, w którym dochodzi prawa należącego do majątku wniesionego jakoteż kosztów sporu, który prowadzi żona, o ile te koszty nie obciążają majątku zastrzeżonego;

2. kosztów obrony żony w postępowaniu karnem przeciw niej wdrożonem, o ile poniesienie kosztów jest wskazane wedle okoliczności lub nastąpiło za zgodą męża, z zastrzeżeniem, że w razie zasądzenia winna żona koszty te zwrócić.

Odpowiedzialność męża wobec wierzycieli.

§ 1388. O ile mąż wedle §§ 1385 do 1387 winien wobec żony ponosić jej zobowiązania, odpowiada on wierzycielom obok żony jako solidarny dłużnik.

Wydatki małżeńskie.

§ 1389. Wydatki małżeńskie ponosi mąż.

Żona może żądać, by mąż czystego dochodu majątku zastrzeżonego, o ile dochód ten jest potrzebny do pokrycia jego własnego utrzymania tudzież utrzymania żony i wspólnych potomków, użył na ten cel bez względu na inne zobowiązania.

Zwrot nakładów poczynionych przez męża.

§ 1390. Jeżeli mąż poczyni nakłady w celu zarządu majątku wniesionego, które wedle okoliczności może uważać za konieczne, natenczas może żądać od żony zwrotu, o ile sam tych nakładów nie powinien ponosić.

III. Zabezpieczenie.

§ 1391. Jeżeli wskutek zachowania się męża istnieje obawa, że prawa żony zostaną naruszone w sposób zagrażający istotnem niebezpieczeństwem majątkowi wniesionemu, natenczas może żona żądać od męża złożenia zabezpieczenia.

To samo stosuje się, jeżeli przysługujące żonie na podstawie zarządu i użytkowania męża roszczenia o zwrot wartości rzeczy znikomych są narażone na istotne niebezpieczeństwo.

Złożenie do depozytu papierów na okaziciela.

§ 1392. Jeżeli istnieją wymogi, pod którymi mąż jest obowiązany do złożenia zabezpieczenia, natenczas może żona domagać się także, by mąż należące do majątku wniesionego papiery na okaziciela wraz z talonami złożył do depozytu lub w Banku Rzeszy z postanowieniem, że mąż może żądać wydania tylko za zgodą żony. Nie można domagać się złożenia do depozytu papierów na okaziciela, należących wedle § 92 do rzeczy znikomych, jakoteż kuponów procentowych, rentowych lub kwitów na udziały w zysku. Z papierami na okaziciela stoją narówni papiery na zlecenie, zaopatrzone indosem in blanco.

Złożonemi do depozytu papierami może mąż rozporządzać jedynie za zgodą żony, choćby do rozporządzenia tego był uprawniony po myśli § 1376.

Przepisanie papierów na okaziciela zamiast złożenia.

§ 1393. Zamiast złożenia papierów na okaziciela do depozytu po myśli § 1392, może mąż spowodować ich przepisanie na imię żony lub, gdy one są wystawione przez Rzeszę lub Państwo związkowe, ich przemianę na pretensje książkowe przeciw Rzeszy lub Państwu związkowemu.

Kiedy może żona dochodzić roszczeń przeciw mężowi.

§ 1394. Żona może sądownie dochodzić roszczeń, przysługujących jej przeciw mężowi na podstawie zarządu i użytkowania, dopiero po ukończeniu zarządu i użytkowania, chyba, że istnieją wymogi, pod którymi żona może po myśli § 1391

ządać złożenia zabezpieczenia. Roszczenie określone w § 1389 ust. 2 nie podlega temu ograniczeniu.

IV. O ile żona może rozporządzać majątkiem wniesionym.

1. Zasada.

§ 1395. Żona potrzebuje zezwolenia męża do rozporządzenia majątkiem wniesionym.

Rozporządzenie umowne.

§ 1396. Jeżeli żona umową bez zezwolenia męża rozporządza majątkiem wniesionym, natenczas zależy skuteczność umowy od zatwierdzenia męża.

Jeżeli druga strona wzywa męża do oświadczenia się co do zatwierdzenia, może oświadczenie nastąpić tylko wobec niej; zatwierdzenie lub odmówienie zatwierdzenia oświadczone wobec żony przed wezwaniem staje się bezskuteczne. Oświadczenie zatwierdzenia można złożyć jedynie do upływu dwóch tygodni po otrzymaniu wezwania; jeżeli oświadczenia nie złożono, uważa się, iż zatwierdzenia odmówiono.

Jeżeli mąż odmówił zatwierdzenia, nie staje się umowa dlatego skuteczną, że zarząd i użytkowanie ustało.

§ 1397. Aż do zatwierdzenia umowy jest druga strona uprawnioną do odwołania. Odwołanie można oświadczyć także wobec żony.

Jeżeli druga strona wiedziała, że żona jest zamężną, natenczas jest odwołanie dopuszczalne tylko wtedy, gdy żona wbrew prawdzie twierdziła, że mąż udzielił zezwolenia; druga strona nie może także w tym wypadku odwołać, jeżeli brak zezwolenia był jej znany przy zawarciu umowy.

Rozporządzenie jednostronną czynnością prawną.

§ 1398. Jednostronna czynność prawna, którą żona bez zezwolenia męża rozporządza wniesionym majątkiem, jest bezskuteczna.

Zobowiązanie do świadczenia.

§ 1399. Do czynności prawnych, którymi żona zobowiązuje się do świadczenia, nie potrzeba zgody męża.

Jeżeli mąż zgodzi się na taką czynność prawną, natenczas jest ona wobec niego skuteczną odnośnie do wniesionego majątku. Jeżeli się nie zgodzi, natenczas musi uznać skuteczność czynności prawnej wobec siebie wedle przepisów o wydaniu

niesłusznego wzbogacenia, o ile majątek wniesiony się wzbogacił.

Proces żony.

§ 1400. Jeżeli żona prowadzi spór bez zgody męża, natenczas nie jest wyrok skuteczny wobec męża odnośnie do majątku wniesionego.

Prawa należącego do majątku wniesionego może żona dochodzić w drodze skargi tylko za zgodą męża.

2. Odpadnięcie ograniczenia rozporządzania. Choroba, nieobecność męża.

1401. Nie potrzeba zgody męża w wypadkach §§ 1395 do 1398, § 1399 ust. 2 i § 1400, jeżeli mąż wskutek choroby lub nieobecności doznaje przeszkody w złożeniu oświadczenia, a z odroczeniem połączone jest niebezpieczeństwo.

Zastąpienie zgody męża przez Sąd.

§ 1402. Jeżeli do prawidłowego załatwienia osobistych spraw żony potrzebną jest czynność prawna, do której żona potrzebuje zgody męża, natenczas może na wniosek żony tę zgodę zastąpić sąd opiekuńczy, gdy mąż odmawia jej bez wystarczającego powodu.

3. Jednostronne czynności osób trzecich.

§ 1403. Jednostronną czynność prawną, odnoszącą się do majątku wniesionego, należy przedsięwziąć wobec męża.

Jednostronną czynność prawną odnoszącą się do zobowiązania żony, należy przedsięwziąć wobec żony; czynność prawną należy jednak przedsięwziąć także wobec męża, jeżeli ona odnośnie do majątku wniesionego ma być skuteczną wobec niego.

4. Skuteczność ograniczeń żony wobec osób trzecich.

§ 1404. Ograniczenia, którym żona podlega po myśli §§ 1395 do 1403, są wobec osoby trzeciej skuteczne także wtedy, jeżeli ona nie wiedziała, że żona jest małżonką.

5. Przedsiębiorstwo zarobkowe żony.

§ 1405. Jeżeli mąż udzielił żonie zezwolenia na samoistne prowadzenie przedsiębiorstwa zarobkowego, natenczas nie potrzeba jego zgody do takich czynności prawnych i sporów, które są połączone z prowadzeniem przedsiębiorstwa. Jednostronne czynności prawne odnoszące się do przedsiębiorstwa zarobkowego, należy przedsięwziąć wobec żony.

Z zezwoleniem męża na prowadzenie przedsiębiorstwa stoi narówni, jeżeli żona prowadzi przedsiębiorstwo zarobkowe z wiedzą i bez sprzeciwiania się męża.

Wobec osób trzecich jest sprzeciw i odwołanie zezwolenia skuteczne tylko w miarę § 1435.

6. Kiedy nie potrzeba zgody męża.

§ 1406. Żona nie potrzebuje zgody męża:

1. do przyjęcia lub nieprzyjęcia spadku lub zapisu, do zrzeczenia się zachowku jakoteż do sporządzenia inwentarza przypadłego spadku;

2. do nieprzyjęcia oferty na zawarcie umowy lub darowizny;

3. do przedsięwzięcia czynności prawnej wobec męża.

§ 1407. Żona nie potrzebuje zgody męża:

1. do dalszego prowadzenia sporu zawisłego w czasie zawarcia małżeństwa;

2. do sądowego dochodzenia przeciw mężowi prawa należącego do majątku wniesionego;

3. do sądowego dochodzenia przeciw osobie trzeciej prawa należącego do majątku wniesionego, jeżeli mąż rozporządził tem prawem bez potrzebnej zgody żony;

4. do sądowego dochodzenia prawa sprzeciwu wobec egzekucji.

V. Nieprzenoszalność prawa męża.

§ 1408. Przysługujące mężowi na podstawie zarządu i użytkowania prawo na wniesionym majątku, nie jest przenośne.

VI. Wykonywanie praw męża przez opiekuna.

§ 1409. Jeżeli mąż pozostaje pod opieką, natenczas winien go opiekun zastępować w prawach i obowiązkach, wynikających z zarządu i użytkowania majątku wniesionego. To stosuje się także wtedy, gdy żona jest opiekunem męża.

3. Odpowiedzialność za długi.

1. Wierzyciele męża.

§ 1410. Wierzyciele męża nie mogą żądać zaspokojenia z wniesionego majątku.

2. Wierzyciele żony.

a) Odpowiedzialność majątku wniesionego.

§ 1411. Wierzyciele żony mogą bez względu na zarząd i użytkowanie męża żądać zaspokojenia z majątku wniesionego, o ile z przepisów §§ 1412 do 1414 nic innego nie wynika. Przy dochodzeniu roszczeń żony nie podlegają oni ograniczeniu określonymu w § 1394.

Jeżeli mąż wedle § 1377 ust. 3 pozbył lub zużył rzeczy znikome, natenczas jest on wobec wierzycieli zobowiązany do natychmiastowego zwrotu.

b) Ograniczona odpowiedzialność.

§ 1412. Wniesiony majątek odpowiada tylko wtedy za zobowiązanie żony, które powstało na podstawie czynności prawnej przedsięwziętej po zawarciu małżeństwa, jeżeli mąż zgodził się na tę czynność prawną lub jeżeli ta czynność prawna jest wobec niego skuteczną nawet bez jego zgody.

Za koszta sporu żony odpowiada wniesiony majątek także wtedy, gdy wyrok nie jest skuteczny wobec męża odnośnie do majątku wniesionego.

§ 1413. Wniesiony majątek nie odpowiada za zobowiązanie żony, które powstało wskutek nabycia spadku lub zapisu, jeżeli żona nabywa spadek lub zapis po zawarciu małżeństwa jako majątek zastrzeżony.

§ 1414. Wniesiony majątek nie odpowiada za zobowiązanie żony, które powstało po zawarciu małżeństwa wskutek prawa należącego do majątku zastrzeżonego lub posiadania rzeczy do tego majątku należącej, chyba, że to prawo lub rzecz należą do przedsiębiorstwa zarobkowego, które żona z zezwoleniem męża samoistnie prowadzi.

3. Wzajemny stosunek małżonków odnośnie do długów.

§ 1415. We wzajemnym stosunku małżonków do siebie ciążą na majątku zastrzeżonym:

1. zobowiązania żony z czynu niedozwolonego, popełnionego przez nią podczas małżeństwa, lub z postępowania karnego, wdrożonego przeciw niej wskutek takiego czynu;

2. zobowiązania żony ze stosunku prawnego odnoszącego się do majątku zastrzeżonego, nawet wtedy, gdy powstały przed zawarciem małżeństwa lub przed czasem, w którym majątek stał się majątkiem zastrzeżonym;

3. kosztu sporu, który żona prowadzi o jedno ze zobowiązań wymienionych pod nr. 1, 2.

§ 1416. We wzajemnym stosunku małżonków do siebie ciąży kosztu sporu między nimi na majątku zastrzeżonym, o ile ich nie ma ponosić mąż.

To samo odnosi się do kosztów sporu między żoną a osobą trzecią, chyba, że wyrok jest skuteczny wobec męża odnośnie do majątku wniesionego. Jeżeli jednak przedmiotem sporu jest osobista sprawa żony lub zobowiązanie niepodpadające pod przepisy § 1415 nr. 1, 2 za które wniesiony majątek odpowiada, natenczas nie ma ten przepis zastosowania, jeżeli poniesienie kosztów jest wedle okoliczności wskazane.

4. Obowiązek wyrównania.

§ 1417. Jeżeli zobowiązanie, ciężące wedle §§ 1415, 1416 na majątku zastrzeżonym, zaspokojono z majątku wniesionego, natenczas winna żona wydatek ten zwrócić do majątku wniesionego z majątku zastrzeżonego, o ile on wystarcza.

Jeżeli zobowiązanie żony, które we wzajemnym stosunku małżonków do siebie nie ciąży na majątku zastrzeżonym, zaspokojono z majątku zastrzeżonego, natenczas winien mąż wydatek ten zwrócić do majątku zastrzeżonego z majątku wniesionego, o ile on wystarcza.

4. Ukończenie zarządu i użytkowania.

1. Powody.

a) Wyrok.

§ 1418. Żona może skarżyć o zniesienie zarządu i użytkowania:

1. jeżeli istnieją wymogi, pod którymi żona może żądać zabezpieczenia po myśli § 1391;

2. jeżeli mąż naruszył swój obowiązek dawania utrzymania żonie i wspólnym potomkom i na przyszłość należy się obawiać znacznego zagrożenia utrzymania. Naruszenie obowiązku utrzymania istnieje już wtedy, gdy nie udzielano żonie i wspólnym potomkom przynajmniej takiego utrzymania, jakiego im przypadło w razie prawidłowego zarządu i użytkowania majątku wniesionego;

3. jeżeli mąż został ubezwłasnowolniony;
4. jeżeli mąż po myśli § 1910 otrzymał kuratora do załatwiania jego spraw majątkowych;
5. jeżeli dla męża ustanowiono kuratora z powodu jego nieobecności i nie można się spodziewać rychłego zniesienia kurateli.

Zniesienie zarządu i użytkowania następują z prawomocnością wyroku.

b) Otwarcie konkursu.

§ 1419. Zarząd i użytkowanie kończą się z prawomocnością uchwały, którą otwarto konkurs do majątku męża.

c) Uznanie za zmarłego.

§ 1420. Jeżeli męża uznano za zmarłego, kończą się zarząd i użytkowanie z chwilą, która uchodzi jako chwila śmierci.

2. Skutki zniesienia zarządu i użytkowania.

a) Wydanie majątku wniesionego.

§ 1421. Po ukończeniu zarządu i użytkowania winien mąż wydać żonie majątek wniesiony i złożyć jej rachunek z zarządu. Do wydania gruntu rolnego stosuje się odpowiednio przepis § 592, do wydania posiadłości ziemskiej odpowiednio przepisy §§ 592, 593.

§ 1422. Jeżeli zarząd i użytkowanie zniesiono wyrokiem na podstawie § 1418, natenczas winien mąż wydać majątek wniesiony w ten sposób, jakgdyby spór o roszczenie o wydanie zawisł z wniesieniem skargi o zniesienie zarządu i użytkowania.

b) Najem i dzierżawa.

§ 1423. Jeżeli mąż wynajął lub wdzierzał grunt należący do majątku wniesionego, natenczas mają odpowiednie zastosowanie przepisy § 1056, gdy stosunek najmu lub dzierżawy przy ukończeniu zarządu i użytkowania jeszcze istnieje.

c) Dalsze prowadzenie zarządu.

§ 1424. Mąż jest także po ukończeniu zarządu i użytkowania uprawniony do dalszego prowadzenia zarządu aż do czasu, gdy się dowie o ukończeniu lub o niem wiedzieć musi. Osoba trzecia nie może się powołać na to uprawnienie, jeżeli przy przedsięwzięciu czynności prawnej o ukończeniu zarządu i użytkowania wie lub wiedzieć musi.

Jeżeli zarząd i użytkowanie kończą się wskutek śmierci żony, natenczas winien mąż załatwiać te sprawy należące do zarządu, co do których odroczenie grozi niebezpieczeństwem, dopóki dziedzic nie może wydać innych zarządzeń.

3. Przywrócenie zarządu i użytkowania.

§ 1425. Po zniesieniu ubezwłasnowolnienia lub kurateli, z powodu których nastąpiło zniesienie zarządu i użytkowania, lub po skutecznem zaczepieniu uchwały orzekającej ubezwłasnowolnienie, może mąż skarżyć o przywrócenie swych praw. To samo stosuje się, jeżeli uznany za zmarłego mąż jeszcze żyje.

Przywrócenie praw męża następuje z prawomocnością wyroku. Przepis § 1422 ma odpowiednie zastosowanie.

W razie przywrócenia staje się majątkiem zastrzeżonym to, co bez zniesienia praw męża byłoby pozostało lub stało się majątkiem zastrzeżonym.

5. R o z d z i a ł m a j ą t k u.

Wymogi.

§ 1426. Jeżeli zarząd i użytkowanie męża nie zaistnieje po myśli § 1364 lub jeżeli się kończy na podstawie §§ 1418 do 1420, natenczas następuje rozdział majątku.

Do rozdziału majątku stosują się przepisy §§ 1427 do 1431.

Wydatki małżeńskie.

§ 1427. Mąż ponosi wydatki małżeńskie.

Do pokrycia wydatków małżeńskich winna żona świadczyć mężowi odpowiedni dodatek z dochodów jej majątku i dochodu jej pracy lub z przedsiębiorstwa zarobkowego przez nią samoistnie prowadzonego. Za czas przeszły może mąż żądać świadczenia dodatku tylko o tyle, o ile żona mimo jego wezwania zalegała ze świadczeniem. Roszczenie męża nie jest przenośne.

§ 1428. Jeżeli należy się obawiać znacznego zagrożenia utrzymania, które mąż ma dawać żonie i wspólnym potomkom, natenczas może żona dodatek do pokrycia wydatków małżeńskich zatrzymać w celu własnego użycia o tyle, o ile on jest potrzebny do pokrycia utrzymania.

To samo stosuje się, jeżeli męża ubezwłasnowolniono lub jeżeli po myśli § 1910 otrzymał kuratora do załatwienia jego spraw majątkowych lub jeżeli dla niego ustanowiono kuratora nieobecnego.

Dobrowolne pokrycie wydatków małżeńskich.

§ 1429. Jeżeli żona czyni nakłady z własnego majątku w celu pokrycia wydatków małżeńskich lub w tym celu oddaje coś ze swego majątku mężowi, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że nie ma zamiaru żądania zwrotu.

Oddanie zarządu majątku mężowi.

§ 1430. Jeżeli żona swój majątek w całości lub w części odda pod zarząd męża, natenczas może mąż używać dowolnie dochodów, które pobiera podczas swego zarządu, o ile nie należy ich użyć do pokrycia kosztów prawidłowego zarządu i dopełnienia takich zobowiązań żony, które się przy prawidłowym zarządzie pokrywa z dochodów majątku. Żona może inaczej postanowić.

Skuteczność rozdziału majątku przeciw osobom trzecim.

§ 1431. Rozdział majątku jest skutecznym wobec osób trzecich tylko w miarę § 1435.

To samo stosuje się w wypadku § 1425 do przywrócenia zarządu i użytkowania, jeżeli zniesienie wpisano do rejestru praw majątkowych.

II. UMOWNE PRAWO MAJĄTKOWE.

1. Ogólne przepisy.

Umowa małżeńska.

§ 1432. Małżonkowie mogą uregulować swe prawno-majątkowe stosunki umową (Umowa małżeńska), w szczególności mogą też po zawarciu małżeństwa znieść lub zmienić stan majątkowy.

§ 1433. Stanu majątkowego nie można unormować przez powołanie się na ustawę już nieobowiązującą lub zagraniczną.

Jeżeli mąż w czasie zawarcia małżeństwa lub, w razie, gdy umowę zawarto po zawarciu małżeństwa, w czasie zawarcia umowy miał swe miejsce zamieszkania zagranicą, natenczas

dopuszczalnym jest powołanie się na prawo majątkowe obowiązujące w tem miejscu zamieszkania.

Forma umowy małżeńskiej.

§ 1434. Umowa małżeńska musi być zawartą w równoczesnej obecności obu stron przed Sadem lub przed notariuszem.

Skuteczność umowy małżeńskiej wobec osób trzecich.

§ 1435. Jeżeli umową małżeńską wykluczono lub zmieniono zarząd i użytkowanie męża, natenczas można z wykluczenia lub zmiany wywodzić zarzuty wobec osób trzecich przeciw czynności prawnej przedsięwziętej między nią a jednym z małżonków lub przeciw prawomocnemu wyrokowi zapadłemu między nimi tylko wtedy, gdy w czasie przedsięwzięcia czynności prawnej lub w czasie zawiśnięcia sporu wykluczenie lub zmiana była wpisana do rejestru praw majątkowych właściwego Sądu powiatowego lub była osobie trzeciej znana.

To samo stosuje się, jeżeli wpisana do rejestru praw majątkowych regulację prawnomajątkowych stosunków umową małżeńską zniesiono lub zmieniono.

Subsydjarny stan majątkowy.

§ 1436. Jeżeli umową małżeńską wykluczono zarząd i użytkowanie męża lub zniesiono ogólną wspólność majątkową, wspólność dorobku lub wspólność majątku ruchomego i dorobku, natenczas następuje rozdział majątku, o ile nie wynika nic innego z umowy.

2. Ogólna wspólność majątkowa.

I. Zawarcie umowy małżeńskiej.

§ 1437. Umowa małżeńska, którą umówiono lub zniesiono ogólną wspólność majątkową, nie może być zawarta przez ustawowego zastępcę.

Jeżeli jedna ze stron zawierających umowę jest ograniczona w zdolności do działań prawnych, natenczas potrzebuje ona zgody swego ustawowego zastępcy. Jeżeli ustawowym zastępcą jest opiekun, natenczas potrzebnem jest zatwierdzenie Sądu opiekuńczego.

II. Majątek małżonków.

1. Majątek wspólny.

§ 1438. Wskutek ogólnej wspólności majątkowej staje się majątek męża i majątek żony wspólnym majątkiem obu małżonków (Wspólny majątek, Gesamtgut). Do wspólnego majątku należy także majątek, który mąż lub żona nabywają podczas wspólności majątkowej.

Poszczególne przedmioty stają się wspólnymi, przyczem nie potrzeba przeniesienia czynnością prawną.

Jeżeli staje się wspólnem prawo, które jest wpisane do księgi gruntowej lub może być wpisane do księgi gruntowej, natenczas może każdy małżonek żądać od drugiego współdziałania przy sprostowaniu księgi gruntowej.

2. Odrębny majątek.

§ 1439. Z majątku wspólnego są wyłączone przedmioty, które nie mogą być przez czynność prawną przeniesione. Do takich przedmiotów stosują się odpowiednio przepisy odnoszące się do wniesionego majątku przy wspólności dorobku, z wyjątkiem § 1524.

3. Majątek zastrzeżony.

§ 1440. Do majątku wspólnego nie należy majątek zastrzeżony.

Majątkiem zastrzeżonym jest to, co umową małżeńską uznano za majątek zastrzeżony jednego z małżonków lub co jeden z małżonków nabywa po myśli § 1369 lub § 1370.

§ 1441. Do majątku zastrzeżonego żony stosują się odpowiednio przepisy obowiązujące dla majątku żony w razie rozdziału majątku; żona winna się jednak przyczyniać do pokrycia wydatków małżeńskich dodatkiem tylko o tyle, o ile dochody wpływające do wspólnego majątku nie wystarczają na pokrycie tych wydatków.

III. Rozporządzenie udziałem.

§ 1442. Małżonek nie może rozporządzić udziałem swym we wspólnym majątku ani poszczególnymi przedmiotami do majątku tego należącymi; nie może żądać podziału.

Od pretensji, która należy do wspólnego majątku, może dłużnik potrącić tylko taką pretensję, której uiszczenia można żądać ze wspólnego majątku.

IV. Prawa małżonków odnośnie do wspólnego majątku.

1. Prawa męża.

§ 1443. Wspólny majątek podlega zarządowi męża. W szczególności jest mąż uprawniony do wzięcia w posiadanie rzeczy należących do wspólnego majątku, do rozporządzania wspólnym majątkiem jako też do prowadzenia we własnym imieniu sporów, dotyczących wspólnego majątku.

Przez czynności zawiadowcze męża nie staje się żona osobie zobowiązana ani wobec osób trzecich ani wobec męża.

2. Ograniczenia męża.

a) Zgoda żony.

§ 1444. Mąż potrzebuje zezwolenia żony do czynności prawnej, którą zobowiązuje się do rozporządzenia wspólnym majątkiem w całości, tudzież do rozporządzenia wspólnym majątkiem, zawierającego dopełnienie zobowiązania tego rodzaju a zaciągniętego bez zgody żony.

§ 1445. Mąż potrzebuje zezwolenia żony do rozporządzenia gruntem należącym do wspólnego majątku jako też do zaciągnięcia zobowiązania do takiego rozporządzenia.

§ 1446. Mąż potrzebuje zezwolenia żony do darowizny ze wspólnego majątku jako też do rozporządzenia wspólnym majątkiem, zawierającego dopełnienie przyrzeczenia takiej darowizny a uczynionego bez zgody żony. To samo stosuje się do przyrzeczenia darowizny, nie odnoszącego się do wspólnego majątku.

Wyjęte są darowizny, czyniące zadość obowiązkowi moralnemu lub względom przyzwoitości.

b) Zastąpienie zgody żony.

§ 1447. Jeżeli do należytego zarządu wspólnego majątku potrzebną jest czynność prawna w rodzaju określonej w §§ 1444, 1445, natenczas może na wniosek męża Sąd opiekuńczy zastąpić zgodę żony, gdy żona odmawia zgody bez wystarczającego powodu.

To samo stosuje się, jeżeli żona wskutek choroby lub nieobecności doznaje przeszkody w złożeniu oświadczenia a z odroczeniem połączone jest niebezpieczeństwo.

c) Zatwierdzenie przez żonę.

§ 1448. Jeżeli mąż przedsięwzięcie bez zezwolenia żony czynność prawną w rodzaju określonej w §§ 1444 do 1446, na-

tenczas mają odpowiednie zastosowanie przepisy § 1396 ust. 1, 3 i §§ 1397, 1398 obowiązujące w razie rozporządzenia żony wniesionym majątkiem.

Jeżeli w razie umowy druga strona wzywa męża do wystąpienia się o zatwierdzenie żony, natenczas może być oświadczenie co do zatwierdzenia tylko wobec drugiej strony złożone; oświadczone wobec męża przed wezwaniem zatwierdzenie lub odmówienie zatwierdzenia staje się bezskutecznym. Zatwierdzenie można oświadczyć tylko do upływu dwóch tygodni od otrzymania wezwania; jeżeli nie złożono oświadczenia, uważa się, iż zatwierdzenia odmówiono.

Jeżeli zatwierdzenie żony zastępuje Sąd opiekuńczy, natenczas w razie wezwania w myśl ust. 2, jest uchwała skuteczną tylko wtedy, gdy mąż o niej drugą stronę zawiadomi; przepisy ust. 2 zd. 2 mają odpowiednie zastosowanie.

3. Prawa żony.

a) Rozporządzenie męża bez zgody żony.

§ 1449. Jeżeli mąż bez wymaganej zgody żony rozporządza prawem należącym do wspólnego majątku, natenczas może żona dochodzić sądownie tego prawa przeciw osobom trzecim bez współdziałania męża.

b) Zastępstwo męża.

§ 1450. Jeżeli mąż wskutek choroby lub nieobecności doznaje przeszkody w przedsięwzięciu czynności prawnej odnoszącej się do wspólnego majątku lub prowadzeniu sporu odnoszącego się do wspólnego majątku, natenczas może żona przedsięwziąć czynność prawną lub prowadzić spór we własnym imieniu lub w imieniu męża, gdy z odroczeniem połączone jest niebezpieczeństwo.

c) Zastąpienie zgody męża.

§ 1451. Jeżeli do należytego załatwienia osobistych spraw żony potrzebną jest czynność prawna, której żona nie może przedsięwziąć ze skutkiem dla wspólnego majątku bez zgody męża, natenczas może Sąd opiekuńczy na wniosek żony zastąpić zgodę męża, gdy mąż bez wystarczającego powodu odmawia zgody.

d) Prowadzenie przedsiębiorstwa zarobkowego.

§ 1452. Do samoistnego prowadzenia przez żonę przedsiębiorstwa zarobkowego stosują się odpowiednio przepisy § 1405.

e) Kiedy żona nie potrzebuje zgody męża.

§ 1453. Do przyjęcia lub nieprzyjęcia spadku przypadłego żonie lub przypadłego jej zapisu jest jedynie żona uprawniona; nie potrzeba zgody męża. To samo stosuje się do zrzeczenia się zachowku jako też do nieprzyjęcia uczynionej żonie oferty na zawarcie umowy lub darowizny.

Do sporządzenia inwentarza spadku przypadłego żonie nie potrzebuje żona zgody męża.

§ 1454. Do dalszego prowadzenia sporu zawisłego w chwili zaistnienia wspólności majątkowej nie potrzebuje żona zgody męża.

4. Wydanie wzbogacenia się.

§ 1455. Jeżeli wspólny majątek wzbogaci się przez czynność prawną, którą mąż lub żona przedsięwzięła bez wymaganej zgody drugiego małżonka, natenczas można żądać wydania wzbogacenia ze wspólnego majątku wedle przepisów o wydaniu niesłusznego wzbogacenia.

5. Odpowiedzialność męża.

§ 1456. Mąż nie odpowiada wobec żony za zarząd wspólnego majątku. W razie zmniejszenia wspólnego majątku winien go jednak uzupełnić, jeżeli spowodował zmniejszenie w zamiarze pokrzywdzenia żony, lub wskutek czynności prawnej, przedsięwziętej bez wymaganej zgody żony.

6. Wykonywanie praw męża przez opiekuna.

§ 1457. Jeżeli mąż pozostaje pod opieką, natenczas winien go opiekun zastępować w prawach i obowiązkach, wynikających ze zarządu wspólnego majątku. Stosuje się to także wtedy, gdy żona jest opiekunką męża.

7. Wydatki małżeńskie.

§ 1458. Wydatki małżeńskie ciążą na wspólnym majątku.

V. Odpowiedzialność za długi.

1. Wobec wierzycieli. Zobowiązania wspólnego majątku.

§ 1459. Ze wspólnego majątku mogą wierzyciele męża i, o ile z §§ 1460 do 1462 nic innego nie wynika, także wierzyciele żony żądać zaspokojenia. (Zobowiązania wspólnego majątku. Gesamtgutsverbindlichkeiten).

Za zobowiązania żony, które są zobowiązaniami wspólnego majątku, odpowiada mąż także osobiście jako solidarny dłuż-

nik. Odpowiedzialność gaśnie z ukończeniem wspólności majątkowej, jeżeli zobowiązania we wzajemnym stosunku małżonków do siebie nie ciążyą na wspólnym majątku.

2. Zobowiązania żony.

§ 1460. Wspólny majątek odpowiada za zobowiązanie żony, powstałe na podstawie czynności prawnej przedsięwziętej po zaistnieniu wspólności majątkowej, tylko wtedy, gdy mąż zgodził się na tę czynność prawną lub gdy czynność prawna jest skuteczną odnośnie do wspólnego majątku bez jego zgody.

Za koszta sporu żony odpowiada wspólny majątek także wtedy, gdy wyrok nie jest skuteczny wobec wspólnego majątku.

§ 1461. Wspólny majątek nie odpowiada za zobowiązania żony, powstałe wskutek nabycia spadku lub zapisu, jeżeli żona nabywa spadek lub zapis po zaistnieniu wspólności majątkowej jako majątek zastrzeżony.

§ 1462. Wspólny majątek nie odpowiada za zobowiązanie żony, powstałe po zaistnieniu wspólności majątkowej wskutek prawa należącego do majątku zastrzeżonego albo wskutek posiadania rzeczy do tego majątku należacej, chyba, że prawo lub rzecz należy do przedsiębiorstwa zarobkowego, które żona prowadzi samoistnie z zezwoleniem męża.

3. Wzajemny stosunek prawny małżonków.

§ 1463. We wzajemnym stosunku małżonków do siebie ciążyą następujące zobowiązania wspólnego majątku na tym małżonku, w którego osobie powstają:

1. zobowiązania z czynu niedozwolonego, popełnionego przezeń po zaistnieniu wspólności majątkowej, lub z postępowania karnego, wdrożonego przeciw niemu z powodu takiego czynu;

2. zobowiązania ze stosunku prawnego odnoszącego się do jego majątku zastrzeżonego, także wtedy, gdy one powstały przed zaistnieniem wspólności majątkowej lub przed tym czasem, w którym majątek stał się majątkiem zastrzeżonym;

3. koszta sporu o jedno ze zobowiązań wymienionych w nrze 1, 2.

§ 1464. We wzajemnym stosunku małżonków do siebie ciążyą koszta sporu między nimi na żonie, o ile nie ma ich ponosić mąż.

To samo stosuje się do kosztów sporu między żoną a osobą trzecią, chyba, że wyrok jest skuteczny wobec wspólnego majątku. Jeżeli jednak spór dotyczy osobistej sprawy żony lub zobowiązania wspólnego majątku żony nie podpadającego pod przepisy § 1463 nr 1, 2, natenczas ten przepis nie ma zastosowania, gdy poniesienie tych kosztów było okolicznościami wskazane.

Wyposażenie.

§ 1465. We wzajemnym stosunku małżonków do siebie ciąży wyposażenie, które mąż przyrzeka lub udziela ze wspólnego majątku wspólnemu dziecku, na mężu o tyle, o ile ono przekracza miarę odpowiadającą wspólnemu majątkowi.

Jeżeli mąż przyrzeka lub udziela niewspólnemu dziecku wyposażenie ze wspólnego majątku, natenczas we wzajemnym stosunku małżonków do siebie ciąży ono na ojcu lub matce dziecka, na matce jednak tylko o tyle, o ile ona się godzi lub wyposażenie nie przekracza miary odpowiadającej majątkowi wspólnemu.

4. Wyrównanie.

§ 1466. Jeżeli mąż użyje wspólnego majątku na korzyść swego zastrzeżonego majątku, natenczas winien zwrócić wartość tego, co użył do wspólnego majątku.

Jeżeli mąż użyje zastrzeżonego majątku na korzyść wspólnego majątku, natenczas może żądać zwrotu ze wspólnego majątku.

5. Płatność wzajemnych roszczeń o zwrot.

§ 1467. To, co małżonek jest dłużnym wspólnemu majątkowi lub żona zastrzeżonemu majątkowi męża, należy uiścić dopiero po ukończeniu wspólności majątkowej; o ile jednak do uiszczenia długu żony wystarcza jej majątek zastrzeżony, winna dług już przedtem uiścić.

Tego, co mąż ma żądać ze wspólnego majątku, może żądać dopiero po ukończeniu wspólności majątkowej.

VI. Ukończenie wspólności majątkowej.

1. Skarga żony o zniesienie.

§ 1468. Żona może skarżyć o zniesienie wspólności majątkowej:

1. jeżeli mąż przedsięwziął czynność prawną rodzaju oznaczonej w §§ 1444 do 1446 bez zgody żony i należy się obawiać,

że w przyszłości żona będzie narażoną na znaczne niebezpieczeństwo;

2. jeżeli mąż zmniejszył wspólny majątek w zamiarze wyrażenia żonie szkody;

3. jeżeli mąż naruszył swój obowiązek dawania żonie i wspólnym potomkom utrzymania i należy się obawiać, że w przyszłości będzie utrzymanie znacznie zagrożone;

4. jeżeli męża ubezwłasnowolniono z powodu marnotrawstwa lub jeżeli mąż wskutek marnotrawstwa naraża wspólny majątek na znaczne niebezpieczeństwo;

5. jeżeli wskutek zobowiązań, powstałych w osobie męża, wspólny majątek jest w takiej mierze zadłużony, że grozi to znacznym niebezpieczeństwem późniejszemu dorobkowi (Erwerb) żony.

2. Skarga męża o zniesienie.

§ 1469. Mąż może skarżyć o zniesienie wspólności majątkowej, jeżeli wspólny majątek wskutek zobowiązań żony, które we wzajemnym stosunku małżonków do siebie nie ciąży na wspólnym majątku, jest w takiej mierze zadłużony, że grozi to znacznym niebezpieczeństwem późniejszemu dorobkowi męża.

3. Kiedy następuje zniesienie i skutki zniesienia.

§ 1470. W wypadkach §§ 1468, 1469 następuje zniesienie wspólności majątkowej z prawomocnością wyroku. Na przyszłość obowiązuje rozdział majątku.

Zniesienie wspólności majątkowej jest wobec osób trzecich skuteczne tylko w miarę § 1435.

VII. Rozdział wspólnego majątku.

§ 1471. Po ukończeniu wspólności majątkowej następuje rozdział wspólnego majątku.

Aż do rozdziału obowiązują dla majątku wspólnego przepisy § 1442.

a) Stosunek prawny aż do rozdziału.

§ 1472. Zarząd wspólnego majątku przysługuje aż do rozdziału obu małżonkom wspólnie. Przepisy § 1424 mają odpowiednie zastosowanie.

Każdy małżonek jest wobec drugiego zobowiązany do współdziałania przy przedsięwzięciu zarządzeń, potrzebnych

do należytego zarządu; zarządzenia konieczne do utrzymania może wydać każdy małżonek bez współdziałania drugiego.

Surrogacja.

§ 1473. To, co nabyto na podstawie prawa należącego do wspólnego majątku lub jako zwrot za zniszczenie, uszkodzenie lub odebranie przedmiotu należącego do wspólnego majątku lub na podstawie czynności prawnej, odnoszącej się do wspólnego majątku, staje się wspólnym majątkiem.

Okoliczność, że pretensja nabyta na podstawie czynności prawnej należy do wspólnego majątku, obowiązuje dłużnika dopiero wtedy, gdy o przynależności się dowie; przepisy §§ 406 do 408 mają odpowiednie zastosowanie.

b) Sposób rozdziału.

1. Zasada.

§ 1474. Rozdziału dokonuje się, o ile się inaczej nie umówiono, wedle §§ 1475 do 1481.

2. Uiszczenie zobowiązań.

§ 1475. Ze wspólnego majątku należy najpierw uiścić zobowiązania wspólnego majątku. Jeżeli zobowiązanie wspólnego majątku jeszcze nie jest płatne lub jest sporne, należy zatrzymać to, czego do uiszczenia potrzeba.

Jeżeli zobowiązanie wspólnego majątku ciąży we wzajemnym stosunku małżonków do siebie tylko na jednym małżonku, natenczas nie może tenże żądać uiszczenia ze wspólnego majątku.

W celu uiszczenia zobowiązań wspólnego majątku należy wspólny majątek, o ile potrzeba, spieniężyć.

3. Rozdział nadwyżki.

§ 1476. Nadwyżka pozostała po uiszczeniu zobowiązań wspólnego majątku należy się małżonkom po równej części.

To, co jeden z małżonków ma zwrócić do wspólnego majątku, musi dać sobie policzyć na swą część. O ile świadczenie zwrotu nie następuje przez policzenie, o tyle małżonek pozostaje dłużnikiem drugiego małżonka.

§ 1477. Podział nadwyżki następuje wedle przepisów o wspólności.

Każdy małżonek może za zwrotem wartości przejąć rzeczy służące wyłącznie do jego osobistego użytku, w szczególności ubrania, kosztowności i narzędzia robocze, jako też te przed-

mioty, które wniósł do wspólności majątkowej lub nabył podczas wspólności majątkowej w drodze spadku, na podstawie zapisu lub ze względu na przyszłe prawo dziedziczenia, na podstawie darowizny lub jako wyposażenie.

4. Rozdział w razie rozwodu.

§ 1478. Jeżeli małżonkowie są rozwiedzeni i jednego z nich uznano wyłącznie winnym, natenczas może drugi żądać, by każdemu z nich zwrócono wartość tego, co wniósł do wspólności majątkowej; jeżeli wartość wspólnego majątku nie wystarcza do zwrotu, natenczas ma każdy z małżonków ponosić połowę niedoboru.

Jako wniesione należy uważać to, co byłoby wniesionym majątkiem, gdyby istniała wspólność dorobku. O wartości majątku wniesionego stanowi chwila wniesienia.

Prawo oznaczone w ust. 1 przysługuje także temu małżonkowi, którego małżeństwo zostało rozwiedzione z powodu choroby umysłowej.

5. Rozdział przy zniesieniu przez wyrok.

§ 1479. Jeżeli wspólność majątkową zniesiono wyrokiem na podstawie § 1468 lub § 1469, może małżonek, który uzyskał wyrok, żądać, by rozdziału dokonano w ten sposób, jak gdyby spór o roszczenie o rozdział zawisł z wniesieniem skargi o zniesienie wspólności majątkowej.

VIII. Odpowiedzialność małżonków po rozdziale.

a) Wobec wierzycieli.

§ 1480. Jeżeli zobowiązania wspólnego majątku nie uiszczono przed podziałem wspólnego majątku, natenczas odpowiada wierzycielowi także ten małżonek osobiście jako solidarny dłużnik, na którym w czasie podziału odpowiedzialność taka nie ciąży. Jego odpowiedzialność ogranicza się do przedmiotów jemu przydzielonych; przepisy §§ 1990, 1991 obowiązujące dla odpowiedzialności dziedzica mają odpowiednie zastosowanie.

b) Wzajemny stosunek małżonków.

§ 1481. Jeżeli przy rozdziale nie uiszczono zobowiązania wspólnego majątku, które we wzajemnym stosunku małżonków do siebie ciąży na wspólnym majątku lub na mężu, natenczas odpowiada mąż za to, że wierzyciel nie będzie żądał uiszczenia od żony. To samo zobowiązanie ma żona wobec męża,

jeżeli nie uiszczono zobowiązania wspólnego majątku, które we wzajemnym stosunku małżonków do siebie ciąży na żonie.

IX. Rozwiązanie wspólności majątkowej przez śmierć.

§ 1482. Jeżeli małżeństwo rozwiązuje się wskutek śmierci jednego z małżonków i małżonkowie nie mają wspólnego potomka, natenczas należy udział zmarłego małżonka we wspólnym majątku do spadku. Dziedziczenie po małżonku następuje wedle ogólnych przepisów.

X. Przedłużona wspólność majątkowa (Fortgesetzte Gütergemeinschaft).

1. Wymogi.

§ 1483. Jeżeli przy śmierci jednego z małżonków istnieją wspólni potomkowie, natenczas trwa wspólność majątkowa dalej między pozostałym przy życiu małżonkiem a wspólnymi potomkami, którzy w razie ustawowego dziedziczenia są powołani do dziedziczenia jako dziedzice. Udział zmarłego małżonka we wspólnym majątku nie należy w tym wypadku do spadku; zresztą następuje dziedziczenie po małżonku wedle ogólnych przepisów.

Gdy obok wspólnych potomków istnieją inni potomkowie, natenczas oznacza się ich prawo dziedziczenia i części dziedziczne tak, jak gdyby wspólność majątkowa nie została przedłużoną.

Wykluczenie przedłużenia wspólności majątkowej.

§ 1484. Pozostały przy życiu małżonek może wykluczyć przedłużenie wspólności majątkowej.

Do wykluczenia mają zastosowanie odpowiednie przepisy §§ 1943 do 1947, 1950, 1952, 1954 do 1957, 1959 obowiązujące dla nieprzyjęcia spadku. Jeżeli pozostały przy życiu małżonek pozostaje pod władzą rodzicielską lub pod opieką, potrzeba do wykluczenia zatwierdzenia Sądu opiekuńczego.

Jeżeli małżonek wyklucza przedłużenie wspólności majątkowej, natenczas stosuje się to samo, co w wypadku § 1482.

2. Co należy do wspólnego majątku.

§ 1485. Wspólny majątek przedłużonej wspólności majątkowej składa się z małżeńskiego wspólnego majątku, o ile on po myśli § 1483 ust. 2 nie przypada nieuprawnionemu do udziału potomkowi, i z majątku, który pozostały przy życiu małżonek

nabywa ze spadku zmarłego małżonka lub po zaistnieniu przedłużonej wspólności majątkowej.

Majątek, który wspólny potomek ma w chwili zaistnienia przedłużonej wspólności majątkowej lub później nabywa, nie należy do wspólnego majątku.

Do majątku wspólnego stosują się odpowiednio przepisy § 1438 ust. 2, 3 obowiązujące dla małżeńskiej wspólności majątkowej.

Co należy do majątku zastrzeżonego.

§ 1486. Majątkiem zastrzeżonym pozostałego przy życiu małżonka jest to, co dotąd miał jako majątek zastrzeżony lub co nabywa wedle § 1369 lub 1370.

Jeżeli do majątku małżonka pozostałego przy życiu należą przedmioty, których czynnością prawną nie można przenieść, natenczas mają do nich odpowiednie zastosowanie przepisy obowiązujące przy wspólności dorobku dla wniesionego majątku męża, z wyjątkiem § 1524.

3. Stanowisko pozostałego przy życiu małżonka i potomków uprawnionych do udziału.

§ 1487. Prawa i obowiązki pozostałego przy życiu małżonka jako też uprawnionych do udziału potomków odnośnie do wspólnego majątku przedłużonej wspólności majątkowej oznaczają się wedle przepisów §§ 1442 do 1449, 1455 do 1457, 1466 obowiązujących dla małżeńskiej wspólności majątkowej; pozostały przy życiu małżonek ma prawne stanowisko męża, uprawnieni do udziału potomkowie mają prawne stanowisko żony.

To, co pozostały przy życiu małżonek dłużnym jest do wspólnego majątku lub ma prawo żądać ze wspólnego majątku, należy świadczyć dopiero po ukończeniu przedłużonej wspólności majątkowej.

4. Odpowiedzialność za długi.

§ 1488. Zobowiązania wspólnego majątku przedłużonej wspólności majątkowej stanowią zobowiązania małżonka pozostałego przy życiu jako też takie zobowiązania zmarłego małżonka, które były zobowiązaniami wspólnego majątku małżeńskiej wspólności majątkowej.

§ 1489. Za zobowiązania wspólnego majątku przedłużonej wspólności majątkowej odpowiada pozostały przy życiu małżonek osobiście.

O ile pozostały przy życiu małżonek odpowiada osobiście tylko wskutek przedłużenia wspólności majątkowej, mają odpowiednie zastosowanie przepisy obowiązujące dla odpowiedzialności dziedzica za zobowiązania spadkowe; w miejsce spadku wstępuje wspólny majątek w stanie, jaki miał w czasie zaistnienia przedłużonej wspólności majątkowej.

Przedłużona wspólność majątkowa nie stwarza osobistej odpowiedzialności potomków uprawnionych do udziału za zobowiązania zmarłego lub pozostałego przy życiu małżonka.

5. Śmierć potomka uprawnionego do udziału.

§ 1490. W razie śmierci potomka uprawnionego do udziału, nie należy jego udział we wspólnym majątku do spadku po nim. Jeżeli tenże pozostawił potomków, którzyby byli uprawnieni do udziału, gdyby zmarły potomek nie był przeżył zmarłego małżonka, natenczas wstępują potomkowie w jego miejsce. Jeżeli zmarły potomek nie pozostawił takich potomków, natenczas przyrasta jego udział pozostałym potomkom uprawnionym do udziału a, jeżeli tacy nie istnieją, pozostałemu przy życiu małżonkowi.

6. Zrzeczenie się potomka uprawnionego do udziału.

§ 1491. Uprawniony do udziału potomek może się zrzec swego udziału we wspólnym majątku. Zrzeczenie następuje zapomocą oświadczenia złożonego w Sądzie właściwym dla spadku zmarłego małżonka; oświadczenie należy złożyć w publicznie uwierzytelnionej formie. Sąd spadkowy powinien donieść o oświadczeniu pozostałemu przy życiu małżonkowi i pozostałym potomkom uprawnionym do udziału.

Zrzeczenie się może nastąpić także zapomocą umowy z pozostałym przy życiu małżonkiem i pozostałymi potomkami uprawnionymi do udziału. Umowa ta musi być sądownie lub notarialnie udokumentowana.

Jeżeli potomek pozostaje pod władzą rodzicielską lub pod opieką, natenczas wymaganem jest do zrzeczenia się zatwierdzenie Sądu opiekuńczego.

Zrzeczenie się ma te same skutki, jak gdyby zrzekający się zmarł w czasie zrzeczenia się bez pozostawienia potomków.

7. Ukończenie przedłużonej wspólności majątkowej.

a) Zniesienie.

§ 1492. Pozostały przy życiu małżonek może każdej chwili znieść przedłużoną wspólność majątkową. Zniesienie następuje zapomocą oświadczenia wobec Sądu właściwego dla spadku zmarłego małżonka; oświadczenie należy złożyć we formie publicznie uwierzytelnionej. Sąd spadkowy powinien donieść o tem oświadczeniu potomkom uprawnionym do udziału a, jeżeli pozostały przy życiu małżonek jest ustawowym zastępcą jednego z potomków, Sądowi opiekuńczemu.

Zniesienie może nastąpić też zapomocą umowy między pozostałym przy życiu małżonkiem a potomkami uprawnionymi do udziału. Umowa wymaga sądowego lub notarialnego udokumentowania.

Jeżeli pozostały przy życiu małżonek pozostaje pod władzą rodzicielską lub pod opieką, natenczas wymaganem jest do zniesienia zatwierdzenie Sądu opiekuńczego.

b) Powtórne zawarcie małżeństwa.

§ 1493. Przedłużona wspólność majątkowa kończy się, gdy pozostały przy życiu małżonek zawrze ponownie małżeństwo.

Pozostały przy życiu małżonek winien, gdy potomek uprawniony do udziału jest małoletni lub pozostaje pod opieką, donieść o zamiarze zawarcia powtórnego małżeństwa Sądowi opiekuńczemu, przedłożyć spis wspólnego majątku, znieść wspólność majątkową i spowodować rozdział. Sąd opiekuńczy może zezwolić, by zniesienia wspólności majątkowej zaniechano aż do zawarcia małżeństwa i by rozdział nastąpił dopiero później.

c) Śmierć małżonka pozostałego przy życiu.

§ 1494. Przedłużona wspólność majątkowa kończy się ze śmiercią małżonka pozostałego przy życiu.

Jeżeli pozostałego przy życiu małżonka uznano za zmarłego, natenczas kończy się przedłużona wspólność majątkowa z chwilą, która uchodzi za chwilę śmierci.

d) Skarga potomka o zniesienie.

§ 1495. Potomek uprawniony do udziału może skarżyć pozostałego przy życiu małżonka o zniesienie przedłużonej wspólności majątkowej;

1. jeżeli pozostały przy życiu małżonek przedsięwziął czynność prawną rodzaju oznaczonej w §§ 1444 do 1446 bez zgody potomka i należy się obawiać, że w przyszłości potomek będzie narażony na znaczne niebezpieczeństwo;

2. jeżeli pozostały przy życiu małżonek zmniejszył wspólny majątek w zamiarze wyrządzenia potomkowi szkody;

3. jeżeli pozostały przy życiu małżonek naruszył obowiązek dawania potomkowi utrzymania i należy się obawiać, że w przyszłości będzie utrzymanie znacznie zagrożone;

4. jeżeli pozostałego przy życiu małżonka ubezwłasnowolniono z powodu marnotrawstwa lub jeżeli tenże wskutek marnotrawstwa naraża wspólny majątek na znaczne niebezpieczeństwo;

5. jeżeli pozostały przy życiu małżonek utracił władzę rodzicielską nad potomkiem lub byłby ją utracił, gdyby mu przysługiwała.

Kiedy następuje zniesienie i skutki zniesienia.

§ 1496. W wypadkach § 1495 następuje zniesienie przedłużonej wspólności majątkowej z prawomocnością wyroku. Zniesienie następuje odnośnie do wszystkich potomków także wtedy, gdy wyrok zapadł wskutek skargi jednego z potomków.

9. Rozdział.

§ 1497. Po ukończeniu przedłużonej wspólności majątkowej następuje rozdział wspólnego majątku.

Aż do rozdziału oznacza się stosunek prawny uczestników odnośnie do wspólnego majątku wedle §§ 1442, 1472, 1473.

10. Sposób rozdziału.

§ 1498. Do rozdziału stosują się przepisy §§ 1475, 1476, § 1477 ust. 1 §§ 1479 do 1481; w miejsce męża wstępuje pozostały przy życiu małżonek, w miejsce żony wstępują potomkowie uprawnieni do udziału. Zobowiązanie wymienione w § 1476 ust. 2 zd. 2 ma tylko pozostały przy życiu małżonek.

11. Odpowiedzialność za długi.

§ 1499. Przy rozdziale ciążą na pozostałym przy życiu małżonku:

1. zobowiązania wspólnego majątku ciążące na nim przy zaistnieniu przedłużonej wspólności majątkowej, za które małżeński wspólny majątek nie odpowiadał albo które we wzajemnym stosunku małżonków do siebie na nim ciążyły;

2. zobowiązania wspólnego majątku powstałe po zaistnieniu przedłużonej wspólności majątkowej, które we wzajemnym stosunku małżonków do siebie byłyby na nim ciążyły, gdyby w jego osobie powstały podczas małżeńskiej wspólności majątkowej;

3. wyposażenie, które przyrzekł lub udzielił uprawnionemu do udziału potomkowi ponad miarę odpowiadającą wspólnemu majątkowi lub które przyrzekł lub udzielił potomkowi nieuprawnionemu do udziału.

12. Obowiązek policzenia.

§ 1500. Potomkowie uprawnieni do udziału muszą przy rozdziale zezwolić na policzenie im na ich udział zobowiązań zmarłego małżonka, które we wzajemnym stosunku małżonków na nim ciążyły o tyle, o ile pozostały przy życiu małżonek nie mógł od dziedzica zmarłego małżonka uzyskać pokrycia.

W taki sam sposób muszą potomkowie uprawnieni do udziału zezwolić na policzenie im tego, co zmarły małżonek miał zwrócić do wspólnego majątku.

Policzenie odprawy potomka uprawnionego do udziału.

§ 1501. Jeżeli potomkowi uprawnionemu do udziału dano za zrzeczenie się jego udziału odprawę ze wspólnego majątku, natenczas wlicza się ją przy rozdziale do wspólnego majątku i policza na połowę należącą się potomkom.

Pozostały przy życiu małżonek może z resztą potomków uprawnionych do udziału jeszcze przed zniesieniem przedłużonej wspólności majątkowej zawrzeć inną umowę. Umowa ta wymaga sądowego lub notarialnego udokumentowania; jest ona skuteczną także wobec tych potomków, którzy dopiero później wstępują do przedłużonej wspólności majątkowej.

13. Przejęcie wspólnego majątku przez pozostałego przy życiu małżonka.

§ 1502. Pozostały przy życiu małżonek jest uprawniony do przejęcia wspólnego majątku lub poszczególnych przedmiotów do tego majątku należących za zwrotem wartości. To prawo nie przechodzi na dziedzica.

Jeżeli przedłużoną wspólność majątkową zniesiono na podstawie § 1495 wyrokiem, natenczas nie przysługuje pozostałemu przy życiu małżonkowi prawo wyszczególnione w ust. 1. Potomkowie uprawnieni do udziału mogą w tym wypadku prze-

jąc za zwrotem wartości te przedmioty, które zmarły małżonek byłby uprawniony przejąć w myśl § 1477 ust. 2. To prawo mogą oni tylko wspólnie wykonać.

14. Podział połowy przypadłej potomkom.

§ 1503. Podział połowy majątku przypadłej kilku potomkom uprawnionym do udziału następuje wedle stosunku udziałów, do których ci potomkowie byliby powołani w razie ustawowego porządku dziedziczenia jako dziedzice zmarłego małżonka, gdyby tenże dopiero w czasie ukończenia przedłużonej wspólności majątkowej był zmarł.

To co naprzód otrzymano (das Vorempfangene) przychodzi do wyrównania między potomkami wedle przepisów obowiązujących dla wyrównania, o ile wyrównanie nie nastąpiło już przy podziale spadku zmarłego małżonka.

Jeżeli potomkowi, który zrzekł się swego udziału, dano odprawę ze wspólnego majątku, natenczas ciąży ona na tych potomkach, którzy mają korzyść z tego zrzeczenia.

15. Wzajemny regres potomków z powodu długów.

§ 1504. O ile potomkowie uprawnieni do udziału odpowiadają po myśli § 1480 wierzycielom wspólnego majątku, są oni we wzajemnym stosunku do siebie zobowiązani wedle wysokości ich udziału we wspólnym majątku. Zobowiązanie ogranicza się do przedmiotów im przypadłych; przepisy §§ 1990, 1991 obowiązujące dla odpowiedzialności dziedzica mają odpowiednie zastosowanie.

16. Uzupełnienie udziału potomka.

§ 1505. Przepisy o prawie żądania uzupełnienia zachowku mają odpowiednie zastosowanie na korzyść potomka uprawnionego do udziału; w miejsce otwarcia się spadku wstępuje ukończenie przedłużonej wspólności majątkowej, jako ustawowa część dziedziczna uchodzi udział we wspólnym majątku należący się potomkowi w czasie ukończenia, jako zachówek uchodzi połowa wartości tego udziału.

17. Niegodność dziedziczenia potomka.

§ 1506. Jeżeli wspólny potomek jest niegodnym dziedziczenia, natenczas jest on także niegodnym udziału we wspólnym majątku. Przepisy o niegodności dziedziczenia mają odpowiednie zastosowanie.

18. Poświadczenie o przedłużeniu wspólności majątkowej.

§ 1507. Sąd spadkowy wyda pozostałemu przy życiu małżonkowi na wniosek poświadczenie o przedłużeniu wspólności majątkowej. Przepisy o dekrecie dziedzictwa mają odpowiednie zastosowanie.

19. Wykluczenie przedłużenia wspólności majątkowej.

a) Przez umowę małżeńską.

§ 1508. Małżonkowie mogą umową małżeńską wykluczyć przedłużenie wspólności majątkowej.

Do umowy małżeńskiej, którą wykluczono przedłużenie wspólności majątkowej lub zniesiono wykluczenie, stosują się przepisy § 1437.

b) Przez rozporządzenie ostatniej woli.

§ 1509. Każdy małżonek może na wypadek rozwiązania małżeństwa wskutek jego śmierci rozporządzeniem ostatniej woli wykluczyć przedłużenie wspólności majątkowej, jeżeli jest uprawniony do odebrania drugiemu małżonkowi zachowku lub do wniesienia skargi o zniesienie wspólności majątkowej. Do wykluczenia stosują się odpowiednio przepisy o odebraniu zachowku.

Skutki wykluczenia.

§ 1510. Jeżeli wykluczono przedłużenie się wspólności majątkowej, natenczas stosuje się to samo, co w wypadku § 1482.

20. Rozporządzenia udziałem potomka w rozporządzeniu ostatniej woli.

a) Wykluczenie potomka od przedłużonej wspólności majątkowej.

§ 1511. Każdy małżonek może na wypadek rozwiązania małżeństwa przez jego śmierć rozporządzeniem ostatniej woli wykluczyć wspólnego potomka od przedłużonej wspólności majątkowej.

Wykluczony potomek może, mimo przysługującego mu prawa dziedziczenia, żądać ze wspólnego majątku przedłużonej wspólności majątkowej zapłaty sumy, któraby mu się należała ze wspólnego majątku małżeńskiej wspólności majątkowej jako zachówek, gdyby przedłużona wspólność majątkowa była nie zaistniała. Przepisy obowiązujące dla roszczenia o zachówek mają odpowiednie zastosowanie.

Sumę wypłaconą wykluczonemu potomkowi policza się przy rozdziale potomkom uprawnionym do udziału w myśl § 1500. We wzajemnym stosunku potomków do siebie ciąży ona na tych potomkach, którzy mają korzyść z tego wykluczenia.

b) Zniżenie udziału potomka.

§ 1512. Każdy małżonek może na wypadek zaistnienia z jego śmiercią przedłużonej wspólności majątkowej rozporządzeniem ostatniej woli udział należący się uprawnionemu do udziału potomkowi ze wspólnego majątku po ukończeniu przedłużonej wspólności majątkowej zniżyć aż do połowy.

c) Odebranie potomkowi udziału.

§ 1513. Każdy małżonek może na wypadek zaistnienia z jego śmiercią przedłużonej wspólności majątkowej rozporządzeniem ostatniej woli potomkowi uprawnionemu do udziału odebrać udział należący mu się po ukończeniu przedłużonej wspólności majątkowej, jeżeli jest uprawniony do odebrania potomkowi zachowku. Przepisy § 2336 ust. 2 do 4 mają odpowiednie zastosowanie.

Małżonek może, jeżeli po myśli § 2338 jest uprawniony do ograniczenia zachowku potomka, ograniczyć odpowiednio udział potomka we wspólnym majątku.

d) Przysporzenie osobom trzecim.

§ 1514. Każdy małżonek może kwotę, którą po myśli § 1512 lub 1513 ust. 1 odbiera potomkowi, rozporządzeniem ostatniej woli przysporzyć też osobie trzeciej.

e) Zarządzenia co do podziału.

§ 1515. Każdy małżonek może na wypadek zaistnienia z jego śmiercią przedłużonej wspólności majątkowej, zarządzić rozporządzeniem ostatniej woli, że uprawniony do udziału potomek ma mieć prawo do przejęcia przy podziale wspólnego majątku lub poszczególnych przedmiotów do tego majątku należących za zwrotem wartości.

Jeżeli do wspólnego majątku należy posiadłość ziemska, natenczas można zarządzić, że wartość posiadłości ziemskiej ma być policzoną wedle wartości dochodowej lub wedle ceny, która wynosi przynajmniej tyle co wartość dochodowa. Przepisy § 2049 obowiązujące dla dziedziczenia mają odpowiednie zastosowanie.

Prawo przejęcia posiadłości ziemskiej wedle wartości lub ceny wymienionej w ust. 2 można przyznać także pozostałemu przy życiu małżonkowi.

§ 1516. Do skuteczności zarządzeń małżonka wymienionych w §§ 1511 do 1515 potrzebną jest zgoda drugiego małżonka.

Zgody nie można oświadczyć przez zastępcę. Jeżeli małżonek jest ograniczony w zdolności do działań prawnych, nie potrzeba zgody jego ustawowego zastępcy. Oświadczenie zgody wymaga sądowego lub notarialnego udokumentowania. Zgoda jest nieodwołalną.

Małżonkowie mogą wydać zarządzenia wymienione w §§ 1511 do 1515 także we wspólnym testamencie.

21. Zrzeczenie się udziału przez potomka.

§ 1517. Do skuteczności umowy, którą wspólny potomek wobec jednego z małżonków na wypadek rozwiązania małżeństwa przez śmierć tego ostatniego, zrzeka się swego udziału we wspólnym majątku przedłużonej wspólności majątkowej lub którą zniesiono takie zrzeczenie, potrzebną jest zgoda drugiego małżonka. Do zgody stosują się przepisy § 1516 ust. 2 zd. 3, 4.

Przepisy obowiązujące dla zrzeczenia się spadku mają odpowiednie zastosowanie.

22. Ograniczenia.

§ 1518. Małżonkowie nie mogą wydać zarządzeń sprzecznych z przepisami §§ 1483 do 1517 ani w rozporządzeniu ostatniej woli ani zapomocą umowy.

3. Wspólność dorobku.

1. Pojęcie.

§ 1519. Co mąż lub żona nabywa podczas wspólności dorobku, staje się wspólnym majątkiem obu małżonków. (Wspólny majątek).

Do wspólnego majątku stosują się przepisy § 1438 ust. 2, 3 i §§ 1442 do 1453, 1455 do 1457 obowiązujące dla ogólnej wspólności majątkowej.

2. Wniesiony majątek.

§ 1520. Wniesionym majątkiem małżonka jest to, co do niego należy przy zaistnieniu wspólności dorobku.

§ 1521. Wniesionym majątkiem małżonka jest to, co nabywa z powodu czyjejś śmierci albo ze względu na przyszłe prawo dziedziczenia, w drodze darowizny lub jako wyposażenie. Wyłączeniem jest nabycie, które wedle okoliczności należy uważać jako dochód.

§ 1522. Wniesionym majątkiem małżonka są przedmioty, których nie można przenieść czynnością prawną, jakoteż prawa, które gasną z jego śmiercią albo których nabycie zależy od śmierci jednego z małżonków.

§ 1523. Wniesionym majątkiem małżonka jest to, co umową małżeńską uznano za wniesiony majątek.

§ 1524. Wniesionym majątkiem małżonka jest to, co nabywa na podstawie prawa należącego do jego wniesionego majątku lub jako zwrot za zniszczenie, uszkodzenie lub odebranie przedmiotu należącego do majątku wniesionego albo na podstawie czynności prawnej, odnoszącej się do majątku wniesionego. Wyjątek stanowi nabycie pochodzące z prowadzenia przedsiębiorstwa zarobkowego.

Okoliczność, że pretensja nabyta na podstawie czynności prawnej należy do majątku wniesionego obowiązuje dłużnika dopiero wtedy, gdy o przynależności się dowie; przepisy §§ 406 do 408 mają odpowiednie zastosowanie.

§ 1525. Wniesionym majątkiem zarządza się na rachunek wspólnego majątku w ten sposób, że użytki, przypadające wedle przepisów obowiązujących dla stanu majątkowego zarządu i użytkowania mężowi, należą do majątku wspólnego.

Do majątku wniesionego żony stosują się zresztą odpowiednio przepisy §§ 1373 do 1383, 1390 do 1417.

3. Majątek zastrzeżony.

§ 1526. Majątkiem zastrzeżonym żony jest to, co umową małżeńską uznano za majątek zastrzeżony lub co żona nabywa po myśli § 1369 lub § 1370.

Nie ma majątku zastrzeżonego męża.

Do majątku zastrzeżonego żony stosuje się to samo, co do majątku zastrzeżonego ogólnej wspólności majątkowej.

4. Domniemanie na rzecz majątku zastrzeżonego.

§ 1527. Istnieje domniemanie, że istniejący majątek jest wspólnym majątkiem.

5. Stwierdzenie stanu wniesionego majątku.

§ 1528. Każdy małżonek może żądać, by stan jego własnego majątku wniesionego tudzież majątku wniesionego należącego do drugiego małżonka ustalono zapomocą spisu sporządzonego przy współdziałaniu drugiego małżonka. Do sporządzenia spisu stosują się przepisy § 1035 obowiązujące dla użytkowania.

Każdy małżonek może na swój koszt spowodować stwierdzenie przez rzeczoznawców stanu rzeczy należących do majątku wniesionego.

6. Wydatki małżeńskie. Ciężary majątku wniesionego.

§ 1529. Wydatki małżeńskie ciążyą na wspólnym majątku.

Wspólny majątek ponosi też ciężary wniesionego majątku obu małżonków; rozmiar ciężarów oznacza się wedle przepisów §§ 1384 do 1387 obowiązujących dla wniesionego majątku żony przy stanie majątkowym zarządu i użytkowania.

7. Odpowiedzialność za długi.

a) Zobowiązania wspólnego majątku.

§ 1530. Wspólny majątek odpowiada za zobowiązania męża i za zobowiązania żony wymienione w §§ 1531 do 1534 (Zobowiązania wspólnego majątku).

Za zobowiązania żony, które są zobowiązaniami wspólnego majątku, odpowiada mąż także osobiście jako solidarny dłużnik. Odpowiedzialność gaśnie z ukończeniem wspólności dorobku, gdy te zobowiązania we wzajemnym stosunku małżonków do siebie nie ciążyą na wspólnym majątku.

b) Długi żony.

§ 1531. Wspólny majątek odpowiada za zobowiązania żony, które należą do ciężarów wniesionego majątku wymienionych w § 1529 ust. 2.

§ 1532. Wspólny majątek odpowiada za zobowiązanie żony, które powstaje z czynności prawnej przedsięwziętej po zaistnieniu wspólności dorobku, jakoteż za koszta sporu, który żona prowadzi po zaistnieniu wspólności dorobku, jeżeli czynność prawną przedsięwzięto lub spór prowadzono za zgodą męża lub gdy ta czynność prawna lub spór są skuteczne dla majątku wspólnego i bez jego zgody.

§ 1533. Wspólny majątek odpowiada za zobowiązanie żony, które powstaje po zaistnieniu wspólności dorobku wsku-

tek prawa jej przysługującego lub posiadania rzeczy do niej należącej, jeżeli to prawo lub rzecz należy do przedsiębiorstwa zarobkowego, które żona samoistnie prowadzi za zezwoleniem męża.

§ 1534. Wspólny majątek odpowiada za zobowiązania żony, które na niej ciążyą na podstawie ustawowego obowiązku utrzymania.

c) We wzajemnym stosunku małżonków do siebie.

§ 1535. We wzajemnym stosunku małżonków do siebie ciążyą następujące zobowiązania wspólnego majątku na małżonku, w którego osobie one powstają:

1. zobowiązania ze stosunku prawnego odnoszącego się do jego majątku wniesionego lub do jego majątku zastrzeżonego, także wtedy, gdy one powstały przed zaistnieniem wspólności dorobku lub przed tym czasem, w którym majątek stał się majątkiem wniesionym lub majątkiem zastrzeżonym;

2. koszta sporu, który małżonek prowadzi o jedno ze zobowiązań wymienionych w nr. 1.

§ 1536. We wzajemnym stosunku małżonków do siebie ciążyą na mężu:

1. zobowiązania męża powstałe przed zaistnieniem wspólności dorobku;

2. zobowiązania męża, które powstają wobec żony ze zarządu jej majątku wniesionego, o ile wspólny majątek nie jest wzbogacony w czasie ukończenia wspólności dorobku;

3. zobowiązania męża z czynu niedozwolonego, który popełnił po zaistnieniu wspólności dorobku, lub z postępowania karnego, które przeciw niemu wdrożono z powodu czynu niedozwolonego;

4. koszta sporu, który mąż prowadzi o jedno ze zobowiązań wymienionych w nr. 1 do 3.

§ 1537. Przepisy § 1535 i § 1536 nr. 1, 4 nie mają zastosowania o tyle, o ile zobowiązania te po myśli § 1529 ust. 2 ponosi wspólny majątek.

To samo stosuje się do przepisów § 1535 o tyle, o ile zobowiązania powstają wskutek prowadzenia przedsiębiorstwa zarobkowego, prowadzonego na rachunek wspólnego majątku, lub wskutek prawa należącego do takiego przedsiębiorstwa lub posiadania rzeczy doń należącej.

Wyposażenie.

§ 1538. Jeżeli mąż przyrzeka lub daje dziecku wyposażenie, stosują się przepisy § 1465.

Obowiązek zwrotu ze wzbogaconego majątku.

§ 1539. O ile w czasie ukończenia wspólności dorobku majątek wniesiony małżonka jest wzbogacony kosztem wspólnego majątku lub wspólny majątek kosztem wniesionego majątku małżonka, o tyle musi nastąpić zwrot ze wzbogaconego majątku do drugiego majątku. Dalej idące roszczenia, opierające się na szczególnych powodach, pozostają nienaruszone.

Domniemanie odnośnie do rzeczy znikomych.

§ 1540. Jeżeli niema już rzeczy znikomych, które należały do majątku wniesionego małżonka, natenczas istnieje na korzyść tego małżonka domniemanie, że rzeczy tych użyto na rzecz wspólnego majątku i tenże wzbogacił się o wartość rzeczy. Płatność wzajemnych roszczeń małżonków.

§ 1541. To, co małżonek dłużnym jest do wspólnego majątku lub żona do majątku wniesionego męża, należy świadczyć dopiero po ukończeniu wspólności dorobku; o ile jednak do uiszczenia długu żony wystarczają jej wniesiony majątek i jej majątek zastrzeżony, winna żona dług już przedtem uiszczyć.

Tego, co mąż ma do żądania ze wspólnego majątku, może on domagać się dopiero po ukończeniu wspólności dorobku.

8. Skarga o zniesienie wspólności.

§ 1542. Żona może skarżyć o zniesienie wspólności dorobku w razie zaistnienia wymogów § 1418 nr. 1, 3 do 5 i § 1468, mąż w razie zaistnienia wymogów § 1469.

Zniesienie następuje z prawomocnością wyroku.

9. Ukończenie wspólności dorobku.

a) Konkurs.

§ 1543. Wspólność dorobku kończy się z prawomocnością uchwały, którą otwarto konkurs do majątku męża.

b) Uznanie za zmarłego.

§ 1544. Wspólność dorobku kończy się, gdy małżonka uznano za zmarłego z chwilą, która uchodzi za chwilę śmierci.

Skutki ukończenia wspólności dorobku.

§ 1545. W razie ukończenia wspólności dorobku wedle §§ 1542 do 1544 obowiązuje na przyszłość rozdział majątku.

Wobec osób trzecich jest ukończenie wspólności skuteczne jedynie w miarę § 1435.

10. Rozdział majątku.

§ 1546. Po ukończeniu wspólności dorobku następuje rozdział wspólnego majątku. Aż do rozdziału obowiązują dla stosunku prawnego małżonków przepisy §§ 1442, 1472, 1473.

Rozdział następuje, o ile nie zawarto innej umowy, wedle przepisów §§ 1475 do 1477, 1479 do 1481 obowiązujących dla ogólnej wspólności majątkowej.

Do majątku wniesionego żony stosują się przepisy §§ 1421 do 1424 obowiązujące dla stanu majątkowego zarządu i użytkowania.

11. Przywrócenie ukończonej wspólności dorobku.

§ 1547. Jeżeli wspólność dorobku kończy się wskutek otwarcia konkursu do majątku męża, natenczas może żona skarżyć o przywrócenie wspólności. Takie samo prawo przysługuje, gdy wspólność dorobku się kończy wskutek uznania za zmarłego, małżonkowi uznanemu za zmarłego, jeżeli on jeszcze żyje.

Jeżeli wspólność zniesiono na podstawie § 1418 nr 3 do 5, natenczas może mąż skarżyć o przywrócenie, gdy zaistnieją wymogi § 1425 ust. 1.

§ 1548. Przywrócenie wspólności dorobku następuje w wypadkach § 1547 z prawomocnością wyroku. Przepis § 1422 ma odpowiednie zastosowanie.

Gdy ukończenie wpisano do rejestru stanu majątkowego, jest przywrócenie skuteczne wobec osób trzecich tylko w miarę § 1435.

W razie przywrócenia staje się majątkiem zastrzeżonym żony to, coby było zostało lub stało się majątkiem zastrzeżonym bez ukończenia wspólności.

4. Wspólność majątku ruchomego i dorobku.

1. Pojęcie.

§ 1549. Do wspólności majątku ruchomego i dorobku (Fahrnisgemeinschaft) stosują się przepisy obowiązujące dla

ogólnej wspólności majątkowej, o ile nic innego nie wynika z §§ 1550 do 1557.

2. Majątek wniesiony.

§ 1550. Majątek wniesiony małżonka nie należy do wspólnego majątku.

Do majątku wniesionego stosują się przepisy obowiązujące dla majątku wniesionego przy wspólności dorobku.

§ 1551. Wniesionym majątkiem małżonka jest majątek nieruchomy, który posiada przy zaistnieniu wspólności dorobku lub nabywa podczas wspólności zapomocą dziedziczenia, zapisu lub ze względu na przyszłe prawo spadkowe, zapomocą darowizny lub jako wyposażenie.

Do majątku nieruchomego w rozumieniu tego przepisu należą grunta wraz z przynależnością, prawa na gruntach, z wyjątkiem hipotek, długów gruntowych i rentowych, jakoteż pretensje, skierowane na przeniesienie własności na gruntach lub na stworzenie lub przeniesienie jednego z wymienionych praw lub na zwolnienie gruntu od takiego prawa.

§ 1552. Wniesionym majątkiem małżonka są przedmioty, których czynnością prawną nie można przenieść.

§ 1553. Wniesionym majątkiem małżonka jest:

1. co umową małżeńską uznano za majątek wniesiony;
2. co małżonek nabywa wedle § 1369, o ile postanowiono, że to, co nabyto ma być majątkiem wniesionym.

§ 1554. Wniesionym majątkiem małżonka jest to, co tenże nabywa w sposób oznaczony w § 1524. Wyłączonem jest to, co nabyto w miejsce przedmiotów, które są tylko dlatego majątkiem wniesionym, ponieważ nie mogą być przeniesione czynnością prawną.

3. Majątek zastrzeżony.

§ 1555. Nie ma majątku zastrzeżonego męża.

Odpowiedzialność za długi.

§ 1556. Jeżeli małżonek nabywa podczas wspólności majątku ruchomego i dorobku drogą dziedziczenia, zapisu lub ze względu na przyszłe prawo dziedziczenia, w drodze darowizny lub jako wyposażenie przedmioty, które stają się częściowo wspólnym majątkiem, częściowo wniesionym majątkiem, na-

tenczas zobowiązania powstające wskutek nabycia ciążą we wzajemnym stosunku małżonków do siebie stosunkowo na wspólnym majątku i na małżonku, który nabywa.

Przedłużona wspólność majątkowa.

§ 1557. Przedłużona wspólność majątkowa następuje tylko wtedy, gdy umówiono ją umową małżeńską.

III. REJESTR PRAW MAJĄTKOWYCH.

1. Właściwość.

§ 1558. Wpisy do rejestru praw majątkowych należy skutecznie w sądzie powiatowym, w którego okręgu ma mąż swe miejsce zamieszkania.

Rozporządzeniem krajowego zarządu sprawiedliwości można powierzyć jednemu sądowi powiatowemu prowadzenie rejestru dla okręgu kilku sądów powiatowych.

2. Zmiana miejsca zamieszkania.

§ 1559. Jeżeli mąż po wpisie przenosi swe miejsce zamieszkania do innego okręgu, natenczas musi być wpis powtórzony w rejestrze tego okręgu. Przyjmuje się, iż poprzedni wpis na nowo uskutecznił, jeżeli mąż przeniósł z powrotem swe miejsce zamieszkania do poprzedniego okręgu.

3. Wniosek o wpis.

§ 1560. Wpis do rejestru powinien być uskutecznił tylko na wniosek i tylko o tyle, o ile uczynił wniosek. Wniosek należy uczynił w formie publicznie uwierzytelnionej.

4. Kto jest uprawniony do uczynienia wniosku.

§ 1561. Wpis następuje w wypadkach § 1357 ust. 2 i § 1405 ust. 3 na wniosek męża.

W innych wypadkach potrzeba wniosku obu małżonków; każdy z małżonków jest wobec drugiego obowiązany do współdziałania.

Wniosek jednego małżonka wystarcza:

1. do wpisania umowy małżeńskiej albo zmiany prawno-majątkowych stosunków małżonków opierającej się na sądowym rozstrzygnięciu, jeżeli wraz z wnioskiem przedłożono umowę małżeńską lub rozstrzygnięcie zaopatrzone poświadczeniem prawomocności;

2. do powtórzenia wpisu do rejestru innego okręgu, jeżeli wraz z wnioskiem przedłożono publicznie uwierzytelniony odpis poprzedniego wpisu, udzielony po zniesieniu dotychczasowego miejsca zamieszkania.

5. Ogłoszenie wpisu.

§ 1562. Sąd powiatowy winien ogłosić wpis w gazecie przeznaczonej dla jego ogłoszeń.

Jeżeli wpisano zmianę stanu majątkowego, winno się ogłoszenie ograniczyć do oznaczenia stanu majątkowego i, jeżeli tenże uregulowano odmiennie aniżeli w ustawie, do ogólnego oznaczenia odmiennych postanowień.

6. Wgląd do rejestru.

§ 1563. Wgląd do rejestru jest każdemu dozwolony. Z wpisów można żądać odpisów; odpis należy na żądanie uwierzytelnić.

TYTUŁ SIODMY.

ROZWOD.

I. Rozwód.

1. Zasada.

§ 1564. Małżeństwo może być rozwiedzione z powodów wymienionych w §§ 1565 do 1569. Rozwód następuje zapomocą wyroku. Rozwiązanie małżeństwa następuje z prawomocnością wyroku.

2. Powody rozwodu.

a) Cudzołóstwo.

§ 1565. Małżonek może skarżyć o rozwód, jeżeli drugi małżonek stał się winnym cudzołóstwa albo czynu karalnego w myśl § 171, 175 k. k.

Prawo małżonka do rozwodu jest wykluczone, jeżeli on zgadza się z cudzołóstwem albo z czynem karalnym lub staje się winnym uczestnictwa.

b) Godzenie na życie.

§ 1566. Małżonek może skarżyć o rozwód, jeżeli drugi małżonek nastaje na jego życie.

c) Złośliwe opuszczenie.

§ 1567. Małżonek może skarżyć o rozwód, jeżeli drugi małżonek go złośliwie opuścił.

Złośliwe opuszczenie istnieje tylko wtedy:

1. gdy małżonek po prawomocnem zasądzeniu go na przywrócenie wspólności domowej, w złośliwym zamiarze przez jeden rok wbrew woli drugiego małżonka nie uczynił zadość wyrokowi;

2. gdy małżonek przez jeden rok wbrew woli drugiego małżonka w złośliwym zamiarze usuwał się od domowej wspólności i od roku istniały odnośnie do niego wymogi dla publicznego doręczenia.

W wypadku ust. 2 zd. 2 nie jest rozwód dopuszczalny, jeżeli wymogi dla publicznego doręczenia nie istnieją już przy końcu ustnej rozprawy, po której zapada wyrok.

d) Względne powody rozwodu.

§ 1568. Małżonek może skarżyć o rozwód, jeżeli drugi małżonek przez ciężkie naruszenie obowiązków, które małżeństwo stwarza albo przez bezecne lub niemoralne zachowanie się zawinił tak znaczne rozprzężenie stosunku małżeńskiego, że od małżonka nie można wymagać, by tenże dalej żył w małżeństwie. Za ciężkie naruszenie obowiązków uważa się także ciężkie znieważenie.

e) Choroba umysłowa.

§ 1569. Małżonek może skarżyć o rozwód, jeżeli drugi małżonek popadł w chorobę umysłową, choroba trwała w czasie małżeństwa najmniej 3 lata i doszła do takiego stopnia, że wspólność duchowa między małżonkami ustała, a ponadto wykluczone są wszelkie widoki przywrócenia tej wspólności.

3. Zgaśnięcie prawa skargi.

a) Przebaczenie.

§ 1570. Prawo do rozwodu gaśnie w wypadkach §§ 1565 do 1568 wskutek przebaczenia.

b) Upływ czasu.

§ 1571. Skarga rozwodowa musi być wniesiona w wypadkach §§ 1565 do 1568 w przeciągu 6 miesięcy od chwili, w której małżonek dowiaduje się o powodzie do rozwodu. Skarga jest wykluczona, jeżeli od zaistnienia przyczyny do rozwodu upłynęło 10 lat.

Czasokres nie biegnie, jak długo małżonkowie nie żyją w domowej wspólności. Jeżeli drugi małżonek wezwał małżonka uprawnionego do skargi, by albo przywrócił domową wspólność albo wniósł skargę, natenczas biegnie czasokres od otrzymania wezwania.

Z wniesieniem skargi stoi na równi wezwanie na termin do pojednania. Wezwanie traci swą skuteczność, jeżeli uprawniony do skargi małżonek nie staje na terminie do pojednania albo jeżeli od ukończenia postępowania pojednawczego upłynęły 3 miesiące i nie wniesiono przedtem skargi.

Do biegu czasokresu sześciomiesięcznego i trzymiesięcznego stosują się odpowiednio przepisy §§ 203, 206 obowiązujące dla przedawnienia.

§ 1572. Powodu do rozwodu można dochodzić w toku sporu nawet wtedy, gdy czasokres ustanowiony w § 1571 do jego dochodzenia upłynął, o ile w czasie wniesienia skargi czasokres jeszcze nie upłynął.

§ 1573. Na okoliczności, na których skarga rozwodowa nie może już być oparta, można się powołać na poparcie skargi rozwodowej opartej na innych okolicznościach.

4. Stwierdzenie winy w tenorze wyroku.

§ 1574. Jeżeli małżeństwo rozwiedziono z jednego z powodów określonych w §§ 1565 do 1568, należy w wyroku orzec, że pozwany ponosi winę rozwodu.

Jeżeli pozwany wniósł skargę wzajemną i skargę tę uznano również za uzasadnioną, natenczas należy obu małżonków uznać winnymi.

Bez wniesienia skargi wzajemnej należy na wniosek pozwanego także powoda uznać winnym, jeżeli istnieją okoliczności, z powodu których pozwany mógłby skarżyć o rozwód lub, gdy jego prawo żądania rozwodu jest wykluczone z powodu przebaczenia lub upływu czasu, w czasie zaistnienia powodu do rozwodu dochodzonej przez powoda, pozwany był uprawniony do skargi o rozwód.

II. Zniesienie wspólności małżeńskiej.

1. Zasada.

§ 1575. Małżonek, uprawniony do skarżenia o rozwód, może skarżyć zamiast o rozwód o zniesienie wspólności małżeńskiej. Jeżeli drugi małżonek uczyni wniosek, by małżeń-

stwo rozwiedziono, gdy skarga okaze się uzasadnioną, należy orzec rozwód.

Do skargi o zniesienie wspólności małżeńskiej stosują się przepisy §§ 1573, 1574.

2. Wniosek o rozwód.

§ 1576. Jeżeli orzeczono zniesienie wspólności małżeńskiej, może każdy z małżonków na podstawie wyroku wnieść o rozwód, chyba, że po wydaniu wyroku przywrócono wspólność małżeńską.

Przepisy §§ 1570 do 1574 nie mają zastosowania; jeżeli małżeństwo rozwiedziono, należy małżonka, którego uznano winnym, uznać też winnym w wyroku rozwodowym.

III. Skutki rozwodu.

1. Nazwisko rozwiedzionej żony.

§ 1577. Rozwiedziona żona zatrzymuje nazwisko rodzinne męża.

Żona może przyjąć napowrót swoje nazwisko rodzinne. Jeżeli żona przed zawarciem rozwiedzonego małżeństwa była zamezną, natenczas może też przyjąć znowu nazwisko, które miała w czasie zawarcia tego małżeństwa, chyba, że uznano, iż jedynie ona ponosi winę. Ponowne przyjęcie nazwiska następuje zapomocą oświadczenia wobec właściwej władzy; oświadczenie należy złożyć we formie publicznie uwierzytelnionej.

Jeżeli żonę uznano jedynie winną, może jej mąż zakazać noszenia jego nazwiska. Zakaz następuje zapomocą oświadczenia wobec właściwej władzy; oświadczenie należy złożyć we formie publicznie uwierzytelnionej. Władza powinna zawiadomić o tem oświadczeniu żonę. Z utratą nazwiska męża otrzymuje żona napowrót swoje nazwisko rodzinne.

2. Obowiązek utrzymania.

§ 1578. Mąż uznany jedynie winnym winien rozwiedzionej żonie dawać utrzymanie odpowiednie stanowi o tyle, o ile ona nie może się utrzymać z dochodów swego majątku i, o ile wedle stosunków, w których małżonkowie żyli, zarabianie pracą żony jest w zwyczaju, z dochodów swej pracy.

Żona uznana jedynie winną winna dawać mężowi rozwiedzionemu utrzymanie odpowiednie stanowi o tyle, o ile on nie jest w stanie sam się utrzymać.

§ 1579. O ile małżonek uznany jedynie winnym przy uwzględnieniu jego innych zobowiązań nie jest w stanie dawać drugiemu małżonkowi utrzymania bez narażenia na niebezpieczeństwo swego własnego utrzymania odpowiedniego stanowi, o tyle jest on uprawniony do zatrzymania z dochodów rozporządzalnych na jego utrzymanie dwóch trzecich części albo, jeżeli te ostatnie na jego niezbędne (notdürftig) utrzymanie nie wystarczają, tyle, ile potrzeba na opędzenie jego niezbędnego utrzymania. Jeżeli ma dawać utrzymanie dziecku małoletniemu stanu wolnego albo z powodu zawarcia ponownego małżeństwa nowemu małżonkowi, natenczas ogranicza się jego zobowiązanie wobec rozwiedzionego małżonka do tego, co odpowiada słuszności ze względu na potrzeby jakoteż na stosunki majątkowe i zarobkowe osób interesowanych.

W razie istnienia wymogów przewidzianych w ust. 1 jest mąż wobec żony zupełnie wolny od obowiązku dawania utrzymania, jeżeli żona może się utrzymać z rdzenia (Stamm) swego majątku.

Jak należy dawać utrzymanie.

§ 1580. Utrzymanie należy dawać zapomocą uiszczenia renty pieniężnej wedle § 760. Czy, w jaki sposób i na jaką kwotę winien obowiązany do utrzymania złożyć zabezpieczenie, oznacza się wedle okoliczności.

Zamiast renty może uprawniony żądać spłaty w kapitale, jeżeli istnieje ważny powód.

Zresztą stosują się odpowiednio przepisy §§ 1607, 1610, 1611 ust. 1, 1613 obowiązujące dla obowiązku utrzymania krewnych a w razie śmierci uprawnionego przepisy § 1615.

Zgaśnięcie obowiązku utrzymania.

§ 1581. Obowiązek utrzymania gaśnie ze zawarciem ponownego małżeństwa przez uprawnionego.

W razie zawarcia ponownego małżeństwa przez zobowiązanego stosują się odpowiednio przepisy § 1604.

Śmierć zobowiązanego.

§ 1582. Obowiązek utrzymania nie gaśnie ze śmiercią zobowiązanego.

Zobowiązanie dziedzica nie podlega ograniczeniom § 1579. Uprawniony musi się jednak zgodzić na niżenie renty aż do połowy dochodów, które zobowiązany pobierał, w czasie śmierci ze swego majątku. Dochodów z prawa, które gaśnie z nastaniem oznaczonej chwili lub zdarzenia, nie uwzględnia się od nadejścia tej chwili lub zdarzenia.

Jeżeli jest kilku uprawnionych, może dziedzic niżyc renty wedle stosunków ich wysokości tak dalece, by one razem równały się połowie dochodów.

Utrzymanie w razie rozwodu, z powodu choroby umysłowej.

§ 1583. Jeżeli małżeństwo rozwiedziono wskutek choroby umysłowej małżonka, winien mu drugi małżonek dawać utrzymanie w taki sam sposób, jak małżonek uznany jedynie winnym.

3. Odwołanie darowizny.

§ 1584. Jeżeli małżonka uznano jedynie winnym, może drugi małżonek odwołać darowizny, poczynione przezeń na rzecz pierwszego w czasie narzeczeństwa lub w czasie małżeństwa. Przepisy § 531 mają zastosowanie.

Odwołanie jest wykluczone, jeżeli od prawomocności wyroku rozwodowego upłynął rok lub jeżeli darujący lub obdarowany zmarł.

4. Utrzymanie dzieci.

§ 1585. Jeżeli mąż ma dawać utrzymanie wspólnemu dziecku, winna mu żona z dochodów swego majątku i dochodu swej pracy lub przedsiębiorstwa zarobkowego przez nią samoistnie prowadzonego dawać odpowiedni dodatek na koszt utrzymania, o ile kosztów tych nie pokrywa użytkowanie przysługujące mężowi na majątku dziecka. Roszczenie męża nie jest przenośne.

Jeżeli żonie przysługuje staranie o osobę dziecka i należy się obawiać znacznego narażenia na niebezpieczeństwo utrzymania dziecka, natenczas może żona zatrzymać dodatek w celu użycia go przez nią na utrzymanie dziecka.

IV. Skutki zniesienia wspólności małżeńskiej.

§ 1586. Jeżeli wspólność małżeńską zniesiono po myśli § 1575, natenczas nastają skutki połączone z rozwodem; zawarciu ponownego małżeństwa jest jednak wykluczone. Przepisy o nieważności i zaczępalności małżeństwa mają zastosowanie tak, jak gdyby wyrok nie zapadł.

Przywrócenie wspólności małżeńskiej.

§ 1587. Jeżeli przywrócono wspólność małżeńską po zniesieniu, natenczas odpadają skutki połączone ze zniesieniem i następuje rozdział majątku.

TYTUŁ ÓSMY.

ZOBOWIĄZANIA KOŚCIELNE.

§ 1588. Przepisy niniejszego rozdziału nie naruszają zobowiązań, jakich odnośnie do małżeństwa wobec kościoła dopełnić należy.

ROZDZIAŁ DRUGI.

POKREWIEŃSTWO.

TYTUŁ PIERWSZY.

OGÓLNE PRZEPISY.

Pokrewieństwo.

§ 1589. Osoby, z których jedna pochodzi od drugiej, są spokrewnione w prostej linii. Osoby, które nie są spokrewnione w prostej linii, ale pochodzą od tej samej trzeciej osoby, są spokrewnione w linii bocznej. Stopień pokrewieństwa oznacza się wedle ilości urodzeń, które je łączą.

Nieślubnego dziecka i jego ojca nie uważa się za spokrewnionych ze sobą.

Powinowactwo.

§ 1590. Krewni jednego małżonka są z drugim małżonkiem powinowaceni. Linja i stopień powinowactwa oznaczają się wedle linii i stopnia łączącego je pokrewieństwa.

Powinowactwo trwa dalej, nawet gdy małżeństwo, wskutek którego powstało, jest rozwiązane.

TYTUŁ DRUGI.

POCHODZENIE ŚLUBNE.

1. Zasada. Domniemanie ślubności.

§ 1591. Dziecko, które urodziło się po zawarciu małżeństwa, jest ślubne, jeżeli je zona poczęła przed lub podczas mał-

zenstwa i mąż w czasie poczęcia ze żoną cielesnie obcował. Dziecko nie jest ślubne, jeżeli wedle okoliczności jest widocznie niemożliwym, aby żona dziecko poczęła od męża.

Istnieje domniemanie, że mąż cielesnie obcował ze żoną w czasie poczęcia. O ile czas poczęcia przypada na czas przed małżeństwem, istnieje to domniemanie tylko wtedy, gdy mąż zmarł, nie zaczepiwszy ślubności dziecka.

2. Czas poczęcia.

§ 1592. Jako czas poczęcia uważa się czas od 181-go do 302-go dnia przed dniem urodzenia się dziecka, z włączeniem tak 181 jak 302 dnia.

Jeżeli jest pewnem, że dziecko zostało poczęte w przeciągu czasokresu, który leży dalej wstecz niż 302 dni od dnia urodzenia, natenczas przyjmuje się na korzyść ślubności dziecka ten czasokres jako czas poczęcia.

3. Zaczepienie ślubności.

a) Zasada.

§ 1593. Nieślubności dziecka, które się urodziło podczas małżeństwa lub w przeciągu 302 dni po rozwiązaniu małżeństwa, można dochodzić tylko wtedy, gdy mąż zaczepił ślubność lub zmarł, nie utraciwszy prawa zaczepienia.

b) Czasokres zaczepienia.

§ 1594. Zaczepienie ślubności może nastąpić tylko w przeciągu czasokresu jednego roku.

Czasokres rozpoczyna się z chwilą, w której mąż dowiadyje się o urodzeniu dziecka.

Do biegu czasokresu stosują się odpowiednio przepisy §§ 203, 206 obowiązujące dla przedawnienia.

c) Zaczepienie przez zastępcę.

§ 1595. Zaczepienie ślubności nie może nastąpić przez zastępcę. Mąż ograniczony w zdolności do działań prawnych nie potrzebuje zgody swego ustawowego zastępcy.

Za męża niezdolnego do działań prawnych może zaczepić ślubność jego ustawowy zastępca z zatwierdzeniem sądu opiekuńczego. Jeżeli ustawowy zastępca ślubności w czas nie zaczepił, natenczas może mąż po odpadnięciu niezdolności do działań prawnych sam zaczepić ślubność w taki sam sposób jak gdyby był bez ustawowego zastępcy.

d) Skarga zaczepna.

§ 1596. Zaczepienie ślubności następuje za życia dziecka przez wniesienie skargi zaczepnej. Skargę należy skierować przeciw dziecku.

Jeżeli skargę cofnięto, należy przyjąć, że zaczepienie nie nastąpiło. To samo stosuje się, jeżeli mąż przed załatwieniem sporu uznaje, że dziecko jest jego.

Przed załatwieniem sporu nie można inaczej dochodzić nieślubności.

Zaczepienie po śmierci dziecka.

§ 1597. Po śmierci dziecka następuje zaczepienie ślubności przez oświadczenie wobec sądu spadkowego; oświadczenie należy złożyć we formie publicznie uwierzytelnionej.

Sąd spadkowy powinien donieść o oświadczeniu tak temu, kto w razie ślubności, jakoteż temu, kto w razie nieślubności jest dziedzicem dziecka. Sąd spadkowy winien dozwolić wglądu do oświadczenia każdemu, kto uprawdopodobni, że ma w tem interes prawny.

4. Uznanie ślubności.

§ 1598. Zaczepienie ślubności jest wykluczone, jeżeli mąż po urodzeniu się dziecka uznaje, że dziecko jest jego.

Uznanie nie może nastąpić pod warunkiem lub z oznaczeniem czasu.

Do uznania stosują się przepisy § 1595 ust. 1. Uznanie może nastąpić też w rozporządzeniu na wypadek śmierci.

Zaczepialność uznania.

§ 1599. Jeżeli uznanie ślubności jest zaczepialne, natenczas stosują się odpowiednio przepisy § 1595 do 1597 a, jeżeli zaczepialność ma swoje uzasadnienie w podstępem wprowadzeniu w błąd lub w groźbie, obok przepisów § 203 ust. 2 i § 206, także przepis § 203 ust. 1.

5. Stan osobowy dziecka w razie przedwczesnego zawarcia ponownego małżeństwa.

§ 1600. Jeżeli żona, która po rozwiązaniu jej małżeństwa ponownie wyszła za mąż, urodziła dziecko, któreby po myśli § 1591 do 1599 było ślubnym dzieckiem tak pierwszego jak

i drugiego męża, natenczas uważa się to dziecko, jeżeli się urodziło w przeciągu 270 dni po rozwiązaniu poprzedniego małżeństwa, jako dziecko pierwszego męża, jeżeli się urodziło później, jako dziecko drugiego męża.

TYTUŁ TRZECI.

O BOWIĄZEK UTRZYMANIA.

1. Zasada.

§ 1601. Krewni w prostej linii są obowiązani do dawania sobie wzajemnie utrzymania.

2. Uprawnienie.

§ 1602. Uprawnionym do pobierania utrzymania jest tylko ten, kto nie jest w stanie sam się utrzymać.

Dziecko małoletnie stanu wolnego może żądać utrzymania od swoich rodziców także, gdy ma swój własny majątek o tyle, o ile dochody jego majątku i dochód jego pracy nie wystarczają na utrzymanie.

3. Zobowiązanie.

§ 1603. Nie jest obowiązany do dawania utrzymania ten, kto przy uwzględnieniu jego innych zobowiązań nie jest w stanie dawać utrzymania bez narażenia na niebezpieczeństwo swego utrzymania odpowiedniego jego stanowi.

Jeżeli rodzice są w tem położeniu, natenczas są oni wobec swych małoletnich dzieci stanu wolnego obowiązani do równomiernego użycia wszelkich rozporządzalnych środków do utrzymania siebie i dzieci. Rodzice nie mają tego obowiązku, jeżeli istnieje inny krewny obowiązany do utrzymania; nie mają go też wobec dziecka, którego utrzymanie może być pokryte z rdzenia jego majątku.

4. Wpływ.

a) Małżeńskiego stosunku majątkowego.

§ 1604. O ile obowiązek utrzymania żony wobec krewnych zależy od tego, czy ona jest w stanie dawać utrzymanie, nie uwzględnia się przysługującego mężowi zarządu i użytkowania majątku wniesionego.

Jeżeli istnieje ogólna wspólność majątkowa, wspólność dorobku lub spółność majątku ruchomego i dorobku, natenczas obo-

wiązek utrzymania męża lub żony wobec krewnych oznacza się tak, jak gdyby wspólny majątek należał do małżonka obowiązanego do utrzymania. Jeżeli istnieją potrzebujący utrzymania krewni obu małżonków, należy dawać utrzymanie ze wspólnego majątku tak, jak gdyby ci potrzebujący utrzymania byli spokrewnieni z oboma małżonkami w tym stosunku, na którym opiera się obowiązek utrzymania zobowiązanego małżonka.

b) Użytkowania rodzicielskiego.

§ 1605. O ile obowiązek utrzymania małoletniego dziecka wobec jego krewnych zależy od tego, czy ono jest w stanie dawać utrzymanie, nie uwzględnia się użytkowania rodzicielskiego na majątku dziecka.

5. Kolejne następstwo zobowiązanych.

a) W ogólności.

§ 1606. Potomkowie są obowiązani do utrzymania przed krewnymi linji wstępnej. Obowiązek utrzymania potomków określa się wedle ustawowego porządku dziedziczenia i stosunku części dziedzicznych.

Między krewnymi linji wstępnej odpowiadają bliżsi przed dalszymi, kilku jednakowo bliskich po równej części. Ojciec odpowiada jednak przed matką; jeżeli użytkowanie majątku dziecka przysługuje matce, odpowiada matka przed ojcem.

b) Niezdolność dawania utrzymania przez wpierw zobowiązanego.

§ 1607. O ile krewny na podstawie § 1603 nie jest obowiązany do utrzymania, ma dawać utrzymanie krewny odpowiadający po nim.

To samo stosuje się, jeżeli dochodzenie prawne przeciw krewnemu w kraju jest wykluczone lub znacznie utrudnione. Roszczenie przeciw takiemu krewnemu przechodzi, o ile inny krewny daje utrzymanie, na tego ostatniego. Tego przejścia nie można dochodzić na niekorzyść uprawnionego do utrzymania.

c) Zobowiązanie małżonka.

§ 1608. Małżonek potrzebującego utrzymania odpowiada przed tegoż krewnymi. O ile jednak małżonek przy uwzględnieniu jego innych zobowiązań nie jest w stanie dawać utrzymanie bez narażenia na niebezpieczeństwo swego utrzymania odpowiedniego jego stanowi, odpowiadają krewni przed małżonkiem. Przepisy § 1607 ust. 2 mają odpowiednie zastosowanie.

To samo stosuje się do rozwiedzionego małżonka obowią-

zanego do utrzymania jakoteż do małżonka, obowiązanego do utrzymania w myśl § 1351.

6. Kilku uprawnionych.

§ 1609. Jeżeli istnieje kilku potrzebujących utrzymania a obowiązany do utrzymania nie jest w stanie dać wszystkim utrzymania, natenczas mają między nimi pierwszeństwo potomkowie przed krewnymi linii wstępnej, między potomkami ci, którzy w razie ustawowego porządku dziedziczenia byłiby powołani jako dziedzice, przed pozostałymi potomkami między krewnymi linii wstępnej bliżsi przed dalszymi.

Małżonek stoi na równi z małoletnimi dziećmi stanu wolnego; idzie przed innemi dziećmi i pozostałymi krewnymi. Rozwiedziony małżonek jakoteż małżonek, który jest po myśli § 1351 uprawniony do utrzymania, idzie przed pełnoletnimi lub żonatemi (zameżnymi) dziećmi i pozostałymi krewnymi.

7. Co należy dawać jako utrzymanie.

a) Utrzymanie odpowiednie stanowi.

§ 1610. Rozmiar utrzymania, które należy dawać, oznacza się wedle stanowiska życiowego osoby potrzebującej utrzymania (utrzymanie odpowiednie stanowi).

Utrzymanie obejmuje wszelkie potrzeby życiowe, u osoby potrzebującej wychowania także koszta wychowania i przygotowania się do zawodu.

b) Niezbędne utrzymanie.

§ 1611. Kto wskutek swej moralnej winy stał się potrzebującym utrzymania, może żądać tylko niezbędnego utrzymania.

Temu samemu ograniczeniu podlega roszczenie o utrzymanie potomków, rodziców i małżonka, jeżeli dopuścili się przewinienia, które obowiązanego do utrzymania uprawnia do odebrania im zachowku, jakoteż roszczenie o utrzymanie dziadków i dalszych dziadków, jeżeli wobec nich istnieją wymogi, w razie istnienia których są dzieci uprawnione do odebrania swym rodzicom zachowku.

Potrzebujący utrzymania nie może z powodu ograniczenia swego roszczenia zaistniałego wedle tych przepisów żądać utrzymania od innych obowiązanych do utrzymania.

8. Sposób dawania utrzymania.

§ 1612. Utrzymanie należy dawać zapomocą uiszczania renty pieniężnej. Zobowiązany może żądać, by mu pozwolono

na dawanie utrzymania w inny sposób, jeżeli szczególne powody to usprawiedliwiają.

Rodzice mający dawać utrzymanie dziecku stanu wolnego, mogą postanowić, w jaki sposób i za jaki czas naprzód należy dawać utrzymanie. Ze szczególnych powodów może sąd opiekuńczy na wniosek dziecka zmienić postanowienie rodziców.

Zresztą stosują się przepisy § 760.

9. Utrzymanie za czas przeszły.

§ 1613. Za czas przeszły może uprawniony żądać dopełnienia lub odszkodowania z powodu niedopełnienia tylko od tego czasu, w którym zobowiązany popadł w zwłokę lub zawisł spór o roszczenie o utrzymanie.

10. Zrzeczenie się i świadczenie naprzód.

§ 1614. Nie można zrzec się utrzymania na przyszłość.

Przez świadczenie naprzód staje się zobowiązany przy ponownem zaistnieniu potrzeby utrzymania uprawnionego wolnym tylko za okres czasu oznaczony w § 760 ust. 2 albo, jeżeli on sam miał oznaczyć ten okres czasu, za okres czasu odpowiadający okolicznościom.

11. Zgaśnięcie roszczenia o utrzymanie.

§ 1615. Roszczenie o utrzymanie gaśnie ze śmiercią uprawnionego lub zobowiązanego, o ile ono nie jest skierowane na dopełnienie lub odszkodowanie z powodu niedopełnienia za czas przeszły lub na takie świadczenia naprzód skutecznie się mające, które są płatne w czasie śmierci uprawnionego lub zobowiązanego.

W razie śmierci uprawnionego ponosi zobowiązany kosztą pogrzebu, o ile od dziedziców nie można uzyskać ich zapłaty.

TYTUŁ CZWARTY.

PRAWNE STANOWISKO ŚLUBNYCH DZIECI.

1. STOSUNEK PRAWNY MIĘDZY RODZICAMI I DZIECKIEM W OGÓLNOŚCI

1. Nazwisko dziecka.

§ 1616. Dziecko otrzymuje nazwisko rodzinne ojca.

2. Stanowisko w domu rodzicielskim.

§ 1617. Jak długo dziecko należy do rodzicielskiego gospodarstwa domowego i rodzice je wychowują lub utrzymują,

winno ono świadczyć rodzicom w ich gospodarstwie i przedsiębiorstwie usługi w sposób odpowiadający jego siłom i stanowiżyciowemu.

Nakłady pełnoletniego dziecka na gospodarstwo domowe.

§ 1618. Jeżeli pełnoletnie dziecko należące do rodzicielskiego gospodarstwa domowego czyni nakłady na opędzenie kosztów gospodarstwa domowego ze swego majątku lub oddaje coś ze swego majątku rodzicom na ten cel, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że ono nie ma zamiaru żądać zwrotu.

Oddanie ojcu zarządu majątkiem przez pełnoletnie dziecko.

§ 1619. Jeżeli pełnoletnie dziecko należące do rodzicielskiego gospodarstwa domowego oddaje ojcu zarząd całego swego majątku lub jego części, natenczas może ojciec użyć dowolnie dochodów, które pobiera podczas swego zarządu, o ile ich użycie nie jest potrzebne na opędzenie kosztów prawidłowego zarządu i do dopełnienia takich zobowiązań dziecka, które przy prawidłowym zarządzie pokrywa się z dochodów majątku. Dziecko może inaczej postanowić.

Takie samo prawo przysługuje matce, jeżeli dziecko oddaje jej zarząd swego majątku.

3. Wyprawa.

a) Obowiązek rodziców.

§ 1620. Ojciec jest obowiązany do dania córce w razie jej zamążpójścia odpowiedniej wyprawy celem urządzenia gospodarstwa domowego, o ile przy uwzględnieniu jego innych zobowiązań bez narażenia swego utrzymania odpowiedniego jego stanowi jest w stanie to uczynić i córka nie posiada majątku wystarczającego na sprawienie wyprawy. Takie samo zobowiązanie ma matka, jeśli ojciec nie jest w stanie dać wyprawy lub jeżeli zmarł.

Przepisy § 1604 i § 1607 ust. 2 stosują się odpowiednio.

b) Prawo odmówienia.

§ 1621. Ojciec i matka mogą odmówić dania wyprawy, jeżeli córka wychodzi zamąż bez wymaganego zezwolenia rodziców.

To samo stosuje się, jeżeli córka dopuszcza się przewinienia, które uprawnia zobowiązanego do odebrania jej zachowku.

c) **Zgaśnięcie roszczenia.**

§ 1622. Córka nie może żądać wyprawy, jeżeli otrzymała od ojca lub od matki wyprawę dla poprzedniego małżeństwa.

d) **Nieprzenoszalność i przedawnienie.**

§ 1623. Roszczenie o wyprawę nie jest przenośne. Przedawnia się po jednym roku od zawarcia małżeństwa.

4. **Wyposażenie.**

§ 1624. Co ojciec lub matka przysparza dziecku ze względu na jego wejście w związek małżeński lub na uzyskanie samodzielnego stanowiska życiowego w celu stworzenia lub utrzymania gospodarstwa lub stanowiska życiowego (wyposażenie), uważa się, nawet gdy zobowiązanie nie istnieje, tylko o tyle za darowiznę, o ile wyposażenie przewyższa miarę odpowiadającą okolicznościom, w szczególności stosunkom majątkowym ojca lub matki.

Zobowiązanie wyposażającego do rękojmi z powodu wady w prawie lub z powodu braku rzeczy oznacza się, także o ile wyposażenia nie należy uważać za darowiznę, wedle przepisów obowiązujących dla obowiązku dania rękojmi przez darującego.

Wyposażenie z majątku dziecka.

§ 1625. Jeżeli ojciec daje wyposażenie dziecku, którego majątek podlega jego zarządowi rodzicielskiemu lub opiekunczemu, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że dał mu je z tego majątku. Ten przepis stosuje się odpowiednio do matki.

II. WŁADZA RODZICIELSKA.

Czas trwania.

§ 1626. Jak długo dziecko jest małoletnie, pozostaje ono pod władzą rodzicielską.

1. **Władza rodzicielska ojca.**

A) **Treść.**

§ 1627. Ojciec ma z mocy władzy rodzicielskiej prawo i obowiązek starania się o osobę i majątek dziecka.

Zejście się z kuratela.

§ 1628. Prawo i obowiązek starania się o osobę i majątek dziecka nie obejmuje spraw dziecka, dla których ustanowiono kuratora.

§ 1629. Jeżeli staranie o osobę lub staranie o majątek dziecka przysługuje kuratorowi, natenczas rozstrzyga Sąd opiekuńczy w razie różnicy zdań między ojcem i kuratorem o przedsięwzięciu czynności dotyczącej zarówno osoby jak i majątku dziecka.

Zastępstwo.

§ 1630. Staranie o osobę i majątek obejmuje zastępstwo dziecka.

Zastępstwo nie przysługuje ojcu o tyle, o ile po myśli § 1795 opiekun jest wykluczony od zastępstwa pupila. Sąd opiekuńczy może ojcu po myśli § 1796 zastępstwo odebrać.

I. Staranie o osobę.

§ 1631. Staranie o osobę dziecka obejmuje prawo i obowiązek wychowywania dziecka, nadzorowania i oznaczenia jego miejsca pobytu.

Ojciec może z mocy prawa wychowania użyć przeciw dziecku odpowiednich środków karcenia. Na jego wniosek dopomoże mu Sąd opiekuńczy przez użycie odpowiednich środków karcenia.

Wydanie dziecka.

§ 1632. Staranie o osobę dziecka obejmuje prawo żądania wydania dziecka od każdego, kto je bezprawnie ojcu zatrzymuje (vorenthält).

Oдноśnie do zameżnych córek.

§ 1633. Jeżeli córka jest zameżną, natenczas ogranicza się staranie o jej osobę do zastępstwa w sprawach dotyczących jej osoby.

Stanowisko matki.

§ 1634. Obok ojca ma w czasie trwania małżeństwa matka prawo i obowiązek starania się o osobę dziecka; do zastępstwa dziecka nie jest uprawniona, co jednak nie wyklucza zastosowania przepisu § 1685 ust. 1. W razie różnicy zdań między rodzicami ma pierwszeństwo zdanie ojca.

Staranie o osobę w razie rozwodu.

§ 1635. Jeżeli małżeństwo rozwiedziono z jednego z powodów wymienionych w §§ 1565 do 1568, a jednego małżonka uznano jedynie winnym, natenczas przysługuje staranie o osobę dziecka, jak długo małżonkowie rozwiedzeni żyją drugiemu

małżonkowi; jeżeli obu małżonków uznano winnymi, przysługuje staranie o syna niżej 6 lat lub o córkę matce, o syna, który liczy więcej niż 6 lat, ojcu. Sąd opiekuńczy może wydać odmienne zarządzenie, jeżeli ono jest ze szczególnych powodów wskazane w interesie dziecka; Sąd opiekuńczy może to zarządzenie znieść, jeżeli już nie jest potrzebnem.

Prawo ojca do zastępowania dziecka pozostaje nienaruszone.

Osobiste obcowanie z dzieckiem w razie rozwodu.

§ 1636. Małżonek, któremu po myśli § 1635 nie przysługuje staranie o osobę dziecka, zachowuje prawo osobistego obcowania z dzieckiem. Sąd opiekuńczy może obcowanie bliżej uregulować.

Rozwiązanie małżeństwa wskutek ponownego zawarcia małżeństwa po uznaniu za zmarłego.

§ 1637. Jeżeli małżeństwo jest rozwiązane po myśli § 1348 ust. 2, natenczas stosuje się do starania o osobę dziecka to samo, jak gdy małżeństwo jest rozwiedzione i oboje małżonków uznano winnymi.

II. Staranie o majątek.

a) Zarząd majątku.

§ 1638. Prawo i obowiązek starania się o majątek dziecka (zarząd majątku) nie obejmuje majątku, który dziecko nabywa z powodu czyjejś śmierci lub który mu osoba trzecia bezpłatnie między żyjącymi przysporzyła, jeżeli spadkodawca rozporządzeniem ostatniej woli, osoba trzecia przy przysporzeniu postanowiła, że to, co dziecko nabywa, nie ma podlegać zarządowi ojca.

To, co dziecko nabywa na podstawie prawa należącego do takiego majątku lub jako zwrot za zniszczenie, uszkodzenie lub odebranie przedmiotu należącego do tego majątku lub czynnością prawną, odnoszącą się do tego majątku, jest również wyjęte z pod zarządu ojca.

Zarządzenia przysparzającego co do zarządu.

§ 1639. Tem, co dziecko nabywa z powodu czyjejś śmierci lub co mu osoba trzecia między żyjącymi bezpłatnie przysporzyła, winien ojciec zarządzać wedle zarządzeń spadkodawcy lub osoby trzeciej, jeżeli te zarządzenia wydał spadkodawca w rozporządzeniu ostatniej woli, osoba trzecia przy przyspo-

rzeniu. Jeżeli ojciec nie stosuje się do tych zarządzeń, natenczas wyda Sąd opiekuńczy zarządzenia potrzebne do ich przeprowadzenia.

Ojciec może od tych zarządzeń o tyle odstąpić, o ile to jest dozwolone opiekunowi po myśli § 1803 ust. 2, 3.

Inwentarz.

§ 1640. Ojciec winien podlegający jego zarządowi majątek dziecka, który istnieje przy śmierci matki lub dziecku później przypada, spisać i spis, po zaopatrzeniu go zapewnieniem prawdziwości i zupełności, przedłożyć Sadowi opiekuńczemu. Przy przedmiotach należących do gospodarstwa domowego wystarcza podanie ogólnej wartości.

Jeżeli przedłożony spis jest niewystarczający, może Sąd opiekuńczy zarządzić, by spis sporządziła właściwa władza albo właściwy urzędnik lub notariusz. Zarządzenie jest niedopuszczalne odnośnie do majątku przypadłego dziecku wskutek śmierci matki, gdy matka je rozporządzeniem ostatniej woli wykluczyła.

Zakaz czynienia darowizny.

§ 1641. Ojciec nie może w zastępstwie dziecka czynić darowizn. Wyłączone są darowizny, czyniące zadość moralnemu obowiązкови lub względem przyzwoitości.

Lokata pieniędzy.

§ 1642. Ojciec winien podlegające jego zarządowi pieniądze dziecka ulokować na procent wedle przepisów §§ 1807, 1808 obowiązujących przy lokacie pieniędzy pupila, o ile nie należy ich trzymać w pogotowiu na opędzenie wydatków, co nie wyklucza jednak zastosowania przepisu § 1653.

Sąd opiekuńczy może ze szczególnych powodów pozwolić ojcu na inny sposób lokaty.

Zatwierdzenie sądu opiekuńczego.

a) Do czynności prawnych.

§ 1643. Do czynności prawnych za dziecko przedsięwziętych potrzebuje ojciec zatwierdzenia Sądu opiekuńczego w wypadkach, w których po myśli § 1821 ust. 1, nr. 1 do 3, ust. 2, i po myśli § 1822 nr. 1, 3, 5, 8 do 11 opiekun potrzebuje zatwierdzenia.

To samo stosuje się do nieprzyjęcia spadku lub zapisu jako też do zrzeczenia się zachowku. Jeżeli spadek lub zapis

przypada dziecku dopiero wskutek nieprzyjęcia przez ojca, natenczas potrzeba zatwierdzenia tylko wtedy, gdy ojciec był powołany obok dziecka.

Przepisy §§ 1825, 1828 do 1831 stosują się odpowiednio.

β) **Do oddania dziecku do swobodnej dyspozycji przedmiotów.**

§ 1644. Ojciec nie może przedmiotów, do pozbycia których potrzebnem jest zatwierdzenie Sądu opiekuńczego, oddać dziecku bez tego zatwierdzenia celem dopełnienia umowy przez dziecko zawartej, lub do dowolnego rozporządzenia.

γ) **Do rozpoczęcia przedsiębiorstwa zarobkowego.**

§ 1645. Ojciec nie powinien bez zatwierdzenia Sądu opiekuńczego rozpoczynać nowego przedsiębiorstwa zarobkowego w imieniu dziecka.

Nabycie dla dziecka. Surogacja.

§ 1646. Jeżeli ojciec środkami dziecka nabywa ruchome rzeczy, natenczas przechodzi własność na dziecko z nabyciem, chyba, że ojciec nie chce nabyć na rachunek dziecka. Odnosi się to w szczególności też do papierów na okaziciela i papierów na zlecenie, zaopatrzonych w indos in blanco.

Przepisy ust. 1 stosują się odpowiednio, jeżeli ojciec nabywa środkami dziecka prawo na rzeczach oznaczonego rodzaju lub inne prawo, do przeniesienia którego wystarcza umowa ustępstwa.

Ukończenie zarządu.

§ 1647. Ojcowski zarząd majątku kończy się z prawomocnością uchwały, którą otwarto konkurs do majątku ojca.

Po zniesieniu konkursu może Sąd opiekuńczy znowu powierzyć zarząd ojcu.

Zwrot za nakłady.

§ 1648. Jeżeli ojciec przy staraniu się o osobę i majątek dziecka czyni nakłady, które stosownie do okoliczności może uważać za potrzebne, natenczas może żądać zwrotu od dziecka, o ile te nakłady nie ciążyą na nim samym.

b) **Użytkowanie.**

§ 1649. Ojcu przysługuje z mocy władzy rodzicielskiej użytkowanie majątku dziecka.

Majątek wolny.

§ 1650. Od użytkowania są wyłączone (wolny majątek) rzeczy przeznaczone wyłącznie do osobistego użytku dziecka, w szczególności ubrania, kosztowności i narzędzia robocze.

Wolny majątek.

§ 1651. Wolnym majątkiem jest:

1. co dziecko nabywa przez swoją pracę lub przez samostne prowadzenie przedsiębiorstwa zarobkowego, na co mu zezwolono po myśli § 112;

2. co dziecko nabywa z powodu czyjejś śmierci lub co mu osoba trzecia między żyjącymi bezpłatnie przysporzyła, jeżeli spadkodawca w rozporządzeniu ostatniej woli, osoba trzecia przy przysporzeniu postanowiła, że ten majątek nie ma podlegać użytkowaniu.

Przepisy § 1638 ust. 2 stosują się odpowiednio.

Nabycie użytków.

§ 1652. Ojciec nabywa użytki majątku podlegającego jego użytkowaniu w ten sam sposób i w tym samym rozmiarze, jak użytkowca.

Rzeczy znikome.

§ 1653. Ojciec może rzeczy znikome, które należą do majątku podlegającego jego użytkowaniu, dla siebie pozbyć albo zużyć, pieniądze jednak tylko po zatwierdzeniu Sądu opiekuńczego. Jeżeli ojciec korzysta z tego prawa, winien zwrócić wartość rzeczy po ukończeniu użytkowania; należy to już przedtem uczynić, jeżeli tego wymaga prawidłowy zarząd majątku.

Ciężary użytkowania.

§ 1654. Ojciec ponosi ciężary majątku podlegającego jego użytkowaniu. Jego odpowiedzialność oznacza się wedle przepisów §§ 1384 do 1386, 1388 obowiązujących dla stanu majątkowego zarządu i użytkowania. Do ciężarów należą także koszty sporu, prowadzonego za dziecko, o ile one nie ciąży na wolnym majątku, jako też koszty obrony dziecka w postępowaniu karnym wdrożonem przeciw dziecku, z zastrzeżeniem obowiązku zwrotu przez dziecko w razie jego zasądzenia.

Użytkowanie przedsiębiorstwa zarobkowego.

§ 1655. Jeżeli do majątku podlegającego użytkowaniu należy przedsiębiorstwo zarobkowe, które ojciec prowadzi w imie-

niu dziecka, natenczas należy się ojcu tylko roczny czysty zysk wynikający z przedsiębiorstwa. Jeżeli w jednym roku okaże się strata, natenczas zysk późniejszych lat pozostaje dziecku aż do wyrównania straty.

Użytkowanie bez zarządu majątku.

§ 1656. Jeżeli ojcu nie przysługuje zarząd majątku podlegającego jego użytkowaniu, natenczas nie może on także wykonywać użytkowania; może jednak żądać wydania użytków, o ile ich użycie nie jest potrzebne do prawidłowego zarządu majątku i do opędzenia ciężarów użytkowania.

Jeżeli władza rodzicielska ojca spoczywa lub jeżeli Sąd opiekuńczy odebrał ojcu staranie o osobę i majątek dziecka, natenczas można z użytków pobrać naprzód koszta utrzymania dziecka o tyle, o ile one ciążą na ojcu.

§ 1657. Jeżeli ojca wykluczono od wykonywania użytkowania, natenczas winien on natychmiast dopełnić zobowiązanie ciążące na nim wobec dziecka, które wskutek użytkowania należałoby dopełnić dopiero po tegoż ukończeniu. Ten przepis nie ma zastosowania, jeżeli władza rodzicielska spoczywa.

Nieprzenoszalność.

§ 1658. Prawo, przysługujące ojcu z mocy jego użytkowania na majątku dziecka, nie jest przenośne.

To samo stosuje się do roszczeń przysługujących ojcu po myśli §§ 1655, 1656, jak długo one nie są płatne.

Długi dziecka.

α) Prawa wierzycieli.

§ 1659. Wierzyciele dziecka mogą żądać zaspokojenia z majątku dziecka bez względu na rodzicielskie użytkowanie.

Jeżeli ojciec pozbył lub zużył rzeczy znikome po myśli § 1653, natenczas jest on wobec wierzycieli zobowiązany do natychmiastowego zwrotu.

β) Stosunek dziecka do ojca.

§ 1660. We wzajemnym stosunku dziecka i ojca stosują się do zobowiązań dziecka odpowiednio przepisy § 1415, § 1416 ust. 1 i § 1417 obowiązujące dla stanu majątkowego zarządu i użytkowania,

Ukończenie użytkowania.

α) Wejście dziecka w związek małżeński.

§ 1661. Użytkowanie kończy się, jeżeli dziecko wchodzi w związek małżeński. Użytkowanie przysługuje jednak ojcu nadal, jeżeli małżeństwo zawarto bez wymaganego zezwolenia rodzicielskiego.

β) Zrzeczenie się użytkowania.

§ 1662. Ojciec może zrzec się użytkowania. Zrzeczenie się następuje zapomocą oświadczenia wobec Sądu opiekuńczego; oświadczenie należy złożyć we formie publicznie uwierzytelnionej.

γ) Wpływ na umowy najmu i dzierżawy.

§ 1663. Jeżeli ojciec wynajął lub wdzierżawił z mocy swego użytkowania grunt należący do majątku dziecka, natenczas stosują się odpowiednio przepisy § 1056, gdy stosunek najmu lub dzierżawy przy ukończeniu użytkowania jeszcze istnieje.

Jeżeli do majątku podlegającego użytkowaniu należy grunt rolny, natenczas stosuje się odpowiednio przepis § 592, jeżeli do majątku należy posiadłość ziemską, przepisy §§ 592, 593.

Odpowiedzialność ojca.

§ 1664. Ojciec odpowiada przy wykonywaniu władzy rodzicielskiej wobec dziecka tylko za taką staranność, jakiej zwykł dokładać we własnych sprawach.

B) Dozór Sądu opiekuńczego.

1. Przeszkoda ojca.

§ 1665. Jeżeli ojciec doznaje przeszkody w wykonywaniu władzy rodzicielskiej, winien Sąd opiekuńczy, o ile matka po myśli § 1685 nie wykonuje władzy rodzicielskiej, wydać zarządzenia potrzebne w interesie dziecka.

2. Zagrożenie osoby dziecka.

§ 1666. Jeżeli umysłowe lub cielesne dobro dziecka jest narażone na niebezpieczeństwo wskutek tego, że ojciec nadużywa prawa starania się o osobę dziecka, dziecko zaniedbuje lub zachowuje się bezecnie lub niemoralnie, natenczas winien Sąd opiekuńczy wydać zarządzenia potrzebne do odwrócenia niebezpieczeństwa. W szczególności może Sąd opiekuńczy zarządzić, by dziecko w celu wychowania umieszczono u odpo-

wiedniej rodziny lub w zakładzie wychowawczym albo w zakładzie poprawczym.

Jeżeli ojciec naruszył prawo dziecka do pobierania utrzymania i na przyszłość należy się obawiać znacznego narażenia utrzymania na niebezpieczeństwo, natencza można ojcu odebrać także zarząd majątku jako też użytkowanie.

3. Zagrożenie majątku dziecka.

§ 1667. Jeżeli majątek dziecka jest narażony na niebezpieczeństwo wskutek tego, że ojciec narusza obowiązki połączone z zarządem majątku albo z użytkowaniem lub że popadł w ruinę majątkową, natenczas winien Sąd opiekuńczy wydać zarządzenia potrzebne do odwrócenia niebezpieczeństwa.

W szczególności może Sąd opiekuńczy zarządzić, by ojciec przedłożył spis majątku i złożył rachunek ze swego zarządu. Ojciec winien zaopatrzyć spis zapewnieniem dokładności i zupełności. Jeżeli przedłożony spis nie jest wystarczający, ma zastosowanie przepis § 1640 ust. 2, zd. 1. Sąd opiekuńczy może także, jeżeli do majątku dziecka należą papiery wartościowe, kosztowności lub pretensje książkowe przeciw Rzeszy lub państwu związkowemu, nałożyć na ojca takie same obowiązki, jakie ma opiekun po myśli §§ 1814 do 1816, 1818; przepisy §§ 1819, 1820 stosują się odpowiednio.

Koszta wydanych zarządzeń ponosi ojciec.

Zabezpieczenie.

§ 1668. Jeżeli dopuszczalne po myśli § 1667 ust. 2 zarządzenia nie wystarczają, może Sąd opiekuńczy na ojca obowiązek złożenia zabezpieczenia za majątek podlegający jego zarządowi. Rodzaj i rozmiar zabezpieczenia ustanawia Sąd opiekuńczy wedle swego uznania.

Ponowne zawarcie małżeństwa przez ojca.

§ 1669. Jeżeli ojciec chce się ponownie ożenić, winien o swoim zamiarze donieść Sądowi opiekuńczemu, na swój koszt przedłożyć spis majątku podlegającego jego zarządowi i, o ile odnośnie do tego majątku istnieje wspólność między nim i dzieckiem, spowodować rozdział. Sąd opiekuńczy może zezwolić, aby rozdział nastąpił dopiero po zawarciu małżeństwa.

Odebranie zarządu majątku.

§ 1670. Jeżeli ojciec nie stosuje się do zarządzeń wydanych po myśli §§ 1667, 1668 lub nie wypełnia zobowiązań cią-

zających na nim po myśli §§ 1640, 1669, natenczas może mu Sąd opiekuńczy odebrać zarząd majątku. W celu wymuszenia złożenia zabezpieczenia nie wolno wydać innych zarządzeń.

§ 1671. Sąd opiekuńczy może w czasie trwania władzy rodzicielskiej wydane przez siebie zarządzenia każdej chwili zmienić, w szczególności zarządzić podwyższenie, zmniejszenie lub zniesienie złożonego zabezpieczenia.

§ 1672. Przy ustanowieniu i zniesieniu zabezpieczenia zastępuje zarządzenie Sądu opiekuńczego współdziałanie dziecka.

Koszta ustanowienia i zniesienia zabezpieczenia ponosi ojciec.

Przesłuchanie krewnych.

§ 1673. Sąd opiekuńczy powinien przed rozstrzygnięciem, którym ojcu odbiera lub ogranicza staranie o osobę lub o majątek dziecka lub użytkowanie, przesłuchać ojca, chyba, że przesłuchanie nie jest możebnem.

Przed rozstrzygnięciem powinno się przesłuchać także krewnych, w szczególności matkę, lub spowinowaconych z dzieckiem, jeżeli to może nastąpić bez znacznej zwłoki i bez niestosunkowych kosztów. Do zwrotu wydatków stosuje się przepis § 1847 ust. 2.

4. Odpowiedzialność sędziego opiekuńczego.

§ 1674. Jeżeli sędzia opiekuńczy narusza rozmyślnie lub z niedbalstwa obowiązki na nim ciężące, natenczas odpowiada dziecku po myśli § 839 ust. 1, 3.

5. Gminna rada sieroca.

§ 1675. Gminna rada sieroca winna donieść Sądowi opiekuńczemu, jeżeli dojdzie do jej wiadomości wypadek, w którym Sąd opiekuńczy jest powołany do wkroczenia.

C) Spoczywanie władzy rodzicielskiej i ukończenie.

1. Spoczywanie.

a) Prawne powody spoczywania.

§ 1676. Władza rodzicielska ojca spoczywa, jeżeli on nie jest zdolny do działań prawnych.

To samo stosuje się, jeżeli ojciec jest ograniczony w zdolności do działań prawnych lub jeżeli otrzymał po myśli § 1910 ust. 1 kuratora dla swej osoby i swego majątku. Staranie o osobę dziecka przysługuje mu obok ustawowego zastępcy

dziecka; do zastępstwa dziecka nie jest uprawniony. W razie różnicy zdań między ojcem i ustawowym zastępcą, ma pierwszeństwo zdanie ustawowego zastępcy.

b) Faktyczne powody spoczywania.

§ 1677. Władza rodzicielska ojca spoczywa, jeżeli Sąd opiekuńczy stwierdzi, że ojciec przez dłuższy czas faktycznie doznaje przeszkody w wykonywaniu władzy rodzicielskiej.

Spoczywanie kończy się, jeżeli Sąd opiekuńczy stwierdzi, że przyczyna ta już nie istnieje.

c) Skutki spoczywania.

§ 1678. Jak długo władza rodzicielska ojca spoczywa, nie ma ojciec prawa do wykonywania jej; pozostaje mu jednak użytkowanie majątku dziecka, co nie narusza jednak zastosowania przepisu § 1685 ust. 2.

2. Ukończenie władzy rodzicielskiej.

a) W razie uznania za zmarłego.

§ 1679. Władza rodzicielska ojca kończy się, gdy zostanie uznanym za zmarłego, z chwilą, która uchodzi za chwilę śmierci.

Jeżeli ojciec jeszcze żyje, natenczas uzyskuje on władzę rodzicielską z powrotem przez to, że oświadcza swoją wolę w tym kierunku wobec Sądu opiekuńczego.

b) Przez utratę.

§ 1680. Ojciec traci władzę rodzicielską, jeżeli go z powodu popełnionej na dziecku zbrodni lub rozmyślnie popełnionego występku zasądono na karę ciężkiego więzienia lub na karę więzienia przez przynajmniej 6 miesięcy. Jeżeli z powodu zbiegu z innym czynem karalnym orzeczono karę łączną, natenczas rozstrzyga pojedyncza kara, którą orzeczono za zbrodnię lub występki popełnione na dziecku.

Utrata władzy rodzicielskiej następuje z prawomocnością wyroku.

3. Skutki ukończenia i spoczywania władzy rodzicielskiej.

a) Wydanie majątku.

§ 1681. Jeżeli władza rodzicielska ojca kończy się lub spoczywa lub jego zarząd majątku ustaje z innego powodu, natenczas winien ojciec wydać dziecku majątek i złożyć rachunek z zarządu.

b) Dalsze załatwianie spraw dziecka.

§ 1682. Ojciec jest także po ukończeniu swej władzy rodzicielskiej uprawniony do dalszego załatwiania spraw połączonych ze staraniem o osobę i majątek dziecka aż do czasu, gdy się dowie o ukończeniu lub o niem wiedzieć musi. Osoba trzecia nie może się na to uprawnienie powołać, jeżeli przy przedsięwzięciu czynności prawnej o ukończeniu władzy rodzicielskiej wie lub wiedzieć musi.

Te przepisy stosują się odpowiednio, gdy władza rodzicielska ojca spoczywa lub jego zarząd majątkiem ustaje z innego powodu.

Śmierć dziecka.

§ 1683. Jeżeli władza rodzicielska kończy się wskutek śmierci dziecka, natenczas winien ojciec załatwić te sprawy, z których odroczeniem jest połączone niebezpieczeństwo, dopóki dziedzic w inny sposób nie może wydać zarządzeń.

2. Władza rodzicielska matki.

1. Wymogi.

§ 1684. Matce przysługuje władza rodzicielska:

1. jeżeli ojciec zmarł lub uznano go za zmarłego;
2. jeżeli ojciec utracił władzę rodzicielską i małżeństwo jest rozwiązane.

W razie uznania za zmarłego rozpoczyna się władza rodzicielska matki z chwilą, która uchodzi za chwilę śmierci ojca.

§ 1685. Jeżeli ojciec faktycznie doznaje przeszkody w wykonywaniu władzy rodzicielskiej lub jego władza rodzicielska spoczywa, natenczas wykonuje podczas trwania małżeństwa władzę rodzicielską matka z wyjątkiem użytkowania.

Jeżeli małżeństwo jest rozwiązane, natenczas powierzy Sąd opiekuńczy wykonywanie matce na jej wniosek, gdy władza rodzicielska ojca spoczywa i niema widoków, aby przyczyna spoczywania odpadła. Matka uzyskuje w tym wypadku także użytkowanie majątku dziecka.

2. Treść władzy rodzicielskiej matki.

§ 1686. Do władzy rodzicielskiej matki stosują się przepisy obowiązujące dla władzy rodzicielskiej ojca, o ile nie wynika nic innego z §§ 1687 do 1697.

3. Doradca.

a) Ustanowienie.

§ 1687. Sąd opiekuńczy ustanowi matce doradcę:

1. jeżeli ojciec po myśli § 1777 zarządził ustanowienie;
2. jeżeli matka uczyni wniosek o ustanowienie;
3. jeżeli Sąd opiekuńczy ze szczególnych powodów, w szczególności z powodu rozmiaru i trudności zarządu majątku, lub w wypadkach §§ 1666, 1667 uważa ustanowienie doradcy w interesie dziecka za konieczne.

b) Zakres działania doradcy.

§ 1688. Doradca może być ustanowiony dla wszystkich spraw, dla pewnych rodzajów spraw lub dla poszczególnych spraw.

O rozmiarze jego zakresu działania rozstrzyga ustanowienie. Jeżeli rozmiaru nie ustalono, natenczas należą wszystkie sprawy do jego zakresu działania.

Jeżeli ojciec zarządził ustanowienie, winien Sąd opiekuńczy przy ustanowieniu zastosować się do postanowień, które ojciec po myśli § 1777 wydał co do rozmiaru zakresu działania.

c) Obowiązki doradcy.

§ 1689. Doradca winien w ramach swego zakresu działania matce pomagać przy wykonywaniu władzy rodzicielskiej i ją dozorować, winien donieść bezzwłocznie Sądowi opiekuńczemu o każdym wypadku, w którym Sąd opiekuńczy jest powołany do wkroczenia.

Zatwierdzenie czynności prawnych.

§ 1690. Zatwierdzenie doradcy jest w ramach jego zakresu działania potrzebne do każdej czynności prawnej, do której opiekun potrzebuje zatwierdzenia Sądu opiekuńczego lub opiekuna kontrolującego. Wyłączone są czynności prawne, których matka nie może przedsięwziąć bez zatwierdzenia Sądu opiekuńczego. Przepisy §§ 1828 do 1831 mają odpowiednie zastosowanie.

Zatwierdzenie Sądu opiekuńczego zastępuje zatwierdzenie doradcy.

Sąd opiekuńczy powinien przed rozstrzygnięciem co do zatwierdzenia we wszystkich wypadkach, w których czynność prawna należy do zakresu działania doradcy, przesłuchać doradcę, o ile doradcę ustanowiono a przesłuchanie jest możebne.

Lokata pieniędzy.

§ 1691. O ile lokata pieniędzy należących do majątku dziecka należy do zakresu działania doradcy, stosują się odpowiednio przepisy §§ 1809, 1810 obowiązujące dla lokaty pieniędzy pupila.

Spis majątku.

§ 1692. Jeżeli matka ma przedłożyć spis majątku, należy do sporządzenia spisu przybrać doradcę; doradca winien spis także zaopatrzyć w zapewnienie prawdziwości i zupełności. Jeżeli spis jest niewystarczający, stosują się odpowiednio przepisy § 1640 ust. 2, o ile nie istnieją wymogi § 1667.

Zarząd majątku.

§ 1693. Sąd opiekuńczy może na wniosek matki powierzyć doradcy zarząd majątku w całości lub w części; o ile to nastąpiło, ma doradca prawa i obowiązki kuratora.

Prawne stanowisko doradcy.

§ 1694. Do powołania, ustanowienia i nadzorowania doradcy, do jego odpowiedzialności i jego roszczeń, do wynagrodzenia, które ma mu być przyznane i do ukończenia jego urzędu stosują się te same przepisy co do opiekuna kontrolującego.

Urząd doradcy kończy się także wtedy, gdy władza rodzicielska matki spoczywa.

Zwolnienie doradcy etc.

§ 1695. Sąd opiekuńczy może w wypadkach § 1687 nr. 2, 3 każdej chwili znieść ustanowienie doradcy, a w wypadku § 1693 każdej chwili odebrać powierzony mu zarząd majątku.

Jeżeli ustanowienie doradcy nastąpiło po myśli § 1687 nr. 2, natenczas powinno zniesienie nastąpić jedynie za zgodą matki. To samo stosuje się do powierzenia zarządu majątku doradcy.

4. Spoczywanie władzy rodzicielskiej matki.

§ 1696. Jeżeli władza rodzicielska matki spoczywa z powodu małoletności, natenczas ma matka prawo i obowiązek starania się o osobę dziecka; do zastępstwa dziecka nie jest uprawniona. Opiekun dziecka ma, o ile matce przysługuje staranie, prawne stanowisko doradcy.

5. Utrata władzy rodzicielskiej matki.

§ 1697. Matka traci władzę rodzicielską, jeżeli ponownie wychodzi zamąż. Zatrzymuje jednak pod ograniczeniami okre-

ślonymi w § 1696 prawo i obowiązek starania się o osobę dziecka.

6. Stanowisko matki obok opiekuna lub kuratora.

§ 1698. Jeżeli dla dziecka ustanowiono opiekuna z powodu spoczywania lub utraty władzy rodzicielskiej przez ojca lub z powodu odebrania ojcu zastępstwa dziecka, lub jeżeli w miejsce ojca ustanowiono kuratora w celu wychowania dziecka, natenczas przysługuje matce staranie o osobę dziecka obok opiekuna lub kuratora w taki sam sposób, jak po myśli § 1634 obok ojca.

TYTUŁ PIĄTY.

PRAWNE STANOWISKO DZIECI Z NIEWAŻNYCH MAŁŻEŃSTW.

1. Zrównanie ze ślubnemi.

§ 1699. Dziecko z nieważnego małżeństwa, któreby było ślubnem w razie ważności małżeństwa, uchodzi za ślubne, o ile obaj małżonkowie nie wiedzieli o nieważności małżeństwa przy zawieraniu małżeństwa.

Ten przepis nie ma zastosowania, jeżeli nieważność małżeństwa polega na braku formy i małżeństwa nie wpisano do rejestru małżeństw.

2. Stosunek prawny między rodzicami a dzieckiem.

§ 1700. Stosunek prawny między rodzicami a dzieckiem, które po myśli § 1699 uchodzi za ślubne, oznacza się, o ile nic innego nie wynika z §§ 1701, 1702, wedle przepisów, obowiązujących dla dziecka z rozwiedzonego małżeństwa, gdy obu małżonków uznano winnymi.

3. Zła wiara.

a) Ojca.

§ 1701. Jeżeli ojcu przy zawieraniu małżeństwa była nieważność małżeństwa znana, natenczas nie ma on praw wynikających z ojcostwa. Władza rodzicielska przysługuje matce

b) Matki.

§ 1702. Jeżeli matce przy zawarciu małżeństwa nieważność małżeństwa była znana, natenczas ma ona odnośnie do dziecka

tylko te prawa, które w razie rozwodu przysługują żonie uznanej za jedynie winną.

Jeżeli ojciec umiera lub jego władza rodzicielska kończy się z innego powodu, natenczas ma matka tylko prawo i obowiązek starania się o osobę dziecka; do zastępstwa dziecka nie jest uprawniona. Opiekun dziecka ma, o ile matce przysługuje staranie, prawne stanowisko doradcy.

Przepisy ust. 2 mają zastosowanie także wtedy, gdy władza rodzicielska ojca spoczywa z powodu jego niezdolności do działań prawnych lub po myśli § 1677.

c) Obydwojga rodziców.

§ 1703. Jeżeli dziecko nie uchodzi za ślubne, ponieważ obu małżonkom przy zawieraniu małżeństwa była nieważność małżeństwa znaną, natenczas może ono mimo to żądać od ojca, jak długo on żyje, utrzymania jak ślubne dziecko. Prawo określone w § 1612 nie przysługuje ojcu.

4. Zaczepienie małżeństwa z powodu groźby.

§ 1704. Jeżeli małżeństwo podlega zaczepieniu z powodu groźby i zostało zaczepione, natenczas ma małżonek uprawniony do zaczepienia takie same stanowisko jak małżonek, któremu nieważność małżeństwa przy zawieraniu małżeństwa nie była znana.

TYTUŁ SZOSTY.

PRAWNE STANOWISKO NIEŚLUBNYCH DZIECI.

1. Stosunek do matki.

§ 1705. Nieślubne dziecko ma w stosunku do matki i do krewnych matki prawne stanowisko dziecka ślubnego.

Nazwisko.

§ 1706. Nieślubne dziecko otrzymuje nazwisko rodzinne matki.

Jeżeli matka wskutek swego zamęścia ma inne nazwisko, natenczas otrzymuje dziecko nazwisko rodzinne, które matka miała przed zamęściem. Małżonek matki może za pomocą oświadczenia wobec właściwej władzy za zezwoleniem dziecka i matki dać dziecku swoje nazwisko; oświadczenie małżonka

jako też oświadczenia zezwalające dziecku i matki należy złożyć we formie publicznie uwierzytelnionej.

2. Stanowisko matki do dziecka.

§ 1707. Matce nie przysługuje władza rodzicielska nad nieślubnym dzieckiem. Matka ma prawo i obowiązek starania się o osobę dziecka; do zastępstwa dziecka nie jest uprawniona. Opiekun dziecka ma, o ile matce przysługuje staranie, prawne stanowisko doradcy.

3. Stosunek ojca.

a) Do dziecka. (Obowiązek utrzymania).

§ 1708. Ojciec nieślubnego dziecka jest obowiązany do dawania dziecku aż do ukończenia 16-go roku życia utrzymania odpowiadającego stanowisku życiowemu matki. Utrzymanie obejmuje całe zapotrzebowanie życiowe, jako też kosztą wychowania i przygotowania się do zawodu.

Jeżeli dziecko w czasie ukończenia szesnastego roku życia wskutek wad cielesnych lub umysłowych nie jest w stanie samo się utrzymywać, natenczas winien mu ojciec dawać utrzymanie także poza ten czas; przepis § 1603 ust. 1 ma zastosowanie.

b) Stosunek ojca nieślubnego do matki.

§ 1709. Ojciec jest zobowiązany do utrzymania przed matką i krewnymi matki.

O ile matka lub obowiązany do utrzymania krewny matki daje dziecku utrzymanie, przechodzi roszczenie o utrzymanie dziecka przeciw ojcu na matkę lub na krewnego. Przejścia nie można dochodzić z niekorzyścią dla dziecka.

Sposób dawania utrzymania.

§ 1710. Utrzymanie należy dawać przez uiszczanie renty pieniężnej.

Rentę należy płacić na 3 miesiące naprzód. Przez świadczenie zgóry za czas późniejszy ojciec się nie uwalnia.

Jeżeli dziecko dożyło początku kwartału, natenczas należy mu się pełna kwota przypadająca na ten kwartał.

Utrzymanie za czas przeszły.

§ 1711. Można żądać utrzymania także za czas przeszły.

Prawo dziedziców do dania odprawy.

§ 1712. Roszczenie o utrzymanie nie gaśnie ze śmiercią ojca; ono przysługuje dziecku także wtedy, gdy ojciec zmarł przed urodzeniem się dziecka.

Dziedzic ojca jest uprawniony do dania dziecku odprawy w wysokości, któraby się dziecku należała jako zachówek, gdyby ono było ślubnem. W razie istnienia kilku nieślubnych dzieci, oblicza się odprawę tak jak gdyby one wszystkie były ślubne.

Zgaśnięcie roszczenia o utrzymanie.

§ 1713. Roszczenie o utrzymanie gaśnie ze śmiercią dziecka, o ile ono nie jest skierowane na dopełnienie lub zwrot szkody z powodu niedopełnienia za czas przeszły lub na takie świadczenie, które mają być zgóry uskutecznione, a są płatne w czasie śmierci dziecka.

Koszta pogrzebu ponosi ojciec, o ile nie można uzyskać ich zapłaty od dziedziców dziecka.

Ugoda co do utrzymania i odprawy.

§ 1714. Umowa między ojcem i dzieckiem co do utrzymania na przyszłość lub co do odprawy, która ma być daną w miejsce utrzymania, potrzebuje zatwierdzenia Sądu opiekuńczego.

Bezpłatne zrzeczenie się utrzymania na przyszłość jest nieważne.

c) Roszczenia matki do ojca.

§ 1715. Ojciec jest obowiązany do zwrócenia matce kosztów porodu jako też kosztów utrzymania za pierwszych sześć tygodni po porodzie i, jeżeli wskutek ciąży lub porodu staną się konieczne dalsze nakłady, także i koszta wskutek tego powstałe. Zwyklej kwoty kosztów, które mają być zwrócone, może matka żądać bez względu na rzeczywiste nakłady.

Roszczenie przysługuje matce także wtedy, gdy ojciec zmarł przed urodzeniem się dziecka lub jeżeli dziecko przyszło na świat nieżywe.

Roszczenie przedawnia się w czterech latach. Przedawnienie rozpoczyna się z upływem sześciu tygodni po urodzeniu się dziecka.

Zabezpieczenie roszczeń matki.

§ 1716. Już przed urodzeniem się dziecka można na wniosek matki zarządzić w drodze tymczasowego zarządzenia, że

ojciec ma utrzymanie należące się dziecku za pierwsze trzy miesiące zapłacić matce albo opiekunowi zaraz po urodzeniu się dziecka i potrzebną kwotę złożyć do depozytu na odpowiedni czas przed urodzeniem się. W taki sam sposób można na wniosek matki zarządzić zapłatę matce zwykłej kwoty kosztów, które należy zwrócić po myśli § 1715 ust. 1 i złożenie do depozytu potrzebnej kwoty.

Do wydania tymczasowego zarządzenia nie potrzeba uprawdopodobnienia zagrożenia roszczenia.

d) Dowód ojcostwa.

§ 1717. Za ojca nieślubnego dziecka w rozumieniu §§ 1708 do 1716 uchodzi ten, kto cielesnie obcował z matką w czasie poczęcia, chyba, że także kto inny z nią w tym czasie cielesnie obcował. Nie uwzględnia się jednak cielesnego obcowania, jeżeli wedle okoliczności jest widocznie niemożliwym, by matka z tego cielesnego obcowania dziecko poczęła.

Jako czas poczęcia uchodzi czas od 181-go do 302-go dnia przed dniem urodzenia się dziecka, z włączeniem zarówno 181-go jak i 302-go dnia

e) Uznanie ojcostwa.

§ 1718. Kto uznaje swoje ojcostwo po urodzeniu się dziecka w publicznym dokumencie, nie może powołać się na to, że inny cielesnie obcował z matką w czasie poczęcia.

TYTUŁ SIODMY.

LEGITYMACJA NIESŁUBNYCH DZIECI.

I. LEGITYMACJA PRZEZ NASTĘPUJĄCE MAŁŻENSTWO

Pojęcie.

§ 1719. Nieślubne dziecko uzyskuje przez to, że ojciec ozeni się z matką, z zawarciem małżeństwa prawne stanowisko dziecka ślubnego.

Domniemanie ojcostwa.

§ 1720. Małżonek matki uchodzi za ojca dziecka, jeżeli obcował z nią cielesnie w czasie poczęcia określonym w § 1717 ust. 2, chyba, że wedle okoliczności jest widocznie niemożliwym, by matka z tego cielesnego obcowania dziecko poczęła.

Jeżeli małżonek uznaje swoje ojcostwo po urodzeniu się dziecka w dokumencie publicznym, natenczas istnieje domniemanie, że on obcował cieleśnie z matką w czasie poczęcia.

Nieważność małżeństwa.

§ 1721. Jeżeli małżeństwo rodziców jest nieważne, stosują się odpowiednio przepisy §§ 1699 do 1704.

Skutki legitymacji dla potomków dziedzica.

§ 1722. Zawarcie małżeństwa między rodzicami ma dla potomków nieślubnego dziecka skutki legitymacji także wtedy, gdy dziecko zmarło przed zawarciem małżeństwa.

II. UZNANIE ŚLUBNOŚCI. (EHELICHKEITSERKLAERUNG)

1. Wymogi.

§ 1723. Nieślubne dziecko może być na wniosek swego ojca zarządzeniem władzy państwowej uznane za ślubne.

Uznanie ślubności przysługuje temu państwu związkowemu, do którego ojciec przynależy; jeżeli ojciec jest Niemcem, który nie należy do żadnego państwa związkowego, natenczas przysługuje ono kanclerzowi Rzeszy.

O uznaniu ślubności przysługującym państwu związkowemu decyduje rząd krajowy.

§ 1724. Uznanie ślubności nie może nastąpić pod warunkiem lub z oznaczeniem czasu.

Wymogi wniosku.

§ 1725. Wniosek musi zawierać oświadczenie ojca, że uznaje dziecko za swoje.

Zezwolenie uczestników.

§ 1726. Do uznania ślubności potrzeba zezwolenia dziecka i, gdy dziecko nie ukończyło 21-go roku życia, zezwolenia matki. Jeżeli ojciec jest zony, potrzebnem jest także zezwolenie jego żony.

Zezwolenie należy oświadczyć wobec ojca lub władzy, u której należy wniosek uczynić; ono jest nieodwołalne.

Zezwolenia matki nie potrzeba, jeżeli matka trwale nie jest w stanie złożyć oświadczenia lub jej pobyt jest stale nie znany. To samo stosuje się do zezwolenia żony ojca.

Odmowa matki.

§ 1727. Jeżeli matka odmawia zezwolenia, natenczas może je na wniosek dziecka zastąpić Sąd opiekuńczy, gdyby zaniechanie uznania ślubności przyniosło dziecku niestosunkowe niekorzyści.

Zastępstwo osób i uczestników.

§ 1728. Wniosku o uznanie ślubności jako też zezwolenia osób wymienionych w § 1726 nie można oświadczyć przez zastępcę.

Jeżeli dziecko jest niezdolne do działań prawnych lub nie ukończyło 14-go roku życia, natenczas może jego ustawowy zastępca dać zezwolenie z zatwierdzeniem Sądu opiekuńczego.

Zatwierdzenie Sądu opiekuńczego.

§ 1729. Jeżeli ojciec jest ograniczony w zdolności do działań prawnych, natenczas potrzebuje on do wniosku, oprócz zgody swego ustawowego zastępcy, zatwierdzenia Sądu opiekuńczego.

Jeżeli dziecko jest ograniczone w zdolności do działań prawnych, natenczas stosuje się to samo do udzielenia jego zezwolenia.

Jeżeli matka dziecka lub zona ojca jest ograniczona w zdolności do działań prawnych, natenczas nie potrzeba do udzielenia ich zezwolenia zgody ustawowego zastępcy.

Forma wniosku.

§ 1730. Wniosek jako też oświadczenie zezwolenia osób wymienionych w § 1726 musi być sądownie lub notarialnie udokumentowane.

Zaczeplenie wniosku i zezwolenia.

§ 1731. Jeżeli wniosek lub zezwolenie osób wymienionych w § 1726 podlega zaczepleniu, natenczas obowiązują dla zaczeplenia i potwierdzenia zaczeplalnego oświadczenia przepisy §§ 1728, 1729.

Niedopuszczalność uznania ślubności.

§ 1732. Uznanie ślubności nie może nastąpić, jeżeli w czasie spłodzenia dziecka małżeństwo między rodzicami było zakazane po myśli § 1310 ust. 1 z powodu pokrewieństwa lub powinowactwa.

Uznanie ślubności po śmierci dziecka lub ojca.

§ 1733. Uznanie ślubności nie może nastąpić po śmierci dziecka.

Po śmierci ojca jest uznanie ślubności dopuszczalne tylko wtedy, gdy ojciec wniósł wniosek do właściwej władzy lub przy albo po sądowym lub notarialnym udokumentowaniu wniosku powierzył wniesienie sądowi lub notariuszowi.

Uznanie ślubności, które nastąpiło po śmierci ojca ma ten sam skutek, jak gdyby ono nastąpiło przed śmiercią ojca.

Odmówienie wnioskowi o uznanie ślubności.

§ 1734. Można odmówić wnioskowi o uznanie ślubności także, gdy nie istnieje ustawowa przeszkoda.

Niekonieczne wymogi.

§ 1735. Nie wywiera wpływu na skuteczność uznania ślubności, jeżeli wnioskodawca nie jest ojcem dziecka lub jeżeli niesłusznie przyjęto, że matka dziecka lub żona ojca stale nie jest w stanie złożyć oświadczenia lub że ich pobyt jest stale nieznany.

2. Skutki uznania ślubności.

a) Dla dziecka.

§ 1736. Przez uznanie ślubności zyskuje dziecko prawne stanowisko dziecka ślubnego.

b) Dla krewnych.

§ 1737. Skutki uznania ślubności rozciągają się na potomków dziecka; nie rozciągają się na krewnych ojca. Żona męża nie staje się spowinowaconą z dzieckiem, małżonek dziecka nie staje się spowinowaconym z ojcem.

Nienaruszone pozostają prawa i obowiązki, wynikające ze stosunku pokrewieństwa między dzieckiem i jego krewnymi, o ile ustawa nic innego nie przepisuje.

c) Dla matki.

§ 1738. Z uznaniem ślubności traci matka prawo i obowiązki starania się o osobę dziecka. Jeżeli ma dawać dziecku utrzymanie, natenczas prawo i obowiązek powstaje z powrotem, gdy władza rodzicielska ojca się skończy lub spoczywa z powodu niezdolności do działań prawnych ojca lub po myśli § 1677.

d) Dla ojca.

§ 1739. Ojciec jest obowiązany do dawania utrzymania dziecku przed matką i krewnymi matki.

Zawarcie małżeństwa przez ojca.

§ 1740. Jeżeli ojciec chce się ożenić w czasie gdy ma władzę rodzicielską nad dzieckiem, natenczas stosują się przepisy §§ 1669 do 1671.

TYTUŁ OŚMY.

PRZYSPOSOBIENIE.

1. Wymogi.

a) Umowa. Brak ślubnych potomków.

§ 1741. Kto nie ma ślubnych potomków, może zapomocą umowy z drugim go przysposobić. Umowa wymaga potwierdzenia przez właściwy sąd.

§ 1742. Przysposobienie nie może nastąpić pod warunkiem lub z oznaczeniem czasu.

§ 1743. Kto ma już dziecko przysposobione, może przysposobić dalsze dzieci.

b) Wiek przysposabiającego.

§ 1744. Przysposabiający musi mieć ukończony 50-ty rok życia i być najmniej o 18 lat starszym od dziecka.

Uwolnienie.

§ 1745. Można pozwolić na uwolnienie od wymogów § 1744, od ukończenia 50-go roku życia jednak tylko wtedy, gdy przysposabiający jest pełnoletni.

Pozwolenia udziela państwo związkowe, do którego przysposabiający należy; jeżeli przysposabiający jest Niemcem, który nie należy do żadnego państwa związkowego, udziela pozwolenia kanclerz Rzeszy.

O udzieleniu pozwolenia, przysługującego państwu związkowemu, decyduje rząd krajowy.

c) Zezwolenie małżonka.

§ 1746. Żonaty może przysposobić lub być przysposobionym tylko za zezwoleniem swego małżonka.

Zezwolenia nie potrzeba, jeżeli małżonek stale nie jest w stanie złożyć oświadczenia lub jego pobyt jest stale nieznanym.

d) Zezwolenie rodziców dziecka.

§ 1747. Ślubne dziecko może być aż do ukończenia 21-go roku życia przysposobione tylko za zezwoleniem rodziców, nieślubne dziecko do takiego samego wieku tylko za zezwoleniem matki. Przepis § 1746 ust. 2 ma odpowiednie zastosowanie.

§ 1748. Zezwolenie osób wymienionych w §§ 1746, 1747 winno nastąpić wobec przysposabiającego lub dziecka lub wobec sądu właściwego do potwierdzenia umowy przysposobienia; ono jest nieodwołalne.

Zezwolenia nie można udzielić przez zastępcę. Zezwalający ograniczony w zdolności do działań prawnych nie potrzebuje zgody swego ustawowego zastępcy.

Oświadczenie zezwolenia musi być udokumentowane sądownie lub notarialnie.

2. Przysposobienie dziecka przez kilku jako wspólne.

§ 1749. Jako wspólne dziecko może tylko małżeństwo dziecko przysposobić.

Jak długo istnieje stosunek prawny, powstały przez przysposobienie, może być przysposobione dziecko przysposobionem tylko przez małżonka przysposabiającego.

3. Umowa przysposobienia.

§ 1750. Umowy przysposobienia nie można zawrzeć przez zastępcę. Jeżeli dziecko nie ukończyło 14-go roku życia, może umowę zawrzeć jego ustawowy zastępca z zatwierdzeniem Sądu opiekuńczego.

Umowa przysposobienia musi być zawarta w równoczesnej obecności obu stron przed sądem lub przed notariuszem.

§ 1751. Jeżeli przysposabiający jest ograniczony w zdolności do działań prawnych, natenczas potrzebuje on do zawarcia umowy, oprócz zgody swego ustawowego zastępcy, zatwierdzenia sądu opiekuńczego.

To samo stosuje się do dziecka, jeżeli ono jest ograniczone w zdolności do działań prawnych.

4. Przysposobienie przez opiekuna lub kuratora.

§ 1752. Jeżeli opiekun chce przysposobić swego pupila, nie powinien Sąd opiekuńczy udzielić zatwierdzenia, jak długo opiekun sprawuje swój urząd. Jeżeli ktoś chce przysposobić swego dawniejszego pupila, nie powinien Sąd opiekuńczy udzie-

lić zatwierdzenia, zanim opiekun nie złoży rachunku z zarządu i nie wykaże istnienia majątku pupila.

To samo stosuje się, gdy ustanowiony do zarządu majątku kurator chce przysposobić swego kuranda lub swego dawniejszego kuranda.

5. Potwierdzenie przez sąd.

§ 1753. Potwierdzenie umowy przysposobienia nie może nastąpić po śmierci dziecka.

Po śmierci przysposabiającego jest potwierdzenie dopuszczalne tylko wtedy, gdy przysposabiający albo dziecko wniosło wniosek o potwierdzenie do właściwego sądu lub przy albo po sądownem lub notarialnem udokumentowaniu umowy powierzyło wniesienie sądowi lub notariuszowi.

Potwierdzenie, które nastąpiło po śmierci przysposabiającego, ma ten sam skutek, jak gdyby ono nastąpiło przed śmiercią.

6. Wejście w życie przysposobienia.

§ 1754. Przysposobienie wchodzi w życie z potwierdzeniem. Zawierający umowę są już związani przed potwierdzeniem.

Potwierdzenia należy odmówić tylko wtedy, gdy brak ustawowego wymogu przysposobienia. Jeżeli potwierdzenia odmówiono ostatecznie, traci umowa swą moc.

7. Zaczepienie umowy lub zezwolenia.

§ 1755. Jeżeli umowa przysposobienia lub zezwolenia jednej z osób wymienionych w §§ 1746, 1747 podlega zaczepieniu, natenczas stosują się do zaczepienia i potwierdzenia czynności prawnej podlegającej zaczepieniu przepisy § 1748 ust. 2, § 1750 ust. 1 i § 1751.

8. Niekonieczne wymogi.

§ 1756. Niema wpływu na skuteczność umowy przysposobienia, jeżeli przy potwierdzeniu umowy przysposobienia niesłusznie przyjęto, że jedna z osób wymienionych w §§ 1746, 1747 stale nie jest w stanie złożyć oświadczenia lub jej pobyt jest stale nieznany.

9. Skutki przysposobienia.

a) Dla dziecka.

§ 1757. Przez przysposobienie zyskuje dziecko prawne stanowisko dziecka ślubnego przysposabiającego.

Jeżeli dziecko zostało wspólnie przysposobione przez małżeństwo lub jeżeli małżonek przysposabia dziecko drugiego małżonka, natenczas uzyskuje dziecko prawne stanowisko wspólnego ślubnego dziecka małżonków.

Prawo do nazwiska.

§ 1758. Dziecko otrzymuje nazwisko rodzinne przysposabiającego. Jeżeli dziecko przysposobiła kobieta, która wskutek zawarcia małżeństwa ma inne nazwisko, natenczas otrzymuje dziecko nazwisko rodzinne, które kobieta miała przed zawarciem małżeństwa. W wypadkach § 1757 ust. 2 otrzymuje dziecko nazwisko rodzinne męża.

Dziecko może dodać nowe nazwisko do swego poprzedniego nazwiska rodzinnego, o ile w umowie przysposobienia co innego nie postanowiono.

b) Dla przysposabiającego.

§ 1759. Przez przysposobienie nie nabywa przysposabiający prawa dziedziczenia.

Obowiązek sporządzenia inwentarza.

§ 1760. Przysposabiający winien na własny koszt sporządzić spis majątku dziecka, o ile ten ostatni na podstawie władzy rodzicielskiej podlega jego zarządowi i przedłożyć sądowi opiekuńczemu; winien zaopatrzyć spis w zapewnienie prawdziwości i zupełności. Jeżeli przedłożony spis jest niewystarczający, ma zastosowanie przepis § 1640 ust. 2 zd. 1.

Jeżeli przysposabiający niedopełnia obowiązku ciążącego na nim po myśli ust. 1, może mu Sąd opiekuńczy odebrać zarząd majątku. Odebranie może być każdej chwili znowu zniesione.

Wejście w związek małżeński przez przysposabiającego.

§ 1761. Jeżeli przysposabiający chce zawrzeć małżeństwo, w czasie gdy ma władzę rodzicielską nad dzieckiem, natenczas stosują się przepisy §§ 1669 do 1671.

c) Skutki dla potomków.

1762. Skutki przysposobienia rozciągają się też na potomków dziecka. Na potomka istniejącego już w czasie zawarcia umowy i jego potomków później urodzonych rozciągają się skutki tylko wtedy, gdy umowę zawarto też z istniejącym już potomkiem.

d) Nie na krewnych przysposabiającego.

§ 1763. Skutki przysposobienia nie rozciągają się na krewnych przysposabiającego. Małżonek przysposabiającego nie staje się spowinowaconym z dzieckiem, małżonek dziecka nie staje się spowinowaconym z przysposabiającym.

e) Stosunek do własnych krewnych.

§ 1764. Przysposobienie nie narusza praw i obowiązków, wynikających ze stosunku pokrewieństwa między dzieckiem i jego krewnymi, o ile ustawa nic innego nie przepisuje.

f) Stosunek do własnych rodziców.

§ 1765. Z przysposobieniem tracą własni rodzice władzę rodzicielską nad dzieckiem, nieślubna matka prawo i obowiązek starania się o osobę dziecka.

Jeżeli ojciec albo matka ma dawać dziecku utrzymanie, natenczas prawo i obowiązek starania o osobę dziecka powstaje na nowo, gdy władza rodzicielska przysposabiającego się skończy lub gdy ona spoczywa z powodu niezdolności do działań prawnych przysposabiającego lub po myśli § 1677. Prawo do zastępstwa dziecka nie powraca.

g) Obowiązek utrzymania przysposabiającego.

§ 1766. Przysposabiający jest obowiązany do dawania utrzymania dziecku i tym potomkom dziecka, na których skutki przysposobienia się rozciągają, przed własnymi krewnymi dziecka.

Przysposabiający stoi w wypadku § 1611 ust. 2 narówni z własnymi krewnymi linji wstępnej.

h) Ograniczenie skutków przysposobienia.

§ 1767. W umowie przysposobienia można wykluczyć użytkowanie majątku dziecka przez przysposabiającego jakoteż prawo dziedziczenia dziecka wobec przysposabiającego.

Zresztą nie mogą być skutki przysposobienia umową przysposobienia zmienione.

10. Zniesienie przysposobienia.

a) Przez umowę.

§ 1768. Stosunek prawny stworzony przysposobieniem może być znowu zniesiony. Zniesienie nie może nastąpić pod warunkiem lub z oznaczeniem czasu.

Zniesienie następuje przez umowę między przysposabiającym, dzieckiem i tymi potomkami dziecka, na których skutki przysposobienia się rozciągają.

Jeżeli małżeństwo wspólnie przysposobiło dziecko albo małżonek przysposobił dziecko drugiego małżonka, natenczas potrzeba do zniesienia współdziałania obu małżonków.

§ 1769. Po śmierci dziecka mogą pozostali interesowani umową znieść istniejący między nimi stosunek prawny. To samo stosuje się w wypadkach § 1757, ust. 2 po śmierci jednego z małżonków.

§ 1770. Przepisy § 1741 zd. 2 i §§ 1750, 1751, 1753 obowiązujące przy przysposobieniu, obowiązują także przy zniesieniu.

b) Przez zawarcie małżeństwa.

§ 1771. Jeżeli osoby, które są połączone przez przysposobienie, wbrew przepisowi § 1311 zawrą małżeństwo, natenczas następuje z zawarciem małżeństwa zniesienie stosunku prawnego powstałego między nimi wskutek przysposobienia.

Jeżeli małżeństwo jest nieważne, traci małżonek, któremu przysługuje władza rodzicielska nad drugim, tę władzę z zawarciem małżeństwa. Utrata nie następuje, jeżeli nieważność małżeństwa polega na braku formy i małżeństwa nie wpisano do rejestru małżeństw.

Skutki zniesienia.

§ 1772. Ze zniesieniem przysposobienia tracą dziecko i ci potomkowie dziecka, na których zniesienie się rozciąga, prawo do noszenia nazwiska rodzinnego przysposabiającego. Ten przepis nie ma zastosowania w wypadkach § 1757 ust. 2, gdy zniesienie następuje po śmierci jednego z małżonków.

ROZDZIAŁ TRZECI.

OPIEKA.

TYTUŁ PIERWSZY.

OPIEKA NAD MAŁOLETNIEMI.

I. ZARZĄDZENIE OPIEKI.

Wymogi.

§ 1773. Małoletni otrzymuje opiekuna, jeżeli nie pozostaje pod władzą rodzicielską albo jeżeli rodzice nie są uprawnieni

do zastępowania małoletniego w sprawach dotyczących tak osoby jak i majątku jego.

Małoletni otrzymuje opiekuna także wtedy, gdy nie można wyśrodkować jego stanu rodzinnego.

Zarządzenie opieki.

§ 1774. Sąd opiekuńczy ma zarządzić opiekę z urzędu.

Kilku opiekunów.

§ 1775. Sąd opiekuńczy powinien, o ile nie istnieją szczególne powody do ustanowienia kilku opiekunów, dla pupila a, jeżeli należy się opiekować rodzeństwem, dla wszystkich pupilów ustanowić tylko jednego opiekuna.

Powołanie na opiekuna.

§ 1776. Na opiekunów są powołani w następującym porządku:

1. ten, kogo ojciec pupila wyznaczył na opiekuna;
2. ten, kogo ślubna matka pupila wyznaczyła na opiekuna;
3. dziadek pupila ze strony ojca;
4. dziadek pupila ze strony matki.

Dziadkowie nie są powołani, jeżeli pupila przysposobił kto inny aniżeli małżonek jego ojca lub jego matki. To samo stosuje się, jeżeli ten, od kogo pupil pochodzi, został przysposobiony przez kogo innego aniżeli przez małżonka jego ojca lub jego matki i skutki przysposobienia rozciągają się na pupila.

Wyznaczenie opiekuna.

§ 1777. Ojciec może wyznaczyć opiekuna tylko wtedy, jeżeli mu w czasie jego śmierci przysługuje władza rodzicielska nad dzieckiem; ojciec nie ma tego prawa, gdy nie jest uprawniony do zastępstwa dziecka w sprawach dotyczących jego osoby lub majątku. To samo stosuje się do matki.

Ojciec może wyznaczyć opiekuna dla dziecka, które się urodzi dopiero po jego śmierci, jeżeliby był do tego uprawniony, gdyby dziecko się urodziło przed jego śmiercią.

Wyznaczenie opiekuna następuje w rozporządzeniu ostatniej woli.

Skutek powołania.

§ 1778. Powołanego po myśli § 1776 na opiekuna można bez jego zgody pominąć tylko wtedy, gdy po myśli §§ 1780 do 1784 nie może lub nie powinien być ustanowiony opiekunem, lub gdy doznaje przeszkody w przyjęciu opieki lub zwleka z jej

przyjęciem lub gdyby jego ustanowienie zagrażało interesom pupila.

Jeżeli powołany tylko przejściowo doznaje przeszkody, winien go Sąd opiekuńczy po odpadnięciu przeszkody na jego wniosek ustanowić opiekunem w miejsce dotychczasowego opiekuna.

Dla małżonki można ustanowić opiekunem męża przed osobami powołanymi po myśli § 1776, dla nieślubnego dziecka matkę przed dziadkiem.

Obok powołanego można ustanowić współopiekuna tylko za zgodą powołanego.

Wybór opiekuna przez Sąd opiekuńczy.

§ 1779. Jeżeli opieka nie ma być powierzona osobie powołanej po myśli § 1776, wybierze Sąd opiekuńczy opiekuna po wysłuchaniu gminnej rady sieroczej.

Sąd opiekuńczy powinien wybrać osobę, która wedle jej stosunków osobistych i majątkowych jakoteż wedle innych okoliczności nadaje się do sprawowania opieki. Przy wyborze należy uwzględnić wyznanie religijne pupila. Należy uwzględnić przede wszystkim krewnych i powinowatych pupila.

Niezdolność do objęcia opieki.

§ 1780. Nie można ustanowić opiekunem osoby, która jest niezdolna do działań prawnych lub ubezwłasnowolniona wskutek słabości umysłu, marnotrawstwa lub pijaństwa.

Kto się nie nadaje do ustanowienia go opiekunem.

a) Ogólnie.

§ 1781. Nie powinno się ustanawiać opiekunem:

1. małoletniego lub osoby pozostającej pod tymczasową opieką po myśli § 1906;
2. osoby, która po myśli § 1910 otrzymała kuratora dla ułatwienia jej spraw majątkowych;
3. osoby, do której majątku otwarto konkurs, podczas trwania konkursu;
4. osoby pozbawionej praw czci obywatelskiej, o ile z przepisów kodeksu karnego nic innego nie wynika.

b) Kogo rodzice wykluczyli.

§ 1782. Nie powinno się ustanowić opiekunem tego, kogo zarządzeniem ojca lub ślubnej matki pupila od opieki wyklu-

czono. Matka nie może wykluczyć tego, kogo ojciec wyznaczył na opiekuna.

Do wyłączenia stosują się przepisy § 1777.

c) **Kobieta zameężna.**

§ 1783. Kobieta, której mąż nie jest ojcem pupila, powinno się ustanowić opiekunem tylko za zgodą jej męża.

d) **Urzędnika.**

§ 1784. Urzędnika lub osobę duchowną, który do przyjęcia opieki potrzebuje w myśl ustaw krajowych szczególnego pozwolenia, nie powinno się ustanowić opiekunem bez przepisane go pozwolenia.

Obowiązek objęcia opieki.

§ 1785. Każdy Niemiec winien przyjąć opiekę, do której go Sąd opiekuńczy wybrał, o ile ustanowieniu go opiekunem nie stoi na przeszkodzie jedna z przyczyn wymienionych w §§ 1780 do 1784.

Powody nieprzyjęcia opieki.

§ 1786. Przyjęcia opieki może odmówić:

1. kobieta;
2. kto ukończył 60 rok życia;
3. kto ma więcej niż czworo małoletnich ślubnych dzieci; nie liczy się dziecka przysposobionego przez drugiego;
4. kto wskutek choroby lub ułomności doznaje przeszkody w prawidłowym sprawowaniu opieki;
5. kto wskutek oddalenia swego miejsca zamieszkania od siedziby Sądu opiekuńczego nie może sprawować opieki bez szczególnego obciążenia;
6. kto został po myśli § 1844 wezwany do złożenia zabezpieczenia;
7. kto ma być ustanowiony z kimś drugim do wspólnego sprawowania opieki;
8. kto sprawuje więcej niż jedną opiekę lub kuratelę; opiekę lub kuratelę nad rodzeństwem uważa się za jedną; sprawowanie dwóch opiek kontrolujących stoi narówni ze sprawowaniem jednej opieki.

Prawo nieprzyjęcia opieki gaśnie, jeżeli nie dochodzono go w sądzie opiekuńczym przed ustanowieniem.

Bezpodstawne odmówienie.

a) Obowiązek odszkodowania.

§ 1787. Kto odmawia przyjęcia opieki bez powodu, odpowiada, gdy ponosi winę, za szkodę, którą pupil ponosi wskutek tego, że ustanowienie opiekuna ulega zwłoce.

Jeżeli Sąd opiekuńczy uzna odmówienie za bezpodstawne, winien odmawiający, bez względu na przysługujące mu środki prawne, opiekę na żądanie Sądu opiekuńczego narazie przyjąć.

b) Zmuszenie do przyjęcia.

§ 1788. Sąd opiekuńczy może wybranego na opiekuna zmusić karami porządkowymi do przyjęcia opieki.

Poszczególne kary nie może przekraczać kwoty trzystu marek. Kary mogą być zawieszane tylko w odstępach czasu wynoszących najmniej jeden tydzień. Więcej niż trzech kar nie można nałożyć.

Ustanowienie opieki.

1. Forma.

§ 1789. Sąd opiekuńczy ustanawia opiekuna przez zobowiązanie do wiernego i sumiennego sprawowania opieki. Zobowiązanie powinno nastąpić przez podanie ręki w miejsce przysięgi.

2. Zastrzeżenie zwolnienia.

§ 1790. Przy ustanowieniu opiekuna można zastrzec, iż opiekun zostanie zwolniony, gdy pewne zdarzenie zaistnieje lub nie zaistnieje.

3. Dekret.

§ 1791. Opiekun otrzymuje dekret.

Dekret powinien zawierać nazwisko i czas urodzenia pupila, nazwisko opiekuna, opiekuna kontrolującego i współopiekunów jakoteż w razie podziału opieki rodzaj podziału. Jeżeli ustanowiono radę rodzinną, natenczas należy i to podać.

Opiekun kontrolujący.

§ 1792. Obok opiekuna można ustanowić opiekuna kontrolującego.

Opiekuna kontrolującego powinno się ustanowić, gdy z opieką jest połączony zarząd majątku, chyba, że zarząd jest nieznaczny lub że opiekę winno sprawować kilku opiekunów wspólnie.

Jeżeli opieki nie ma sprawować kilku opiekunów wspólnie, można jednego opiekuna ustanowić opiekunem kontrolującym drugiego.

Do powołania i ustanowienia opiekuna kontrolującego stosują się przepisy obowiązujące przy powołaniu i ustanowieniu opiekuna.

II. SPRAWOWANIE OPIEKI.

I. Zakres działania.

§ 1793. Opiekun ma prawo i obowiązek starania się o osobę i majątek pupila, w szczególności do zastępstwa pupila.

Ograniczenie opiekuna.

§ 1794. Prawo i obowiązek opiekuna starania się o osobę i majątek pupila nie obejmuje spraw pupila, dla których ustanowiono kuratora.

Ograniczenie mocy zastępczej opiekuna.

a) Z mocy ustawy.

§ 1795. Opiekun nie może zastępować pupila:

1. przy czynności prawnej między jego małżonkiem lub jednym z jego krewnych w linii prostej z jednej a pupilem z drugiej strony, chyba, że czynność prawna polega wyłącznie na dopełnieniu zobowiązania;

2. przy czynności prawnej, która ma na celu przeniesienie lub obciążenie pretensji pupila przeciw opiekunowi zabezpieczonej prawem zastawu, hipoteką lub poręką lub zniesienie albo zmniejszenie tego zabezpieczenia lub stwarza zobowiązanie pupila do takiego przeniesienia, obciążenia, zniesienia lub zmniejszenia;

3. w sporze między osobami wymienionymi w nr. 1 jakoteż w sporze o sprawę rodzaju określonego w nr. 2.

Przepis § 181 pozostaje nienaruszony.

b) Ograniczenie mocy zastępczej przez sąd.

§ 1796. Sąd opiekuńczy może odebrać opiekunowi zastępstwo w poszczególnych sprawach lub w pewnym zakresie spraw.

Odebranie powinno nastąpić tylko wtedy, gdy interes pupila pozostaje w znacznej sprzeczności z interesem opiekuna lub osoby trzeciej przezeń zastąpionej lub jednej z osób wymienionych w § 1795 nr. 1.

Stosunek kilku opiekunów.

§ 1797. Kilku opiekunów sprawuje opiekę wspólnie. W razie różnicy zdań rozstrzyga Sąd opiekuńczy, o ile nic innego przy ustanowieniu nie postanowiono.

Sąd opiekuńczy może rozdzielić sprawowanie opieki między kilku opiekunów wedle pewnych zakresów działania. Każdy opiekun sprawuje opiekę samoistnie w ramach zakresu działania mu przekazanego.

Sąd opiekuńczy stosuje się do postanowień, wydanych przez ojca lub matkę po myśli § 1777 co do rozstrzygnięcia różnic zdań między opiekunami przez nich wyznaczonych i co do podziału spraw między nich, o ile zastosowanie się do nich nie zagrażałoby interesom pupila.

§ 1798. Jeżeli staranie o osobę i staranie o majątek pupila przysługuje rozmaitym opiekunom, natenczas rozstrzyga w razie różnicy zdań co do przedsięwzięcia czynności dotyczącej zarówno osoby jak i majątku pupila, Sąd opiekuńczy.

Obowiązki opiekuna kontrolującego.

§ 1799. Opiekun kontrolujący winien uważać na to, aby opiekun sprawował opiekę zgodnie z jego obowiązkiem. Winien bezzwłocznie donieść Sądowi opiekuńczemu o naruszeniu obowiązków przez opiekuna jakoteż o każdym wypadku, w którym Sąd opiekuńczy jest powołany do wkroczenia, w szczególności o śmierci opiekuna lub o zaistnieniu innej okoliczności, wskutek której urząd opiekuna się kończy lub należy opiekuna zwolnić.

Opiekun winien opiekunowi kontrolującemu na żądanie udzielić wyjaśnienia o sprawowaniu opieki i zezwolić na wgląd do papierów odnoszących się do opieki.

II. Zakres działania opiekuna w szczególności sprawowanie opieki.

1. Staranie o osobę.

§ 1800. Prawo i obowiązek opiekuna starania się o osobę pupila oznacza się wedle przepisów §§ 1631 do 1633 obowiązujących dla władzy rodzicielskiej.

Wychowanie pod względem religijnym.

§ 1801. Sąd opiekuńczy może odebrać opiekunowi staranie o religijne wychowanie pupila, jeżeli opiekun nie należy do tego wyznania, w którym należy pupila wychowywać.

2. Staranie o majątek.

Obowiązek sporządzenia inwentarza.

§ 1802. Opiekun winien sporządzić spis majątku istniejącego w chwili zarządzenia opieki lub który pupilowi później przypada, i spis ten po zaopatrzeniu go w zapewnienie prawdziwości i zupełności, przedłożyć Sądowi opiekuńczemu. Jeżeli istnieje opiekun kontrolujący, natenczas winien go opiekun przybrać do sporządzenia spisu; opiekun kontrolujący winien spis ten również zaopatrzyć w zapewnienie prawdziwości i zupełności.

Przy sporządzeniu spisu może być opiekunowi pomocnym urzędnik, notariusz lub inny znawca.

Jeżeli przedłożony spis nie jest wystarczający, może Sąd opiekuńczy zarządzić, by spis sporządziła właściwa władza lub właściwy urzędnik albo notariusz.

Ograniczenia prawa zarządu.

§ 1803. Tem, co pupil nabywa z powodu czyjejs śmierci lub co mu osoba trzecia między żyjącymi bezpłatnie przysporzyła, winien opiekun zarządzać wedle zarządzeń spadkodawcy lub osoby trzeciej, jeżeli zarządzenia wydał spadkodawca w rozporządzeniu ostatniej woli, osoba trzecia przy przysporzeniu.

Opiekun może odstąpić od tych zarządzeń za zatwierdzeniem Sądu opiekuńczego, gdyby ich wykonanie zagrażało interesom pupila.

Do odstąpienia od zarządzeń, które wydała osoba trzecia przy przysporzeniu między żyjącymi, potrzebną i wystarczającą jest, jak długo ona żyje, jej zgoda. Zgodę osoby trzeciej może zastąpić Sąd opiekuńczy, jeżeli osoba trzecia stale nie jest w stanie złożyć oświadczenia lub jej pobyt jest stale nieznan.

Zakaz darowizn.

§ 1804. Opiekun nie może w zastępstwie pupila czynić darowizn. Wyłączone są darowizny, czyniące zadość moralnemu obowiązkowi lub względem przyzwoitości.

Zakaz użycia majątku dla siebie.

§ 1805. Opiekun nie może używać majątku pupila dla siebie.

Lokata pieniędzy.

§ 1806. Opiekun winien pieniądze należące do majątku pupila ulokować na procent, o ile ich nie należy mieć w pogotowiu na opędzenie wydatków.

a) Regularna lokata.

§ 1807. Przepisana w § 1806 lokata pieniędzy pupila powinna nastąpić tylko:

1. w pretensjach, dla których istnieje pewna hipoteka na gruncie położonym w kraju, albo w pewnych długach gruntowych lub długach rentowych na gruntach położonych w kraju;

2. w pisemnie stwierdzonych pretensjach przeciw Rzeszy lub państwu związkowemu jako też w pretensjach, które wpisano do księgi długów Rzeszy lub do księgi długów państwowych państwa związkowego;

3. w pisemnie stwierdzonych pretensjach, których oprocentowanie zagwarantowała Rzesza lub państwo związkowe;

4. w papierach wartościowych, w szczególności w listach zastawnych, jakoteż w pisemnie stwierdzonych pretensjach każdego rodzaju przeciw krajowej korporacji komunalnej lub przeciw zakładowi kredytowemu takiej korporacji, o ile rada związkowa uzna papiery wartościowe lub pretensje za nadające się do lokowania pieniędzy pupilarnych.

5. w krajowej publicznej kasie oszczędności, jeżeli właściwa władza państwa związkowego, w którym ona ma swoją siedzibę, uzna ją za nadającą się do lokowania pieniędzy pupilarnych.

Ustawy krajowe mogą dla gruntów leżących w obrębie ich mocy obowiązującej ustanowić zasady, wedle których ma być ustalonym bezpieczeństwo hipoteki długu gruntowego lub rentowego.

b) Wyjątkowa lokata.

§ 1808. Jeżeli wedle okoliczności lokata nie może nastąpić w sposób oznaczony w § 1807, należy pieniądze ulokować w banku Rzeszy, w banku państwowym lub w innym banku krajowym uznanym przez ustawę krajową za nadający się do lokaty lub w depozycie (Hinterlegungsstelle).

Podjęcie ulokowanych pieniędzy.

§ 1809. Opiekun powinien pieniądze pupilarne wedle § 1807 ust. 1 nr. 5 lub wedle § 1808 lokować tylko z postanowieniem, że do podjęcia pieniędzy potrzebnem jest zatwierdzenie opiekuna kontrolującego lub sądu opiekuńczego.

Współdziałanie opiekuna kontrolującego.

§ 1810. Opiekun powinien lokatę przepisaną w § 1806 do 1808 skutecznie tylko z zatwierdzeniem opiekuna kontrolującego; zatwierdzenie opiekuna kontrolującego zastępuje zatwierdzenie Sądu opiekuńczego. Jeżeli nie ma opiekuna kontrolującego, powinna lokata nastąpić tylko z zatwierdzeniem Sądu opiekuńczego, o ile opieki nie sprawuje kilku opiekunów wspólnie.

c) Inny sposób lokaty.

§ 1811. Sąd opiekuńczy może ze szczególnych powodów zezwolić opiekunowi na inny sposób lokaty aniżeli w sposób przepisany w § 1807, 1808.

Zarządzenie pretensjami, prawami, papierami wartościowymi.

§ 1812. Opiekun może rozporządzić pretensją lub innem prawem, na mocy którego pupil może żądać oświadczenia, jakoteż papierem wartościowym pupila tylko z zatwierdzeniem opiekuna kontrolującego, o ile w myśl §§ 1819 do 1822 nie potrzeba zatwierdzenia Sądu opiekuńczego. To samo stosuje się do zaciągnięcia zobowiązania do takiego rozporządzenia.

Zatwierdzenie opiekuna kontrolującego zastępuje zatwierdzenie Sądu opiekuńczego.

Jeżeli niema opiekuna kontrolującego, wstępuje w miejsce zatwierdzenia opiekuna kontrolującego zatwierdzenie Sądu opiekuńczego, o ile opieki nie sprawuje kilku opiekunów wspólnie.

§ 1813. Opiekun nie potrzebuje zezwolenia opiekuna kontrolującego do przyjęcia dłużnego świadczenia:

1. jeżeli przedmiotu świadczenia nie stanowią pieniądze lub papiery wartościowe;
2. jeżeli roszczenie nie wynosi więcej, niż 300 marek;
3. jeżeli zwrócono pieniądze, które opiekun ulokował;
4. jeżeli roszczenie należy do użytków majątku pupila;
5. jeżeli przedmiot roszczenia stanowi zapłata kosztów wypowiedzenia lub dochodzenia prawnego lub inne uboczne świadczenia.

Uwolnienie po myśli ust. 1 nr. 2, 3 nie odnosi się do podjęcia pieniędzy przy ulokowaniu których co innego postanowiono. Uwolnienie po myśli ust. 1 nr. 3 nie odnosi się też do podjęcia pieniędzy, które ulokowano po myśli § 1807 ust. 1 nr. 1 do 4.

Papiery na okaziciela.

1. Złożenie do depozytu.

§ 1814. Opiekun winien złożyć papiery na okaziciela należące do majątku pupila wraz z talonami w depozycie lub w banku Rzeszy z tem postanowieniem, iż wydania tych papierów można żądać tylko z zatwierdzeniem Sądu opiekuńczego. Papierów na okaziciela, które po myśli § 92 należą do rzeczy znikomych, jako też kuponów czynszowych lub rentowych albo kwitów na udziały w zysku nie potrzeba składać do depozytu. Z papierami na okaziciela stoją na równi papiery na zlecenie, które są zaopatrzone w indos in blanco.

2. Przepisanie.

§ 1815. Opiekun może, zamiast składania do depozytu, spowodować przepisanie papierów na okaziciela na imię pupila z tem postanowieniem, że opiekun może niemi rozporządzać tylko z zatwierdzeniem Sądu opiekuńczego. Jeżeli wystawcą papierów jest Rzesza lub państwo związkowe, może opiekun spowodować ich zamianę na pretensje książkowe przeciw Rzeszy lub państwu związkowemu z takim samym postanowieniem.

Jeżeli mają być złożone do depozytu papiery na okaziciela, które mogą być zamienione na pretensje książkowe przeciw Rzeszy lub państwu związkowemu, może Sąd opiekuńczy zarządzić, by one zostały po myśli ust. 1 zamienione na pretensje książkowe.

Pretensje książkowe.

§ 1816. Jeżeli w czasie zarządzenia opieki należą do majątku pupila pretensje książkowe przeciw Rzeszy lub państwu związkowemu lub pupil później takie pretensje nabywa, natenczas winien opiekun spowodować zanotowanie w księdze długów, że on może temi pretensjami rozporządzać tylko z zatwierdzeniem Sądu opiekuńczego.

Uwolnienie.

§ 1817. Sąd opiekuńczy może ze szczególnych powodów zwolnić opiekuna od obowiązków ciężących na nim po myśli §§ 1814, 1816.

Złożenie z polecenia Sądu opiekuńczego.

§ 1818. Sąd opiekuńczy może ze szczególnych powodów zarządzić, by opiekun w sposób podany w § 1814 złożył do depozytu także takie papiery wartościowe należące do majątku

pupila, do złożenia których nie jest po myśli § 1814 obowiązany, tudzież kosztowności pupila; na wniosek opiekuna można zarządzić złożenie do depozytu kuponów procentowych, rentowych tudzież kwitów na udziały w zysku także wtedy, gdy nie istnieje szczególny powód.

Rozporządzenie złożonymi papierami wartościowymi.

§ 1819. Jak długo papierów wartościowych lub kosztowności złożonych do depozytu po myśli § 1814 lub po myśli § 1818 nie odebrano, potrzebuje opiekun do rozporządzenia nimi i, jeżeli złożono do depozytu listy hipoteczne, listy długów gruntowych lub długów rentowych do rozporządzenia pretensją hipoteczną, długiem gruntowym lub długiem rentowym zatwierdzenia Sądu opiekuńczego. To samo stosuje się do zaciągnięcia zobowiązania do takiego rozporządzenia.

§ 1820. Jeżeli papiery na okaziciela przepisano po myśli § 1815 na nazwisko pupila lub zamieniono na pretensje książkowe, natenczas potrzebuje opiekun zatwierdzenia Sądu opiekuńczego także do zaciągnięcia zobowiązania do rozporządzenia głównymi pretensjami wynikającymi z przepisania lub zamiany.

To samo stosuje się, jeżeli przy pretensji książkowej pupila wpisano uwagę wyszczególnioną w § 1816.

Zatwierdzenie sądu opiekuńczego.

a) Grunta i t. d.

§ 1821. Opiekun potrzebuje zatwierdzenia Sądu opiekuńczego:

1. do rozporządzenia gruntem lub prawem na gruncie;
2. do rozporządzenia pretensją, której przedmiotem jest przeniesienie własności gruntu lub stworzenie lub przeniesienie prawa na gruncie lub uwolnienie gruntu od takiego prawa;
3. do zaciągnięcia zobowiązania do jednego z rozporządzeń wymienionych w nr. 1, 2;
4. do umowy, której przedmiotem jest płatne nabycie gruntu lub prawa na gruncie.

Do praw na gruncie w zrozumieniu tych przepisów nie należą hipoteki, długi gruntowe i długi rentowe.

b) Inne wypadki.

§ 1822. Opiekun potrzebuje zatwierdzenia Sądu opiekuńczego:

1. do czynności prawnej, którą pupila zobowiązano do rozporządzenia swoim majątkiem w całości lub spadkiem mu przypadłym lub swoją przyszłą ustawową częścią dziedziczną lub swym przysłym zachowkiem, jakoteż do rozporządzenia udziałem pupila w spadku;

2. do nieprzyjęcia spadku lub zapisu, do zrzeczenia się zachowku, jakoteż do umowy działu spadku;

3. do umowy, której przedmiotem jest płatne nabycie lub pozbycie przedsiębiorstwa zarobkowego, jakoteż do umowy spółki, którą zawarto w celu prowadzenia przedsiębiorstwa zarobkowego;

4. do umowy dzierżawy posiadłości ziemskiej lub przedsiębiorstwa przemysłowego;

5. do umowy najmu lub dzierżawy, lub do innej umowy, którą pupila zobowiązano do powracających świadczeń, jeżeli stosunek umowy ma trwać dłużej niż rok po ukończeniu 21 roku życia pupila;

6. do umowy nauki, którą zawarto na dłużej niż na jeden rok;

7. do umowy, której przedmiotem jest wejście w stosunek służbowy lub pracy, jeżeli pupil ma być zobowiązany do osobistych świadczeń przez czas dłuższy niż jeden rok;

8. do pobrania pieniędzy na kredyt pupila;

9. do wystawienia zapisu długu na okaziciela lub do ciągnięcia zobowiązania z weksla lub innego papieru, który może być przeniesiony przez indos;

10. do przejęcia obcego zobowiązania, w szczególności do przyjęcia poręki;

11. do udzielenia prokury;

12. do ugody lub umowy na sąd polubowny, chyba, że przedmiot sporu lub niepewności nadaje się do oszacowania w pieniądzu i nie przenosi wartości 300 marek;

13. do czynności prawnej, którą się znosi lub zmniejsza bezpieczeństwo istniejące dla pretensji pupila, lub stwarza zobowiązanie do tego.

c) Rozpoczęcie i rozwiązanie przedsiębiorstwa zarobkowego.

§ 1823. Opiekun nie powinien bez zatwierdzenia Sądu opiekuńczego rozpoczynać nowego przedsiębiorstwa zarobkowego

w imieniu pupila lub rozwiązywać istniejącego przedsiębiorstwa zarobkowego pupila.

d) Oddanie pupilowi przedmiotów do dowolnego rozporządzenia i t. d.

§ 1824. Opiekun nie może przedmiotów, do pozbycia których potrzeba zatwierdzenia opiekuna kontrolującego lub Sądu opiekuńczego, oddać pupilowi bez tego zatwierdzenia w celu dopełnienia umowy przez niego zawartej lub do dowolnego rozporządzenia.

e) Ogólne upoważnienie.

§ 1825. Sąd opiekuńczy może opiekunowi udzielić ogólnego upoważnienia do czynności prawnych, do których potrzeba po myśli § 1812 zatwierdzenia opiekuna kontrolującego, jakoteż do czynności prawnych, wymienionych w § 1822 nr. 3 do 10.

Upoważnienia powinno się udzielić tylko wtedy, gdy ono jest potrzebne w celu zarządu majątkiem, w szczególności do prowadzenia przedsiębiorstwa zarobkowego.

Przesłuchanie opiekuna kontrolującego.

§ 1826. Sąd opiekuńczy powinien przed rozstrzygnięciem co do zatwierdzenia potrzebnego do pewnej czynności opiekuna przesłuchać opiekuna kontrolującego, o ile taki opiekun istnieje i przesłuchanie jego jest możebne.

Przesłuchanie pupila.

§ 1827. Sąd opiekuńczy powinien przesłuchać pupila przed rozstrzygnięciem co do zatwierdzenia umowy nauki lub umowy, której przedmiotem jest wejście w stosunek służbowy lub pracy i, jeżeli pupil ukończył 14 rok życia, przed zatwierdzeniem zwolnienia z obywatelstwa państwowego.

Jeżeli pupil ukończył 18 rok życia, powinien go Sąd opiekuńczy, o ile to jest możebne, przesłuchać też przed rozstrzygnięciem co do zatwierdzenia jednej z czynności prawnych wymienionych w § 1821 i w § 1822 nr. 3, jakoteż przed rozstrzygnięciem co do zatwierdzenia rozpoczęcia lub rozwiązania przedsiębiorstwa zarobkowego.

Oświadczenie zezwolenia.

§ 1828. Sąd opiekuńczy może tylko wobec opiekuna oświadczyć, iż czynność prawną zatwierdza.

1. Dodatkowe zatwierdzenie.

§ 1829. Jeżeli opiekun zawiera umowę bez potrzebnego zatwierdzenia Sądu opiekuńczego, natenczas zależy skuteczność umowy od dodatkowego zatwierdzenia Sądu opiekuńczego. Zatwierdzenie jako też odmówienie staje się wobec drugiej strony skutecznem dopiero wtedy, gdy jej o tem opiekun doniesie.

Jeżeli druga strona wzywa opiekuna do doniesienia, czy zatwierdzenie udzielono, natenczas doniesienie o zatwierdzeniu może nastąpić tylko do upływu dwóch tygodni po otrzymaniu wezwania; jeżeli nie nastąpi, uważa się, iż zatwierdzenia odmówiono.

Zatwierdzenie pupila, który stał się pełnoletnim, wstępuje w miejsce zatwierdzenia Sądu opiekuńczego.

Prawo drugiej strony do odstąpienia.

§ 1830. Jeżeli opiekun wbrew prawdzie twierdził wobec drugiej strony, że Sąd opiekuńczy udzielił zatwierdzenia, natenczas jest druga strona aż do zawiadomienia o dodatkowym zatwierdzeniu Sądu opiekuńczego uprawniona do odwołania, chyba, że o braku zatwierdzenia przy zawarciu umowy wiedziała.

2. Przy jednostronnych czynnościach prawnych.

§ 1831. Jednostronna czynność prawna, którą opiekun przedsięwzię bez wymaganego zatwierdzenia Sądu opiekuńczego, jest bezskuteczna. Jeżeli opiekun przedsięwzię taką czynność prawną wobec drugiej osoby z takim zatwierdzeniem, natenczas jest czynność prawna bezskuteczna, gdy opiekun nie przedłoży zatwierdzenia w pisemnej formie a drugi z tego powodu bezzwłocznie czynność prawną odrzuca.

Brak zezwolenia opiekuna kontrolującego.

§ 1832. O ile opiekun potrzebuje do czynności prawnej zatwierdzenia opiekuna kontrolującego, stosują się odpowiednio przepisy §§ 1828 do 1831.

Odpowiedzialność.

§ 1833. Opiekun odpowiada pupilowi za szkodę powstałą z naruszenia obowiązków, jeżeli dopuścił się winy. To samo stosuje się do opiekuna kontrolującego.

Jeżeli za szkodę odpowiada kilku obok siebie, natenczas odpowiadają oni jako solidarni dłużnicy. Jeżeli obok opiekuna za szkodę przez niego wyrządzoną odpowiada opiekun kontro-

lujący lub współopiekun tylko z powodu naruszenia swego obowiązku nadzoru, natenczas w ich wzajemnym stosunku do siebie jest tylko opiekun sam zobowiązany.

Obowiązek oprocentowania.

§ 1834. Jeżeli opiekun używa pieniędzy pupila dla siebie, natenczas winien je oprocentować od czasu użycia.

Zwrot za nakłady.

§ 1835. Jeżeli opiekun czyni nakłady w celu sprawowania opieki, natenczas może on żądać od pupila zaliczki lub zwrotu wedle przepisów §§ 669, 670 obowiązujących dla zlecenia. To samo prawo przysługuje opiekunowi kontrolującemu.

Jako nakłady uważa się także takie usługi opiekuna lub opiekuna kontrolującego, które należą do jego przemysłu lub jego zawodu.

Wynagrodzenie opiekuna.

§ 1836. Opiekę sprawuje się bezpłatnie. Sąd opiekuńczy może jednak przyznać opiekunowi i ze szczególnych powodów także opiekunowi kontrolującemu odpowiednie wynagrodzenie. Przyznanie powinno nastąpić tylko wtedy, gdy je usprawiedliwiają majątek pupila jakoteż rozmiar i ważność czynności opiekuńczych. Wynagrodzenie można każdej chwili na przyszłość zmienić lub odebrać.

Przed przyznaniem, zmianą lub odebraniem powinno się przesłuchać opiekuna a, jeżeli istnieje opiekun kontrolujący lub należy go ustanowić, także i jego.

III. PIECZA I NADZOR SĄDU OPIEKUNCZEGO.

Nadzór.

§ 1837. Sąd opiekuńczy winien nadzorować całą czynność opiekuna i opiekuna kontrolującego i występować przeciw naruszenia obowiązków zapomocą odpowiednich nakazów i zakazów.

Sąd opiekuńczy może zmusić opiekuna i opiekuna kontrolującego do zastosowania się do jego zarządzeń karami porządkowymi. Poszczególne kary nie może przewyższać kwoty 300 marek.

Wychowanie przymusowe.

§ 1838. Sąd opiekuńczy może zarządzić, by pupila umieszczono w celu wychowania u odpowiedniej rodziny lub w zakładzie wychowawczym lub poprawczym. Jeżeli ojcu lub matce przysługuje staranie o osobę pupila, jest takie zarządzenie dopuszczalne tylko w razie zaistnienia wymogów § 1666.

Udzielenie wyjaśnienia.

§ 1839. Opiekun jakoteż opiekun kontrolujący winni są Sądowi opiekuńczemu każdej chwili udzielić wyjaśnienia co do sprawowania opieki i co do osobistych stosunków pupila.

Składanie rachunków.

§ 1840. Opiekun winien Sądowi opiekuńczemu składać rachunki ze swego zarządu majątkiem.

Rachunek należy składać co roku. Rok rachunkowy oznacza Sąd opiekuńczy.

Jeżeli rozmiar zarządu jest nieznaczny, może Sąd opiekuńczy, po złożeniu rachunku za pierwszy rok, zarządzić, że należy składać rachunki za dłuższe, najwyżej 3 letnie okresy czasu.

Treść rachunku.

§ 1841. Rachunek powinien zawierać uporządkowane zestawienie dochodów i rozchodów, udzielać wyjaśnienia co do ubytku i przychodu majątku i winien być zaopatrzony w dokumenta dowodowe, o ile dokumenta te zwykło się udzielać.

Jeżeli w przedsiębiorstwie zarobkowym prowadzi się ksiązkowość kupiecką, natenczas wystarcza jako rachunek bilans sporządzony z ksiązek. Sąd opiekuńczy może jednak żądać przedłożenia ksiązek i innych dokumentów dowodowych.

Przedłożenie opiekunowi kontrolującemu.

§ 1842. Jeżeli istnieje opiekun kontrolujący lub należy go ustanowić, winien mu opiekun przedłożyć rachunek, wykazując zarazem stan majątku. Opiekun kontrolujący ma zaopatrzyć rachunek w uwagi, które mu się nasuwają przy badaniu.

Sprawdzanie rachunku.

§ 1843. Sąd opiekuńczy sprawdzi rachunek w sposób rachunkowy i rzeczowy i, o ile potrzeba, spowoduje jego sprostowanie i uzupełnienie.

Roszczeń, które pozostają sporne między opiekunem a pupilą, można dochodzić w drodze sporu już przed ukończeniem opieki.

Złożenie zabezpieczenia przez opiekuna.

§ 1844. Sąd opiekuńczy może ze szczególnych powodów wezwać (anhalten) opiekuna do złożenia zabezpieczenia co do majątku podlegającego jego zarządowi. Rodzaj i rozmiar zabezpieczenia oznacza Sąd opiekuńczy wedle swego uznania. Sąd opiekuńczy może, jak długo trwa urząd opiekuna, każdej chwili zarządzić podwyższenie, zmniejszenie lub zniesienie zabezpieczenia.

Przy ustanowieniu, zmianie lub zniesieniu zabezpieczenia zastępuje współdziałanie pupila zarządzenie Sądu opiekuńczego.

Koszta zabezpieczenia jako też zmiany lub zniesienia ponosi pupil.

Zawarcie małżeństwa przez ojca opiekuna lub matkę opiekunkę.

§ 1845. Jeżeli ustanowiony opiekunem ojciec lub ustanowiona opiekunka ślubna matka pupila chce zawrzeć małżeństwo, natenczas ciąży na nich obowiązki określone w § 1669.

Tymczasowa piecza Sądu opiekuńczego.

§ 1846. Jeżeli opiekuna jeszcze nie ustanowiono lub jeżeli opiekun doznaje przeszkody w wypełnianiu swych obowiązków, natenczas winien Sąd opiekuńczy wydać zarządzenia potrzebne w interesie pupila.

Przesłuchanie krewnych.

§ 1847. Sąd opiekuńczy powinien przed wydaniem rozstrzygnięcia na wniosek opiekuna lub opiekuna kontrolującego przesłuchać krewnych lub powinowatych pupila, jeżeli to może nastąpić bez znacznej zwłoki i bez niestosunkowych kosztów. W ważnych sprawach powinno przesłuchanie nastąpić także bez wniosku; ważnymi sprawami są w szczególności upełnoletnienie, zastąpienie zezwolenia na zawarcie małżeństwa w wypadku § 1304, zastąpienie zatwierdzenia w wypadku § 1337, zwolnienie z obywatelstwa i uznanie za zmarłego.

Krewni i powinowaci mogą żądać od pupila zwrotu swych wydatków; kwotę wydatków ustala Sąd opiekuńczy.

Odpowiedzialność sędziego opiekuńczego.

§ 1848. Jeżeli sędzia opiekuńczy narusza rozmyślnie lub z niedbalstwa ciężące na nim obowiązki, natenczas odpowiada pupilowi po myśli § 839 ust. 1, 3.

IV. WSPÓLDZIAŁANIE GMINNEJ RADY SIEROCEJ.

Obowiązek proponowania.

§ 1849. Gminna rada sieroca winna proponować Sądowi opiekuńczemu osoby, które w poszczególnym wypadku nadają się na opiekuna, opiekuna kontrolującego lub członka rady rodzinnej.

Obowiązek dozorowania.

§ 1850. Pomagając Sądowi opiekuńczemu winna gminna rada sieroca czuwać nad tem, aby opiekunowie pupilów przebywających w jej okręgu odpowiednio do ich obowiązków starali się o osobę pupilów, w szczególności o ich wychowanie i pielęgnację ich ciała. Gminna rada sieroca winna donieść Sądowi opiekuńczemu o brakach i naruszeniu obowiązków, które w tej mierze spostrzeże, i na żądanie udzielić wyjaśnień o osobistem powodzeniu się i zachowaniu się pupila.

Jeżeli gminna rada sieroca dowie się o zagrożeniu majątku pupila, winna donieść o tem Sądowi opiekuńczemu.

§ 1851. Sąd opiekuńczy winien zawiadomić gminną radę sierocą o zarządzeniu opieki nad pupilem przebywającym w jej okręgu oraz wymieniając opiekuna i opiekuna kontrolującego jakoteż zawiadomić o zmianie w osobie opiekuna i opiekuna kontrolującego.

Jeżeli pupil przeniósł swe miejsce pobytu do okręgu innej gminnej rady sieroczej, winien opiekun o tem przeniesieniu donieść gminnej radzie sieroczej dotychczasowego miejsca pobytu, a ta ostatnia gminnej radzie sieroczej nowego miejsca pobytu.

V. OPIEKA UWOLNIONA.

1. Przez ojca.

a) Wykluczenie opiekuna kontrolującego.

§ 1852. Ojciec może, jeżeli wyznaczył opiekuna, wykluczyć ustanowienie opiekuna kontrolującego.

Ojciec może zarządzić, że opiekun przez niego wyznaczony nie ma podlegać ograniczeniom wymienionym w §§ 1809, 1810 przy lokowaniu pieniędzy a do czynności prawnych wymienionych w § 1812 nie potrzebuje zatwierdzenia opiekuna kontrolującego lub Sądu opiekuńczego. Należy przyjąć, że takie za-

zarządzenie wydano, jeżeli ojciec wykluczył ustanowienie opiekuna kontrolującego.

b) Zwolnienie od składania do depozytu papierów wartościowych.

§ 1853. Ojciec może opiekuna przez siebie wyznaczonego zwolnić od obowiązku składania do depozytu papierów na okaziciela i na zlecenie i wpisania uwagi wyszczególnionej w § 1816 w księdze długów Rzeszy lub w księdze długów państwa.

c) Zwolnienie od składania rachunków.

§ 1854. Ojciec może opiekuna przez siebie wyznaczonego zwolnić od obowiązku składania rachunku podczas trwania jego urzędu.

Opiekun winien w takim wypadku przedkładać Sądowi opiekuńczemu po upływie każdych 2 lat przegląd stanu majątku podlegającego jego zarządowi. Sąd opiekuńczy może zarządzić, że ten przegląd należy przedkładać w dłuższych, najwyżej pięcioletnich okresach czasu.

Jeżeli istnieje opiekun kontrolujący lub należy go ustanowić, winien mu opiekun przedłożyć przegląd, przyczem winien wykazać stan majątku. Opiekun kontrolujący winien przegląd zaopatrzyć w uwagi, które mu się nasuwają przy badaniu.

2. Przez matkę.

§ 1855. Jeżeli ślubna matka wyznacza opiekuna, natenczas może ona wydać te same zarządzenia jak ojciec po myśli §§ 1852 do 1854.

3. Kiedy można wydać takie zarządzenie.

§ 1856. Do zarządzeń dopuszczalnych po myśli §§ 1852 do 1855 stosują się przepisy § 1777.

Zniesienie przez Sąd opiekuńczy.

§ 1857. Sąd opiekuńczy może zarządzenia ojca lub matki pozbawić mocy, jeżeli ich wykonanie zagrażałoby interesom pupila.

VI. RADA FAMILIJNA.

1. Wprowadzenie.

a) Na zarządzenie jednego z rodziców.

§ 1858. Sąd opiekuńczy powinien ustanowić radę familijną, jeżeli ojciec lub ślubna matka pupila zarządzili jej ustanowienie.

Ojciec lub matka mogą uczynić ustanowienie rady rodzinnej zależnym od zaistnienia lub niezaistnienia pewnego oznaczonego zdarzenia.

Ustanowienia należy zaniechać, jeżeli niema potrzebnej liczby nadających się osób.

b) Na wniosek osoby trzeciej.

§ 1859. Sąd opiekuńczy powinien ustanowić radę rodzinną, jeżeli krewny lub powinowaty pupila lub opiekun albo opiekun kontrolujący uczyni wniosek o ustanowienie a Sąd opiekuńczy uzna jej ustanowienie za wskazane w interesie pupila.

Ustanowienia należy zaniechać, jeżeli ojciec lub ślubna matka pupila zakazali ustanowienia.

2. Skład.

§ 1860. Rada rodzinna składa się z sędziego opiekuńczego, jako przewodniczącego i z najmniej dwóch, najwyżej sześciu członków.

3. Powołanie na członka.

§ 1861. Na członka rady rodzinnej jest powołany ten, kogo ojciec lub ślubna matka na członka wyznaczyli. Przepisy § 1778 ust. 1, 2 stosują się odpowiednio.

Wybór członków.

§ 1862. O ile niema powołania po myśli § 1861 lub powołani odmawiają przyjęcia urzędu, winien Sąd opiekuńczy wybrać członków potrzebnych do tego, by rada rodzinna była zdolną do powzięcia uchwał. Przed wyborem powinno się przesłuchać gminną radę sierocą i po myśli § 1847 krewnych lub powinowatych pupila.

Oznaczenie liczby dalszych członków i ich wybór przysługuje radzie rodzinnej.

Członkowie zastępcy.

§ 1863. Jeżeli obok przewodniczącego istnieją tylko potrzebni do tego, by rada rodzinna była zdolną do powzięcia uchwał, natenczas należy ustanowić jednego lub dwóch członków zastępców.

Rada rodzinna wybiera członków zastępców i oznacza kolej, w której oni w razie przeszkody lub odpadnięcia jednego członka mają wstąpić do rady rodzinnej.

Jeżeli ojciec lub ślubna matka zamianowali członków zastępców i oznaczyli kolej ich wstąpienia, natenczas należy się do tego zarządzenia zastosować.

§ 1864. Jeżeli rada familijna wskutek przejściowej przeszkody jednego członka staje się niezdolną do powzięcia uchwał i niema członka zastępcy, natenczas należy na czas trwania przeszkody ustanowić członka zastępcę. Wybór przysługuje przewodniczącemu.

Przyczyny niezdolności.

§ 1865. Członkiem rady familijnej nie można ustanawiać tego, kto jest niezdolnym do działań prawnych lub kogo z powodu słabości umysłu, marnotrawstwa lub pijaństwa ubezwłasnowolniono.

Przyczyny niezdatności.

§ 1866. Członkiem rady familijnej nie powinien być ustanowiony:

1. opiekun pupila;
2. kogo po myśli § 1781 lub po myśli § 1872 nie powinno się ustanowić opiekunem;
3. kogo zarządzeniem ojca lub ślubnej matki pupila wykluczono od członkowstwa.

§ 1867. Członkiem rady familijnej nie powinien być ustanowiony ten, kto z pupilem nie jest ani spokrewniony ani powinowacony, chyba, że wyznaczył go ojciec lub ślubna matka pupila albo wybrała go rada familijna lub po myśli § 1864 przewodniczący.

Normy dla rodzicielskich zarządzeń.

§ 1868. Do zarządzeń ojca lub matki dopuszczalnych po myśli §§ 1858, 1859, 1861, 1863, 1866 stosują się przepisy § 1777.

Zarządzenia ojca mają pierwszeństwo przed zarządzeniami matki.

Nie ma obowiązku objęcia.

§ 1869. Nikt nie ma obowiązku przyjęcia urzędu członka rady familijnej.

4. Ustanowienie.

§ 1870. Członków rady familijnej ustanawia przewodniczący przez zobowiązanie do wiernego i sumiennego wykony-

wania urzędu. Zobowiązanie powinno nastąpić przez podanie ręki w miejsce przysięgi.

§ 1871. Przy ustanowieniu członka rady familijnej można zastrzec zwolnienie w razie zaistnienia lub niezaistnienia pewnego zdarzenia.

5. Stanowisko prawne rady familijnej.

§ 1872. Rada familijna ma prawa i obowiązki sądu opiekuńczego. Kierownictwo czynnościami przysługuje przewodniczącemu.

Członkowie rady familijnej mogą swój urząd wykonywać tylko osobiście. Odpowiadają w taki sam sposób, jak sędzia opiekuńczy.

6. Działalność.

a) Zwołanie.

§ 1873. Radę familijną zwołuje przewodniczący. Radę familijną należy zwołać, gdy dwaj członkowie, opiekun lub opiekun kontrolujący uczynią wniosek lub gdy interes pupila wymaga zwołania. Członków można zaprosić pisemnie lub ustnie.

b) Zapadanie uchwał.

§ 1874. By rada familijna była zdolną do powzięcia uchwały, potrzeba obecności przewodniczącego i najmniej dwóch członków.

Rada familijna uchwała większością głosów obecnych. Przy równej ilości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

Jeżeli w jakiej sprawie interes pupila jest w wysokim stopniu sprzeczny z interesem członka, natenczas jest członek wykluczony od uczestnictwa w uchwalaniu. O wykluczeniu rozstrzyga przewodniczący.

c) Jawienie się na radzie.

§ 1875. Członka rady familijnej, który bez dostatecznego usprawiedliwienia się nie zjawi na posiedzeniu rady lub na czas nie doniesie o swej przeszkodzie albo wstrzymuje się od udziału przy powzięciu uchwały, winien przewodniczący zasądzić na zwrot kosztów przez to powstałych.

Przewodniczący może ukarać członka karą porządkową do 100 marek.

Jeżeli członek dodatkowo się dostatecznie usprawiedliwi, należy wydane zarządzenia znieść.

d) Natychmiastowe wkroczenie.

§ 1876. Jeżeli stanie się konieczne natychmiastowe wkroczenie, winien przewodniczący wydać potrzebne zarządzenia, zwołać radę familijną, zawiadomić ją o zarządzeniach i spowodować uchwałę co do dalszych ewentualnie potrzebnych zarządzeń.

e) Zwrot wydatków.

§ 1877. Członkowie rady familijnej mogą żądać od pupila zwrotu swych wydatków; wysokość wydatków ustala przewodniczący.

7. Ukończenie.

a) Członkowstwa.

§ 1878. Urząd członka rady familijnej kończy się z tych samych powodów, z których po myśli §§ 1885, 1886, 1889 kończy się urząd opiekuna.

Członka może wbrew jego woli zwolnić jedynie sąd, który w toku instancji jest wyższym od Sądu opiekuńczego.

b) Zniesienie rady familijnej.

§ 1879. Sąd opiekuńczy zniesie radę familijną, jeżeli brakuje liczba członków potrzebna do ważności uchwał i niema odpowiednich osób do uzupełnienia.

§ 1880. Ojciec pupila może po myśli § 1777 zarządzić zniesienie rady familijnej, której utworzenie zarządził, na wypadek zaistnienia lub niezastnienia przyszłego zdarzenia. To samo prawo przysługuje ślubnej matce pupila odnośnie do rady familijnej, której utworzenie ona zarządziła.

Jeżeli ten wypadek zaistnieje, winien Sąd opiekuńczy znieść radę familijną.

§ 1881. O zniesieniu rady familijnej zawiadomi Sąd opiekuńczy dotychczasowych członków, opiekuna i opiekuna kontrolującego.

Opiekun i opiekun kontrolujący otrzymują nowe dekreta. Poprzednie dekreta należy zwrócić Sądowi opiekuńczemu.

VII. UKOŃCZENIE OPIEKI.

1. Odpadnięcie wymogów.

§ 1882. Opieka kończy się po odpadnięciu wymogów wymienionych w § 1773 dla zarządzenia opieki.

2. W razie legitymacji.

§ 1883. W razie legitymacji pupila przez następne małżeństwo kończy się opieka dopiero wtedy, gdy ojcostwo męża zostanie ustalone prawomocnym wyrokiem zapadłym między nim a pupilem lub gdy Sąd opiekuńczy zarządzi zniesienie opieki.

Sąd opiekuńczy zarządzi zniesienie opieki, gdy uważa, że zaistniały wymogi legitymacji. Jak długo mąż żyje, powinno się zarządzić zniesienie tylko wtedy, gdy mąż uznał ojcostwo lub stale doznaje przeszkody w złożeniu oświadczenia lub jego pobyt jest stale nieznany.

3. Zaginięcie pupila.

§ 1884. Jeżeli pupil zaginął, natenczas kończy się opieka dopiero ze zniesieniem przez Sąd opiekuńczy. Sąd opiekuńczy zniesie opiekę, jeżeli dowie się o śmierci pupila.

Jeżeli pupila uznano za zmarłego, natenczas kończy się opieka z wydaniem wyroku orzekającego uznanie za zmarłego.

4. Ukończenie urzędu opiekuna.

a) Ubezwłasnowolnienie, uznanie za zmarłego.

§ 1885. Urząd opiekuna kończy się z jego ubezwłasnowolnieniem.

Jeżeli opiekuna uznano za zmarłego, natenczas kończy się jego urząd z wydaniem wyroku orzekającego uznanie go za zmarłego.

b) Zwolnienie z urzędu.

§ 1886. Sąd opiekuńczy winien zwolnić opiekuna, gdyby dalsze sprawowanie urzędu, w szczególności z powodu zachowania się opiekuna sprzecznego z jego obowiązkami, zagrażałoby interesom pupila lub gdy odnośnie do osoby opiekuna istnieje jedna z przyczyn wymienionych w § 1781.

c) Zwolnienie kobiety.

§ 1887. Sąd opiekuńczy może kobietę, którą ustanowiono opiekunem, zwolnić, gdy ona wychodzi za mąż.

Sąd opiekuńczy winien zwolnić zamężną kobietę, którą ustanowiono opiekunem, jeżeli mąż nie zgadza się na przyjęcie lub dalsze sprawowanie opieki lub zgodę swą odwoła. Ten przepis nie ma zastosowania, gdy mąż jest ojcem pupila.

d) Zwolnienie urzędnika.

§ 1888. Jeżeli opiekunem ustanowiono urzędnika lub osobę duchowną, natenczas winien go Sąd opiekuńczy zwolnić, jeżeli odmówiono lub cofnięto pozwolenie, które jest w myśl ustaw krajowych potrzebne do przyjęcia opieki lub dalszego sprawowania opieki przyjętej przed wstąpieniem do urzędu lub stosunku służbowego, albo jeżeli wydano dopuszczalny w myśl ustaw krajowych zakaz dalszego sprawowania opieki.

e) Na wniosek.

§ 1889. Sąd opiekuńczy zwolni opiekuna na jego wniosek, jeżeli istnieje ważny powód; ważnym powodem jest w szczególności zaistnienie okoliczności, któraby opiekuna po myśli § 1786 ust. 1 nr. 2 do 7 uprawniała do odmówienia przyjęcia opieki.

5. Skutki ukończenia.

Wydanie majątku i złożenie rachunku.

§ 1890. Opiekun winien po ukończeniu swego urzędu wydać pupilowi majątek, którym zarządzał, i złożyć rachunek z zarządu. O ile złożył rachunek Sądowi opiekuńczemu, wystarcza powołanie się na ten rachunek.

Współdziałanie opiekuna kontrolującego.

§ 1891. Jeżeli istnieje opiekun kontrolujący, winien mu opiekun przedłożyć rachunek. Opiekun kontrolujący zaopatrzy rachunek w uwagi, które mu się nasuwają przy badaniu rachunku.

Opiekun kontrolujący udzieli na żądanie wyjaśnień co do sprawowania opieki kontrolnej i, o ile jest w stanie, co do majątku przez opiekuna zarządzanego.

Stanowisko Sądu opiekuńczego.

§ 1892. Opiekun winien rachunek po przedłożeniu go opiekunowi kontrolującemu, przedłożyć Sądowi opiekuńczemu.

Sąd opiekuńczy winien zbadać rachunek pod względem rachunkowym i rzeczowym i, przybrawszy opiekuna kontrolującego, przez rozprawę z interesowanymi, pośredniczyć w jego przyjęciu. O ile uznano rachunek za rzetelny, wpisze Sąd opiekuńczy to uznanie do protokołu.

§ 1893. W razie ukończenia opieki lub urzędu opiekuńczego stosują się odpowiednio przepisy §§ 1682, 1683.

Opiekun zwróci po ukończeniu swego urzędu Sądowi opiekuńczemu swój dekret.

Obowiązek doniesienia o śmierci opiekuna.

§ 1894. O śmierci opiekuna winien jego dziedzic bezzwłocznie donieść Sądowi opiekuńczemu.

O śmierci opiekuna kontrolującego lub wspólopiekuna winien bezzwłocznie donieść opiekun.

Opiekun kontrolujący.

§ 1895. Przepisy §§ 1885 do 1889, 1893, 1894 stosują się odpowiednio do opiekuna kontrolującego.

TYTUŁ DRUGI.

OPIEKA NAD PEŁNOLETNIMI.

Wymogi.

§ 1896. Pełnoletni otrzymuje opiekuna, jeżeli został ubezwłasnowolniony.

Stosunek prawny.

§ 1897. Do opieki nad pełnoletnim stosują się przepisy obowiązujące dla opieki nad małoletnimi, o ile z §§ 1898 do 1908 nic innego nie wynika.

Nie ma prawa wyznaczenia opiekuna.

§ 1898. Ojciec i matka pupila nie są uprawnieni do wyznaczenia opiekuna lub do wykluczenia kogoś od opieki.

Powołanie.

§ 1899. Przed dziadkami jest ojciec powołany jako opiekun a po nim ślubna matka pupila.

Rodzice nie są powołani, jeżeli pupila przysposobił kto inny aniżeli małżonek jego ojca albo jego matki.

Jeżeli pupil pochodzi z nieważnego małżeństwa, natenczas ojciec nie jest powołany w wypadku § 1701, matka w wypadku § 1702.

Ustanowienie żony opiekunką.

§ 1900. Małżonkę można ustanowić opiekunką jej męża także bez jego zgody.

Małżonka pupila można ustanowić opiekunem przed rodzicami i dziadkami, ślubną matkę w wypadku § 1702 przed dziadkami.

Nieślubną matkę można ustanowić opiekunem przed dziadkiem.

Staranie o osobę.

§ 1901. Opiekun winien się starać o osobę pupila tylko o tyle, o ile tego wymaga cel opieki.

Jeżeli żona pozostaje pod opieką, natenczas nie ma miejsca ograniczenie wymienione w § 1633.

Dla majątku.

§ 1902. Opiekun może przyrzec lub dać wyposażenie z majątku pupila tylko z zatwierdzeniem Sądu opiekuńczego.

Do umowy najmu lub dzierżawy jako też do innej umowy, którą pupila zobowiązano do powracających świadczeń, potrzebuje opiekun zatwierdzenia Sądu opiekuńczego, jeżeli stosunek umowny ma trwać dłużej niż 4 lata. Przepis § 1822 nr. 4 pozostaje nienaruszony.

Stanowisko ojca jako opiekuna.

§ 1903. Jeżeli ojca pupila ustanowiono opiekunem, natenczas nie ustanawia się opiekuna kontrolującego. Ojcu przysługują uwolnienia, które po myśli §§ 1852 do 1854 mogą być zarządzane. Sąd opiekuńczy może uwolnienia znieść, jeżeli one zagrażają interesom pupila.

Te przepisy nie mają zastosowania, gdyby ojciec w razie małoletności pupila nie był uprawniony do zarządu majątku.

Stanowisko matki jako opiekunki.

§ 1904. Jeżeli opiekunem ustanowiono ślubną matkę pupila, natenczas stosuje się do niej to samo, co po myśli § 1903 do ojca. Matce należy jednak ustanowić opiekuna kontrolującego, jeżeli ona uczyni wniosek o ustanowienie lub jeżeli istnieją wymogi, pod którymi należałoby jej po myśli § 1687 nr. 3 ustanowić doradcę. Jeżeli ustanowiono opiekuna kontrolującego, natenczas nie przysługują matce uwolnienia określone w § 1852.

Rada rodzinna.

§ 1905. Radę rodzinną można ustanowić tylko po myśli § 1859 ust. 1.

Ojciec i matka pupila nie są uprawnieni do wydawania zarządzeń co do ustanowienia i zniesienia rady familijnej lub co do członkostwa.

Tymczasowa opieka.

§ 1906. Po uczynieniu wniosku o ubezwłasnowolnienie pełnoletniego można go oddać pod tymczasową opiekę, jeżeli Sąd opiekuńczy to uzna za potrzebne w celu odwrócenia znacznego niebezpieczeństwa zagrażającego osobie lub majątkowi pełnoletniego.

Powołanie.

§ 1907. Przepisy o powołaniu do opieki nie obowiązują dla tymczasowej opieki.

Ukończenie.

§ 1908. Tymczasowa opieka kończy się z cofnięciem lub prawomocnem odrzuceniem wniosku o ubezwłasnowolnienie.

Po ubezwłasnowolnieniu pupila kończy się tymczasowa opieka, gdy na podstawie ubezwłasnowolnienia ustanowiono opiekuna.

Tymczasową opiekę zniesie Sąd opiekuńczy, jeżeli pupil nie potrzebuje więcej tymczasowej ochrony opiekuńczej.

TYTUŁ TRZECI.

KURATELA.

I. Wypadki.

1. Obok władzy rodzicielskiej lub opieki.

§ 1909. Kto pozostaje pod władzą rodzicielską lub pod opieką, otrzymuje kuratora dla spraw, których dzierżyciel władzy (rodzicielskiej) lub opiekun z powodu przeszkód załatwić nie mogą. W szczególności otrzymuje on kuratora do zarządu majątku, który nabywa z powodu czyjejś śmierci lub który mu osoba trzecia bezpłatnie między żyjącymi przysporzyła, jeżeli spadkodawca rozporządzeniem ostatniej woli, osoba trzecia przy przysporzeniu postanowiła, że dzierżycielowi władzy lub opiekunowi zarząd nie ma przysługiwać.

Jeżeli zajdzie potrzeba ustanowienia kurateli, winien o tem dzierżyciel władzy lub opiekun donieść bezzwłocznie Sądowi opiekuńczemu.

Kuratelę należy także wtedy zarządzić, gdy istnieją wy-
mogi do ustanowienia opieki, lecz opiekuna jeszcze nie usta-
nowiono.

2. Dla ułomnych.

§ 1910. Pełnoletni, nie pozostający pod opieką, może otrzy-
mać kuratora dla swej osoby i swego majątku, jeżeli on wsku-
tek ułomności cielesnych, w szczególności z powodu głuchoty,
ślepoty lub niemoty, nie może załatwiać swych spraw.

Jeżeli pełnoletni, nie pozostający pod opieką, nie może
wskutek ułomności umysłowych lub cielesnych załatwiać po-
szczególnych swych praw lub pewnego oznaczonego zakresu
swych spraw, w szczególności swych spraw majątkowych, na-
tenczas może on dla tych spraw otrzymać kuratora.

Kuratelę można zarządzić tylko za zezwoleniem ułomnego,
chyba, że porozumienie się z nim nie jest możliwem.

3. Dla nieobecnych.

§ 1911. Nieobecny pełnoletni, którego pobyt jest nieznanym,
otrzymuje dla swych spraw majątkowych, o ile one potrzebują
pieczy, kuratora dla nieobecnych. Takiego kuratora należy mu
w szczególności także wtedy ustanowić, jeżeli on wydał zarzą-
dzenia przez udzielenie zlecenia lub pełnomocnictwa, lecz za-
istniały okoliczności, które dają powód do odwołania zlecenia
lub pełnomocnictwa.

To samo stosuje się do nieobecnego, którego pobyt jest
znany, który jednak doznaje przeszkody w powrocie i zała-
twieniu swych spraw majątkowych.

4. Płód.

§ 1912. Płód otrzymuje kuratora celem strzeżenia jego
przyszłych spraw, o ile one potrzebują pieczy. Piecza przy-
sługuje jednak ojcu lub matce, jeżeliby dziecko, gdyby się już
urodziło, pozostawało pod władzą rodzicielską.

5. Dla nieznanymi uczestników.

§ 1913. Jeżeli niewiadomo lub nie jest pewnym, kto przy
pewnej sprawie jest uczestnikiem, natenczas można uczestni-
kowi ustanowić kuratora dla tej sprawy, o ile piecza jest po-
trzebna. W szczególności można dla dziedzica podstawionego,
który nie jest jeszcze poczęty albo którego osoba zostanie
oznaczoną dopiero przez przyszłe zdarzenie, ustanowić kura-
tora na czas aż do nastania dziedziczenia podstawionego.

6. Dla publicznych zbiórek.

§ 1914. Jeżeli przez publiczną zbiórkę zebrano majątek dla przejściowego celu, natenczas można ustanowić kuratora w celu zarządzania i użycia majątku, jeżeli osoby powołane do zarządu i użycia majątku odpadły.

II. Przepisy obowiązujące dla kurateli.

§ 1915. Do kurateli stosują się odpowiednio przepisy obowiązujące dla opieki, o ile nic innego z ustawy nie wynika.

Ustanowienie opiekuna kontrolującego nie jest potrzebne.

§ 1916. Do kurateli zarządzić się mającej po myśli § 1909 nie stosują się przepisy o powołaniu do opieki.

§ 1917. Jeżeli zajdzie potrzeba ustanowienia kurateli po myśli § 1909 ust. 1. zd. 2, natenczas powołanym jest na kuratora ten, kogo wyznaczył na kuratora spadkodawca rozporządzeniem ostatniej woli, osoba trzecia przy przysporzeniu; przepisy § 1778 stosują się odpowiednio.

Oдноśnie do wyznaczonego kuratora może spadkodawca rozporządzeniem ostatniej woli, osoba trzecia przy przysporzeniu zarządzić zwolnienia wymienione w §§ 1852 do 1854. Sąd opiekuńczy może te zarządzenia pozbawić mocy, jeżeli one zagrażają interesom kuranda.

Do odstąpienia od zarządzeń osoby trzeciej potrzebną i wystarczającą jest, jak długo ona żyje, jej zgoda. Zgodę osoby trzeciej może zastąpić Sąd opiekuńczy, jeżeli osoba trzecia stale nie jest w stanie złożyć oświadczenie lub jej pobyt jest stale nieznany.

III. Ukończenie.

1. Z mocy ustawy.

§ 1918. Kuratela osoby pozostającej pod władzą rodzicielską lub pod opieką kończy się z ukończeniem władzy rodzicielskiej lub opieki.

Kuratela płodu kończy się z urodzeniem się dziecka.

Kuratela ustanowiona w celu załatwienia poszczególnej sprawy, kończy się z jej załatwieniem.

2. Wskutek zniesienia.

§ 1919. Sąd opiekuńczy zniesie kuratele, jeżeli powód do zarządzenia kurateli odpadł.

§ 1920. Sąd opiekuńczy zniesie kuratele zarządzoną po myśli § 1910, jeżeli kurand uczyni wniosek o zniesienie.

§ 1921. Sąd opiekuńczy zniesie kuratelę ustanowioną dla nieobecnego, jeżeli nieobecny już nie doznaje przeszkody w ułatwieniu swych spraw majątkowych.

W razie śmierci nieobecnego kończy się kuratela dopiero ze zniesieniem przez Sąd opiekuńczy. Sąd opiekuńczy zniesie kuratelę, gdy się dowie o śmierci nieobecnego.

Jeżeli nieobecnego uznano za zmarłego, natenczas kończy się kuratela z wydaniem wyroku orzekającego uznanie za zmarłego.

— — — — —

KSIĘGA PIĄTA.
PRAWO SPADKOWE.

ROZDZIAŁ PIERWSZY.
NASTĘPSTWO W DZIEDZICZENIU.

1. Otwarcie się spadku, spadek, dziedzice.

§ 1922. Ze śmiercią osoby (otwarcie się spadku) przechodzi jej majątek (spadek) jako całość na jedną lub więcej innych osób (dziedziców).

Do udziału współdziedzica (część dziedziczna) stosują się przepisy odnoszące się do spadku.

§ 1923. Dziedzicem może być tylko ten, kto w chwili otwarcia się spadku żyje.

Przyjmuje się, iż ten, kto w chwili otwarcia się spadku jeszcze nie żył, ale był już spłodzony, urodził się przed otwarciem się spadku.

2. Ustawowe następstwo w dziedziczeniu.

a) Krewnych.

§ 1924. Ustawowymi dziedzicami pierwszego stopnia są potomkowie spadkodawcy.

Potomek, żyjący w chwili otwarcia się spadku, wyklucza od dziedziczenia potomków spokrewnionych przez niego ze spadkodawcą.

W miejsce potomka, nie żyjącego już w czasie otwarcia się spadku, wstępują potomkowie spokrewnieni przez niego ze spadkodawcą (dziedziczenie wedle pni).

Dzieci dziedziczą po równych częściach.

§ 1925. Ustawowymi dziedzicami drugiego stopnia są rodzice spadkodawcy i ich potomkowie.

Jeżeli rodzice żyją w czasie otwarcia się spadku, natenczas dziedziczą oni sami i po równych częściach.

Jeżeli w czasie otwarcia się spadku ojciec lub matka już nie żyją, wstępują w miejsce zmarłego jego potomkowie wedle przepisów obowiązujących dla dziedziczenia w pierwszym stopniu. Jeżeli niema potomków, dziedziczy pozostały przy życiu rodzic sam.

§ 1926. Ustawowymi dziedzicami trzeciego stopnia są dziadkowie spadkodawcy i ich potomkowie.

Jeżeli dziadkowie żyją w czasie otwarcia się spadku, natenczas dziedziczą oni sami i po równych częściach.

Jeżeli w czasie otwarcia się spadku dziadek albo babka z ojcowskich albo matczynych dziadków już nie żyją, wstępują w miejsce zmarłego jego potomkowie. Jeżeli niema potomków, przypada udział zmarłego drugiej parze dziadków a, jeżeli ona już nie żyje, jego potomkom.

Jeżeli w czasie otwarcia się spadku ojcowscy lub matczyni dziadkowie już nie żyją i niema potomków zmarłych (dziadków), natenczas dziedziczą drudzy dziadkowie lub ich potomkowie sami.

O ile potomkowie wstępują w miejsce swych rodziców lub swych przodków, stosują się przepisy obowiązujące dla dziedziczenia w pierwszym stopniu.

§ 1927. Kto w pierwszym, drugim lub trzecim stopniu należy do rozmaitych pni, otrzymuje udział przypadający na niego w każdym z tych pni.

Każdy udział uchodzi za osobną część dziedziczną.

§ 1928. Ustawowymi dziedzicami czwartego stopnia są pradziadkowie spadkodawcy i ich potomkowie.

Jeżeli pradziadkowie żyją w czasie otwarcia się spadku, natenczas dziedziczą oni sami; jeżeli jest ich więcej, dziedziczą po równych częściach, bez względu na to, czy należą do tej samej linii czy też do różnych linii.

Jeżeli w czasie otwarcia się spadku pradziadkowie już nie żyją, natenczas z ich potomków dziedziczy ten, kto jest spokrewniony ze spadkodawcą w najbliższym stopniu, kilku jednako blisko bliskich krewnych dziedziczy po równych częściach.

§ 1929. Ustawowymi dziedzicami piątego stopnia i dalszych stopni są dalsi przodkowie spadkodawcy i ich potomkowie.

Przepisy § 1928 ust. 2, 3 stosują się odpowiednio.

§ 1930. Krewny nie jest powołany do dziedziczenia, jak długo istnieje krewny poprzedzającego stopnia.

b) Pozostałego małżonka.

a) Część dziedziczna.

§ 1931. Pozostały przy życiu małżonek spadkodawcy dziedziczy jako dziedzic ustawowy obok krewnych pierwszego stopnia czwartą część spadku, obok krewnych drugiego stopnia albo obok dziadków połowę. Jeżeli z dziadkami schodzą się potomkowie dziadków, otrzymuje małżonek także z drugiej połowy udział, który byłby wedle § 1926 przypadł potomkom.

Jeżeli niema krewnych pierwszego albo drugiego stopnia ani dziadków, otrzymuje pozostały przy życiu małżonek cały spadek.

β) Naddział.

§ 1932. Jeżeli pozostały przy życiu małżonek jest ustawowym dziedzicem obok krewnych drugiego stopnia albo obok dziadków, natenczas należą mu się oprócz części dziedzicznej przedmioty należące do małżeńskiego gospodarstwa domowego, o ile one nie stanowią przynależności gruntu, tudzież podarunki ślubne, jako naddział. Do naddziału stosują się przepisy obowiązujące dla zapisów.

Wykluczenie pozostałego małżonka od dziedziczenia i naddziału.

§ 1933. Pozostały przy życiu małżonek nie ma prawa dziedziczenia tudzież prawa do naddziału, jeżeli spadkodawca w czasie swej śmierci był uprawniony do wniesienia skargi o rozwód z powodu winy małżonka i wniósł był skargę o rozwód lub o zniesienie wspólności małżeńskiej.

Dziedziczenie pozostałego małżonka jako krewnego.

§ 1934. Jeżeli pozostały małżonek należy do krewnych uprawnionych do dziedziczenia, natenczas dziedziczy on równocześnie jako krewny. Część dziedziczna, przypadająca mu na podstawie pokrewieństwa, uchodzi za osobną część dziedziczną.

Przyrost.

§ 1935. Jeżeli ustawowy dziedzic przed lub po otwarciu się spadku odpada i wskutek tego podwyższa się część dziedziczna innego ustawowego dziedzica, natenczas uważa się część, o którą się część dziedziczna podwyższa, o ile chodzi o zapisy albo zlecenia, któremi obciążono tego dziedzica lub dziedzica odpadającego, jako też o ile chodzi o obowiązek wyrównania za osobną część dziedziczną.

3. Prawo dziedziczenia Skarbu Państwa.

§ 1936. Jeżeli w czasie otwarcia się spadku niema ani krewnego ani małżonka spadkodawcy, natenczas jest dziedzicem ustawowym Skarb Państwa związkowego, do którego spadkodawca w czasie śmierci należał. Jeżeli spadkodawca należał do kilku państw związkowych, powołanym jest do dziedziczenia Skarb Państwa każdego z tych Państw po równej części.

Jeżeli spadkodawca był Niemcem, nie należącym do żadnego Państwa związkowego, jest dziedzicem ustawowym Skarb Państwa Rzeszy.

4. Rozporządzenie na wypadek śmierci.

a) Ustanowienie dziedzica.

§ 1937. Spadkodawca może jednostronnem rozporządzeniem na wypadek śmierci (testament, rozporządzenie ostatniej woli) ustanowić dziedzica.

b) Wykluczenie od dziedziczenia.

§ 1938. Spadkodawca może testamentem wykluczyć krewnego lub małżonka od ustawowego dziedziczenia, nie ustanawiając równocześnie dziedzica.

c) Zapis.

§ 1939. Spadkodawca może testamentem przysporzyć drugiemu korzyść majątkową, nie ustanawiając go dziedzicem (zapis).

d) Zlecenie.

§ 1940. Spadkodawca może testamentem zobowiązać dziedzica albo zapisobiorcę do świadczenia, nie dając równocześnie drugiemu prawa do tego świadczenia (zlecenie).

Umowa dziedziczenia.

§ 1941. Spadkodawca może zapomocą umowy ustanowić

diedzica jako też zarządzić zapisy i zlecenia (umowa dziedziczenia).

Dziedzicem (dziedzic umowny) albo zapisobiorcą można ustanowić zarówno drugą stronę, z którą zawiera się umowę, jak i osobę trzecią.

ROZDZIAŁ DRUGI.

STANOWISKO PRAWNE DZIEDZICA.

TYTUŁ PIERWSZY.

PRZYJĘCIE I NIEPRZYJĘCIE SPADKU. PIECZA SĄDU SPADKOWEGO.

1. Przypadnięcie spadku.

§ 1942. Spadek przechodzi na powołanego dziedzica (przypadnięcie spadku), co nie wyklucza jednak jego prawa do nieprzyjęcia spadku.

Skarb Państwa nie może nieprzyjąć spadku przypadłego mu jako ustawowemu dziedzicowi.

2. Przyjęcie; nieprzyjęcie spadku.

§ 1943. Dziedzic nie może już odmówić przyjęcia spadku, gdy go przyjął albo gdy czasokres przepisany dla nieprzyjęcia upłynął; po upływie czasokresu uważa się, iż spadek przyjęto.

3. Czasokres do nieprzyjęcia spadku.

§ 1944. Odmowa przyjęcia spadku może nastąpić jedynie w przeciągu sześciu tygodni.

Czasokres ten rozpoczyna się od chwili, w której dziedzic dowiedział się o przypadnięciu spadku i przyczynie powołania. Jeżeli dziedzic powołanym jest do dziedziczenia na podstawie rozporządzenia na wypadek śmierci, nie rozpoczyna się czasokres przed ogłoszeniem rozporządzenia. Do biegu czasokresu stosują się odpowiednio przepisy §§ 203, 206 obowiązujące dla przedawnienia.

Czasokres wynosi sześć miesięcy, jeżeli spadkodawca miał swe miejsce zamieszkania tylko zagranicą albo gdy dziedzic z początkiem czasokresu przebywał zagranicą.

4. Komu się oświadcza nieprzyjęcie spadku i wymogi oświadczenia.

§ 1945. Odmowa przyjęcia spadku następuje przez oświadczenie wobec Sądu spadkowego; oświadczenie należy złożyć we formie publicznie uwierzytelnionej.

Pełnomocnik musi mieć publicznie uwierzytelnione pełnomocnictwo. Pełnomocnictwo musi być dołączone do oświadczenia albo dodatkowo przedłożone w przeciągu czasokresu do nieprzyjęcia.

5. Czas przyjęcia lub nieprzyjęcia.

§ 1946. Dziedzic może przyjąć lub nieprzyjąć spadku, skoro tylko spadek się otworzył.

§ 1947. Przyjęcie lub nieprzyjęcie spadku nie może nastąpić pod warunkiem lub z oznaczeniem czasu.

6. Powołanie z rozmaitych przyczyn.

§ 1948. Powołany do dziedziczenia rozporządzeniem na wypadek śmierci, może, gdy i bez tego rozporządzenia byłby powołany jako dziedzic ustawowy, nieprzyjąć spadku jako dziedzic ustanowiony a przyjąć go jako dziedzic ustawowy.

Powołany do dziedziczenia testamentem i umową dziedziczenia, może przyjąć spadek z jednej przyczyny powołania i zrzec się go z drugiej.

§ 1949. Przyjmuje się, że przyjęcie nie nastąpiło, jeżeli dziedzic był w błędzie co do przyczyny powołania (do dziedziczenia).

W razie wątpliwości odnosi się nieprzyjęcie do wszystkich przyczyn powołania, znanych dziedzicowi w czasie składania oświadczenia.

7. Częściowe przyjęcie lub nieprzyjęcie.

§ 1950. Przyjęcia lub nieprzyjęcia nie można ograniczyć do części spadku. Przyjęcie lub nieprzyjęcie części jest bezskuteczne.

§ 1951. Kto jest powołanym do dziedziczenia kilku części dziedzicznych, może, gdy powołanie opiera się na różnych przyczynach, jedną część dziedziczną przyjąć a drugiej nieprzyjąć.

Jeżeli powołanie opiera się na tej samej przyczynie, obowiązuje przyjęcie lub nieprzyjęcie jednej części dziedzicznej także i dla drugiej, nawet wtedy, gdy ta druga część dopiero

później przypada. Powołanie opiera się na tej samej przyczynie także wtedy, gdy zarządzone je w rozmaitych testamentach albo umownie w rozmaitych umowach dziedziczenia zawartych między temi samemi osobami.

Jeżeli spadkodawca wyznaczył dziedzicowi kilka części dziedzicznych, natenczas może mu rozprządzeniem na wypadek śmierci zezwolić na przyjęcie jednej części dziedzicznej i na nieprzyjęcie drugiej.

8. Dziedziczność prawa nieprzyjęcia spadku.

§ 1952. Prawo dziedzica do nieprzyjęcia spadku jest dziedziczne.

Jeżeli dziedzic umrze przed upływem czasokresu do nieprzyjęcia, natenczas nie kończy się ten czasokres przed upływem czasokresu przepisanego dla nieprzyjęcia spadku dziedzica.

Z kilku dziedziców dziedzica może każdy nie przyjąć części spadku odpowiadającej jego części dziedzicznej.

9. Skutki nieprzyjęcia spadku.

§ 1953. Jeżeli spadku nie przyjęto, przyjmuje się, iż spadek nie przypadł osobie, która go nie przyjęła.

Spadek przypada temu, ktoby był powołany, gdyby nieprzyjmujący nie żył w czasie otwarcia się spadku; przyjmuje się, że spadek przypadł z otwarciem się spadku.

Sąd spadkowy powinien zawiadomić o nieprzyjęciu spadku tego, komu spadek przypadł wskutek nieprzyjęcia. Sąd spadkowy zezwoli na przeglądnięcie oświadczenia każdemu, kto uprawdopodobni, iż ma w tem prawny interes.

10. Zaczepienie przyjęcia lub nieprzyjęcia.

§ 1954. Jeżeli przyjęcie lub nieprzyjęcie podlega zaczepieniu, natenczas można je zaczepić jedynie w przeciągu sześciu tygodni.

Czasokres ten rozpoczyna się w razie zaczepialności z powodu groźby z chwilą ustania położenia przymusowego, w reszcie wypadków z chwilą, w której uprawniony do zaczepienia dowiedział się o przyczynie zaczepienia. Do biegu czasokresu stosują się odpowiednio przepisy §§ 203, 206, 207 obowiązujące dla przedawnienia.

Czasokres wynosi sześć miesięcy, gdy spadkodawca miał swe ostatnie miejsce zamieszkania tylko zagranicą albo gdy dziedzic z początkiem czasokresu przebywa zagranicą.

Zaczeplenie jest wykluczone, gdy od przyjęcia lub nieprzyjęcia upłynęło 30 lat.

§ 1955. Zaczeplenie przyjęcia lub nieprzyjęcia następuje przez oświadczenie wobec Sądu spadkowego. Do oświadczenia stosują się przepisy § 1945.

§ 1956. Spóźnienie czasokresu do nieprzyjęcia można zaczeplić w taki sam sposób jak przyjęcie.

Skutki zaczeplenia.

§ 1957. Zaczeplenie przyjęcia uważa się za nieprzyjęcie, zaczeplenie nieprzyjęcia za przyjęcie.

Sąd spadkowy powinien zawiadomić o zaczepleniu nieprzyjęcia tego, komu spadek wskutek nieprzyjęcia przypadł. Przepis § 1953 ust. 3 zd. 2 ma zastosowanie.

11. Stanowisko prawne dziedzica przed przyjęciem lub nieprzyjęciem spadku.

§ 1958. Przed przyjęciem spadku nie można przeciw dziedzicowi dochodzić sądownie roszczenia, skierowanego przeciw spadkowi.

§ 1959. Jeżeli dziedzic przed nieprzyjęciem spadku załatwia sprawy spadkowe, natenczas jest on uprawnionym i zobowiązanym wobec tego, kto stanie się dziedzicem, jak załatwiający sprawę bez zlecenia.

Jeżeli dziedzic przed nieprzyjęciem spadku rozporządzi przedmiotem spadkowym, natenczas nieprzyjęcie spadku nie wywiera wpływu na skuteczność tego rozporządzenia, gdy rozporządzenia tego nie można było odroczyć bez uszczerbku dla spadku.

Czynność prawna, którą należy przedsięwziąć wobec dziedzica jako takiego, pozostaje skuteczną także po nieprzyjęciu, gdy ją przedsięwzięto wobec dziedzica nieprzyjmującego spadku przed nieprzyjęciem.

12. Zabezpieczenie spadku. Kurator spadku.

§ 1960. Sąd spadkowy winien aż do przyjęcia spadku postarać się o jego zabezpieczenie, o ile istnieje potrzeba. To samo stosuje się, gdy dziedzic jest nieznanym lub jest niepewnym, czy spadek przyjął.

Sąd spadkowy może w szczególności zarządzić opieczęto-
wanie, zdeponowanie pieniędzy, papierów wartościowych
i kosztowności jako też sporządzenie wykazu spadku i ustano-
wić kuratora dla tego, kto będzie dziedzicem (kurator spadku).

Przepis § 1958 nie ma zastosowania do kuratora spadku.

§ 1961. Sąd spadkowy ustanowi w wypadkach § 1960 ust. 1
kuratora spadku, jeżeli uprawniony uczyni taki wniosek w celu
umożliwienia sądowego dochodzenia roszczenia, skierowanego
przeciw spadkowi.

§ 1962. Przy kurateli spadku wstępuje w miejsce Sądu opie-
kuńczego Sąd spadkowy.

13. Utrzymanie dla matki dziedzica, będącej w ciąży.

§ 1963. Jeżeli w czasie otwarcia się spadku należy się spo-
dziewać urodzenia się dziedzica, może matka, gdy nie jest
w stanie sama się utrzymać, domagać się udzielania jej aż do
porodu odpowiedniego jej stanowi utrzymania ze spadku lub,
gdy jeszcze inne osoby powołane są jako dziedzice, z części
dziedzicznej dziecka. Przy wymiarze części dziedzicznej na-
leży przyjąć, że tylko jedno dziecko się urodzi.

14. Ustalenie prawa dziedziczenia Skarbu Państwa.

§ 1964. Jeżeli w przeciągu czasokresu odpowiadającego
okolicznościom nie wypośrodkowano dziedzica, ustali Sąd spad-
kowy, że prócz Skarbu Państwa niema innego dziedzica.

Ustalenie to stwarza domniemanie, że Skarb Państwa jest
ustawowym dziedzicem.

15. Publiczne wezwanie dziedzica.

§ 1965. Ustalenie to winno poprzedzić publiczne wezwanie
do zgłoszenia praw spadkowych, przyczem należy równocześnie
wyznaczyć czasokres do zgłoszenia; do sposobu ogłoszenia
i trwania czasokresu do zgłoszenia stosują się przepisy obowią-
zujące dla postępowania wywoławczego. Wezwania można
zaniechać, jeżeli koszta w stosunku do stanu spadku są niesto-
sunkowo wielkie.

Nie uwzględnia się prawa spadkowego, jeżeli nie zostanie
Sądowi spadkowemu wykazanem w przeciągu trzech miesięcy
po upływie czasokresu wyznaczonego do zgłoszenia, że prawo
spadkowe istnieje lub że przeciw Skarbowi Państwa wniesiono
skargę o jego uznanie. Jeżeli publiczne wezwanie nie nastąpiło,
natenczas rozpoczyna się trzymiesięczny czasokres ze sądo-

wem wezwaniem do wykazania prawa spadkowego lub wniesienia skargi.

§ 1966. Przez Skarb Państwa jako dziedzica ustawowego i przeciw Skarbowi Państwa jako ustawowemu dziedzicowi może być prawo dochodzone dopiero wtedy, gdy Sąd spadkowy ustalił, że niema innego dziedzica.

TYTUŁ DRUGI.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ DZIEDZICA ZA ZOBOWIĄZANIA SPADKOWE.

I. ZOBOWIĄZANIA SPADKOWE.

Odpowiedzialność.

1. Za zobowiązania spadkowe.

§ 1967. Dziedzic odpowiada za zobowiązania spadkowe.

Do zobowiązań spadkowych należą oprócz długów spadkodawcy zobowiązania ciężące na dziedzicu jako takim, w szczególności zobowiązania ze zachowków, zapisów i zleceń.

2. Za koszta pogrzebu.

§ 1968. Dziedzic odpowiada za koszta pogrzebu spadkodawcy odpowiedniego stanowi.

3. Za roszczenia o 30-dniowe utrzymanie członków rodziny spadkodawcy.

§ 1969. Dziedzic winien członkom rodziny spadkodawcy, którzy w czasie śmierci spadkodawcy należeli do jego gospodarstwa domowego i od niego pobierali utrzymanie, w pierwszych 30-tu dniach po otwarciu się spadku dać utrzymanie i zezwolić na używanie mieszkania i przedmiotów gospodarstwa domowego w takim samym rozmiarze, jak to czynił spadkodawca. Spadkodawca może rozporządzeniem ostatniej woli inaczej postanowić.

Przepisy o zapisach mają odpowiednie zastosowanie.

II. POCZĄTKOWE WEZWANIE WIERZYCIELI.

§ 1970. Wierzycieli spadkowych można zapomocą postępowania wywoławczego wezwać do zgłoszenia swych pretensyj.

Których wierzycieli nie dotyczy wywołanie.

§ 1971. Wywołanie nie dotyczy zastawników i wierzycieli, którzy w razie konkursu mają takie same prawa jak zastawnicy, jako też wierzycieli, którzy w razie egzekucji do majątku nieruchomego mają prawo do zaspokojenia się z tego majątku, o ile chodzi o zaspokojenie się z przedmiotów im odpowiadających. To samo stosuje się do wierzycieli, których roszczenia są zabezpieczone zapomocą prenotacji albo którym w razie konkursu przysługuje prawo wyłączenia, odnośnie do przedmiotu ich prawa.

§ 1972. Wywołanie nie dotyczy praw do zachowku, zapisów i zleceń, co nie wyklucza jednak zastosowania przepisu § 2060 l. 1.

Skutki wywołania.

§ 1973. Dziedzic może odmówić zaspokojenia wierzyciela spadkowego, wykluczonego w postępowaniu wywoławczem o tyle, o ile spadek przez zaspokojenie niewykluczonych wierzycieli wyczerpano. Dziedzic winien jednak zaspokoić wykluczonego wierzyciela przed zobowiązaniami z praw do zachowku, zapisów i zleceń, chyba, że wierzyciel dochodzi swej pretensji dopiero po uiszczeniu tych zobowiązań.

Nadwyżkę winien dziedzic wedle przepisów o wydaniu niesłusznego wzbogacenia wydać w celu zaspokojenia wierzyciela w drodze egzekucji. Dziedzic może uniknąć wydania jeszcze obecnych przedmiotów spadkowych przez zapłatę wartości. Prawomocne zasądzenie dziedzica na zaspokojenie wykluczonego wierzyciela ma wobec drugiego wierzyciela ten sam skutek, co zaspokojenie.

Spóźnione dochodzenie pretensji przez wierzyciela.

§ 1974. Wierzyciel spadkowy, który dochodzi swej pretensji wobec dziedzica później aniżeli w pięć lat po otwarciu się spadku, stoi narówni z wierzycielem wykluczonym, chyba, że dziedzic dowiedział się o tej pretensji przed upływem pięciu lat albo pretensję tę zgłoszono w postępowaniu wywoławczem. Jeżeli spadkodawcę uznano za zmarłego, nie rozpoczyna się ten czasokres przed wydaniem wyroku zawierającego orzeczenie uznania za zmarłego.

Ciążący na dziedzicu w myśl § 1973 ust. 1 zd. 2 obowiązek, istnieje we wzajemnym stosunku między zobowiązaniami

z praw do zachowku, zapisów i zleceń tylko o tyle, o ileby wierzyciel w razie konkursu spadkowego miał pierwszeństwo.

O ile wywołanie nie dotyczy wierzyciela w myśl § 1971, nie stosują się do niego przepisy ust. 1.

III. OGRANICZENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI DZIEDZICA.

Zarząd spadku. Konkurs spadkowy.

§ 1975. Odpowiedzialność dziedzica za zobowiązania spadkowe ogranicza się do spadku, gdy wprowadzono kuratelę spadku w celu zaspokojenia wierzycieli spadkowych (zarząd spadku), albo gdy otwarto konkurs do spadku.

Oddzielenie spadku.

§ 1976. Jeżeli wprowadzono zarząd spadku albo otwarto konkurs spadkowy, natenczas nie uchodzą za zgasłe stosunki prawne, które wskutek otwarcia się spadku przez połączenie prawa i zobowiązania, albo prawa i obciążenia zgasły.

§ 1977. Jeżeli wierzyciel spadkowy przed wprowadzeniem zarządu spadku lub przed otwarciem konkursu spadkowego bez zgody dziedzica potrącił swą pretensję od pretensji dziedzica nienależącej do spadku, natenczas przyjmuje się po wprowadzeniu zarządu spadku lub otwarciu konkursu spadkowego, że potrącenie nie nastąpiło.

To samo stosuje się, gdy wierzyciel, nie będący wierzycielem spadkowym, potrącił pretensję przysługującą mu przeciw dziedzicowi od pretensji należącej do spadku.

Odpowiedzialność i roszczenia dziedzica z powodu dotychczasowego zarządu spadku.

§ 1978. Jeżeli wprowadzono zarząd spadku albo otwarto konkurs spadkowy, natenczas odpowiada dziedzic wierzycielom spadkowym za dotychczasowy zarząd spadkiem tak samo, jak gdyby od przyjęcia spadku prowadził dla nich zarząd jako zleceniobiorca. Do spraw spadkowych, które dziedzic załatwił przed przyjęciem spadku, stosują się przepisy o załatwianiu sprawy bez zlecenia.

Roszczenie przysługujące wierzycielom spadkowym wedle ustępu 1 uważa się za należące do spadku.

Nakłady należy dziedzicowi zwrócić ze spadku, o ileby mógł się domagać ich zwrotu wedle przepisów o zleceniu lub załatwianiu sprawy bez zlecenia.

§ 1979. Wierzyciele spadkowi muszą uznać, iż uiszczenie zobowiązania spadkowego nastąpiło na rachunek spadku, jeżeli dziedzic wedle okoliczności mógł przyjąć, iż spadek wystarczy do uiszczenia wszystkich zobowiązań spadkowych.

§ 1980. Jeżeli dziedzic po uzyskaniu wiadomości, iż spadek jest nadmiernie zadłużony, bezzwłocznie nie uczyni wniosku o otwarcie konkursu spadkowego, natenczas odpowiada wierzycielom za powstałą stąd szkodę. Przy obliczaniu, czy spadek wystarcza na pokrycie zobowiązań spadkowych, nie uwzględnia się zobowiązań ze zapisów i zleceń.

Z wiadomością o nadmiernem zadłużeniu stoi narówni nieświadomość, polegająca na niedbalstwie. W szczególności ucho dzi za niedbalstwo, gdy dziedzic nie uczyni wniosku na wywołanie wierzycieli spadkowych, mimo, że ma powody do przyjęcia, że istnieją nieznanne zobowiązania spadkowe; wywołanie nie jest potrzebne, gdy koszta postępowania w stosunku do stanu spadku są niestosunkowo wielkie.

Zarząd spadku. Kto jest uprawniony do uczynienia wniosku.

§ 1981. Sąd spadkowy zarządzi wprowadzenie zarządu spadku na wniosek dziedzica.

Zarząd spadku należy wprowadzić na wniosek wierzyciela, gdy istnieje powód do przyjęcia, iż wskutek zachowania się lub położenia majątkowego dziedzica zaspokojenie wierzycieli spadkowych ze spadku będzie narażone na niebezpieczeństwo. Wniosku nie można uczynić, gdy od przyjęcia spadku upłynęły dwa lata.

Przepisy § 1785 nie mają zastosowania.

Niedostateczna masa.

§ 1982. Wprowadzenia zarządu spadku można odmówić, gdy niema masy, odpowiadającej kosztom.

Ogłoszenie wprowadzenia zarządu.

§ 1983. Sąd spadkowy ogłosi wprowadzenie zarządu spadku w piśmie przeznaczonem dla jego ogłoszeń.

Skutki wprowadzenia zarządu spadku.

§ 1984. Z wprowadzeniem zarządu spadku traci dziedzic uprawnienie zarządzania spadkiem i rozporządzania nim. Prze-

pisy §§ 6, 7 ordynacji konkursowej mają odpowiednie zastosowanie. Roszczenia, skierowanego przeciw spadkowi, można dochodzić jedynie przeciw zarządcy spadku.

Wykluczone są egzekucje i areszta do spadku na korzyść wierzyciela, nie będącego wierzycielem spadkowym.

Zakres działania zarządcy spadku.

§ 1985. Zarządca spadku ma zarządzać spadkiem i uiszczać zobowiązania spadkowe ze spadku.

Zarządca spadku odpowiada za zarząd spadkiem też wierzycielom spadkowym. Przepisy § 1978 ust. 2 i §§ 1979, 1980 stosują się odpowiednio.

§ 1986. Zarządca spadku może wydać spadek dziedzicowi dopiero wówczas, gdy uiszczono znane zobowiązania spadkowe.

Jeżeli uiszczenie zobowiązania nie jest na razie wykonalne albo gdy zobowiązanie jest sporne, może nastąpić wydanie spadku tylko wtedy, gdy wierzycielowi zostanie złożone odpowiednie zabezpieczenie. Nie potrzeba składać zabezpieczenia dla pretensji warunkowej, jeżeli możliwość spełnienia się jest tak daleką, że pretensja nie posiada obecnie wartości majątkowej.

Wynagrodzenie zarządcy.

§ 1987. Zarządca spadku może za sprawowanie swego urzędu domagać się odpowiedniego wynagrodzenia.

Ukończenie zarządu spadku.

§ 1988. Zarząd spadku kończy się z otwarciem konkursu do spadku.

Zarząd spadku można znieść, gdy się okaże, że niema masy, odpowiadającej kosztom.

Odpowiedzialność po ukończeniu konkursu spadkowego.

§ 1989. Jeżeli konkurs spadkowy ukończono rozdziałem masy lub przymusową ugodą, stosują się do odpowiedzialności dziedzica odpowiednio przepisy § 1973.

Skutki niedostateczności masy.

§ 1990. Jeżeli wprowadzenie zarządu spadku albo otwarcie konkursu spadkowego nie jest możliwe z powodu braku masy odpowiadającej kosztom albo jeżeli z tego powodu zniesiono zarząd spadku lub postępowanie konkursowe zastanowiono, natenczas może dziedzic odmówić zaspokojenia wierzyciela

spadkowego o tyle, o ile spadek nie wystarcza. Diedzic jest w tym wypadku obowiązany do wydania spadku w celu zaspokojenia wierzyciela w drodze egzekucji.

Prawa wierzyciela nie wyklucza okoliczność, iż wierzyciel po otwarciu spadku uzyskał w drodze egzekucji albo wykonania aresztu prawo zastawu lub hipotekę albo w drodze tymczasowego zarządzenia prenotację.

§ 1991. Jeżeli dziedzic korzysta z prawa przysługującego mu wedle § 1990, natenczas stosują się do jego odpowiedzialności i zwrotu jego nakładów przepisy §§ 1978, 1979.

Stosunki prawne, zgasłe przez otwarcie się spadku wskutek połączenia prawa i zobowiązania albo prawa i obciążenia, uchodzą w stosunku między wierzycielem a dziedzicem za niezgasłe.

Prawomocne zasądzenie dziedzica na zaspokojenie wierzyciela ma wobec drugiego wierzyciela ten sam skutek co zaspokojenie.

Zobowiązania z praw do zachowku, zapisów i zleceń winien dziedzic w ten sposób uiścić, w jakiby one zostały uiszczone w razie konkursu.

§ 1992. Jeżeli nadmierne zadłużenie spadku polega na zapisach i zleceniach, może dziedzic, nawet gdy nie istnieją wymogi § 1990, zobowiązania te uiścić wedle przepisów §§ 1990, 1991. Diedzic może uniknąć wydania jeszcze obecnych przedmiotów spadkowych przez zapłatę wartości.

IV. SPORZĄDZENIE INWENTARZA. NIEOGRANICZONA ODPOWIEDZIALNOŚĆ DZIEDZICA

Sporządzenie inwentarza.

§ 1993. Diedzic jest uprawniony do przedłożenia Sądowi spadkowemu wykazu spadku (inwentarz, sporządzenie inwentarza).

Czasokres do sporządzenia inwentarza.

§ 1994. Sąd spadkowy wyznaczy dziedzicowi na wniosek wierzyciela spadkowego czasokres do sporządzenia inwentarza (Czasokres do sporządzenia inwentarza). Po upływie czaso-

kresu odpowiada dziedzic nieograniczenie, gdy przedtem inwentarza nie sporządzono.

Wnioskodawca winien swą pretensję uprawdopodobnić. Na skuteczność wyznaczenia czasokresu nie wywiera wpływu okoliczność, że pretensja nie istnieje.

Ile ma wynosić, kiedy się rozpoczyna. Przedłożenie.

§ 1995. Czasokres do sporządzenia inwentarza powinien wynosić najmniej jeden miesiąc, a najwyżej 3 miesiące. Czasokres ten rozpoczyna się z doręczeniem uchwały, wyznaczającej go.

Jeżeli czasokres wyznaczono przed przyjęciem spadku, natenczas rozpoczyna się on dopiero z przyjęciem spadku.

Na wniosek dziedzica może Sąd spadkowy wedle swego uznania czasokres ten przedłużyć.

Nowy czasokres do sporządzenia inwentarza.

§ 1996. Jeżeli wyższa konieczność przeszkodziła dziedzicowi w sporządzeniu inwentarza na czas lub w uczynieniu uzasadnionego okolicznościami wniosku o przedłużenie czasokresu, natenczas winien mu Sąd spadkowy na jego wniosek wyznaczyć nowy czasokres do sporządzenia inwentarza. To samo stosuje się, gdy dziedzic bez swej winy nie dowiedział się o doręczeniu uchwały, wyznaczającej czasokres do sporządzenia inwentarza.

Wniosek taki musi być uczyniony w przeciągu dwóch tygodni po usunięciu przeszkody a najpóźniej przed upływem jednego roku po ukończeniu czasokresu, który z początku wyznaczono.

Przed rozstrzygnięciem powinno się, jeżeli to jest możebnem, przesłuchać wierzyciela spadkowego, na którego wniosek pierwszy czasokres wyznaczono.

§ 1997. Do biegu czasokresu do sporządzenia inwentarza i do czasokresu dwutygodniowego, oznaczonego w § 1996, ust. 2 stosują się odpowiednio przepisy § 203 ust. 1 i § 206, obowiązujące dla przedawnienia.

Śmierć dziedzica przed upływem czasokresu.

§ 1998. Jeżeli dziedzic umiera przed upływem czasokresu do sporządzenia inwentarza lub czasokresu dwutygodniowego, oznaczonego w § 1996 ust. 2, natenczas nie kończy się cza-

kres przed upływem czasokresu, przepisanego dla nieprzyjęcia spadku dziedzica.

§ 1999. Jeżeli dziedzic pozostaje pod władzą rodzicielską lub pod opieką, powinien Sąd spadkowy zawiadomić Sąd opiekuńczy o wyznaczeniu czasokresu do sporządzenia inwentarza.

Skutki zaprowadzenia zarządu spadku lub otwarcia konkursu spadkowego.

§ 2000. Wyznaczenie czasokresu do sporządzenia inwentarza staje się bezskutecznym po zaprowadzeniu zarządu spadku lub otwarciu konkursu spadkowego. Podczas trwania zarządu spadku lub konkursu spadkowego nie można wyznaczyć czasokresu do sporządzenia inwentarza. Po ukończeniu konkursu spadkowego rozdziałem masy lub przymusową ugodą nie potrzeba sporządzać inwentarza w celu uchylenia od nieograniczonej odpowiedzialności.

Treść inwentarza.

§ 2001. W inwentarzu powinno się wyszczególnić dokładnie przedmioty spadkowe i zobowiązania spadkowe, które istnieją w chwili otwarcia się spadku.

Inwentarz powinien zawierać oprócz tego opis przedmiotów spadkowych, o ile to jest potrzebne do oznaczenia wartości, tudzież podanie wartości.

Sporządzenie i forma inwentarza.

§ 2002. Do sporządzenia inwentarza musi dziedzic przybrać właściwą władzę lub właściwego urzędnika lub notariusza.

§ 2003. Na wniosek dziedzica winien Sąd spadkowy inwentarz albo sam sporządzić albo zlecić jego sporządzenie właściwej władzy, lub właściwemu urzędnikowi lub notariuszowi. Przez uczynienie wniosku zachowuje się czasokres do sporządzenia inwentarza.

Dziedzic jest obowiązany do udzielenia wyjaśnień, potrzebnych do sporządzenia inwentarza.

Inwentarz przedłoży władza, urzędnik lub notariusz Sądowi spadkowemu.

§ 2004. Jeżeli w Sądzie spadkowym znajduje się już inwentarz, odpowiadający przepisom §§ 2002, 2003, natenczas wystarczy, gdy dziedzic przed upływem czasokresu do sporządzenia inwentarza oświadczy wobec Sądu spadkowego, że inwentarz należy uważać za przedłożony przez niego.

Niezgodność inwentarza z prawdziwym stanem rzeczy.

§ 2005. Jeżeli dziedzic rozmyślnie spowoduje znaczną niedokładność w zawartem w inwentarzu wyszczególnieniu przedmiotów spadkowych, lub jeżeli w zamiarze pokrzywdzenia wierzycieli spadkowych spowoduje umieszczenie nieistniejącego zobowiązania spadkowego, natenczas odpowiada za zobowiązania spadkowe nieograniczenie. To samo stosuje się, jeżeli w wypadku § 2003 odmawia udzielenia wyjaśnienia lub rozmyślnie w znacznej mierze z udzieleniem zwleka.

Jeżeli wyszczególnienie przedmiotów spadkowych jest niedokładne, lecz nie zachodzi przypadek przewidziany w ust. 1, natenczas można wyznaczyć dziedzicowi nowy czasokres do sporządzenia inwentarza w celu uzupełnienia.

Przysięga manifestacyjna.

§ 2006. Dziedzic winien na żądanie wierzyciela spadkowego złożyć przed Sądem spadkowym przysięgę manifestacyjną tej treści:

iz wedle najlepszej wiedzy podał przedmioty spadkowe tak zupełnie, jak to uczynić jest w stanie.

Dziedzic może przed wykonaniem przysięgi inwentarz uzupełnić.

Dziedzic, odmawiający złożenia przysięgi, odpowiada wierzycielowi, który uczynił wniosek, nieograniczenie. To samo stosuje się, jeżeli nie staje ani na terminie ani na nowym terminie, wyznaczonym na wniosek wierzyciela, chyba, że istnieje powód, który niestawiennictwo na tym terminie dostatecznie usprawiedliwia.

Ponownego wykonania przysięgi może ten sam wierzyciel lub inny wierzyciel żądać tylko wtedy, gdy istnieje powód do przyjęcia, że dziedzic po wykonaniu przysięgi dowiedział się o dalszych przedmiotach spadkowych.

Odpowiedzialność dziedzica, mającego kilka części dziedzicznych.

§ 2007. Jeżeli dziedzica powołano do kilku części dziedzicznych, natenczas oznacza się jego odpowiedzialność za zobowiązania spadkowe odnośnie do każdej z części dziedzicznych tak, jak gdyby części dziedziczne należały do różnych dziedziców. W razie przyrostu i w wypadku § 1935 stosuje się to tylko wtedy, gdy części dziedziczne są odmiennie obciążone.

Czasokres do sporządzenia inwentarza odnośnie do żony.

§ 2008. Jeżeli żona jest dziedzicem i spadek należy do majątku wniesionego lub do majątku wspólnego, natenczas jest wyznaczenie czasokresu do sporządzenia inwentarza skuteczne tylko wtedy, gdy ono następuje także wobec męża. Jak długo czasokres wyznaczony wobec męża nie upłynął, nie kończy się on także wobec żony. Sporządzenie inwentarza przez męża wychodzi na korzyść żony.

Jeżeli spadek należy do wspólnego majątku, natenczas obowiązują te przepisy także po ukończeniu wspólności małżeńskiej.

Domniemanie zupełności inwentarza.

§ 2009. Jeżeli inwentarz sporządzono na czas, natenczas w stosunku między dziedzicem a wierzycielami spadkowymi istnieje domniemanie, że w czasie otwarcia się spadku inne przedmioty aniżeli tamże wyszczególnione nie istniały.

Wgląd do inwentarza.

§ 2010. Sąd spadkowy dozwoli na wgląd do inwentarza każdemu, kto uprawdopodobni, iż ma w tem prawny interes.

Obowiązek skarbu Państwa do udzielenia wyjaśnienia.

§ 2011. Skarbowi Państwa jako ustawowemu dziedzicowi nie można wyznaczyć czasokresu do sporządzenia inwentarza. Skarb Państwa jest obowiązany do udzielenia wierzycielom spadkowym wyjaśnienia o stanie spadku.

Obowiązek kuratora spadku i zarządcy spadku do udzielenia wyjaśnienia.

§ 2012. Kuratorowi spadku, ustanowionemu po myśli §§ 1960, 1961 nie można wyznaczyć czasokresu do sporządzenia inwentarza. Kurator spadku jest obowiązany do udzielenia wierzycielom spadkowym wyjaśnienia o stanie spadku. Kurator spadku nie może się zrzec ograniczenia odpowiedzialności dziedzica.

Te przepisy stosują się też do zarządcy spadku.

Skutki nieograniczonej odpowiedzialności dziedzica.

§ 2013. Jeżeli dziedzic odpowiada za zobowiązania spadkowe nieograniczenie, natenczas przepisy §§ 1973 do 1975, 1977 do 1980, 1989 do 1992 nie mają zastosowania; dziedzic nie jest

uprawniony do uczynienia wniosku o wprowadzenie zarządu spadku. Diedzic może się jednak powołać na ograniczenie odpowiedzialności, powstałe w myśl § 1973 lub w myśl § 1974, jeżeli później zaistnieje przypadek określony w § 1974 ust. 1 zd. 2 lub w § 2005 ust. 1.

Okoliczność, że dziedzic odpowiada pojedynczym wierzycielom nieograniczenie, nie wyklucza przepisów §§ 1977 do 1980 tudzież prawa dziedzica do uczynienia wniosku o wprowadzenie zarządu spadku.

V. ZARZUTY ODRACZAJĄCE.

Odroczenie zaspokojenia wierzycieli spadkowych.

§ 2014. Diedzic jest uprawniony do odmówienia uiszczenia zobowiązania spadkowego aż do upływu pierwszych trzech miesięcy po przyjęciu spadku, jednak nie poza sporządzenie inwentarza.

§ 2015. Jeżeli dziedzic w przeciągu jednego roku po przyjęciu spadku uczynił wniosek o wywołanie wierzycieli spadkowych i wniosek ten uwzględniono, natenczas jest dziedzic uprawniony do odmówienia uiszczenia zobowiązania spadkowego aż do ukończenia postępowania wywoławczego.

Z ukończeniem postępowania wywoławczego stoi narówni, jeżeli dziedzic nie stanął na terminie wywoławczym i w przeciągu dwóch tygodni nie uczynił wniosku o wyznaczenie nowego terminu lub jeżeli także na nowym terminie nie stanął.

Jeżeli wydano wyrok wykluczający lub odrzucono wniosek o wydanie wyroku, nie należy postępowania uważać za ukończone przed upływem czasokresu dwutygodniowego, rozpoczynającego się z chwilą ogłoszenia rozstrzygnięcia, i nie przed załatwieniem zażalenia, we właściwym czasie wniesionego.

§ 2016. Przepisy §§ 2014, 2015 nie mają zastosowania, jeżeli dziedzic odpowiada nieograniczenie.

To samo stosuje się, o ile wywołanie wierzycieli spadkowych w myśl § 1971 nie dotyczy pewnego wierzyciela, z tem ograniczeniem, iż nie uwzględnia się prawa, uzyskanego dopiero po otwarciu się spadku drogą egzekucji lub wykonania aresztu,

tudzież prenotacji, uzyskanej dopiero po tym czasie drogą tymczasowego zarządzenia.

§ 2017. Jeżeli przed przyjęciem spadku ustanowiono kuratora spadku w celu zarządu spadku, natenczas rozpoczynają się czasokresy określone w §§ 2014 i 2015 ust. 1 z ustanowieniem.

TYTUŁ TRZECI.

ROSZCZENIE SPADKOWE.

I. Skarga spadkowa.

§ 2018. Dziejdzic może od każdego, kto uzyskał coś ze spadku na podstawie prawa dziezdziczenia, w rzeczywistości mu nie przysługującego, (posiadacz spadku) żądać wydania tego, co uzyskał.

Przedmiot wydania.

a) Surrogacja.

§ 2019. Jako uzyskane ze spadku uważa się także to, co posiadacz spadku nabywa czynnością prawną środkami ze spadku pochodzącymi.

Okoliczność, iż w ten sposób nabyta pretensja należy do spadku, jest wobec dłużnika skuteczną dopiero wtedy, gdy tenże się o przynależności dowie; przepisy §§ 406 do 408 mają odpowiednie zastosowanie.

b) Użytki.

§ 2020. Posiadacz spadku winien wydać dziezdzicowi pobrane użytki; obowiązek wydania odnosi się też do owoców, na których nabył własność.

c) Wzbogacenie się.

§ 2021. O ile posiadacz spadku nie jest w stanie wydać, oznacza się jego zobowiązanie wedle przepisów o wydaniu niesłusznego wzbogacenia.

Nakłady.

§ 2022. Posiadacz spadku jest obowiązany do wydania rzeczy, do spadku należących, jedynie za zwrotem wszystkich nakładów, o ile nakładów nie pokrywa wzbogacenie się, które po myśli § 2021 należy wydać. Przepisy §§ 1000 do 1003, obowiązujące dla roszczenia o własność, mają zastosowanie.

Do nakładów należą też wydatki, poczynione przez posiadacza spadku w celu pokrycia ciężarów spadku lub w celu uiszczenia obowiązków spadkowych.

O ile dziedzic wedle ogólnych przepisów obowiązany jest w szerszym zakresie do zwrotu za nakłady, których nie poczyniono na poszczególne rzeczy, w szczególności za nakłady oznaczone w ust. 2, (o tyle) pozostaje roszczenie posiadacza spadku nienaruszone.

Odpowiedzialność posiadacza spadku za szkodę od zawiśnięcia sporu.

§ 2023. Jeżeli posiadacz spadku ma wydać rzeczy należące do spadku, natenczas od zawiśnięcia sporu oznacza się roszczenie dziedzica o zwrot szkody z powodu pogorszenia, zaginięcia lub niemożności wydania powstałej z innego powodu wedle przepisów, obowiązujących dla stosunku między właścicielem a posiadaczem od chwili zawiśnięcia sporu o roszczenie o własność.

To samo stosuje się do roszczenia dziedzica o wydanie lub wynagrodzenie za użytki i do roszczenia posiadacza spadku o zwrot nakładów.

Odpowiedzialność posiadacza spadku, będącego w złej wierze.

§ 2024. Jeżeli posiadacz spadku przy rozpoczęciu posiadania nie jest w złej wierze, natenczas odpowiada on tak, jak gdyby w tym czasie zawiśł spór o roszczenie dziedzica. Jeżeli posiadacz spadku dowiaduje się później, że nie jest dziedzicem, natenczas odpowiada on w taki sam sposób od chwili uzyskania wiadomości. Dalej idąca odpowiedzialność z powodu zwłoki pozostaje nienaruszona.

Odpowiedzialność za czyn karygodny i zakazaną samowładność.

§ 2025. Jeżeli posiadacz spadku uzyskał przedmiot spadkowy czynem karygodnym lub uzyskał rzecz, należącą do spadku, przez zakazaną samowładność, natenczas odpowiada on wedle przepisów o zwrocie szkody za czyny niedozwolone. Posiadacz spadku, będący w dobrej wierze, odpowiada jednak za zakazaną samowładność tylko wtedy, gdy dziedzic faktycznie objął był rzecz w posiadanie.

Wykluczenie zasiedzenia.

§ 2026. Posiadacz spadku nie może się powołać wobec dziedzica na zasiedzenie rzeczy, którą posiada jako należącą

do spadku, jak długo roszczenie spadkowe się nie przedawniło.

Obowiązek udzielenia wyjaśnień.

a) Posiadacza spadku.

§ 2027. Posiadacz spadku jest obowiązany do udzielenia dziedzicowi wyjaśnienia o stanie spadku tudzież, gdzie przedmioty spadkowe się znajdują.

Taki sam obowiązek ma ten, kto, nie będąc posiadaczem spadku, bierze ze spadku w posiadanie rzecz, zanim dziedzic faktycznie objął posiadanie.

b) Domowników spadkodawcy.

§ 2028. Kto w czasie otwarcia się spadku pozostawał ze spadkodawcą we wspólności domowej, jest obowiązany do udzielenia dziedzicowi na żądanie wyjaśnienia, które sprawy spadkowe załatwiał i co mu wiadomo o tem, gdzie przedmioty spadkowe się znajdują.

Jeżeli istnieje powód do przyjęcia, że nie udzielono wyjaśnień z potrzebną starannością, winien zobowiązany na żądanie dziedzica złożyć przysięgę manifestacyjną tej treści:

że poczynił swe zapodania wedle najlepszej wiedzy tak dokładnie, jak to uczynić jest w stanie.

Przepisy § 259 ust. 3 i § 261 mają zastosowanie.

II. Roszczenia przeciw posiadaczowi spadku o pojedyncze przedmioty spadku.

§ 2029. Odpowiedzialność posiadacza spadku oznacza się też wobec roszczeń, które przysługują dziedzicowi odnośnie do poszczególnych przedmiotów spadkowych, wedle przepisów o roszczeniu spadkowym.

III. Prawonabywca posiadacza spadku.

§ 2030. Nabywającego spadek umową od posiadacza spadku traktuje się w stosunku do dziedzica narówni z posiadaczem spadku.

IV. Roszczenie uznanego mylnie za zmarłego.

§ 2031. Jeżeli osoba uznana za zmarłą przeżyła chwilę, uchodzącą za chwilę jej śmierci, natenczas może ona żądać swego majątku wedle przepisów obowiązujących dla roszczeń spadkowych. Jak długo uznany za zmarłego jeszcze żyje, nie kończy się przedawnienie jego roszczenia przed upły-

wem roku od chwili, w której się dowie o uznaniu go za zmarłego.

To samo stosuje się, jeżeli bez uznania pewnej osoby za zmarłą, niesłusznie przyjęto, iż ona zmarła.

TYTUŁ CZWARTY.

MNOGOŚĆ DZIEDZICÓW.

I. Przed rozdziałem.

a) Wspólność dziedziców.

§ 2032. Jeżeli spadkodawca pozostawia kilku dziedziców, staje się spadek wspólnym majątkiem dziedziców.

Aż do rozdziału obowiązują przepisy §§ 2033 do 2041.

b) Prawo rozporządzania udziałem pojedynczego dziedzica.

§ 2033. Każdy współdziedzic może rozporządzać swoim udziałem w spadku. Umowa, którą współdziedzic rozporządza swoim udziałem, wymaga sądowego lub notarialnego udokumentowania.

Udziałem swym w poszczególnych przedmiotach spadkowych nie może współdziedzic rozporządzać.

c) Prawo pierwokupu współdziedziców.

§ 2034. Jeżeli współdziedzic sprzedaje swój udział osobie trzeciej, są pozostali współdziedzice uprawnieni do pierwokupu.

Czasokres do wykonania prawa pierwokupu wynosi dwa miesiące. Prawo pierwokupu jest dziedziczne.

Wykonanie prawa pierwokupu.

§ 2035. Jeżeli sprzedany udział przeniesiono na kupującego, mogą współdziedzice przysługujące im po myśli § 2034 wobec sprzedającego prawo pierwokupu wykonać wobec kupującego. Wobec sprzedającego gaśnie prawo pierwokupu z przeniesieniem udziału.

Sprzedający winien bezzwłocznie uwiadomić współdziedziców o przeniesieniu.

Odpowiedzialność kupującego za zobowiązanie spadkowe.

§ 2036. Z przeniesieniem udziału na współdziedziców staje się kupujący wolnym od odpowiedzialności za zobowiązania spadkowe. Jego odpowiedzialność trwa jednak dalej, o ile od-

powiada wierzycielom spadkowym po myśli §§ 1978 do 1980; przepisy §§ 1990, 1991 stosują się odpowiednio.

Dalsze pozbycie przez kupującego.

§ 2037. Jeżeli kupujący przenosi udział na drugiego, stosują się odpowiednio przepisy §§ 2033, 2035, 2036.

d) Zarząd spadku.

§ 2038. Zarząd spadku przysługuje dziedzicom wspólnie. Każdy współdziedzic jest wobec innych obowiązany do współdziałania przy zarządzeniach, potrzebnych do prawidłowego zarządu; każdy współdziedzic może bez współdziałania innych wydać zarządzenia konieczne do utrzymania (Erhaltung).

Przepisy §§ 743, 745, 746, 748 mają zastosowanie. Podział owoców następuje dopiero przy rozdziale. Jeżeli rozdział jest wykluczony przez dłuższy czas niż rok, może każdy współdziedzic żądać z końcem każdego roku podziału czystego dochodu.

e) Dopełnienie roszczeń spadkowych.

§ 2039. Jeżeli do spadku należy roszczenie, natenczas może zobowiązany świadczyć tylko do rąk wszystkich dziedziców wspólnie i każdy współdziedzic może żądać tylko świadczenia na rzecz wszystkich dziedziców. Każdy współdziedzic może żądać, by zobowiązany złożył rzecz, którą należy świadczyć, do depozytu dla wszystkich dziedziców albo, by jeżeli rzecz nie nadaje się do złożenia do depozytu, oddał ją przechowcy przez sąd ustanowić się mającemu.

f) Rozporządzanie przedmiotami spadkowymi.

§ 2040. Dziedzice mogą przedmiotem spadkowym rozporządzać tylko wspólnie.

Od pretensji należącej do spadku nie może dłużnik potrącić pretensji przysługującej mu przeciw pojedynczemu dziedzicowi.

g) Surrogacja.

§ 2041. Do spadku należy to, co nabyto na podstawie prawa należącego do spadku lub jako zwrot za zniszczenie, uszkodzenie lub odebranie przedmiotu spadkowego lub przez czynność prawną, odnoszącą się do spadku. Do pretensji nabytej wskutek takiej czynności prawnej stosuje się przepis § 2019 ust. 2.

II. Rozdział.

a) Zasada.

§ 2042. Każdy współdziedzic może każdej chwili domagać się rozdziału, o ile nic innego nie wynika z §§ 2043 do 2045.

Przepisy § 749 ust. 2, 3 i §§ 750 do 758 mają zastosowanie.

b) Chwilowe wykluczenie rozdziału.

§ 2043. O ile części dziedziczne są jeszcze niepewne z powodu oczekiwanego urodzenia się współdziedzica, jest rozdział wykluczony aż do ustania niepewności.

To samo stosuje się, o ile części spadkowe są jeszcze niepewne dlatego, że nie nastąpiło jeszcze rozstrzygnięcie co do uznania ślubności, co do potwierdzenia przysposobienia lub co do zatwierdzenia fundacji utworzonej przez spadkodawcę.

c) Wykluczenie rozdziału.

§ 2044. Spadkodawca może rozporządzeniem ostatej woli wykluczyć rozdział całego spadku lub poszczególnych przedmiotów spadkowych lub uczynić rozdział zależnym od zachowania czasokresu wypowiedzenia. Przepisy § 749 ust. 2, 3, §§ 750, 751 i § 1010 ust. 1 mają odpowiednie zastosowanie.

To rozporządzenie staje się bezskutecznym po upływie 30 lat od otwarcia się spadku. Spadkodawca może jednak zarządzić, że to rozporządzenie ma obowiązywać aż do zaistnienia pewnego zdarzenia w osobie jednego współdziedzica lub, jeżeli ustanawia dziedziczenie podstawione lub zapis, aż do nastania dziedziczenia podstawionego lub przypadnięcia zapisu. Jeżeli współdziedzicem, w którego osobie ma zaistnieć zdarzenie, jest osoba prawnicza, natenczas ma zastosowanie czasokres trzydziestoletni.

d) Odroczenie rozdziału.

§ 2045. Każdy współdziedzic może żądać, by rozdział odroczone aż do ukończenia postępowania wywoławczego dopuszczalnego po myśli § 1970 lub do upływu ustanowionego w § 2061 czasokresu do zgłoszenia. Jeżeli jeszcze nie uczyniono wniosku o wywołanie lub nie nastąpiło publiczne wezwanie po myśli § 2061, można żądać odroczenia tylko wtedy, gdy wniosek bezzwłocznie uczyniono lub wezwanie bezzwłocznie następuje.

e) Wykonanie rozdziału.

§ 2046. Ze spadku należy przedewszystkiem uiścić zobowiązania spadkowe. Jeżeli zobowiązanie spadkowe nie jest jeszcze płatne lub sporne, należy zatrzymać to, czego potrzeba do uiszczenia.

Jeżeli zobowiązanie spadkowe obciąża tylko kilku współdziedziców, natenczas mogą ci ostatni żądać uiszczenia tylko z tego, co im przypada przy rozdziale.

W celu uiszczenia należy spadek, o ile tego potrzeba, spieniężyć.

§ 2047. Nadwyżka pozostała po uiszczeniu zobowiązań spadkowych należy się dziedzicom w stosunku do ich części dziedzicznych.

Pisma, odnoszące się do osobistych stosunków spadkodawcy, jego rodziny lub do całego spadku, pozostają wspólnymi.

f) Zarządzenia spadkodawcy.

§ 2048. Spadkodawca może rozporządzeniem ostatniej woli wydać zarządzenia co do rozdziału. W szczególności może zarządzić, że rozdział winien nastąpić wedle uznania osoby trzeciej odpowiadającego słuszności. Postanowienie powzięte wskutek tego zarządzenia przez osobę trzecią, nie wiąże dziedziców, jeżeli ono jest widocznie niesłuszne; postanowienie następuje w tym wypadku przez wyrok.

g) Zarządzenia co do dziedziczenia posiadłości ziemskiej.

§ 2049. Jeżeli spadkodawca zarządził, że jeden ze współdziedziców ma mieć prawo przejęcia posiadłości ziemskiej należącej do spadku, należy w razie wątpliwości przyjąć, że posiadłość ziemska ma być policzona wedle wartości dochodowej.

Wartość dochodową oblicza się wedle czystego dochodu, który posiadłość ziemska stale (nachhaltig) może dawać wedle jej dotychczasowego gospodarczego przeznaczenia przy prawidłowej gospodarce.

III. Obowiązek wyrównania.

a) Przy ustawowym porządku dziedziczenia.

§ 2050. Potomkowie, otrzymujący spadek jako dziedzice ustawowi, są obowiązani do wzajemnego wyrównania przy rozdziale tego, co otrzymali od spadkodawcy za jego życia jako wyposażenie, o ile spadkodawca przy przysporzeniu czego innego nie postanowił.

Dodatki (Zuschüsse), dane w tym celu, by zostały użyte jako dochody, jakoteż nakłady na przygotowanie do zawodu, należy o tyle poddać wyrównaniu, o ile one przekraczały miarę odpowiadającą stosunkom majątkowym spadkodawcy.

Inne przysporzenia między żyjącymi należy poddać wyrównaniu, gdy spadkodawca przy przysporzeniu wyrównanie zarządził.

Odpadnięcie potomka, obowiązane do wyrównania.

§ 2051. Jeżeli potomek, który jako dziedzic byłby obowiązany do wyrównania, odpadnie przed lub po otwarciu się spadku, natenczas jest z powodu przysporzeń na jego rzecz poczynionych obowiązany do wyrównania potomek, który wstępuje w jego miejsce.

Jeżeli spadkodawca dla odpadającego potomka wyznaczył dziedzica zastępcę, należy w razie wątpliwości przyjąć, że ten ostatni nie ma więcej otrzymać, niżby otrzymał potomek z uwzględnieniem obowiązku wyrównania.

b) Przy testamentowym porządku dziedziczenia.

§ 2052. Jeżeli spadkodawca ustanowił potomków dziedzicami odnośnie do tego, coby byli otrzymali jako ustawowi dziedzice, lub wyznaczył ich części dziedziczne w ten sposób, że one pozostają do siebie w takim samym stosunku jak ustawowe części dziedziczne, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że potomkowie mają być po myśli §§ 2050, 2051 obowiązani do wyrównania.

Przysporzenia na rzecz dalszych potomków.

§ 2053. Przysporzenia, które otrzymał od spadkodawcy dalszy potomek przed odpadnięciem bliższego potomka wykluczającego go od dziedziczenia lub potomek wstępujący w miejsce potomka jako dziedzic zastępcy, nie należy poddawać wyrównaniu, chyba, że spadkodawca przy przysporzeniu wyrównanie zarządził.

To samo stosuje się, jeżeli spadkodawca przysporzył coś potomkowi, zanim tenże osiągnął prawne stanowisko potomka.

Przysporzenia ze wspólnego majątku.

§ 2054. Jeżeli przysporzono coś ze wspólnego majątku ogólnej wspólności majątkowej, wspólności dorobku lub wspólności majątku ruchomego i dorobku, natenczas przyjmuje się,

że przysporzenie pochodzi od każdego małżonka po połowie. Gdy jednak coś przysporzono potomkowi, pochodzącemu tylko od jednego z małżonków, albo gdy jeden z małżonków z powodu przysporzenia obowiązany jest do zwrotu do wspólnego majątku, natenczas przyjmuje się, iż to, co przysporzono, przysporzył ten małżonek.

Te przepisy stosują się odpowiednio, gdy przysporzono coś z majątku wspólnego przedłużonej wspólności majątkowej.

c) Wykonanie wyrównania.

§ 2055. Przy rozdziale policza się każdemu współdziedzicowi wartość przysporzenia, które on ma poddać wyrównaniu, na jego część dziedziczna. Wartość wszystkich przysporzeń, które mają być poddane wyrównaniu, dolicza się do spadku, o ile tenże przypada współdziedzicom, między którymi następuje wyrównanie.

Wartość oblicza się wedle czasu, w którym przysporzenie nastąpiło.

§ 2056. Jeżeli współdziedzic wskutek przysporzenia otrzymał więcej, aniżeli by na niego przypadło przy rozdziale, nie jest obowiązany do wypłacania nadwyżki. W takim wypadku dzieli się spadek między pozostałych dziedziców w ten sposób, że się nie liczy wartości przysporzenia i części dziedzicznej współdziedzica.

Obowiązek udzielenia wyjaśnienia współdziedziców co do przysporzeń.

§ 2057. Każdy współdziedzic jest na żądanie obowiązany do udzielenia pozostałym dziedzicom wyjaśnienia co do przysporzeń, które ma poddać wyrównaniu w myśl §§ 2050 do 2053. Przepisy §§ 260, 261 o obowiązku złożenia przysięgi manifestacyjnej stosują się odpowiednio.

IV. Stosunek prawny między dziedzicami a wierzycielami spadkowymi.

Zasada.

§ 2058. Dziedzice odpowiadają za wspólne zobowiązania spadkowe jako solidarni dłużnicy.

1. Odpowiedzialność przed podziałem.

§ 2059. Aż do podziału spadku może każdy współdziedzic odmówić uiszczenia zobowiązań spadkowych z majątku, który

ma oprócz swego udziału w spadku. Jeżeli odpowiada za pewne zobowiązanie spadkowe nieograniczenie, natenczas nie przysługuje mu to prawo odnośnie do części zobowiązania odpowiadającej jego części dziedzicznej.

Prawo wierzycieli spadkowych do żądania zaspokojenia od wszystkich współdziedziców z niepodzielonego spadku pozostaje nienaruszone.

2. Odpowiedzialność po podziale.

§ 2060. Po podziale spadku odpowiada każdy współdziedzic tylko za część zobowiązania spadkowego odpowiadającą jego części dziedzicznej:

1. jeżeli wierzyciela w postępowaniu wywoławczem wykluczono; wywołanie rozciąga się też o tyle na wierzycieli oznaczonych w § 1972 jako też na wierzycieli, którym współdziedzic odpowiada nieograniczenie;

2. jeżeli wierzyciel dochodzi swej pretensji później niż w pięć lat po chwili oznaczonej w § 1974 ust. 1, chyba, że współdziedzic dowiedział się o pretensji przed upływem pięciu lat albo zgłoszono ją w postępowaniu wywoławczem; ten przepis nie ma zastosowania, o ile wywołanie w myśl § 1971 wierzyciela nie dotyczy;

3. jeżeli otwarto konkurs spadkowy i tenże został ukończony rozdziałem masy lub przymusową ugodą.

Wezwanie wierzycieli do zgłoszenia swych pretensyj przez dziedzica.

§ 2061. Każdy współdziedzic może wezwać publicznie wierzycieli spadkowych, by zgłosili swe pretensje w przeciągu sześciu miesięcy u niego lub w Sądzie spadkowym. Jeżeli wezwanie nastąpiło, odpowiada po podziale każdy współdziedzic tylko za część pretensji odpowiadającą jego części dziedzicznej, o ile przed upływem czasokresu nie nastąpi zgłoszenie lub pretensja nie jest mu w chwili podziału znana.

Wezwanie należy ogłosić w dzienniku „Deutscher Reichsanzeiger“ i w gazecie przeznaczonej do ogłoszeń Sądu spadkowego. Czasokres rozpoczyna się z ostatniem ogłoszeniem. Koszta ponosi dziedzic, ogłaszający wezwanie.

Zarząd spadku.

§ 2062. Wniosek o zaprowadzenie zarządu spadku mogą

dziedzice tylko wspólnie uczynić; zarząd spadku jest wykluczony po podziale spadku.

Sporządzenie inwentarza.

§ 2063. Sporządzenie inwentarza przez jednego ze współdziedziców wychodzi też na korzyść pozostałych dziedziców, o ile nie odpowiadają za zobowiązania spadkowe nieograniczenie.

Współdziedzic może się wobec pozostałych dziedziców powołać na ograniczenie swej odpowiedzialności także wtedy, gdy wobec innych wierzycieli spadkowych odpowiada nieograniczenie.

ROZDZIAŁ TRZECI.

T E S T A M E N T.

TYTUŁ PIERWSZY.

PRZEPISY OGÓLNE.

Wykluczenie zastępstwa.

§ 2064. Spadkodawca może testament sporządzić tylko osobiście.

Wykluczenie oznaczenia przez osoby trzecie.

§ 2065. Spadkodawca nie może sporządzić rozporządzenia ostatniej woli w ten sposób, że drugi ma postanowić, czy rozporządzenie to ma obowiązywać lub nie.

Spadkodawca nie może poruczyć drugiemu oznaczenia osoby, która ma otrzymać przysporzenie, tudzież oznaczenia przedmiotu przysporzenia.

Przepisy interpretacyjne.

a) Znaczenie wyrażenia „ustawowy dziedzic“.

§ 2066. Jeżeli spadkodawca obdarzył swych dziedziców ustawowych bez bliższego oznaczenia, natenczas obdarzonymi wedle stosunku ich ustawowych części dziedzicznych są ci, którzyby w czasie otwarcia się spadku byli dziedzicami ustawowymi. Jeżeli przysporzenie nastąpiło pod warunkiem zawieszającym lub z oznaczeniem terminu początkowego i warunek się spełni lub termin początkowy zaistnieje dopiero po otwarciu się spadku, natenczas należy w razie wątpliwości uwa-

zać za obdarzonych tych, którzyby byli ustawowymi dziedzicami, gdyby spadkodawca był zmarł w chwili spełnienia się warunku lub zaistnienia terminu początkowego.

b) Znaczenie wyrażenia „krewni“.

§ 2067. Jeżeli spadkodawca obdarzył swoich krewnych lub swych najbliższych krewnych bez bliższego oznaczenia, natenczas należy w razie wątpliwości uważać za obdarzonych wedle stosunku ich ustawowych części dziedzicznych tych krewnych, którzyby w czasie otwarcia się spadku byli jego dziedzicami ustawowymi. Przepis § 2066 zd. 2 ma zastosowanie.

c) Znaczenie wyrażenia „dzieci“.

§ 2068. Jeżeli spadkodawca obdarzył swe dzieci bez bliższego oznaczenia a jedno dziecko zmarło przed sporządzeniem testamentu pozostawiając potomków, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że potomków o tyle obdarzono, o ileby w razie ustawowego następstwa w dziedziczeniu wstąpili w miejsce dziecka.

d) Znaczenie wyrażenia „potomkowie“.

§ 2069. Jeżeli spadkodawca obdarzył jednego ze swych potomków i tenże po sporządzeniu testamentu odpadnie, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że tegoż potomkowie zostali o tyle obdarzeni, o ileby w razie ustawowego następstwa w dziedziczeniu wstąpili w jego miejsce.

e) Znaczenie wyrażenia „potomkowie“ osoby trzeciej.

§ 2070. Jeżeli spadkodawca obdarzył potomków osoby trzeciej bez bliższego oznaczenia, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że nie obdarzono tych potomków, którzy w czasie otwarcia się spadku lub, jeżeli przysporzenie nastąpiło pod warunkiem zawieszającym lub z oznaczeniem terminu początkowego i warunek się spełnił lub termin zaistniał dopiero po otwarciu się spadku, którzy w czasie spełnienia się warunku lub zaistnienia terminu nie byli jeszcze spłodzeni.

ř) Znaczenie wyrażenia „klasa osób“.

§ 2071. Jeżeli spadkodawca obdarzył bez bliższego oznaczenia pewną klasę osób lub osoby, które wobec niego pozostają w stosunku służbowym lub handlowym (Geschäftsverhältnis), natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że obdarzono tych, którzy w czasie otwarcia się spadku należą do

oznaczonej klasy osób lub pozostają z nim w podanym stosunku.

g) Znaczenie wyrazu „ubodzy“.

§ 2072. Jeżeli spadkodawca obdarzył ubogich bez bliższego oznaczenia, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że obdarzono publiczną kasę ubogich tej gminy, w której okręgu spadkodawca miał swe ostatnie miejsce zamieszkania, ze zleceniem, by przysporzenie rozdzielono między ubogich.

h) Niepewność, kogo należy uważać za obdarzonego.

§ 2073. Jeżeli spadkodawca oznaczył obdarzonego w ten sposób, że oznaczenie to stosuje się do kilku osób, a nie można dociec, która z nich miała być obdarzona, natenczas przyjmuje się, że osoby te obdarzono po równych częściach.

i) Warunkowe przysporzenia.

§ 2074. Jeżeli spadkodawca rozporządzeniem ostatniej woli przysporzył coś pod warunkiem zawieszającym, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że przysporzenie ma obowiązywać tylko wtedy, gdy obdarzony dożyje spełnienia się warunku.

k) Przysporzenie z warunkiem zależnym od woli obdarzonego.

§ 2075. Jeżeli spadkodawca rozporządzeniem ostatniej woli przysporzył coś pod warunkiem, że obdarzony w przeciągu czasokresu, którego czas trwania jest niepewny, czegoś zaniecha lub czynić nie przestanie, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, gdy zaniechanie lub czynność zależy wyłącznie od woli obdarzonego, że obdarzenie ma zależeć od warunku rozwiązującego, iż obdarzony czynność przedsięwzięmie lub jej zaniecha.

l) Warunek mający na celu korzyść osoby trzeciej.

§ 2076. Jeżeli warunek, pod którym rozporządzeniem ostatniej woli coś przysporzono, ma na celu korzyść osoby trzeciej, natenczas przyjmuje się w razie wątpliwości, iż warunek się spełnił, gdy osoba trzecia odmawia współdziałania potrzebnego do spełnienia się warunku.

Bezskuteczność obdarzeń między małżonkami i narzeczonymi.

§ 2077. Rozporządzenie ostatniej woli, którym spadkodawca obdarzył swego małżonka, jest bezskuteczne, jeżeli małżeństwo jest nieważne lub zostało rozwiązane przed śmiercią

spadkodawcy. Z rozwiązaniem małżeństwa stoi narówni, jeżeli spadkodawca w czasie swej śmierci był uprawniony do wniesienia skargi o rozwód z powodu winy małżonka i skargę o rozwód lub o zniesienie wspólności małżeńskiej wniósł.

Rozporządzenie ostatniej woli, którem spadkodawca obdarzył swego narzeczonego, jest bezskuteczne, jeżeli zaręczyny rozwiązano przed śmiercią spadkodawcy.

Rozporządzenie nie jest bezskuteczne, jeżeli należy przyjąć, że spadkodawca i w tym wypadku byłby tak rozporządził.

Zaczeplenie rozporządzeń ostatniej woli.

1. Powody.

a) Braki woli.

§ 2078. Rozporządzenie ostatniej woli można zaczepić, o ile spadkodawca był w błędzie co do treści swego oświadczenia lub wogóle nie chciał złożyć oświadczenia tej treści i należy przyjąć, że w razie znajomości stanu rzeczy byłby tego oświadczenia nie złożył.

To samo stosuje się, o ile spadkodawcę do tego rozporządzenia skłoniło błędne przypuszczenie (Annahme) lub oczekiwanie zaistnienia lub niezaistnienia pewnej okoliczności lub bezprawna groźba.

Przepisy § 122 nie mają zastosowania.

b) Pominięcie uprawnionego do zachowku.

§ 2079. Rozporządzenie ostatniej woli można zaczepić, jeżeli spadkodawca pominął uprawnionego do zachowku istniejącego w czasie otwarcia się spadku, a którego istnienie nie było spadkodawcy znanem przy sporządzaniu rozporządzenia lub który dopiero po sporządzeniu rozporządzenia ostatniej woli się urodził lub stał się uprawnionym do zachowku. Zaczeplenie jest wykluczone, o ile należy przyjąć, że spadkodawca także w razie znajomości stanu rzeczy byłby tak rozporządził.

2. Uprawnienie do zaczeplenia.

§ 2080. Uprawnionym do zaczeplenia jest ten, ktoby miał bezpośrednio korzyść w razie zniesienia rozporządzenia ostatniej woli.

Jeżeli w przypadkach § 2078 błąd dotyczy tylko pewnej osoby i osoba ta jest uprawnioną do zaczeplenia lub byłaby uprawnioną do zaczeplenia, gdyby w czasie otwarcia się

spadku była żyła, natenczas kto inny nie jest uprawniony do zaczepienia.

W wypadku § 2079 przysługuje prawo zaczepienia tylko uprawnionemu do zachowku.

3. Forma zaczepienia.

§ 2081. Zaczepienie rozporządzenia ostatniej woli, którem ustanowiono dziedzica, wykluczono ustawowego dziedzica od dziedziczenia, zamianowano wykonawcę testamentu lub zniesiono rozporządzenie tego rodzaju, następuje zapomocą oświadczenia wobec Sądu spadkowego.

Sąd spadkowy powinien o oświadczeniu zaczepienia donieść temu, kto ma bezpośrednio korzyść ze zaczepionego rozporządzenia. Sąd spadkowy zezwoli każdemu, kto uprawdopodobni, że ma w tem prawny interes, na wgląd do oświadczenia.

Przepis ustępu 1 stosuje się także do zaczepienia rozporządzenia ostatniej woli, które nie stwarza prawa innej osoby, w szczególności do zaczepienia zlecenia.

4. Czasokres, w przeciągu którego należy zaczepić.

§ 2082. Zaczepienie może nastąpić tylko w przeciągu jednego roku.

Czasokres ten rozpoczyna się z chwilą, w której uprawniony do zaczepienia dowie się o przyczynę zaczepienia. Do biegu czasokresu stosują się odpowiednio przepisy §§ 203, 206, 207 obowiązujące dla przedawnienia.

Zaczepienie jest wykluczone, jeżeli od otwarcia się spadku upłynęło 30 lat.

Zarzut zaczepialności.

§ 2083. Jeżeli rozporządzenie ostatniej woli, którem zobowiązano kogoś do świadczenia, jest zaczepialne, natenczas może obciążony odmówić świadczenia, także wtedy gdy zaczepienie jest po myśli § 2082 wykluczone.

Niejasność rozporządzenia ostatniej woli.

§ 2084. Jeżeli treść rozporządzenia ostatniej woli można rozmaicie tłumaczyć, należy w razie wątpliwości uwzględnić przede wszystkim to tłumaczenie, na podstawie którego rozporządzenie może być skuteczne.

Częściowa bezskuteczność rozporządzenia ostatniej woli.

§ 2085. Bezskuteczność jednego z kilku rozporządzeń zawartych w testamencie powoduje bezskuteczność pozostałych rozporządzeń tylko wtedy, gdy należy przyjąć, że spadkodawca byłby nie wydał rozporządzeń skutecznych bez rozporządzenia bezskutecznego.

Zastrzeżenie uzupełnienia rozporządzenia ostatniej woli.

§ 2086. Jeżeli do rozporządzenia ostatniej woli dodano zastrzeżenie, że rozporządzenie to będzie uzupełnione, a uzupełnienia zaniechano, natenczas rozporządzenie jest skuteczne, o ile nie należy przyjąć, że skuteczność miała być zależną od uzupełnienia.

TYTUŁ DRUGI.

USTANOWIENIE DZIEDZICA.

1. Pojęcie.

§ 2087. Jeżeli spadkodawca przysporzył swój majątek lub ułamkową część swego majątku obdarzonemu, natenczas należy uważać rozporządzenie za ustanowienie dziedzica, nawet wtedy gdy obdarzonego nie nazwano dziedzicem.

Jeżeli obdarzonemu przysporzono tylko poszczególne przedmioty, natenczas nie należy w razie wątpliwości przyjmować, że on ma być dziedzicem, nawet wtedy gdy go nazwano dziedzicem.

2. Ustanowienie dziedzica części ułamkowej.

a) Ustawowe dziedziczenie obok testamentowego.

§ 2088. Jeżeli spadkodawca ustanowił tylko jednego dziedzica i to tylko do części ułamkowej spadku, natenczas odnośnie do pozostałej części następuje dziedziczenie ustawowe.

To samo stosuje się, jeżeli spadkodawca ustanowił kilku dziedziców ograniczając każdego z nich do ułamkowej części i ułamkowe części nie wyczerpują całości.

b) Zwiększenie części ułamkowych.

§ 2089. Jeżeli ustanowieni dziedzice mają być wedle woli spadkodawcy wyłącznymi dziedzicami, a każdy z nich został ustanowiony dziedzicem ułamkowej części spadku i ułamkowe

części nie wyczerpują całości, natenczas zwiększa się stosunkowo części ułamkowe.

c) Zmniejszenie części ułamkowych.

§ 2090. Jeżeli każdy z ustanowionych dziedziców został ustanowiony dziedzicem części ułamkowej spadku i części ułamkowe razem wzięte przekraczają całość, natenczas zmniejsza się stosunkowo części ułamkowe.

d) Ustanowienie kilku dziedziców bez oznaczenia części ułamkowych.

§ 2091. Jeżeli ustanowiono kilku dziedziców bez oznaczenia części dziedzicznych, natenczas są oni ustanowieni po równej części, o ile z §§ 2066 do 2069 nic innego nie wynika.

e) Częściowe ustanowienie w częściach ułamkowych, częściowe bez.

§ 2092. Jeżeli z kilku dziedziców jednych ustanowiono dziedzicami części ułamkowych, a drugich bez oznaczenia części ułamkowych, natenczas otrzymują ci ostatni wolną część spadku.

Jeżeli oznaczone części ułamkowe wyczerpują spadek, natenczas zmniejsza się stosunkowo części ułamkowe w ten sposób, by każdy z dziedziców ustanowionych bez części ułamkowych otrzymał tyle co dziedzic obdarzony najmniejszą częścią ułamkową.

f) Wspólna część dziedziczna.

§ 2093. Jeżeli kilku z większej liczby dziedziców ustanowiono dziedzicami tej samej części ułamkowej spadku (wspólna część dziedziczna), natenczas stosują się do wspólnej części dziedzicznej odpowiednio przepisy §§ 2089 do 2092.

3. Przyrost.

§ 2094. Jeżeli kilku dziedziców ustanowiono dziedzicami w ten sposób, że oni wykluczają ustawowe dziedziczenie, a jeden z dziedziców odpadnie przed lub po otwarciu się spadku, natenczas przyrasta jego część dziedziczna pozostałym dziedzicom w stosunku do ich części dziedzicznych. Jeżeli kilku dziedziców ustanowiono dziedzicami wspólnej części dziedzicznej, natenczas następuje przyrost najpierw między nimi.

Jeżeli ustanowieniem dziedzica rozporządzono tylko pewną częścią spadku i co do pozostałej części następuje ustawowe dziedziczenie, natenczas następuje przyrost między ustanowio-

nymi dziedzicami tylko o tyle, o ile ich ustanowiono dziedzicami wspólnej części dziedzicznej.

Spadkodawca może przyrost wykluczyć.

Obciążeni przyrosłej części dziedzicznej.

§ 2095. Część dziedziczna, która z powodu przyrostu przypada dziedzicowi, uważa się, o ile chodzi o zapisy i zlecenia, obciążające tego dziedzica lub odpadającego dziedzica, jako też o ile chodzi o obowiązek wyrównania za oddzielną część dziedziczną.

4. Dziedzic zastępca (Substitutio vulgaris).

§ 2096. Spadkodawca może na wypadek odpadnięcia dziedzica przed lub po otwarciu się spadku ustanowić drugą osobę dziedzicem (dziedzic zastępca) (Ersatzerbe).

§ 2097. Jeżeli kogo ustanowiono dziedzicem zastępcą na wypadek, że dziedzic najpierw powołany nie może być dziedzicem, albo na wypadek, że nie chce być dziedzicem, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że ustanowiono go dziedzicem na oba wypadki.

§ 2098. Jeżeli dziedziców ustanowiono wzajemnie dziedzicami zastępcami, albo jeżeli dla jednego z nich ustanowiono drugich dziedzicami zastępcami, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że ustanowiono ich dziedzicami zastępcami wedle stosunku ich części dziedzicznych.

Jeżeli dziedziców ustanowiono wzajemnie dziedzicami zastępcami, natenczas mają w razie wątpliwości dziedzice, których ustanowiono dziedzicami wspólnej części dziedzicznej, odnośnie do tej części dziedzicznej jako dziedzice zastępcy, pierwszeństwo przed innymi.

§ 2099. Prawo dziedzica zastępcy ma pierwszeństwo przed prawem przyrostu.

TYTUŁ TRZECI.

USTANOWIENIE DZIEDZICA PODSTAWIONEGO.

I. Zarządzenie.

1. Pojęcie.

§ 2100. Spadkodawca może ustanowić dziedzica w ten sposób, że tenże dopiero wtedy stanie się dziedzicem, gdy najpierw kto inny został dziedzicem (dziedzic podstawiony).

2. Przepisy interpretacyjne.

a) Ustanowienie dziedzicem osoby urodzić się mającej.

§ 2101. Jeżeli ustanowiono dziedzicem osobę w czasie otwarcia się spadku jeszcze nie spłodzoną, należy w razie wątpliwości przyjąć, że osobę tę ustanowiono dziedzicem podstawionym. Jeżeli to nie odpowiada woli spadkodawcy, by ustanowiony dziedzic był dziedzicem podstawionym, natenczas jest ustanowienie bezskutecznem.

To samo stosuje się do ustanowienia dziedzicem osoby prawniczej, która powstaje dopiero po otwarciu się spadku; przepis § 84 pozostaje nienaruszony.

b) Dziedzic podstawiony jest też dziedzicem zastępcą.

§ 2102. Ustanowienie dziedzicem podstawionym zawiera w sobie w razie wątpliwości także ustanowienie dziedzicem zastępcą.

Jeżeli jest wątpliwem, czy kogoś ustanowiono dziedzicem zastępcą lub dziedzicem podstawionym, uważa się go za dziedzica zastępcę.

c) Zarządzenie wydania spadku.

§ 2103. Jeżeli spadkodawca zarządził, że dziedzic ma z nastaniem pewnej oznaczonej chwili lub zdarzenia wydać spadek drugiemu, należy przyjąć, że tego drugiego ustanowiono dziedzicem podstawionym.

d) Ustanowienie dziedzica pod warunkiem rozwiązującym.

§ 2104. Jeżeli spadkodawca zarządził, że dziedzic ma być dziedzicem aż do nastania pewnej oznaczonej chwili lub zdarzenia bez postanowienia, kto potem ma otrzymać spadek, natenczas należy przyjąć, że dziedzicami podstawionymi ustanowiono tych, którzyby byli ustawowymi dziedzicami spadkodawcy, gdyby tenże zmarł z nastaniem chwili lub zdarzenia. Skarb Państwa nie należy do dziedziców ustawowych w rozumieniu tego przepisu.

e) Warunek zawieszający. Termin początkowy. Pierwszy dziedzic.

§ 2105. Jeżeli spadkodawca zarządził, że dziedzic ustanowiony ma otrzymać spadek dopiero z nastaniem pewnej oznaczonej chwili lub zdarzenia bez postanowienia, kto do tego czasu ma być dziedzicem, natenczas są ustawowi dziedzice spadkodawcy pierwszymi dziedzicami (Vorerben).

To samo stosuje się, jeżeli osoba dziedzica ma być oznaczoną skutkiem zdarzenia, które zaistnieje dopiero po otwarciu się spadku lub jeżeli ustanowienie dziedzicem osoby jeszcze nieczłupodzonej w czasie otwarcia się spadku lub osoby prawniczej w tym czasie jeszcze nieistniejącej, należy po myśli § 2101 uważać za ustanowienie dziedzica podstawionego.

f) Czas przypadnięcia spadku dziedzicowi podstawionemu.

§ 2106. Jeżeli spadkodawca ustanowił dziedzica podstawionego, nie oznaczywszy chwili lub zdarzenia, z zaistnieniem których ma nastąpić dziedziczenie podstawione, natenczas przypada spadek dziedzicowi podstawionemu ze śmiercią pierwszego dziedzica.

Jeżeli ustanowienie dziedzicem osoby jeszcze nieczłupodzonej należy po myśli § 2101 ust. 1 uważać za ustanowienie dziedzica podstawionego, natenczas przypada spadek dziedzicowi podstawionemu z jego urodzeniem. W wypadku § 2102 ust. 2 przypada spadek wtedy, gdy osoba prawnicza powstanie.

g) Dziedzice podstawieni dla bezdzietnych potomków.

§ 2107. Jeżeli spadkodawca potomkowi, który w czasie sporządzenia rozporządzenia ostatniej woli nie ma potomka albo odnośnie do którego spadkodawca w tym czasie nie wie, że ma potomka, wyznaczył dziedzica podstawionego na czas po jego śmierci, natenczas należy przyjąć, że dziedzica podstawionego ustanowiono tylko pod warunkiem, że potomek umrze bez potomstwa.

3. Dziedziczość praw dziedzica podstawionego.

§ 2108. Przepisy § 1923 stosują się odpowiednio do dziedziczenia podstawionego.

Jeżeli ustanowiony dziedzic podstawiony umrze przed zaistnieniem przypadku dziedziczenia podstawionego, lecz po otwarciu się spadku, natenczas przechodzi jego prawo na jego dziedziców, o ile nie należy przyjąć innej woli spadkodawcy. Jeżeli podstawionego dziedzica ustanowiono pod warunkiem zawieszającym, natenczas pozostaje w mocy przepis § 2074.

4. Czasowe ograniczenie skuteczności dziedziczenia podstawionego.

§ 2109. Ustanowienie dziedzica podstawionego staje się bezskutecznem z upływem trzydziestu lat po otwarciu się spadku,

jeżeli przedtem nie zaistniał przypadek dziedziczenia podstawionego. Ono pozostaje skutecznem także po tym czasie:

1. jeżeli dziedziczenie podstawione ustanowiono na wypadek, że w osobie pierwszego dziedzica lub dziedzica podstawionego zaistnieje pewne oznaczone zdarzenie, a ten, w którego osobie ma zdarzenie to zaistnieć, żyje w czasie otwarcia się spadku;

2. jeżeli pierwszemu dziedzicowi lub dziedzicowi podstawionemu na wypadek urodzenia mu się brata lub siostry wyznaczono jako dziedzica podstawionego brata lub siostrę.

Jeżeli pierwszy dziedzic lub dziedzic podstawiony, w którego osobie ma zaistnieć zdarzenie, jest osobą prawniczą, natenczas pozostaje w mocy trzydziestoletni czasokres.

5. Przyrost. Zapis naddziałowy.

§ 2110. W razie wątpliwości odnosi się prawo dziedzica podstawionego też do części dziedzicznej, która przypada pierwszemu dziedzicowi wskutek odpadnięcia współdziedzica.

W razie wątpliwości nie odnosi się prawo dziedzica podstawionego do zapisu naddziałowego przysporzonego pierwszemu dziedzicowi.

6. Co ma wydać pierwszy dziedzic? Surrogacja.

§ 2111. Do spadku należy, co pierwszy dziedzic nabywa na podstawie prawa należącego do spadku lub jako zwrot za zniszczenie, uszkodzenie lub odebranie przedmiotu spadkowego lub zapomocą czynności prawnej środkami spadku, o ile to, co nabyto, nie należy mu się jako użytek. Okoliczność, że pretensja nabyta wskutek czynności prawnej należy do spadku, wiąże dłużnika dopiero wtedy, gdy dłużnik się dowie o przynależności; przepisy §§ 406 do 408 stosują się odpowiednio.

Do spadku należy także to, co pierwszy dziedzic wciela do inwentarza gruntu spadkowego.

II. Stosunek prawny między pierwszym dziedzicem a dziedzicem podstawionym aż do nastania dziedziczenia podstawionego.

Rozporządzanie przedmiotami spadkowymi.

§ 2112. Pierwszy dziedzic może rozporządzać przedmiotami spadkowymi, o ile z §§ 2113 do 2115 nic innego nie wynika,

1. Rozporządzanie gruntami darowizny.

§ 2113. Rozporządzenie pierwszego dziedzica gruntem należącym do spadku, lub prawem na gruncie do spadku należącym jest w razie nastania dziedziczenia podstawionego o tyle bezskutecznem, o ileby to rozporządzenie udaremniło lub ukróciło prawo dziedzicą podstawionego.

To samo stosuje się do rozporządzenia przedmiotem spadkowym, następującego bezpłatnie lub w celu dopełnienia przyrzeczenia darowizny uczynionego przez pierwszego dziedzica. Wyłączone są darowizny, czyniące zadość obowiązкови moralnemu lub względom przyzwoitości.

Przepisy na korzyść tych, którzy wywodzą swe prawa od osoby nieuprawnionej, stosują się odpowiednio.

2. Pretensje hipoteczne. Długi gruntowe i rentowe.

§ 2114. Jeżeli do spadku należy pretensja hipoteczna, dług gruntowy lub rentowy, natenczas wypowiedzenie i ściągnięcie przysługuje pierwszemu dziedzicowi. Pierwszy dziedzic może jednak żądać jedynie, by mu wypłacono kapitał po przedłożeniu zezwolenia dziedzica podstawionego lub by złożono go dla niego i dla dziedzica podstawionego do depozytu. Do innych rozporządzeń pretensją hipoteczną, długiem gruntowym lub rentowym stosują się przepisy § 2113.

3. Egzekucja i areszt, konkurs.

§ 2115. Rozporządzenie przedmiotem spadkowym, które nastąpiło w drodze egzekucji lub wykonania aresztu lub przez zarządcę konkursowego, jest w razie nastania dziedziczenia podstawionego o tyle bezskuteczne, o ileby ono udaremniło lub ukróciło prawo dziedzica podstawionego. Rozporządzenie jest nieograniczenie skuteczne, jeżeli dochodzono roszczenia wierzyciela spadkowego lub prawa istniejącego na przedmiocie spadkowym, które w razie nastania dziedziczenia podstawionego jest skuteczne wobec dziedzica podstawionego.

4. Papiery wartościowe.

a) Złożenie do depozytu.

§ 2116. Pierwszy dziedzic winien na żądanie dziedzica podstawionego złożyć należące do spadku papiery na okaziciela wraz z talonami do depozytu lub w Banku Rzeszy z tem posta-

nowieniem, że wydania można żądać tylko za zgodą dziedzica podstawionego. Nie można żądać złożenia do depozytu papierów na okaziciela, które po myśli § 92 należą do rzeczy znikomych, jako też kuponów procentowych, rentowych lub kwitów na udziały w zysku. Z papierami na okaziciela stoja narówni papiery na zlecenie, zaopatrzone w indos in blanco.

Papierami, złożonymi do depozytu może pierwszy dziedzic rozporządzać tylko za zgodą dziedzica podstawionego.

b) Przepisanie na nazwisko.

§ 2117. Pierwszy dziedzic może zamiast złożenia papierów na okaziciela do depozytu, spowodować ich przepisanie na swoje nazwisko z tem postanowieniem, że rozporządzenie niemi przez niego możliwem jest tylko za zgodą dziedzica podstawionego. Jeżeli te papiery wystawiła Rzesza lub Państwo związkowe, może pierwszy dziedzic spowodować ich zamianę na pretensje książkowe przeciw Rzeszy lub Państwu związkowemu z takim samem postanowieniem.

c) Zanotowanie przy pretensjach książkowych.

§ 2118. Jeżeli do spadku należą pretensje książkowe przeciw Rzeszy lub Państwu związkowemu, winien pierwszy dziedzic na żądanie dziedzica podstawionego spowodować zanotowanie w księdze długów uwagi, że rozporządzenie temi pretensjami przez niego możliwem jest tylko za zgodą dziedzica podstawionego.

5. Lokata pieniędzy.

§ 2119. Pieniądze, które wedle zasad prawidłowej gospodarki należy trwale ulokować, wolno pierwszemu dziedzicowi lokować tylko w myśl przepisów obowiązujących dla lokaty pieniędzy pupilarnych.

6. Obowiązek dziedzica podstawionego do zezwolenia.

§ 2120. Jeżeli do należytego zarządu, a w szczególności do uiszczenia zobowiązań spadkowych, potrzeba rozporządzenia, którego pierwszy dziedzic nie może przedsięwziąć ze skutkiem wobec dziedzica podstawionego, natenczas jest dziedzic podstawiony obowiązany do udzielenia pierwszemu dziedzicowi swego zezwolenia na to rozporządzenie. Na żądanie należy udzielić zezwolenia we formie publicznie uwierzytelnionej. Koszta uwierzytelnienia ponoszą pierwszy dziedzic.

7. Zabezpieczenie obu stron.

a) Inwentarz.

§ 2121. Na żądanie winien pierwszy dziedzic udzielić dziedzicowi podstawionemu spis przedmiotów należących do spadku. Spis należy zaopatrzyć w datę sporządzenia i w podpis pierwszego dziedzica; na żądanie winien pierwszy dziedzic spowodować publiczne uwierzytelnienie podpisu.

Dziedzic podstawiony może żądać, by go przybrano do sporządzenia spisu.

Pierwszy dziedzic jest uprawniony i na żądanie dziedzica podstawionego obowiązany do spowodowania sporządzenia spisu przez właściwą władzę lub przez właściwego urzędnika lub notariusza.

Koszta sporządzenia i uwierzytelnienia ponosi spadek.

b) Ustalenie stanu rzeczy spadkowych.

§ 2122. Pierwszy dziedzic może na swój koszt spowodować stwierdzenie przez znawców stanu rzeczy należących do spadku. To samo prawo przysługuje dziedzicowi podstawionemu.

c) Plan gospodarczy.

§ 2123. Jeżeli do spadku należy las, może zarówno pierwszy dziedzic, jak i dziedzic podstawiony domagać się, by za pomocą planu gospodarczego ustalono miarę użytkowania i sposób prowadzenia gospodarki. Jeżeli zajdzie znaczna zmiana okoliczności może każda strona żądać odpowiedniej zmiany planu gospodarczego. Koszta ponosi spadek.

To samo stosuje się, gdy do spadku należy kopalnia lub inny zakład, mający na celu wydobywanie części składowych ziemi.

8. Koszta i ciężary spadku.

a) Koszta utrzymania.

§ 2124. Pierwszy dziedzic ponosi wobec dziedzica podstawionego zwykle koszta utrzymania (Erhaltungskosten).

Inne nakłady, które pierwszy dziedzic może wedle okoliczności uważać za konieczne w celu utrzymania przedmiotów spadkowych, może pokryć ze spadku. Jeżeli pokryje je z własnego majątku, winien mu je podstawiony dziedzic zwrócić w razie nastania dziedziczenia podstawionego.

b) Nakłady.

§ 2125. Jeżeli pierwszy dziedzic robi na rzecz spadku nakłady, które nie podpadają pod przepis § 2124, natenczas jest dziedzic podstawiony w razie nastania dziedziczenia podstawionego obowiązany do zwrotu wedle przepisów o załatwianiu sprawy bez zlecenia.

Pierwszy dziedzic jest uprawniony do zabrania urządzenia, którem zaopatrzył rzecz należącą do spadku.

c) Ciężary.

§ 2126. Pierwszy dziedzic nie ma w stosunku do dziedzica podstawionego obowiązku ponoszenia nadzwyczajnych ciężarów, które należy uważać jako obciążające wartość rdzenną przedmiotów spadkowych. Do tych ciężarów stosują się przepisy § 2124 ust. 2.

9. Zabezpieczenie dziedzica podstawionego.

a) Obowiązek pierwszego dziedzica do udzielenia wyjaśnienia.

§ 2127. Dziedzic podstawiony jest uprawniony do żądania od pierwszego dziedzica wyjaśnienia o stanie spadku, jeżeli istnieje powód do przyjęcia, że pierwszy dziedzic swoim zarządem znacznie narusza prawa dziedzica podstawionego.

b) Złożenie zabezpieczenia.

§ 2128. Jeżeli zachowanie się pierwszego dziedzica lub jego niekorzystny stan majątkowy uzasadniają obawę znacznego naruszenia praw dziedzica podstawionego, może dziedzic podstawiony żądać złożenia zabezpieczenia.

Przepisy § 1052 odnoszące się do obowiązku użytkowcy do złożenia zabezpieczenia stosują się odpowiednio.

c) Utrata prawa zarządzania.

§ 2129. Jeżeli pierwszemu dziedzicowi odebrano zarząd w myśl przepisów § 1052, natenczas traci on prawo rozporządzania przedmiotami spadkowymi.

Przepisy na korzyść tych, którzy wywodzą swe prawa od osoby nieuprawnionej, mają odpowiednie zastosowanie. Odnosnie do pretensyj należących do spadku jest odebranie zarządu skuteczne wobec dłużnika dopiero wtedy, gdy tenże się dowie o wydanem zarządzeniu lub gdy mu doręczono zawiadomienie o zarządzeniu. To samo stosuje się do zniesienia odebrania zarządu,

10. Wydanie spadku dziedzicowi podstawionemu.

§ 2130. Pierwszy dziedzic winien po nastaniu dziedziczenia podstawionego wydać spadek dziedzicowi podstawionemu w takim stanie, w jakim powinien się znajdować w razie prawidłowego sprawowania zarządu aż do wydania. Do wydania gruntu rolnego stosuje się odpowiednio przepis § 592, do wydania posiadłości ziemskiej przepisy §§ 592, 593.

Pierwszy dziedzic złoży na żądanie rachunek.

Odpowiedzialność pierwszego dziedzica.

§ 2131. Pierwszy dziedzic odpowiada dziedzicowi podstawionemu, o ile chodzi o zarząd, tylko za tę staranność, jakiej zwykł dokładać we własnych sprawach.

§ 2132. Za zmiany i pogorszenia rzeczy należących do spadku, spowodowane prawidłowem używaniem, pierwszy dziedzic nie odpowiada.

§ 2133. Jeżeli pierwszy dziedzic pobiera owoce wbrew zasadom prawidłowej gospodarki albo pobiera owoce w nadmiarze dlatego, że stało się to koniecznym z powodu nadzwyczajnego zdarzenia, natenczas należy mu się wartość owoców tylko o tyle, o ile przez nieprawidłowe lub nadmierne pobieranie owoców przysługujące mu użytki zostają ukrócone i nie należy wartości owoców wedle zasad prawidłowej gospodarki zużyć na przywrócenie rzeczy do pierwotnego stanu.

§ 2134. Jeżeli pierwszy dziedzic użył przedmiotu należącego do spadku dla siebie, natenczas winien po nastaniu dziedziczenia podstawionego zwrócić dziedzicowi podstawionemu wartość. Dalej idąca odpowiedzialność za winę pozostaje nie naruszona.

11. Najem i dzierżawa.

§ 2135. Jeżeli pierwszy dziedzic wynajął lub wdzierżawił grunt należący do spadku, natenczas stosują się odpowiednio przepisy § 1056, gdy stosunek najmu lub dzierżawy w chwili nastania dziedziczenia podstawionego jeszcze trwa.

12. Uwolniony pierwszy dziedzic.

§ 2136. Spadkodawca może zwolnić pierwszego dziedzica od ograniczeń i zobowiązań, oznaczonych w § 2113 ust. 1 i §§ 2114, 2116 do 2119, 2123, 2127 do 2131, 2133, 2134.

Dziedziczenie podstawione odnośnie do „reszty“.

§ 2137. Jeżeli spadkodawca ustanowił dziedzica podstawionego dziedzicem tego, co w chwili nastania dziedziczenia podstawionego ze spadku jeszcze pozostanie, natenczas przyjmuje się, że zarządzono zwolnienie od wszystkich ograniczeń i zobowiązań oznaczonych w § 2136.

To samo należy w razie wątpliwości przyjąć, gdy spadkodawca postanowił, że pierwszemu dziedzicowi przysługuje prawo dowolnego rozporządzania spadkiem.

§ 2138. Ciążący na pierwszym dziedzicu obowiązek wydania ogranicza się w przypadkach § 2137 do przedmiotów spadkowych, które się jeszcze u niego znajdują. Za nakłady na przedmioty, których wskutek tego ograniczenia nie potrzebuje wydać, nie może żądać zwrotu.

Jeżeli pierwszy dziedzic wbrew przepisowi § 2113 ust. 2 rozporządził przedmiotem spadkowym lub jeżeli zmniejszył spadek w zamiarze wyrządzenia szkody dziedzicowi podstawionemu, natenczas jest wobec dziedzica podstawionego obowiązany do odszkodowania.

III. Nastanie dziedziczenia podstawionego.

1. Przypadnięcie spadku dziedzicowi podstawionemu.

§ 2139. Z zaistnieniem przypadku dziedziczenia podstawionego przestaje pierwszy dziedzic być dziedzicem, a spadek przypada dziedzicowi podstawionemu.

2. Stanowisko pierwszego dziedzica i osób trzecich po przypadnięciu.

§ 2140. Pierwszy dziedzic jest także po zaistnieniu przypadku dziedziczenia podstawionego uprawniony do rozporządzania przedmiotami spadkowymi w tym samym zakresie jak poprzednio aż do chwili, gdy się dowie o zaistnieniu lub o niem wiedzieć musi. Osoba trzecia nie może się powołać na to uprawnienie, jeżeli przy przedsięwzięciu czynności prawnej wie lub wiedzieć musi, że przypadek zaistniał.

3. Prawo matki dziedzica podstawionego do utrzymania.

§ 2141. Jeżeli przy zaistnieniu przypadku dziedziczenia podstawionego należy oczekiwać urodzenia się dziedzica podstawionego, natenczas stosują się do przysługującego matce prawa domagania się utrzymania odpowiednio przepisy § 1963.

4. Nieprzyjęcie spadku podstawionego.

§ 2142. Diedzic podstawiony może nie przyjąć spadku po otwarciu się spadku.

Jeżeli dziedzic podstawiony nie przyjmie spadku, natenczas zatrzymuje go pierwszy dziedzic, o ile spadkodawca nic innego nie postanowił.

5. Odzycie praw zgasłych wskutek połączenia.

§ 2143. W razie nastania dziedziczenia podstawionego, nie uchodzą za zgasłe stosunki prawne, które wskutek otwarcia się spadku zgasły przez połączenie się prawa i zobowiązania albo prawa i obciążenia.

6. Odpowiedzialność dziedzica podstawionego za zobowiązania spadkowe.

§ 2144. Przepisy o ograniczeniu odpowiedzialności dziedzica za zobowiązania spadkowe stosują się też do dziedzica podstawionego; w miejsce spadku wstępuje to, co dziedzic podstawiony uzyskuje ze spadku, z włączeniem roszczeń przysługujących mu przeciw pierwszemu dziedzicowi jako takiemu.

Inwentarz sporządzony przez pierwszego dziedzica wychodzi też na korzyść dziedzica podstawionego.

Diedzic podstawiony może się wobec pierwszego dziedzica powoływać na swą ograniczoną odpowiedzialność nawet wtedy, gdy wobec pozostałych wierzycieli spadkowych odpowiada nieograniczenie.

7. Dalsze trwanie odpowiedzialności pierwszego dziedzica.

§ 2145. Pierwszy dziedzic odpowiada po nastaniu dziedziczenia podstawionego za zobowiązania spadkowe jeszcze o tyle, o ile dziedzic podstawiony nie odpowiada. Odpowiedzialność trwa dalej także odnośnie do tych zobowiązań spadkowych, które w stosunku między pierwszym dziedzicem a dziedzicem podstawionym ciąży na pierwszym dziedzicu.

Pierwszy dziedzic może po nastaniu dziedziczenia podstawionego, o ile nie odpowiada nieograniczenie, odmówić uiszczenia zobowiązań spadkowych o tyle, o ile to, co mu się ze spadku należy nie wystarcza. Przepisy §§ 1990, 1991 stosują się odpowiednio.

8. Doniesienie Sądowi spadkowemu o nastaniu dziedziczenia podstawionego.

§ 2146. Pierwszy dziedzic jest wobec wierzycieli spadko-

wych obowiązany do bezzwłocznego doniesienia Sądowi spadkowemu o nastaniu dziedziczenia podstawionego. Doniesienie dziedzica podstawionego zastępuje doniesienie pierwszego dziedzica.

Sąd spadkowy dozwoli każdemu, kto uprawdopodobni, iż ma w tem prawny interes, na przeglądnięcie doniesienia.

TYTUŁ CZWARTY.

ZAPIS.

I. Ustanowienie zapisu.

1. Kogo można obciążyć zapisem.

§ 2147. Zapisem można obciążyć dziedzica lub zapisobiorcę. O ile spadkodawca nic innego nie postanowił, jest obciążonym dziedzic.

2. Przepisy interpretacyjne.

a) Kilku obciążonych.

§ 2148. Jeżeli obciążono tym samym zapisem kilku dziedziców lub kilku zapisobiorców, natenczas są w razie wątpliwości dziedzice obciążeni wedle stosunku części dziedzicznych, zapisobiorcy wedle stosunku wartości zapisów.

b) Wyłączenie przedmiotu spadkowego.

§ 2149. Jeżeli spadkodawca postanowił, że pewien przedmiot spadkowy niema przypaść ustanowionemu dziedzicowi, natenczas uważa się, że przedmiot ten zapisano dziedzicom ustawowym. Skarb Państwa nie należy do dziedziców ustawowych w rozumieniu tego przepisu.

c) Zapis naddziałowy.

§ 2150. Zapis przysporzony dziedzicowi (zapis naddziałowy) uważa się za zapis także o tyle, o ile obciążono nim samego dziedzica.

d) Niezupełne oznaczenie obdarowanego.

§ 2151. Spadkodawca może obdarzyć zapisem kilka osób w ten sposób, że obciążony lub osoba trzecia mają postanowić, która z kilku osób ma zapis otrzymać.

Obciążony rozstrzyga zapomocą oświadczenia wobec tego, kto ma zapis otrzymać; osoba trzecia rozstrzyga zapomocą oświadczenia wobec obciążonego.

Jeżeli obciążony lub osoba trzecia nie może powziąć postanowienia, natenczas są obdarzeni wierzycielami solidarnymi. To samo stosuje się, gdy Sąd spadkowy na wniosek jednego z interesowanych wyznaczył obciążonemu lub osobie trzeciej czasokres do złożenia oświadczenia i czasokres upłynął, o ile oświadczenie przedtem nie złożono. Obdarzony, który otrzymuje zapis, nie jest w razie wątpliwości obowiązany do podziału.

§ 2152. Jeżeli spadkodawca obdarzył zapisem kilka osób w ten sposób, że tylko jeden lub drugi ma zapis otrzymać, należy przyjąć, że obciążony ma rozstrzygnąć, kto z nich ma zapis otrzymać.

e) Podział zapisu między kilku.

§ 2153. Spadkodawca może obdarzyć zapisem kilka osób w ten sposób, że obciążony lub osoba trzecia ma postanowić, co każda ma z zapisanego przedmiotu otrzymać. Postanowienie następuje po myśli § 2151 ust. 2.

Jeżeli obciążony lub osoba trzecia nie mogą powziąć postanowienia, są obdarzeni uprawnieni po równej części. Przepis § 2151 ust. 3 zd. 2 stosuje się odpowiednio.

f) Zapis alternatywny.

§ 2154. Spadkodawca może ustanowić zapis w ten sposób, że obdarzony ma z kilku przedmiotów otrzymać jeden lub drugi. Jeżeli w takim wypadku powierzono wybór osobie trzeciej, następuje wybór zapomocą oświadczenia wobec obciążonego.

Jeżeli osoba trzecia nie może dokonać wyboru, przechodzi prawo wyboru na obciążonego. Przepis § 2151 ust. 3 zd. 2 stosuje się odpowiednio.

g) Zapis gatunkowy.

§ 2155. Jeżeli spadkodawca oznaczył zapisaną rzecz tylko wedle gatunku, należy świadczyć rzecz odpowiadającą stosunkom obdarzonego.

Jeżeli oznaczenie rzeczy powierzono obdarzonemu lub osobie trzeciej, natenczas stosują się przepisy obowiązujące wedle § 2154 dla wyboru przez osobę trzecią.

Jeżeli oznaczenie uskutecznione przez obdarzonego lub osobę trzecią oczywiście nie odpowiada stosunkom obdarzonego, natenczas winien obciążony uskutecznić świadczenie w ten sposób, jak gdyby spadkodawca nie wydał zarządzeń co do oznaczenia.

h) Oznaczenie przedmiotu świadczenia wedle uznania odpowiadającego słuszności.

§ 2156. Spadkodawca może przy ustanawianiu zapisu, którego cel oznaczył, pozostawić oznaczenie przedmiotu świadczenia uznaniu obciążonego lub osoby trzeciej, odpowiadającemu słuszności. Do takiego zapisu stosują się odpowiednio przepisy §§ 315 do 319.

i) Zapisanie tego samego przedmiotu kilku osobom.

α) Zasada.

§ 2157. Jeżeli ten sam przedmiot zapisano kilku osobom, natenczas stosują się odpowiednio przepisy §§ 2089 do 2093

β) Przyrost.

§ 2158. Jeżeli ten sam przedmiot zapisano kilku osobom, a jedna z nich przed lub po otwarciu się spadku odpada, natenczas przyrasta jej udział pozostałym obdarzonym wedle stosunku ich udziałów. To samo stosuje się także wtedy, gdy spadkodawca oznaczył udziały obdarzonych. Jeżeli kilku z obdarzonych powołano do tego samego udziału, następuje przyrost najpierw między nimi.

Spadkodawca może wykluczyć przyrost.

§ 2159. Udział, który wskutek przyrostu przypada zapisobiorcy, uważa się za oddzielny zapis o ile chodzi o zapisy i zlecenia, obciążające tego lub odpadającego zapisobiorcę.

3. Skuteczność zapisu.

a) Dożycie obdarzonego.

§ 2160. Zapis jest bezskuteczny, gdy obdarzony w czasie otwarcia się spadku już nie żyje.

b) Odpadnięcie obciążonego.

§ 2161. O ile nie należy przyjąć innej woli spadkodawcy, zatrzymuje zapis skuteczność, gdy obciążony nie stanie się dziedzicem lub zapisobiorcą. Obciążonym jest w tym wypadku ten, kto bezpośrednio korzysta z odpadnięcia pierwotnie obciążonego.

c) Czasowe ograniczenie skuteczności.

§ 2162. Zapis, ustanowiony pod warunkiem zawieszającym lub z oznaczeniem terminu początkowego, traci skuteczność z upływem trzydziestu lat po otwarciu się spadku, gdy warunek przedtem się nie spełnił lub termin przedtem nie zaistniał.

Jeżeli obdarzony w czasie otwarcia się spadku jeszcze nie jest spółdzony lub jeżeli jego osoba ma być oznaczoną przez zdarzenie które ma nastąpić dopiero po otwarciu się spadku, natenczas zapis staje się bezskutecznym z upływem trzydziestu lat po otwarciu się spadku, gdy obdarzony nie został przedtem spółdzony albo nie nastąpiło zdarzenie, wskutek którego jego osoba zostaje oznaczoną.

§ 2163. Zapis zatrzymuje w przypadkach § 2162 swą skuteczność też po upływie trzydziestu lat:

1. gdy zapis ustanowiono na wypadek, iż w osobie obciążonego lub obdarzonego zaistnieje pewne zdarzenie, a ten, w którego osobie ma zaistnieć zdarzenie, w czasie otwarcia się spadku żyje;

2. gdy dziedzic, dziedzic podstawiony lub zapisobiorca na wypadek urodzenia mu się brata lub siostry został obciążony zapisem na korzyść brata lub siostry.

Jeżeli obciążony lub obdarzony, w którego osobie ma zaistnieć zdarzenie, jest osobą prawniczą, natenczas pozostaje w mocy trzydziestoletni czasokres.

4. Zakres zapisu.

a) Przynależność, roszczenia o zwrot.

§ 2164. Zapis rzeczy obejmuje w razie wątpliwości też przynależność istniejącą w czasie otwarcia się spadku.

Jeżeli spadkodawca ma roszczenie o zwrot ubytku wartości z powodu uszkodzenia rzeczy, które nastąpiło po ustanowieniu zapisu, natenczas obejmuje zapis w razie wątpliwości i to roszczenie.

b) Obciążenie zapisanego przedmiotu.

§ 2165. Jeżeli zapisano przedmiot należący do spadku, natenczas nie może zapisobiorca w razie wątpliwości domagać się usunięcia praw, którymi przedmiot jest obciążony. Jeżeli spadkodawcy przysługuje roszczenie o usunięcie, natenczas obejmuje zapis w razie wątpliwości i to roszczenie.

Jeżeli na zapisanym gruncie ciąży hipoteka, dług gruntowy lub rentowy, który przysługuje samemu spadkodawcy, natenczas należy z okoliczności wnioskować, czy hipoteka, dług gruntowy lub rentowy mają również uchodzić za zapisane.

c) Obciążenie zapisanego gruntu hipoteką.

§ 2166. Jeżeli zapisany grunt, należący do spadku, obciążony jest hipoteką z powodu długu spadkodawcy lub z powodu długu, do uiszczenia którego spadkodawca jest wobec dłużnika obowiązany, natenczas jest zapisobiorca w razie wątpliwości wobec dziedzica obowiązany do zaspokojenia wierzyciela we właściwym czasie o tyle, o ile wartość gruntu pokrywa dług; wartość oblicza się wedle czasu, w którym własność przechodzi na zapisobiorcę; przy obliczaniu jej potrąca się obciążenia, które mają lepszy stopień pierwszeństwa niż hipoteka.

Jeżeli wobec spadkodawcy jest osoba trzecia obowiązana do uiszczenia długu, natenczas istnieje w razie wątpliwości zobowiązanie zapisobiorcy tylko o tyle, o ile dziedzic nie może uzyskać uiszczenia od osoby trzeciej.

Do hipoteki rodzaju oznaczonej w § 1190 przepisy te się nie stosują.

d) Obciążenie zapisanego gruntu hipoteką łączną.

§ 2167. Jeżeli obok gruntu zapisanego są inne grunta należące do spadku obciążone hipoteką, natenczas ogranicza się w razie wątpliwości oznaczone w § 2166 zobowiązanie zapisobiorcy do tej części długu, która odpowiada stosunkowi wartości zapisanego gruntu do wartości wszystkich gruntów. Wartość oblicza się wedle § 2166 ust. 1 zd. 2.

e) Obciążenie zapisanego gruntu łącznym długiem gruntowym lub rentowym.

§ 2168. Jeżeli na kilku gruntach należących do spadku istnieje łączny dług gruntowy lub łączny dług rentowy i jeden z tych gruntów zapisano, natenczas jest zapisobiorca w razie wątpliwości obowiązany wobec dziedzica do zaspokojenia wierzyciela w wysokości tej części długu gruntowego lub rentowego, która odpowiada stosunkowi wartości gruntu zapisanego do wartości wszystkich gruntów. Wartość oblicza się wedle § 2166 ust. 1 zd. 2.

Jeżeli obok gruntu zapisanego obciążony jest łącznym długiem gruntowym lub łącznym długiem rentowym grunt niona-

leżący do spadku, a spadkodawca był w czasie otwarcia się spadku obowiązany wobec właściciela drugiego gruntu lub prawozlewcy właściciela do zaspokojenia wierzyciela, natenczas stosują się odpowiednio przepisy § 2166 ust. 1 i § 2167.

f) Zapis przedmiotu, nienależącego do spadku.

§ 2169. Zapis oznaczonego przedmiotu jest bezskuteczny, o ile przedmiot ten w czasie otwarcia się spadku nie należy do spadku, chyba, że przedmiot ten ma być przysporzony obdarzonemu także w wypadku, gdy do spadku nie należy.

Jeżeli spadkodawca jest tylko posiadaczem zapisanej rzeczy, należy w razie wątpliwości przyjąć, że zapisano posiadanie, chyba, że ono nie przynosi obdarzonemu żadnej prawnej korzyści.

Jeżeli spadkodawcy przysługuje roszczenie o świadczenie zapisanego przedmiotu albo roszczenie o zwrot wartości, gdy przedmiot po ustanowieniu zapisu zniszczał lub został spadkodawcy odebrany, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że zapisano to roszczenie.

W myśl ustępu 1 nie należy do spadku przedmiot, gdy spadkodawca jest obowiązany do jego pozbycia.

g) Obowiązek wystarania się o przedmiot zapisany.

§ 2170. Jeżeli zapis przedmiotu, który w czasie otwarcia się spadku do spadku nie należy, jest skuteczny po myśli § 2169 ust. 1, natenczas winien obciążony wystarać się o ten przedmiot dla obciążonego.

Jeżeli obciążony nie jest w stanie wystarać się, winien uiścić wartość. Jeżeli obciążony może się wystarać o przedmiot jedynie zapomocą niestosunkowych nakładów, natenczas może się uwolnić przez uiszczenie wartości.

h) Świadczenie niemożliwe lub zakazane.

§ 2171. Bezskutecznym jest zapis, którego przedmiotem jest świadczenie niemożliwe w czasie otwarcia się spadku lub sprzeciwiające się ustawowemu zakazowi, istniejącemu w tym czasie. Przepisy § 308 stosują się odpowiednio.

§ 2172. Świadczenie rzeczy zapisanej uważa się także wtedy za niemożliwe, gdy rzecz połączono, zmieszano lub pomieszano z inną rzeczą w ten sposób, iż na podstawie §§ 946 do 948 własność drugiej rzeczy rozciąga się i na tę rzecz albo zaistniała współwłasność, lub gdy ją w ten sposób przerobiono lub prze-

kształcono, iż po myśli § 950 ten, kto sporządził nową rzecz, stał się jej właścicielem.

Jeżeli połączenie, zmieszanie lub pomieszczenie skutecznił kto inny aniżeli spadkodawca i spadkodawca wskutek tego nabył współwłasność, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, iż zapisano współwłasność; jeżeli spadkodawcy przysługuje prawo zabrania rzeczy połączonej, należy w razie wątpliwości przyjąć, iż zapisano to prawo. W razie przerobienia lub przekształcenia przez kogo innego aniżeli przez spadkodawcę, pozostaje w mocy przepis § 2169 ust. 3.

i) Zapis pretensji.

§ 2173. Jeżeli spadkodawca zapisał przysługującą mu pretensję, należy, gdy świadczenie uskuteczniło przed otwarciem się spadku i uiszczony przedmiot znajduje się jeszcze w spadku, w razie wątpliwości przyjąć, że obdarzonemu ma być ten przedmiot przysporzony. Jeżeli przedmiotem pretensji była zapłata sumy pieniężnej, należy w razie wątpliwości przyjąć, że zapisano odpowiadającą tej pretensji sumę pieniężną, nawet wtedy, gdy taka suma pieniężna w spadku się nie znajduje.

II. Skutki zapisu.

1. Pretensja przeciw obciążonemu.

§ 2174. Wskutek zapisu nabywa obdarzony prawo do żądania od obciążonego świadczenia zapisanego przedmiotu.

2. Wykluczenie skutków połączenia.

§ 2175. Jeżeli spadkodawca zapisał pretensję, przysługującą mu przeciw dziedzicowi lub prawo, obciążające rzecz lub prawo dziedzica, natenczas przyjmuje się, że stosunki prawne, które po otwarciu się spadku zgasły wskutek połączenia się prawa ze zobowiązaniem lub prawa z obciążeniem, odnośnie do zapisu nie wygasły.

3. Przypadnięcie zapisu.

a) Zasada.

§ 2176. Pretensja zapisobiorcy powstaje z otwarciem się spadku (przypadnięcie zapisu), co nie wyklucza jego prawa do nieprzyjęcia zapisu.

b) Zapis warunkowy lub terminowy.

§ 2177. Jeżeli ustanowiono zapis pod warunkiem zawieszającym lub z oznaczeniem terminu początkowego, i warunek

spełnia się lub oznaczony termin nastaje dopiero po otwarciu się spadku, natenczas zapis przypada ze spełnieniem się warunku lub z nastaniem terminu.

c) Osoby niespłodzone.

§ 2178. Jeżeli obdarzony nie jest jeszcze spłodzony w czasie otwarcia się spadku albo jeżeli jego osoba zostaje oznaczoną przez zdarzenie zaistniałe dopiero po otwarciu się spadku, natenczas zapis przypada w pierwszym wypadku z urodzeniem, w ostatnim ze zaistnieniem zdarzenia.

d) Czas między otwarciem się spadku a przypadnięciem zapisu.

§ 2179. Do czasu między otwarciem się spadku a przypadnięciem zapisu stosują się w wypadkach §§ 2177, 2178 przepisy obowiązujące w przypadku, gdy ktoś dłużnym jest świadczenie pod warunkiem zawieszającym.

4. Przyjęcie i nieprzyjęcie zapisu.

§ 2180. Zapisobiorca nie może nieprzyjąć zapisu, który już przyjął.

Przyjęcie lub nieprzyjęcie zapisu następuje zapomocą oświadczenia wobec obciążonego. Oświadczenie można złożyć dopiero po otwarciu się spadku; ono jest bezskuteczne, jeżeli złożono je pod warunkiem lub z oznaczeniem czasu.

Przepisy § 1950, § 1952 ust. 1, 3 i § 1953 ust. 1, 2 odnoszące się do przyjęcia i nieprzyjęcia spadku stosują się odpowiednio.

5. Czas dopełnienia.

§ 2181. Jeżeli czas dopełnienia pozostawiono swobodnemu uznaniu obciążonego, natenczas staje się świadczenie w razie wątpliwości płatne ze śmiercią obciążonego.

6. Obowiązek rękojmi obciążonego.

§ 2182. Jeżeli zapisano rzecz oznaczoną tylko wedle gatunku, ma obciążony te same zobowiązania co sprzedający w myśl przepisów § 433 ust. 1, §§ 434 do 437, § 440 ust. 2 do 4 i §§ 441 do 444.

To samo stosuje się w razie wątpliwości, gdy zapisano oznaczony przedmiot nienależący do spadku, co nie wyklucza jednak ograniczenia odpowiedzialności, wynikającego z § 2170.

Jeżeli przedmiotem zapisu jest grunt, natenczas obciążony w razie wątpliwości nie odpowiada za wolność gruntu od słu-

żebrności gruntowych, ograniczonych służebności osobistych i ciężarów rzeczowych.

§ 2183. Jeżeli zapisano rzecz oznaczoną tylko wedle gatunku, natenczas może zapisobiorca, gdy świadczona rzecz jest wadliwa, żądać, by zamiast rzeczy wadliwej dostarczono mu rzecz wolną od wad. Jeżeli obciążony podstępnie zamilczał brak, może zapisobiorca zamiast dostarczenia rzeczy wolnej od wad żądać odszkodowania z powodu niedopełnienia. Do tych roszczeń stosują się odpowiednio przepisy, odnoszące się do rękojmi z powodu wad rzeczy sprzedanej.

7. Wydanie owoców etc.

§ 2184. Jeżeli zapisano oznaczony przedmiot należący do spadku, winien obciążony wydać zapisobiorcy także owoce pobrane od chwili przypadnięcia zapisu jako też to co zresztą uzyskał na podstawie zapisanego prawa. Obciążony nie ma obowiązku zwrotu za użytki, które nie należą do owoców.

8. Zwrot nakładów, poczynionych przez obciążonego.

§ 2185. Jeżeli zapisano oznaczoną rzecz należącą do spadku, może obciążony za nakłady poczynione po otwarciu się spadku tudzież za nakłady, które po otwarciu się spadku poniósł w celu pokrycia ciężarów rzeczy, żądać zwrotu wedle przepisów obowiązujących dla stosunku między posiadaczem a właścicielem.

9. Podzapis.

§ 2186. Jeżeli zapisobiorcę obciążono zapisem lub zleceniem, natenczas jest on obowiązany do dopełnienia dopiero wtedy, gdy jest uprawniony do domagania się dopełnienia zapisu, jemu przysporzonego.

10. Prawo zmniejszenia.

§ 2187. Zapisobiorca, obciążony zapisem lub zleceniem, może nawet po przyjęciu zapisu mu przysporzonego odmówić dopełnienia o tyle, o ile to, co z zapisu otrzymuje, nie wystarcza do dopełnienia.

Jeżeli w myśl § 2161 w miejsce obciążonego zapisobiorcy wstępuje drugi, natenczas jego odpowiedzialność nie sięga dalej, aniżeli by zapisobiorca odpowiadał.

Przepisy § 1992, obowiązujące dla odpowiedzialności dziedzica, stosują się odpowiednio.

§ 2188. Jeżeli należące się zapisobiorcy świadczenie zostanie zmniejszone wskutek ograniczenia odpowiedzialności dziedzica, z powodu roszczenia o zachówek lub po myśli § 2187, natenczas może zapisobiorca, o ile nie należy przyjąć innej woli spadkodawcy, zmniejszyć stosunkowo nałożone nań obciążenia.

Pierwszeństwo jednego zapisu lub zlecenie przed innymi.

§ 2189. Spadkodawca może na wypadek, że nałożone na dziedzica lub zapisobiorcę zapisy i zlecenia zostaną zmniejszone wskutek ograniczenia odpowiedzialności dziedzica, z powodu roszczenia o zachówek lub po myśli §§ 2187, 2188, rozporządzeniem na wypadek śmierci zarządzić, że pewien zapis lub zlecenie ma mieć pierwszeństwo przed resztą obciążeń.

III. Zapis substytucyjny (Substitutio vulgaris).

§ 2190. Jeżeli spadkodawca na wypadek, że najpierw obdarzony nie nabędzie zapisu, przysporzył przedmiot zapisu drugiemu, natenczas stosują się odpowiednio przepisy §§ 2097 do 2099 obowiązujące dla ustanowienia dziedzica-zastępcy.

Podstawienie powiernicze przy zapisie.

§ 2191. Jeżeli spadkodawca przysporzył zapisany przedmiot osobie trzeciej od oznaczonej chwili lub zdarzenia, które ma zaistnieć po otwarciu się spadku, natenczas przyjmuje się, że pierwszy zapisobiorca jest obciążony zapisem.

Do zapisu tego stosują się odpowiednio przepisy § 2102, § 2106 ust. 1, § 2107 i § 2110 ust. 1 obowiązujące dla ustanowienia dziedzica podstawionego.

TYTUŁ PIĄTY.

Z L E C E N I E.

Zasada.

§ 2192. Do zlecenia stosują się odpowiednio przepisy §§ 2065, 2147, 2148, 2154 do 2156, 2161, 2171, 2181, obowiązujące dla przysporzeń uskuteczionych rozporządzeniem ostatniej woli.

Oznaczenie uprawnionego.

§ 2193. Spadkodawca może przy zarządzaniu zlecenia, którego cel ustanowił, powierzyć obciążonemu lub osobie trzeciej

oznaczenie osoby, na rzecz której ma być świadczenie uskutecznione.

Jeżeli oznaczenie przysługuje obciążonemu, natenczas może mu powód, gdy obciążonego prawomocnie zasądono na wykonanie zlecenia, wyznaczyć odpowiedni czasokres do wykonania; po upływie czasokresu jest powód uprawniony do oznaczenia, gdy wykonanie wczas nie nastąpiło.

Jeżeli oznaczenie przysługuje osobie trzeciej, natenczas następuje ono zapomocą oświadczenia wobec obciążonego. Jeżeli osoba trzecia nie może przedsięwziąć oznaczenia, natenczas przechodzi prawo oznaczenia na obciążonego. Przepis § 2151 ust. 3 zd. 2 stosuje się odpowiednio; do osób interesowanych w rozumieniu tego przepisu, należą obciążony i ci, którzy są uprawnieni do żądania wykonania zlecenia.

Kto może żądać wykonania zlecenia.

§ 2194. Wykonania zlecenia mogą żądać dziedzic, współdziedzic i ten, komuby odpadnięcie najpierw zleceniem obciążonego bezpośrednio korzyść przyniosło. Jeżeli wykonanie leży w interesie publicznym, może wykonania żądać też właściwa władza.

Skutki bezskuteczności zlecenia.

§ 2195. Bezskuteczność zlecenia powoduje bezskuteczność przysporzenia obciążonego zleceniem tylko wtedy, gdy należy przyjąć, że spadkodawca nie byłby uczynił przysporzenia bez zlecenia.

Niemożliwość wykonania.

§ 2196. Jeżeli wykonanie zlecenia staje się niemożliwym wskutek okoliczności, za którą obciążony odpowiada, natenczas może ten, komuby odpadnięcie najpierw obciążonego bezpośrednio przyniosło korzyść, o tyle żądać wydania przysporzenia wedle przepisów o wydaniu niesłusznego wzbogacenia, o ileby musiano użyć przysporzenia na wykonanie zlecenia.

To samo stosuje się, gdy obciążonego prawomocnie zasądono na wykonanie zlecenia, którego osoba trzecia nie może wykonać, i użyto przeciw niemu bezskutecznie dopuszczalnych środków przymusowych.

WYKONAWCA TESTAMENTU.

1. Zamianowanie.

a) Przez spadkodawcę.

§ 2197. Spadkodawca może testamentem zamianować jednego lub kilku wykonawców testamentu.

Spadkodawca może zamianować innego wykonawcę testamentu na wypadek odpadnięcia zamianowanego wykonawcy testamentu przed lub po przyjęciu urzędu.

b) Przez osobę trzecią.

§ 2198. Spadkodawca może osobie trzeciej powierzyć oznaczenie osoby wykonawcy testamentu. Oznaczenie następuje zapomocą oświadczenia wobec Sądu spadkowego; oświadczenie należy złożyć we formie publicznie uwierzytelnionej.

Prawo osoby trzeciej do oznaczenia gaśnie z upływem czasokresu, wyznaczonego jej przez Sąd spadkowy na wniosek jednego z interesowanych.

c) Przez wykonawcę testamentu.

§ 2199. Spadkodawca może upoważnić wykonawcę testamentu do zamianowania jednego lub kilku współwykonawców testamentu.

Spadkodawca może upoważnić wykonawcę testamentu do zamianowania następcy.

Zamianowanie następuje po myśli § 2198 ust. 1 zd. 2.

d) Przez Sąd spadkowy.

§ 2200. Jeżeli spadkodawca w testamencie prosił Sąd spadkowy o zamianowanie wykonawcy testamentu, może Sąd spadkowy zamianować wykonawcę testamentu.

Sąd spadkowy powinien przed zamianowaniem przesłuchać interesowanych, jeżeli to może nastąpić bez znacznej zwłoki i bez niestosunkowych kosztów.

2. Zdolność do piastowania urzędu wykonawcy testamentu.

§ 2201. Zamianowanie wykonawcy testamentu jest bezskuteczne, jeżeli tenże w czasie, w którym ma objąć urząd, jest niezdolnym do działań prawnych lub ograniczonym w zdolności do działań prawnych lub po myśli § 1910 otrzymał kuratora w celu załatwienia jego spraw majątkowych.

3. Przyjęcie względnie nieprzyjęcie urzędu wykonawcy testamentu.

§ 2202. Urząd wykonawcy testamentu rozpoczyna się z chwilą, w której zamianowany urząd przyjmuje.

Przyjęcie jako też nieprzyjęcie urzędu następuje zapomocą oświadczenia wobec Sądu spadkowego. Oświadczenie można złożyć dopiero po otwarciu się spadku; ono jest bezskuteczne, jeżeli je złożono pod warunkiem lub z oznaczeniem czasu.

Na wniosek jednego z interesowanych może Sąd spadkowy wyznaczyć zamianowanemu czasokres do oświadczenia się co do przyjęcia. Z upływem czasokresu przyjmuje się, że urzędu nie przyjęto, jeżeli nie oświadczone przedtem przyjęcia.

4. Zadania wykonawcy testamentu.

a) Wykonanie rozporządzenia ostatniej woli.

§ 2203. Wykonawca testamentu ma wykonać rozporządzenie ostatniej woli spadkodawcy.

b) Rozdział spadku.

§ 2204. Jeżeli istnieje kilku dziedziców, winien wykonawca testamentu skutecznie rozdział spadku między nich stosownie do przepisów §§ 2042 do 2056.

Wykonawca testamentu winien przed wykonaniem przesłuchać dziedziców na treść planu rozdziału.

c) Zarząd spadku.

§ 2205. Wykonawca testamentu zarządza spadkiem. W szczególności jest on uprawniony do objęcia spadku w posiadanie i do rozporządzania przedmiotami spadkowymi. Do bezpłatnych rozporządzeń jest tylko uprawnionym, o ile one odpowiadają moralnemu obowiązкови lub względom przyzwoitości.

d) Zaciąganie zobowiązań.

§ 2206. Wykonawca testamentu jest uprawniony do zobowiązania się imieniem spadku, o ile prawidłowy zarząd tego wymaga. Wykonawca testamentu może imieniem spadku zobowiązać się do rozporządzenia przedmiotem spadkowym także wtedy, gdy jest uprawniony do rozporządzenia.

Dziedzic jest obowiązany do udzielenia swego zezwolenia na zaciągnięcie takich zobowiązań, co nie wyklucza jednak jego prawa dochodzenia ograniczenia jego odpowiedzialności za zobowiązania spadkowe.

Roszczenie uprawnienia wykonawcy testamentu do zobowiązania się.

§ 2207. Spadkodawca może zarządzić, że wykonawca testamentu może się imieniem spadku zobowiązywać bez ograniczeń. Wykonawca testamentu jest też w takim wypadku uprawniony do przyrzekania darowizny jedynie w miarę § 2205 zd. 3.

Ograniczenie wykonawcy testamentu co do zobowiązania się.

§ 2208. Wykonawca testamentu nie ma praw oznaczonych w §§ 2203 do 2206, o ile należy przyjąć, że one mu wedle woli spadkodawcy nie mają przysługiwać. Jeżeli zarządowi wykonawcy testamentu podlegają tylko poszczególne przedmioty spadkowe, natenczas przysługują mu uprawnienia oznaczone w § 2205 zd. 2 tylko odnośnie do tych przedmiotów.

Jeżeli wykonawca testamentu nie ma sam wykonać rozporządzeń spadkodawcy, natenczas może on żądać wykonania od dziedzica, o ile nie należy przyjąć innej woli spadkodawcy.

Powierzenie wykonawcy testamentu jedynie zarządu.

§ 2209. Spadkodawca może powierzyć wykonawcy testamentu zarząd spadku, nie przydzielając mu innych zadań prócz zarządu; spadkodawca może też zarządzić, że wykonawca testamentu po załatwieniu powierzonych mu innych zadań, ma dalej sprawować zarząd. W razie wątpliwości należy przyjąć, że takiemu wykonawcy testamentu udzielono upoważnienia oznaczonego w § 2207.

§ 2210. Zarządzenie wydane po myśli § 2209 staje się bezskutecznem, gdy od otwarcia się spadku upłynęło trzydzieści lat. Spadkodawca może jednak zarządzić, że zarząd ma trwać dalej aż do śmierci dziedzica lub wykonawcy testamentu albo do zaistnienia innego zdarzenia w osobie jednego lub drugiego. Przepis § 2163 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

5. Skutki zamianowania wykonawcy testamentu w stosunku do dziedzica.

§ 2211. Dziedzic nie może rozporządzać przedmiotem spadkowym, podlegającym zarządowi wykonawcy testamentu.

Przepisy na korzyść tych, którzy wywodzą swe prawa od nieuprawnionego, stosują się odpowiednio.

Zastępstwo procesowe.

§ 2212. Prawa podlegającego zarządowi wykonawcy testamentu, może sądownie dochodzić tylko wykonawca testamentu.

§ 2213. Roszczenia, skierowanego przeciw spadkowi, można dochodzić sądownie zarówno przeciw dziedzicowi jak przeciw wykonawcy testamentu. Jeżeli wykonawcy testamentu nie przysługuje zarząd spadku, natenczas można roszczenia tego dochodzić tylko przeciw dziedzicowi. Roszczenia o zachówek można, nawet gdy wykonawcy testamentu zarząd spadku przysługuje, dochodzić tylko przeciw dziedzicowi.

Przepis § 1958 nie stosuje się do wykonawcy testamentu.

Wierzyciel spadkowy, który dochodzi swego roszczenia przeciw dziedzicowi, może również dochodzić swego roszczenia przeciw wykonawcy testamentu w ten sposób, iż się domaga, by ten ostatni zgodził się na wykonanie egzekucji na podlegających jego zarządowi przedmiotach spadkowych.

Stanowisko wierzycieli dziedzica.

§ 2214. Wierzyciele dziedzica, nie należący do wierzycieli spadkowych, nie mogą dochodzić swych praw na przedmiotach spadkowych, podlegających zarządowi wykonawcy testamentu.

6. Obowiązki wykonawcy testamentu.

a) Spis stanu spadku.

§ 2215. Wykonawca testamentu winien bezzwłocznie po przyjęciu urzędu udzielić dziedzicowi spis podlegających jego zarządowi przedmiotów spadkowych, tudzież wiadomych zobowiązań spadkowych i służyć mu wszelką inną pomocą potrzebną do sporządzenia inwentarza.

Spis winien zawierać datę sporządzenia i podpis wykonawcy testamentu; wykonawca testamentu winien na żądanie spowodować publiczne uwierzytelnienie swego podpisu.

Dziedzic może się domagać, by go przybrano do sporządzania spisu.

Wykonawca testamentu jest uprawniony a na żądanie dziedzica obowiązany do spowodowania sporządzenia spisu przez właściwą władzę lub właściwego urzędnika lub notariusza.

Koszta sporządzenia i uwierzytelnienia ponosi spadek.

b) Zarząd spadku.

§ 2216. Wykonawca testamentu jest obowiązany do prawidłowego zarządu spadku.

Wykonawca testamentu winien się stosować do zarządzeń, wydanych przez spadkodawcę odnośnie do zarządu w rozporządzeniu ostatniej woli. Sąd spadkowy może jednak na wniosek wykonawcy testamentu lub innego interesowanego te zarządzenia pozbawić mocy, jeżeliby stosowanie się do nich w znacznej mierze zagrażało spadkowi. Sąd powinien przed rozstrzygnięciem, o ile to jest możebnem, przesłuchać interesowanych.

c) Wydanie przedmiotów spadkowych.

§ 2217. Wykonawca testamentu winien przedmioty spadkowe, których oczywiście nie potrzebuje do dopełnienia swych obowiązków, oddać dziedzicowi na żądanie do dowolnego rozporządzania. Z oddaniem gaśnie jego prawo do zarządzania tymi przedmiotami.

Wykonawca testamentu nie może odmówić oddania tych przedmiotów z powodu zobowiązań spadkowych, nie polegających na zapisie lub zleceniu, jako też z powodu warunkowych lub terminowych zapisów lub zleceń, gdy dziedzic złoży zabezpieczenie za uiszczenie zobowiązań lub wykonanie zapisów lub zleceń.

7. Stosunek między wykonawcą testamentu a dziedzicem.

§ 2218. Do stosunku prawnego między wykonawcą testamentu a dziedzicem stosują się odpowiednio przepisy §§ 664, 666 do 668, 670, § 673 zd. 2 i § 674, obowiązujące dla zlecenia.

Gdy zarząd trwa dłużej, może dziedzic domagać się rocznego składania rachunków.

Odpowiedzialność wykonawcy testamentu.

§ 2219. Jeżeli wykonawca testamentu narusza ciężące na nim obowiązki, natenczas odpowiada, gdy dopuści się winy, za szkodę stąd powstałą dziedzicowi i, o ile ma być wykonanym zapis, też zapisobiorcy.

Jeżeli kilku wykonawców testamentu dopuściło się winy, natenczas odpowiadają oni jako dłużnicy solidarni.

8. Niedopuszczalność pewnych uwolnień.

§ 2220. Spadkodawca nie może zwolnić wykonawcy testamentu od zobowiązań, ciężących na nim po myśli §§ 2215, 2216, 2218, 2219.

9. Wynagrodzenie.

§ 2221. Spadkodawca może żądać wynagrodzenia za sprawowanie swego urzędu, o ile spadkodawca nic innego nie postanowił.

10. Wykonawca testamentu dla dziedzica podstawionego.

§ 2222. Spadkodawca może zamianować wykonawcę testamentu też w tym celu, by tenże aż do nastania zarządzanego dziedziczenia podstawionego wykonywał prawa dziedzica podstawionego i wypełniał jego obowiązki.

11. Wykonawca testamentu w celu wykonania obciążeń.

§ 2223. Spadkodawca może zamianować wykonawcę testamentu też w tym celu, by tenże starał się o wykonanie obciążeń, nałożonych na zapisobiorcę.

12. Stosunek prawny w razie istnienia kilku wykonawców testamentu.

§ 2224. Kilku wykonawców testamentu sprawuje urząd wspólnie; w razie różnicy zdań rozstrzyga Sąd spadkowy. Jeżeli jeden z nich odpada, sprawują pozostali urząd sami. Spadkodawca może wydać odmienne zarządzenia.

Każdy wykonawca testamentu może bez zgody drugich wykonawców testamentu wydać te zarządzenia, które są konieczne w celu utrzymania przedmiotu spadkowego podlegającego wspólnemu zarządowi.

13. Ukończenie urzędu wykonawczego testamentu.

a) Śmierć — niezdolność.

§ 2225. Urząd wykonawcy testamentu gaśnie z jego śmiercią lub ze zaistnieniem wypadku, w którymby zamianowanie było bezskuteczne po myśli § 2201.

b) Wypowiedzenie.

§ 2226. Wykonawca testamentu może każdego czasu urząd wypowiedzieć. Wypowiedzenie następuje zapomocą oświadczenia wobec Sądu spadkowego. Przepisy § 671 ust. 2, 3 stosują się odpowiednio.

c) Zwolnienie przez Sąd spadkowy.

§ 2227. Sąd spadkowy może na wniosek jednego z interesowanych zwolnić wykonawcę testamentu, gdy istnieje ważny powód; takim powodem jest w szczególności grube naruszenie obowiązków lub niezdolność do prawidłowego załatwiania czynności.

Wykonawcę testamentu powinno się przesłuchać przed zwolnieniem gdy to jest możebnem.

§ 2228. Sąd spadkowy zezwoli każdemu, kto uprawdopodobni, że ma w tem prawny interes, na przeglądnięcie oświadczeń złożonych po myśli § 2198 ust. 1 zd. 2, § 2199 ust. 3, § 2202 ust. 2, § 2226 zd. 2.

TYTUŁ SIODMY.

SPORZĄDZENIE I ZNIESIENIE TESTAMENTU.

A) Sporządzenie.

Zdolność do testowania.

§ 2229. Osoba, ograniczona w zdolności do działań prawnych, nie potrzebuje do sporządzenia testamentu zgody swego ustawowego zastępcy.

Małoletni może sporządzić testament dopiero po ukończeniu szesnastego roku życia.

Osoba ubezwłasnowolniona z powodu słabości umysłu, marnotrawstwa lub pijaństwa, nie może sporządzić testamentu. Niezdolność rozpoczyna się już z uczynieniem wniosku, na podstawie którego następuje ubezwłasnowolnienie.

§ 2230. Jeżeli ubezwłasnowolniony sporządził testament, zanim uchwała orzekająca ubezwłasnowolnienie stała się niezaczeplalną, natenczas ubezwłasnowolnienie nie wywiera wpływu na ważność testamentu, gdy ubezwłasnowolniony umrze jeszcze przed zaistnieniem niezaczeplalności.

To samo stosuje się, gdy ubezwłasnowolniony po uczynieniu wniosku o zniesienie ubezwłasnowolnienia sporządza testament a ubezwłasnowolnienie zostanie w myśl wniosku zniesione.

I. Zwyczajna forma testamentu.

§ 2231. Testament można sporządzić w zwyczajnej formie:

1. przed sędzią lub przed notariuszem;

2. zapomocą oświadczenia, które spadkodawca wraz z podaniem miejscowości i dnia własnoręcznie napisał i podpisał.

1. Testament przed sędzią lub notariuszem.

§ 2232. Do sporządzenia testamentu przed sędzią lub przed notariuszem stosują się przepisy §§ 2233 do 2246.

Osoby współdziałające.

§ 2233. Do sporządzenia testamentu musi sędzia przybrać sekretarza sądowego lub dwóch świadków, notariusz drugiego notariusza lub dwóch świadków.

Wykluczenie od współdziałania.

§ 2234. Jako sędzia, notariusz, sekretarz sądowy lub świadek nie może współdziałać przy sporządzeniu testamentu:

1. małżonek spadkodawcy, także wtedy gdy małżeństwo już nie istnieje;

2. kto jest ze spadkodawcą spokrewniony lub spowinowacony w prostej linii lub w drugim stopniu linii bocznej.

§ 2235. Jako sędzia, notariusz, sekretarz sądowy lub świadek nie może współdziałać przy sporządzaniu testamentu ten, kogo w testamencie obdarzono lub kto do obdarzonego pozostaje w stosunku rodzaju oznaczonego w § 2234.

Współdziałanie osoby tym sposobem wykluczonej powoduje jedynie nieważność przysporzenia na rzecz obdarzonego.

§ 2236. Jako sekretarz sądowy lub drugi notariusz lub świadek nie może współdziałać przy sporządzaniu testamentu ten, kto pozostaje do sędziego lub spisującego akt notariusza w stosunku rodzaju oznaczonego w § 2234.

§ 2237. Jako świadek nie powinien współdziałać przy sporządzaniu testamentu:

1. małoletni;

2. kto został pozbawiony praw czci obywatelskiej w czasie, za który mu prawa czci obywatelskiej odebrano;

3. kto wedle przepisów ustaw karnych nie może być przesłuchany jako świadek pod przysięgą;

4. kto jako sługa lub pomocnik pozostaje w służbie sędziego lub spisującego akt notariusza.

Sposób sporządzenia testamentu.

§ 2238. Testament sporządza się w ten sposób, że spadkodawca oświadcza sędziemu lub notariuszowi ustnie swoją

ostatnią wolę lub oddaje pismo z ustnem oświadczeniem, że pismo zawiera jego ostatnią wolę. Pismo może być oddane otwarte lub zamknięte. Pismo może być napisane przez spadkodawcę lub przez inną osobę.

Małoletni lub nie umiejący przeczytać tego co napisano, może sporządzić testament jedynie zapomocą ustnego oświadczenia.

§ 2239. Osoby, współdziałające przy sporządzaniu testamentu, muszą być obecne podczas całej rozprawy.

Protokół.

§ 2240. O sporządzeniu testamentu musi się spisać protokół w języku niemieckim.

Treść protokołu.

§ 2241. Protokół musi zawierać:

1. Miejsce i dzień rozprawy;
2. Oznaczenie spadkodawcy i osób, współdziałających przy rozprawie;
3. Oświadczenia spadkodawcy potrzebne w myśl § 2238 i w razie oddania pisma stwierdzenie oddania.

Dalsze formalności.

§ 2242. Protokół musi być odczytany, przez spadkodawcę zatwierdzony i przezeń własnoręcznie podpisany. W protokóle musi być stwierdzonem, że to nastąpiło. Na żądanie powinno się protokół przedłożyć też spadkodawcy do przejrzania.

Jeżeli spadkodawca oświadczy, że nie umie pisać, natenczas stwierdzenie tego oświadczenia zastępuje jego podpis.

Osoby współdziałające muszą protokół podpisać.

Niemi i doznający przeszkody w mówieniu.

§ 2243. Kto wedle przekonania sędziego lub notariusza jest niemy lub z innego powodu doznaje przeszkody w mówieniu, może testament sporządzić tylko zapomocą oddania pisma. On musi oświadczenie, że pismo zawiera jego ostatnią wolę, przy rozprawie własnoręcznie napisać w protokóle lub na osobnym papierze, który musi być dołączonym do protokołu jako załącznik.

W protokóle musi być stwierdzonem, że oświadczenie własnoręcznie napisano tudzież, że sędzia lub notariusz nabrał przekonania, że spadkodawca doznaje przeszkody w mówieniu. Spadkodawca nie potrzebuje protokołu osobno zatwierdzać.

Nieznajomość języka niemieckiego.

§ 2244. Jeżeli spadkodawca oświadcza, że nie włada językiem niemieckim, natenczas musi się przy sporządzaniu testamentu przybrać zaprzysiężonego tłumacza. Do tłumacza stosują się odpowiednio przepisy odnoszące się w myśl §§ 2234 do 2237 do świadka.

Protokół musi być przetłumaczony na język, w którym spadkodawca składa oświadczenie. Tłumaczenie musi sporządzić tłumacz albo je uwierzytelnić i odczytać; tłumaczenie musi być dołączone jako załącznik do protokołu.

Protokół musi zawierać oświadczenie spadkodawcy, że nie włada językiem niemieckim, tudzież nazwisko tłumacza i stwierdzenie, że tłumacz tłumaczenie sporządził lub uwierzytelnił i je odczytał. Tłumacz musi protokół podpisać.

§ 2245. Jeżeli wszystkie osoby współdziałające zaręczą, że władają językiem, w którym spadkodawca składa oświadczenie, nie potrzeba przybierać tłumacza.

Jeżeli nie przybrano tłumacza, natenczas musi być protokół spisany w obcym języku i zawierać oświadczenie spadkodawcy, że nie włada językiem niemieckim, tudzież zaręczenie osób współdziałających, że władają obcym językiem. Tłumaczenie niemieckie powinno się dołączyć jako załącznik.

Opieczętowanie i przechowanie.

§ 2246. Sędzia lub notariusz powinien protokół spisany o sporządzeniu testamentu wraz z załącznikami, w szczególności w razie sporządzenia testamentu zapomocą oddania pisma wraz z temże pismem, opieczętować w obecności reszty osób współdziałających i spadkodawcy pieczęcią urzędową, zaopatrzyć napisem, określającym bliżej testament, podpisać ten napis i złożyć w osobne przechowanie urzędowe.

Spadkodawcy powinno się dać poświadczenie, iż testament przyjęto w urzędowe przechowanie.

2. Własnoręczny testament prywatny.

§ 2247. Małoletni lub nie umiejący czytać tego co napisano, nie może sporządzić testamentu w myśl § 2231 l. 2.

§ 2248. Testament sporządzony w myśl § 2231 l. 2, należy na żądanie spadkodawcy wziąć w urzędowe przechowanie. Przepis § 2246 ust. 2 ma zastosowanie.

II. Nadzwyczajne formy testamentu.

1. Testament wiejski.

§ 2249. Jeżeli należy się obawiać, że spadkodawca umrze pierwszej, zanim będzie możliwem sporządzenie testamentu przed sędzią lub notariuszem, natenczas może spadkodawca sporządzić testament przed naczelnikiem gminy, w której przebywa, lub, jeżeli przebywa w obrębie związku lub obszaru dworskiego zrównanego wedle ustawy krajowej z gminą, przed naczelnikiem tego związku lub obszaru dworskiego. Naczelnik musi przybrać dwóch świadków. Przepisy §§ 2234 do 2246 mają zastosowanie; naczelnik wstępuje w miejsce sędziego lub notariusza.

W protokóle musi być stwierdzonem, iż istnieje obawa, że sporządzenie testamentu przed sędzią lub notariuszem nie będzie już możliwem. Okoliczność, że obawa nie była uzasadnioną, nie wywiera wpływu na ważność testamentu.

2. Testament w miejscowościach odciętych.

§ 2250. Kto przebywa w miejscowości, która wskutek wybuchu choroby lub innych nadzwyczajnych okoliczności jest w ten sposób odcięta, że sporządzenie testamentu przed sędzią lub notariuszem jest niemożliwe lub znacznie utrudnione, może sporządzić testament we formie oznaczonej w § 2249 ust. 1, lub zapomocą ustnego oświadczenia przed trzema świadkami.

Jeżeli wybrano ustne oświadczenie przed trzema świadkami, natenczas musi być o sporządzeniu testamentu spisany protokół. Do świadków stosują się przepisy §§ 2234, 2235 i § 2237 l. 1 do 3, do protokołu przepisy §§ 2240 do 2242, 2245. Nie można sporządzić testamentu w tej formie z przybraniem tłumacza.

3. Testament morski.

§ 2251. Osoba, znajdującą się podczas podróży morskiej na pokładzie statku niemieckiego, nie należącego do cesarskiej marynarki, może, gdy statek znajduje się poza portem krajowym, sporządzić testament zapomocą ustnego oświadczenia przed trzema świadkami w myśl § 2250.

Czasowe ograniczenie ważności testamentów, sporządzonych we formie nadzwyczajnej.

§ 2252. Testament sporządzony w myśl § 2249, § 2250 lub § 2251, uważa się za niesporządzony, jeżeli od sporządzenia upłynęły trzy miesiące i spadkodawca jeszcze żyje.

Początek i bieg czasokresu są wstrzymane, jak długo spadkodawca nie jest w stanie sporządzić testamentu przed sędzią lub notariuszem.

Jeżeli spadkodawca w przypadku § 2251 rozpoczyna przed upływem czasokresu nową podróż morską, natenczas przerywa się czasokres w ten sposób, że po ukończeniu nowej podróży pełny czasokres zaczyna biec na nowo.

Jeżeli spadkodawcę po upływie czasokresu uznano za zmarłego, natenczas zatrzymuje testament swoją moc, gdy czasokres w czasie, w którym spadkodawca wedle istniejących wiadomości jeszcze żył, jeszcze nie upłynął.

B) Zniesienie testamentu.

1. Odwołanie.

a) Zasada.

§ 2253. Spadkodawca może testament jako też pojedyncze rozporządzenie zawarte w testamencie każdego czasu odwołać.

Spadkodawca, ubezwłasnowolniony z powodu słabości umysłu, marnotrawstwa lub pijaństwa, może odwołać testament sporządzony przed ubezwłasnowolnieniem.

b) Forma.

§ 2254. Odwołanie następuje zapomocą testamentu.

§ 2255. Testament można także przez to odwołać, iż spadkodawca w zamiarze zniesienia, zniszczy dokument zawierający testament lub poczyni na nim zmiany, któremi zwykle wyraża się wolę zniesienia pisemnego oświadczenia woli.

Jeżeli spadkodawca zniszczył dokument lub zmienił go w sposób wyszczególniony, natenczas istnieje domniemanie, że zamierzał znieść testament.

§ 2256. Testament sporządzony przed sędzią lub notariuszem lub w myśl § 2249 uważa się za odwołany, jeżeli wzięty w urzędowe przechowanie dokument zostanie spadkodawcy zwrócony.

Spadkodawca może każdego czasu żądać zwrotu. Dokument wolno zwrócić jedynie do rąk własnych spadkodawcy.

Przepisy ustępu 2 stosują się też do testamentu przechowanego w myśl § 2248; zwrot niema wpływu na skuteczność testamentu.

Odwołanie odwołania.

§ 2257. Jeżeli odwołano uskutecznione testamentem odwołanie rozporządzenia ostatniej woli, natenczas jest rozporządzenie skutecznem, jakgdyby odwołanie nie było nastąpiło.

2. Późniejszy testament.

§ 2258. Późniejszy testament znosi wcześniejszy testament o tyle, o ile późniejszy jest sprzecznym z wcześniejszym.

W razie odwołania późniejszego testamentu, jest wcześniejszy testament taksamo skuteczny, jak gdyby nie został zniesiony.

Co się dzieje z testamentem po śmierci spadkodawcy.

Oddanie testamentu do sądu.

§ 2259. Kto posiada testament, którego nie wzięto w urzędowe przechowanie, jest obowiązany do oddania go Sądowi spadkowemu bezzwłocznie po uzyskaniu wiadomości o śmierci spadkodawcy.

Jeżeli testament znajduje się u innej władzy, a nie w sądzie, lub znajduje się w urzędowym przechowaniu notariusza, należy go oddać po śmierci spadkodawcy Sądowi spadkowemu. Sąd spadkowy winien spowodować oddanie, gdy się dowie o testamentie.

Otwarcie testamentu.

§ 2260. Po uzyskaniu wiadomości o śmierci spadkodawcy wyznaczy Sąd spadkowy termin do otwarcia testamentu znajdującego się w jego przechowaniu. Do tego terminu powinno się zawiadamiać o ile to jest możliwe ustawowych dziedziców spadkodawcy i innych interesowanych.

Na terminie należy testament otworzyć, ogłosić go interesowanym i im na żądanie przedłożyć. W razie przedłożenia wolno zaniechać ogłoszenia.

O otwarciu należy spisać protokół. Jeżeli testament był zamknięty, należy w protokole stwierdzić, czy zamknięcie było nieuszkodzone.

§ 2261. Jeżeli inny Sąd niż Sąd spadkowy ma testament w urzędowym przechowaniu, natenczas otwarcie testamentu należy do tego drugiego Sądu. Testament należy wraz z uwierzytelnionym odpisem protokołu spisanego o otwarciu testamentu przesyłać Sądowi spadkowemu; uwierzytelniony odpis testamentu należy zatrzymać.

Zawiadomienie nieobecnych interesowanych o treści testamentu.

§ 2262. Sąd spadkowy zawiadomi interesowanych, którzy nie byli obecni przy otwarciu testamentu, o treści testamentu która ich dotyczy.

Zakaz otwierania testamentu.

§ 2263. Nieważnem jest zarządzenie spadkodawcy, zakazujące otwarcie testamentu zaraz po jego śmierci.

Przeglądnięcie testamentu.

§ 2264. Kto uprawdopodobni, że ma w tem prawny interes, jest uprawniony do przeglądnięcia otwartego testamentu jako też do żądania odpisu testamentu lub poszczególnych części; odpis należy na żądanie uwierzytelnić.

TYTUŁ OSMY.

TESTAMENT WSPÓLNY.

Ograniczenie.

§ 2265. Testament wspólny mogą sporządzić tylko małżonkowie.

Forma.

§ 2266. Testament wspólny można sporządzić wedle § 2249 nawet wtedy, gdy wymogi § 2249 istnieją tylko po stronie jednego z małżonków.

§ 2267. Do sporządzenia wspólnego testamentu wedle § 2231 l. 2 wystarcza, jeżeli jeden z małżonków sporządza testament we formie tam przepisanej, a drugi małżonek dodaje oświadczenie, że ten testament ma też uchodzić za jego testament. Oświadczenie musi być własnoręcznie napisane z podaniem miejscowości i dnia i podpisane.

Bezskuteczność w razie nieważności lub rozwiązania małżeństwa.

§ 2268. Wspólny testament jest w przypadkach § 2077 w całej swej treści bezskuteczny.

Jeżeli małżeństwo zostanie rozwiązane przed śmiercią jednego z małżonków lub istnieją wymogi § 2077 ust. 1 zd. 2, natenczas rozporządzenia zatrzymują skuteczność o tyle, o ile należy przyjąć, że także i w tym wypadku takby rozporządzono.

Rozporządzenie na korzyść osoby trzeciej.

§ 2269. Jeżeli małżonkowie we wspólnym testamencie, w którym ustanawiają siebie nawzajem dziedzicami, postanowili, że po śmierci pozostałego przy życiu małżonka obustronny spadek ma przyspaść osobie trzeciej, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że osobę trzecią ustanowiono dziedzicem całego spadku małżonka później zmarłego.

Jeżeli małżonkowie w takim testamencie ustanowili zapis, który ma być dopełnionym po śmierci małżonka pozostałego przy życiu, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że zapis ma przyspaść obdarzonemu dopiero ze śmiercią małżonka pozostałego przy życiu.

Rozporządzenia wzajemnie zawisłe.

§ 2270. Jeżeli małżonkowie we wspólnym testamencie wydali rozporządzenia, o których należy przyjąć, że jeden małżonek nie byłby wydał rozporządzenia bez rozporządzenia drugiego, natenczas nieważność lub odwołanie jednego rozporządzenia powoduje bezskuteczność drugiego.

W razie wątpliwości należy przyjąć taki wzajemny stosunek rozporządzeń, gdy małżonkowie wzajemnie się obdarzają lub jeżeli jeden małżonek coś przysparza drugiemu i na wypadek przeżycia obdarzonego wydano rozporządzenie na korzyść osoby, która jest spokrewnioną z drugim małżonkiem lub jest mu bliską z innego powodu.

Przepis ustępu pierwszego nie stosuje się do innych rozporządzeń aniżeli ustanowień dziedzica, zapisów lub zleceń.

Odwołanie rozporządzenia zawisłego od drugiego.

§ 2271. Odwołanie rozporządzenia, które pozostaje do rozporządzenia drugiego małżonka w stosunku oznaczonym w § 2270, następuje za życia małżonków wedle przepisów § 2296 stosujących się do odstąpienia od umowy dziedziczenia. Nowem rozporządzeniem na wypadek śmierci nie może małżonek za życia drugiego jednostronnie znieść swego rozporządzenia.

Prawo do odwołania gaśnie ze śmiercią drugiego małżonka; pozostały przy życiu może jednak znieść swoje rozporządzenie, gdy nie przyjmuje tego co mu przysporzono. Nawet po przyjęciu tego co mu przysporzono jest pozostały przy życiu uprawniony do zniesienia wedle § 2294 i § 2336,

Jeżeli obdarzono uprawnionego do zachowku potomka małżonków lub jednego z małżonków, stosuje się odpowiednio przepis § 2289 ust. 2.

Odebranie wspólnego testamentu.

§ 2272. Do odebrania wspólnego testamentu wedle § 2256 są tylko obaj małżonkowie uprawnieni.

Otwarcie wspólnego testamentu.

§ 2273. Przy otwarciu wspólnego testamentu nie należy ogłaszać ani w inny sposób podawać do wiadomości interesowanych rozporządzeń pozostałego przy życiu małżonka, o ile one dadzą się oddzielić. Z rozporządzeń zmarłego małżonka należy sporządzić uwierzytelniony odpis. Testament należy ponownie opieczętować i napowrót osobno urzędownie przechować.

ROZDZIAŁ CZWARTY.

UMOWA DZIEDZICZENIA.

I. Sporządzenie.

Wykluczenie zastępstwa.

§ 2274. Umowę dziedziczenia może spadkodawca zawrzeć tylko osobiście.

Zdolność do zawarcia.

§ 2275. Umowę dziedziczenia może jako spadkodawca zawierać tylko ten, kto jest nieograniczenie zdolnym do działań prawnych.

Małżonek może jako spadkodawca zawrzeć umowę dziedziczenia ze swym małżonkiem, także wtedy gdy jest ograniczony w zdolności do działań prawnych. W tym wypadku potrzebuje on zgody swego ustawowego zastępcy; jeżeli ustawowym zastępcą jest opiekun, natenczas potrzeba też zatwierdzenia Sądu opiekuńczego.

Przepisy ustępu drugiego stosują się też do narzeczonych.

Forma.

§ 2276. Umowa dziedziczenia może być zawartą tylko przed sędzią lub przed notariuszem w równoczesnej obecności obu stron, Przepisy §§ 2233 do 2245 mają zastosowanie; co się

wedle tych przepisów stosuje do spadkodawcy, stosuje się do obu kontrahentów.

Do umowy dziedziczenia między małżonkami lub między narzeczonymi, którą w tym samym dokumencie połączono z umową małżeńską, wystarczy zachowanie formy przepisanej dla umowy małżeńskiej.

Opieczętowanie.

§ 2277. Dokument sporządzony o umowie dziedziczenia powinno się wedle § 2246 opieczętować, zaopatrzyć napisem i osobno urzędownie przechować, o ile strony nie żądają nic przeciwnego. Przyjmuje się, że zażądano coś przeciwnego, gdy w tym samym dokumencie połączono umowę dziedziczenia z inną umową.

O przyjęciu umowy dziedziczenia w osobne urzędowe przechowanie powinno się każdemu z kontrahentów udzielić poświadczenie, iż umowę dziedziczenia przyjęto w przechowanie.

Treść umowy dziedziczenia.

§ 2278. W umowie dziedziczenia może każdy kontrahent wydać umowne rozporządzenia na wypadek śmierci.

Nie można umownie wydać innych rozporządzeń aniżeli ustanowień dziedzica, zapisów i zleceń.

Zastosowanie przepisów o testamentach.

§ 2279. Do umownych przysporzeń i zleceń stosują się odpowiednio przepisy obowiązujące dla przysporzeń i zleceń zawartych w rozporządzeniu ostatniej woli.

Przepisy § 2077 stosują się do umowy dziedziczenia między małżonkami lub narzeczonymi także o tyle, o ile obdarzono osobę trzecią.

§ 2280. Jeżeli małżonkowie w umowie dziedziczenia, którą ustanowili sobie wzajemnie dziedzicami, postanowili, że po śmierci pozostałego przy życiu małżonka obustronny spadek ma przypaść osobie trzeciej, lub ustanowili zapis, którego należy dopełnić po śmierci pozostałego przy życiu małżonka, natenczas stosują się odpowiednio przepisy § 2269.

Zaczeplenie umowy dziedziczenia.

1. Przez spadkodawcę.

§ 2281. Umowę dziedziczenia może także spadkodawca zaczeplić na podstawie §§ 2078, 2079; by można zaczeplić umowę

dziedziczenia na podstawie § 2079 musi uprawniony do zachowku istnieć w czasie zacepienia.

Jeżeli po śmierci drugiego kontrahenta ma być zacepienie przez spadkodawcę rozporządzenie wydane na korzyść osoby trzeciej, natenczas należy zacepienie oświadczyć wobec Sądu spadkowego. Sąd spadkowy powinien o tem oświadczeniu zawiadomić osobę trzecią.

§ 2282. Zacepienie nie może nastąpić przez zastępcę spadkodawcy. Spadkodawca ograniczony w zdolności do działań prawnych nie potrzebuje do zacepienia zgody swego ustawowego zastępcy.

Za spadkodawcę niezdolnego do działań prawnych może zacepić umowę dziedziczenia jego ustawy zastępca z zawiadzeniem Sądu opiekuńczego.

Oświadczenie zacepienia wymaga sądowego lub notarialnego udokumentowania.

Czasokres zacepienia.

§ 2283. Spadkodawca może umowę dziedziczenia zacepić jedynie w przeciągu jednego roku.

Czasokres rozpoczyna się w razie zacepialności z powodu groźby z chwilą, w której ustaje przymusowe położenie, w pozostałych wypadkach z chwilą, w której spadkodawca dowiadyduje się o powodzie zacepienia. Do biegu czasokresu stosują się odpowiednio przepisy §§ 203, 206 obowiązujące dla przedawnienia.

Jeżeli w wypadku § 2282 ust. 2 ustawy zastępca nie zacepił w czas umowy dziedziczenia, może spadkodawca sam po odpadnięciu niezdolności do działań prawnych zacepić umowę dziedziczenia w ten sam sposób, jak gdyby był nie miał ustawowego zastępcy.

Potwierdzenie zacepialnej umowy dziedziczenia.

§ 2284. Zacepialną umowę dziedziczenia potwierdzić może tylko spadkodawca osobiście. Jeżeli spadkodawca jest ograniczony w zdolności do działań prawnych, jest potwierdzenie wykluczone.

2. Zacepienie umowy dziedziczenia przez inne osoby.

§ 2285. Osoby wyszczególnione w § 2280 nie mogą umowy dziedziczenia zacepić na podstawie §§ 2078, 2079, jeżeli prawo zacepienia spadkodawcy w czasie otwarcia się spadku zgasło.

Skutki zawarcia umowy dziedziczenia.

§ 2286. Umowa dziedziczenia nie ogranicza prawa spadkodawcy do rozporządzania swym majątkiem czynnością prawną między żyjącymi.

Darowizny spadkodawcy in fraudem dziedzica umownego.

§ 2287. Jeżeli spadkodawca uczynił darowiznę w zamiarze ukrócenia dziedzica umownego, natenczas może dziedzic umowny po przypadnięciu mu spadku żądać od obdarzonego wydania mu podarunku wedle przepisów o wydaniu mu niesłusznego wzbogacenia.

Roszczenie przedawnia się w trzech latach od przypadnięcia spadku.

Ochrona umownego zapisobiorcy.

§ 2288. Jeżeli spadkodawca zniszczył, usunął lub uszkodził przedmiot umownie ustanowionego zapisu w zamiarze ukrócenia obdarzonego, natenczas wstępuje w miejsce przedmiotu jego wartość o tyle, o ile dziedzic wskutek tego nie jest w stanie świadczenia skutecznić.

Jeżeli spadkodawca pozbył lub obciążył przedmiot w zamiarze ukrócenia obdarzonego, winien dziedzic wystarać się o ten przedmiot dla obdarzonego lub usunąć obciążenie; do zobowiązania tego stosują się odpowiednio przepisy § 2170 ust. 2. Jeżeli pozbycie lub obciążenie nastąpiło w drodze darowizny, przysługuje obdarzonemu, o ile od dziedzica nie może uzyskać zwrotu, roszczenie oznaczone w § 2287 przeciw obdarowanemu.

Stosunek umowy dziedzicznej do wcześniejszych i późniejszych rozporządzeń ostatniej woli.

§ 2289. Umowa dziedziczenia znosi wcześniejsze rozporządzenie ostatniej woli spadkodawcy, o ileby ono ukróciło prawo umownie obdarzonego. W takim samym zakresie jest bezskutecznym późniejsze rozporządzenie na wypadek śmierci, co nie wyklucza jednak zastosowania przepisu § 2297.

Jeżeli obdarzony jest potomkiem spadkodawcy uprawnionym do zachowku, natenczas może spadkodawca późniejszym rozporządzeniem ostatniej woli wydać zarządzenia dopuszczalne po myśli § 2338.

II. Zniesienie umowy dziedziczenia.

1. Przez umowę.

§ 2290. Umowa dziedziczenia jako też poszczególne umowne rozporządzenie może być zniesione zapomocą umowy przez osoby, które zawarły umowę dziedziczenia. Po śmierci jednej z tych osób nie może już zniesienie nastąpić.

Spadkodawca może umowę zawrzeć jedynie osobiście. Jeżeli jest ograniczony w zdolności do działań prawnych, nie potrzebuje zgody swego ustawowego zastępcy.

Jeżeli druga strona pozostaje pod opieką, potrzeba zatwierdzenia Sądu opiekuńczego. To samo stosuje się, gdy pozostaje pod władzą rodzicielską, chyba, że umowę zawierają małżonkowie lub narzeczeni.

Umowa musi być sporządzoną we formie przepisanej w § 2276 dla umowy dziedziczenia.

2. Przez testament.

§ 2291. Umowne rozporządzenie, którem ustanowiono zapis lub zlecenie, może spadkodawca znieść testamentem. Do skuteczności zniesienia potrzeba zgody drugiego kontrahenta; przepisy § 2290 ust. 3 mają zastosowanie.

Oświadczenie zgody wymaga sądowego lub notarialnego udokumentowania; zgoda jest nieodwołalną.

3. Przez wspólny testament.

§ 2292. Umowę dziedziczenia zawartą między małżonkami można znieść też wspólnym testamentem małżonków; przepisy § 2290 ust. 3 mają zastosowanie.

4. Przez odstąpienie.

a) Zastrzeżone.

§ 2293. Spadkodawca może odstąpić od umowy dziedziczenia, jeżeli w umowie zastrzegł sobie odstąpienie.

b) Z powodu przewinień obdarzonego.

§ 2294. Spadkodawca może odstąpić od umownego rozporządzenia, jeżeli obdarzony dopuścił się przewinienia, które spadkodawcę uprawnia do odebrania mu zachowku lub, gdy obdarzony nie należy do osób uprawnionych do zachowku, gdyby przewinienie to uprawniało go do odebrania, jeżeliby obdarzony był potomkiem spadkodawcy.

c) Z powodu odpadnięcia wzajemnego świadczenia.

2295. Spadkodawca może odstąpić od umownego rozporządzenia, gdy rozporządzenie wydano ze względu na polegające na czynności prawnej zobowiązanie obdarzonego do uiszczenia spadkodawcy aż do jego śmierci powracających świadczeń, w szczególności do dawania utrzymania, zobowiązanie to zostaje przed śmiercią spadkodawcy zniesione.

Oświadczenie odstąpienia.

§ 2296. Odstąpienia nie można oświadczyć przez zastępcę. Spadkodawca ograniczony w zdolności do działań prawnych nie potrzebuje zgody swego ustawowego zastępcy.

Odstąpienie następuje zapomocą oświadczenia wobec drugiego kontrahenta. Oświadczenie wymaga sądowego lub notarialnego udokumentowania.

§ 2297. O ile spadkodawca jest uprawniony do odstąpienia, może on po śmierci drugiego kontrahenta znieść testamentem umowne rozporządzenie. W wypadkach § 2294 stosują się odpowiednio przepisy § 2336 ust. 2 do 4.

Wzajemna zawisłość umownych rozporządzeń.

§ 2298. Jeżeli w umowie dziedziczenia obie strony wydały umowne rozporządzenia, natenczas nieważność jednego z tych rozporządzeń powoduje bezskuteczność całej umowy.

Jeżeli w takiej umowie zastrzeżono prawo odstąpienia, natenczas odstąpienie jednego kontrahenta powoduje zniesienie całej umowy. Prawo do odstąpienia gaśnie ze śmiercią drugiego kontrahenta. Pozostały przy życiu może jednak swoje rozporządzenie znieść testamentem, gdy nie przyjmie tego co mu umową przysporzono.

Przepisy ust. 1 i ust. 2 zd. 1, 2 nie mają zastosowania, jeżeli należy przyjąć inną wolę kontrahentów.

Jednostronne rozporządzenia w umowie dziedzica.

§ 2299. Każdy kontrahent może w umowie dziedziczenia wydać jednostronnie każde rozporządzenie, które może być wydane zapomocą testamentu.

Do rozporządzenia tego rodzaju stosuje się to samo, jak gdyby je wydano zapomocą testamentu. Rozporządzenie można też znieść w umowie, którą zostaje zniesione rozporządzenie umowne.

Jeżeli umowę dziedziczenia zniesiono przez wykonanie prawa odstąpienia albo umową, natenczas traci rozporządzenie swą moc, o ile nie należy przyjąć innej woli spadkodawcy.

Otwarcie umowy dziedziczenia.

§ 2300. Przepisy §§ 2259 do 2263, 2273 obowiązujące dla otwarcia testamentu stosują się odpowiednio do umowy dziedziczenia, przepisy § 2273 ust. 2, 3 jednak tylko wtedy, gdy umowa dziedziczenia znajduje się w osobnem urzędowem przechowaniu.

III. Darowizna na wypadek śmierci.

§ 2301. Do przyrzeczenia darowizny, udzielonego pod warunkiem, że obdarzony przeżyje darującego, stosują się przepisy o rozporządzeniach na wypadek śmierci. To samo stosuje się do udzielonego sposobem darmym pod tym warunkiem przyrzeczenia długu lub uznania długu rodzaju oznaczonego w §§ 780, 781.

Jeżeli darujący wykona darowiznę przez świadczenie przysporzonego przedmiotu, stosują się przepisy o darowiźnie między żyjącymi.

Umowa o sporządzenie etc. rozporządzenia na wypadek śmierci.

§ 2302. Umowa, którą się zobowiązuje do sporządzenia lub niesporządzenia, zniesienia lub niezniesienia rozporządzenia na wypadek śmierci, jest nieważna.

ROZDZIAŁ PIĄTY.

ZACHOWEK.

I. Uprawnienie.

1. Kto jest uprawniony do zachowku. Wysokość zachowku.

§ 2303. Jeżeli potomka rozporządzeniem na wypadek śmierci wykluczono od dziedziczenia, natenczas może on od dziedzica domagać się zachowku. Zachówek wynosi połowę wartości ustawowej części dziedzicznej.

Takie samo prawo przysługuje rodzicom i małżonkowi spadkodawcy, gdy ich rozporządzeniem na wypadek śmierci wykluczono od dziedziczenia.

§ 2304. W razie wątpliwości nie należy uważać przysporzenia zachowku za ustanowienie dziedzicem.

Uzupełnienie zachowku.

§ 2305. Jeżeli uprawnionemu do zachowku pozostawiono część dziedziczną, która jest mniejszą aniżeli połowa ustawowej części dziedzicznej, natenczas może uprawniony do zachowku domagać się od współdziedziców jako zachowku wartości części brakującej do uzupełnienia połowy.

Ograniczenie lub obciążenie dziedzica, uprawnionego do zachowku.

§ 2306. Jeżeli powołanego jako dziedzica uprawnionego do zachowku ograniczono przez ustanowienie dziedzica podstawionego, zamianowanie wykonawcy testamentu lub zarządzenie podziału albo obciążono zapisem lub zleceniem, natenczas przyjmuje się że ograniczenia lub obciążenia nie zarządzono, gdy pozostawiona mu część dziedziczna nie przekracza połowy ustawowej części dziedzicznej. Jeżeli pozostawiona część dziedziczna jest większą, może uprawniony do zachowku domagać się zachowku, gdy nie przyjmie części dziedzicznej; czasokres do nieprzyjęcia rozpoczyna się dopiero wtedy, gdy uprawniony do zachowku dowie się o ograniczeniu lub obciążeniu.

Ustanowienie uprawnionego do zachowku dziedzicem podstawionym uważa się za ograniczenie ustanowienia dziedzicem.

Obdarzenie uprawnionego do zachowku zapisem.

§ 2307. Jeżeli uprawnionego do zachowku obdarzono zapisem, natenczas może on domagać się zachowku, gdy nie przyjmie zapisu. Jeżeli przyjmie, nie przysługuje mu prawo do zachowku o tyle, ile wynosi wartość zapisu; przy obliczaniu wartości nie uwzględnia się ograniczeń i obciążeń rodzaju oznaczonego w § 2306.

Dziedzic obciążony zapisem może wezwać uprawnionego do zachowku przy wyznaczeniu odpowiedniego czasokresu do oświadczenia się co do przyjęcia zapisu. Z upływem czasokresu uważa się, iż zapisu nie przyjęto, jeżeli przedtem nie oświadczone że zapis został przyjęty.

Zaczeplenie nieprzyjęcia w wypadkach §§ 2306 i 2307.

§ 2308. Jeżeli uprawniony do zachowku, którego jako dziedzica lub zapisobiorcę ograniczono lub obciążono w sposób wyszczególniony w § 2306, nie przyjął spadku lub zapisu, naten-

czas może on zacząć nieprzyjęcie, gdy ograniczenie lub obciążenie odpadło w czasie nieprzyjęcia i on o odpadnięciu nie wiedział.

Do zaczęcia nieprzyjęcia zapisu stosują się odpowiednio przepisy obowiązujące dla zaczęcia nieprzyjęcia spadku. Zaczęcie następuje zapomocą oświadczenia wobec obciążonego.

Zachówek dalszych potomków i rodziców.

§ 2309. Dalsi potomkowie i rodzice spadkodawcy nie są o tyle uprawnieni do zachowku, o ile potomek, któryby ich wykluczył w razie ustawowego porządku dziedziczenia, może domagać się zachowku lub przyjmuje to co mu pozostawiono.

2. Obliczenie zachowku.

a) Ustalenie części dziedzicznej.

§ 2310. Przy ustaleniu części dziedzicznej miarodajnej dla obliczenia zachowku, liczy się także tych, których rozporządzeniem ostatniej woli wykluczono od dziedziczenia lub którzy spadku nie przyjęli albo których uznano niegodnymi dziedziczenia. Nie liczy się wykluczonego od ustawowego dziedziczenia wskutek zrzeczenia się spadku.

b) Ustalenie spadku.

§ 2311. Przy obliczaniu zachowku bierze się za podstawę stan i wartość spadku w czasie otwarcia się spadku. Przy obliczaniu zachowku rodziców nie oblicza się naddziału należącego się pozostałemu przy życiu małżonkowi.

O ile tego potrzeba, należy wartość wypośrodkować przez oszacowanie. Wartość podana przez spadkodawcę nie jest miarodajna.

Wartość posiadłości ziemskiej.

§ 2312. Jeżeli spadkodawca zarządził lub należy po myśli § 2049 przyjąć, że jeden z kilku dziedziców ma mieć prawo przejęcia posiadłości ziemskiej należącej do spadku wedle wartości dochodowej, natenczas miarodajną jest wartość dochodowa także dla obliczenia zachowku, gdy z prawa przejęcia skorzystano. Jeżeli spadkodawca ustanowił inną cenę przejęcia, natenczas jest ta ostatnia miarodajna, gdy osiąga wartość dochodową i nie przekracza wartości szacunkowej.

Jeżeli spadkodawca pozostawia tylko jednego dziedzica, natenczas może on zarządzić, że przy obliczaniu zachowku należy wziąć za podstawę wartość dochodową lub wartość oznaczoną wedle ust. 1 zd. 2.

Te przepisy stosują się tylko wtedy, gdy dziedzic, który nabywa posiadłość ziemską, należy do osób uprawnionych do zachowku wymienionych w § 2303.

Ustalenie wartości praw i zobowiązań warunkowych i niepewnych.

§ 2313. Przy ustaleniu wartości spadku nie wlicza się praw i zobowiązań, zawisłych od warunku zawieszającego. Prawa i zobowiązania, zawisłe od warunku rozwiązującego, wlicza się jako bezwarunkowe. Jeżeli warunek się spełni, winno nastąpić wyrównanie odpowiadające zniesionemu stanowi prawnemu.

Do niepewnych pod względem prawnego istnienia lub niepewnych pod względem realizacji praw jako też do wątpliwych zobowiązań odnosi się to samo co do praw i zobowiązań, zawisłych od warunku zawieszającego. Dziedzic jest wobec uprawnionego do zachowku obowiązany do starania się o ustalenie prawa niepewnego pod względem prawnego istnienia i o dochodzenie prawa niepewnego pod względem realizacji, o ile to odpowiada prawidłowemu zarządowi.

Obowiązek dziedzica do udzielenia wyjaśnienia.

§ 2314. Jeżeli uprawniony do zachowku nie jest dziedzicem, winien mu dziedzic na żądanie udzielić wyjaśnienia o stanie spadku. Uprawniony do zachowku może żądać, by go przybrano do sporządzania spisu przedmiotów spadkowych, który ma mu być po myśli § 260 przedłożony, i by wypośrodkowano wartość przedmiotów spadkowych. Może też żądać, by spis sporządziła właściwa władza lub właściwy urzędnik lub notariusz.

Koszta ponosi spadek.

c) Policzenie przysporzeń na część obowiązkową.

§ 2315. Uprawniony do zachowku musi się zgodzić na policzenie mu na zachówek tego, co mu spadkodawca czynnością prawną między żyjącymi przysporzył z postanowieniem, że to co przysporzono ma być policzone na zachówek.

Przy oznaczaniu zachowku dolicza się wartość przyspo-

rzenia do spadku. Wartość ustala się wedle czasu, w którym przysporzenie nastąpiło.

Jeżeli uprawniony do zachowku jest potomkiem spadkodawcy, stosuje się odpowiednio przepis § 2051 ust. 1.

Zachówek potomka z uwzględnieniem obowiązku wyrównania.

§ 2316. Zachówek potomka oznacza się, gdy istnieje kilku potomków i w czasie ustawowego porządku dziedziczenia należałoby między nimi przysporzenie spadkodawcy poddać wyrównaniu, wedle tego, co by przypadło przy podziale na ustawową część dziedziczną przy uwzględnieniu obowiązku wyrównania. Przy obliczaniu nie uwzględnia się potomka, który wykluczonym jest od ustawowego dziedziczenia wskutek zrzeczenia się spadku.

Jeżeli uprawniony do zachowku jest dziedzicem i zachówek wynosi wedle ustępu 1 więcej aniżeli pozostawiona część dziedziczna, natenczas może uprawniony do zachowku żądać od współdziedziców nadwyżki jako zachowku, nawet wtedy gdy pozostawiona część dziedziczna osiąga lub przewyższa połowę ustawowej części dziedzicznej.

Przysporzenia rodzaju oznaczonego w § 2050 ust. 1 nie może spadkodawca na niekorzyść uprawnionego do zachowku wyłączyć od uwzględnienia.

Jeżeli przysporzenie które należy uwzględnić w myśl ust. 1 musi być równocześnie wedle § 2315 policzone na zachówek, natenczas policza się je na zachówek jedynie z połową wartości.

Powstanie, dziedziczność i przeniesienie roszczenia o zachówek.

§ 2317. Roszczenie o zachówek powstaje z otwarciem się spadku.

Roszczenie jest dziedziczne i przenośne.

3. Na kim spoczywa obowiązek uiszczenia zachowku.

§ 2318. Dziedzic może odmówić dopełnienia zapisu nań nałożonego o tyle, by ciężar zachowku ponosił on i zapisobiorca stosunkowo. To samo odnosi się do zlecenia.

Wobec zapisobiorcy uprawnionego do zachowku jest obniżenie tylko o tyle dopuszczalne, by mu pozostał zachówek.

Jeżeli dziedzic sam jest uprawniony do zachowku, natenczas może on z powodu ciężaru zachowku o tyle obniżyć zapis lub zlecenie, by mu pozostał jego własny zachówek.

§ 2319. Jeżeli jeden z kilku dziedziców jest sam uprawniony do zachowku, natenczas może on po podziale o tyle odmówić zaspokojenia drugiego uprawnionego do zachowku, by mu pozostał jego własny zachówek. Za ubytek odpowiadają pozostali dziedzice.

§ 2320. Kto staje się dziedzicem w miejsce uprawnionego do zachowku, ponosi w stosunku do współdziedziców ciężar zachowku i, gdy uprawniony do zachowku przyjmie przysporzony mu zapis, zapis w wysokości uzyskanej korzyści.

W razie wątpliwości stosuje się to samo do tego, komu spadkodawca rozporządzeniem na wypadek śmierci przysporzył część dziedziczną uprawnionego do zachowku.

§ 2321. Jeżeli uprawniony do zachowku nie przyjmie przysporzonego mu zapisu, natenczas we wzajemnym stosunku dziedziców i zapisobiorców do siebie ponosi ciężar zachowku w wysokości osiągniętej korzyści ten, komu nieprzyjęcie przynosi korzyść.

§ 2322. Jeżeli spadek nieprzyjęty przez uprawnionego do zachowku albo zapis przezeń nieprzyjęty obciążony jest zapisem lub zleceniem, natenczas może ten, komu nieprzyjęcie przynosi korzyść, obniżyć zapis lub zlecenie o tyle, by mu pozostała kwota potrzebna do pokrycia ciężaru zachowku.

§ 2323. Dziedzic nie może na podstawie § 2318 ust. 1 odmówić dopełnienia zapisu lub zlecenia o tyle, o ile w myśl §§ 2320 do 2323 nie ponosi ciężaru zachowku.

§ 2324. Spadkodawca może rozporządzeniem na wypadek śmierci nałożyć ciężar zachowku we wzajemnym stosunku dziedziców do siebie na poszczególnych dziedziców i wydać zarządzenia odmienne od przepisów § 2318 ust. 1 i §§ 2320 do 2323.

4. Uzupełnienie zachowku z powodu darowizn.

a) Roszczenie przeciw dziedzicowi.

§ 2325. Jeżeli spadkodawca uczynił darowiznę osobie trzeciej, natenczas może uprawniony do zachowku domagać się jako uzupełnienia zachowku tej sumy, o którą zachówek się podwyższa po doliczeniu do spadku darowanego przedmiotu.

Rzecz znikomą dolicza się w tej wartości, jaką miała w czasie darowizny. Inny przedmiot dolicza się w wartości, którą tenże ma w chwili otwarcia się spadku; jeżeli w czasie darowizny miał mniejszą wartość, dolicza się tylko tę wartość.

Darowizny nie uwzględnia się, gdy w czasie otwarcia się spadku od uiszczenia darowanego przedmiotu upłynęło dziesięć lat; jeżeli obdarowanym został małżonek spadkodawcy, natenczas czasokres nie rozpoczyna się przed rozwiązaniem małżeństwa.

§ 2326. Uprawniony do zachowku może żądać uzupełnienia zachowku także wtedy, gdy mu pozostawiono połowę ustawowej części dziedzicznej. Jeżeli uprawnionemu do zachowku pozostawiono więcej niż połowę, natenczas jest roszczenie wykluczone o tyle, ile wynosi wartość tego co mu więcej pozostawiono.

§ 2327. Jeżeli uprawniony do zachowku sam otrzymał podarunek od spadkodawcy, natenczas należy podarunek tak samo jak podarunek na rzecz osoby trzeciej doliczyć do spadku a zarazem policzyć uprawnionemu do zachowku na uzupełnienie. Podarunek, który winien być policzony w myśl § 2315, należy policzyć na wspólną kwotę zachowku i uzupełnienia.

Jeżeli uprawniony do zachowku jest potomkiem spadkodawcy, natenczas stosuje się odpowiednio przepis § 2051 ust. 1.

§ 2328. Jeżeli dziedzic jest sam uprawniony do zachowku, natenczas może odmówić uzupełnienia części obowiązkowej o tyle, by mu pozostał jego własny zachówek z włączeniem tego, co by mu się należało w celu uzupełnienia zachowku.

b) Roszczenie przeciw obdarowanym.

§ 2329. O ile dziedzic nie jest obowiązany do uzupełnienia zachowku, może uprawniony do zachowku żądać od obdarowanego wydania podarunku wedle przepisów o wydaniu niesłusznego wzbogacenia w celu zaspokojenia się z powodu brakującej kwoty. Jeżeli uprawniony do zachowku jest wyłącznym dziedzicem, natenczas przysługuje mu to samo prawo.

Obdarowany może się uchronić od wydania przez zapłatę brakującej kwoty.

Pomiędzy kilku obdarowanymi odpowiada pierwszej obdarowany tylko o tyle, o ile później obdarowany niema takiego obowiązku jest zobowiązany.

c) Wyjątki.

§ 2330. Przepisy §§ 2325 do 2329 nie stosują się do darowizn, któremi uczyniono zadość moralnemu obowiązkowi lub względom przyzwoitości.

Darowizna ze wspólnego majątku.

§ 2331. Jeżeli przysporzono coś ze wspólnego majątku ogólnej wspólności majątkowej, wspólności dorobku lub wspólności majątku ruchomego i dorobku, natenczas przyjmuje się, że przysporzenie pochodzi od każdego małżonka po połowie. Gdy jednak coś przysporzono potomkowi, pochodzącemu tylko od jednego z małżonków, albo osobie, od której tylko jeden z małżonków pochodzi, albo gdy jeden z małżonków z powodu przysporzenia obowiązany jest do zwrotu do wspólnego majątku, natenczas przyjmuje się, iż to co przysporzono, przysporzył ten małżonek.

Te przepisy stosują się odpowiednio, gdy przysporzono coś ze wspólnego majątku przedłużonej wspólności majątkowej.

5. Przedawnienie roszczenia o zachówek.

§ 2332. Roszczenie o zachówek przedawnia się w trzech latach od chwili, w której uprawniony do zachowku dowie się o otwarciu się spadku i o rozporządzeniu ukrócającem go, bez względu na tę wiadomość w trzydziestu latach od otwarcia się spadku.

Roszczenie przysługujące uprawnionemu do zachowku przeciw obdarowanemu w myśl § 2329 przedawnia się w trzech latach od otwarcia się spadku.

Przedawnienie nie wstrzymuje to, że roszczeń tych można dochodzić dopiero po nieprzyjęciu spadku lub zapisu.

6. Odebranie zachowku.

a) Potomkom.

§ 2333. Spadkodawca może odebrać zachówek potomkowi:

1. jeżeli potomek nastaje na życie spadkodawcy, małżonka lub innego potomka spadkodawcy;

2. jeżeli potomek dopuszcza się rozmyślnej cielesnej zniewagi spadkodawcy lub małżonka spadkodawcy, w razie zniewagi małżonka atoli tylko wtedy, gdy potomek od niego pochodzi;

3. jeżeli potomek dopuszcza się zbrodni lub rozmyślnego ciężkiego występku wobec spadkodawcy lub tegoż małżonka;

4. jeżeli potomek złośliwie narusza ciężący na nim z mocy ustawy obowiązek utrzymania spadkodawcy;

5. jeżeli potomek wbrew woli spadkodawcy prowadzi się bezecznie lub niemoralnie.

b) Rodzicom.

§ 2334. Spadkodawca może odebrać ojcu zachówek, gdy ten dopuszcza się jednego z przewinień wyszczególnionych w § 2333 l. 1, 3, 4. To samo prawo przysługuje spadkodawcy wobec matki, gdy ona dopuszcza się takiego przewinienia.

c) Małżonkowi.

§ 2335. Spadkodawca może odebrać małżonkowi zachówek, gdy małżonek dopuszcza się przewinienia, na podstawie którego jest spadkodawca w myśl §§ 1565 do 1568 uprawniony do wniesienia skargi o rozwód.

Prawo odebrania nie gaśnie wskutek upływu czasokresu ustanowionego w § 1571 dla dochodzenia przyczyny do rozwodu.

Sposób odebrania.

§ 2336. Odebranie zachowku następuje zapomocą rozporządzenia ostatniej woli.

Powód do odebrania musi istnieć w czasie sporządzenia rozporządzenia i musi być podanym w rozporządzeniu.

Powód musi udowodnić ten, kto się na odebranie powołuje.

W przypadku § 2333 l. 5 jest odebranie bezskuteczne, gdy potomek w czasie otwarcia się spadku zaniechał bezecnego i niemoralnego prowadzenia się.

Przebaczenie.

§ 2337. Prawo do odebrania zachowku gaśnie przez przebaczenie. Rozporządzenie, którem spadkodawca zarządził odebranie, staje się bezskutecznym wskutek przebaczenia.

7. Wydziedziczenie w dobrym zamiarze.

§ 2338. Jeżeli potomek tak dalece oddawał się marnotrawstwu lub tak dalece się zadłużył, że to co później nabędzie narazem jest na poważne niebezpieczeństwo, natenczas może spadkodawca ograniczyć prawo potomka do zachowku zapomocą zarządzenia, iż po śmierci potomka jego ustawowi dziedzice mają jako dziedzice podstawieni lub jako zapisobiorcy podstawieni w stosunku do swych ustawowych części dziedzicznych otrzymać to, co jemu pozostawiono lub przysługujący mu zachówek. Spadkodawca może też na czas życia potomka powierzyć zarząd wykonawcy testamentu; w takim wypadku przysługuje potomkowi prawo do żądania rocznego czystego dochodu.

Do zarządzeń tego rodzaju stosują się odpowiednio przepisy § 2336 ust. 1 do 3. Zarządzenia te są bezskuteczne, gdy w czasie otwarcia się spadku potomek zaniechał stale marnotrawnego życia lub zadłużenie, które dało powód do tego zarządzenia, już nie istnieje.

ROZDZIAŁ SZÓSTY.

NIEGODNOŚĆ DZIEDZICZENIA.

§ 2339. Niegodnym dziedziczenia jest:

1. kto spadkodawcę rozmyślnie i bezprawnie zabił lub usiłował zabić lub wprowadził go w taki stan, że spadkodawca wskutek tego aż do swej śmierci nie był zdolnym do sporządzenia lub zniesienia rozporządzenia na wypadek śmierci;

2. kto rozmyślnie i bezprawnie przeszkodził spadkodawcy w sporządzeniu lub zniesieniu rozporządzenia na wypadek śmierci;

3. kto przez podstępne wprowadzenie w błąd lub bezprawnie groźbą nakłonił spadkodawcę do sporządzenia lub zniesienia rozporządzenia na wypadek śmierci;

4. kto odnośnie do rozporządzenia spadkodawcy na wypadek śmierci dopuścił się czynu karalnego wedle przepisów §§ 267 do 274 ustawy karnej.

W wypadkach ust. 1 i 3, 4 nie istnieje niegodność dziedziczenia, gdy przed otwarciem się spadku rozporządzenie, do którego spadkodawcę nakłoniono lub odnośnie do którego popełniono czyn karalny, stało się bezskutecznym lub rozporządzenie, do zniesienia którego spadkodawcę nakłoniono, byłoby się stało bezskutecznym.

Dochodzenie niegodności dziedziczenia.

§ 2340. Niegodności dziedziczenia dochodzi się przez zaciepienie nabycia spadku.

Zaciepienie jest dopuszczalne dopiero po przypadnięciu spadku. Wobec dziedzica podstawionego może zaciepienie nastąpić po przypadnięciu spadku pierwszemu dziedzicowi.

Zaciepienie może nastąpić jedynie w przeciągu czasokresów oznaczonych w § 2082.

Kto jest uprawniony do zaczepienia.

§ 2341. Uprawnionym do zaczepienia jest każdy, kto ma korzyść z odpadnięcia osoby niegodnej dziedziczenia, choćby tylko w razie odpadnięcia innej osoby.

Skarga zaczepna.

§ 2342. Zaczepienie następuje przez wniesienie skargi zaczepnej. Skargą należy domagać się uznania dziedzica niegodnym dziedziczenia.

Skutek zaczepienia powstaje dopiero z prawomocnością wyroku.

Przebaczenie.

§ 2343. Zaczepienie jest wykluczone, gdy spadkodawca niegodnemu dziedziczenia przebaczył.

Skutek uznania niegodnym dziedziczenia.

§ 2344. Jeżeli dziedzica uznano niegodnym dziedziczenia, natenczas przyjmuje się, iż spadek mu nie przypadł.

Spadek przypada temu, ktoby był powołany, gdyby niegodny dziedziczenia w czasie otwarcia się spadku nie był żył; przyjmuje się, iż spadek przypadł z otwarciem się spadku.

Niegodność zapisobiorcy lub uprawnionego do zachowku.

§ 2345. Jeżeli zapisobiorca dopuścił się którego z przewinień wyszczególnionych § 2339 ust. 1, natenczas można roszczenie z zapisu zaczepić. Przepisy §§ 2082, 2083, § 2339 ust. 2 i §§ 2341, 2343 mają zastosowanie.

To samo stosuje się do roszczenia o zachowek, gdy uprawniony do zachowku dopuścił się takiego przewinienia.

ROZDZIAŁ SIÓDMY.

ZRZECZENIE SIĘ SPADKU.

Zasada.

§ 2346. Krewni jako też małżonek spadkodawcy mogą się zapomocą umowy ze spadkodawcą rzec swej ustawowej części dziedzicznej. Zrzekający się jest wykluczony od ustawowego

dziedziczenia, jak gdyby w czasie otwarcia się spadku już nie żył; zrzekający się nie ma prawa do zachowku.

Zrzeczenie się można ograniczyć do zachowku.

Wymogi.

§ 2347. Jeżeli zrzekający się pozostaje pod opieką, potrzeba do zrzeczenia się spadku zatwierdzenia Sądu opiekuńczego; jeżeli pozostaje pod władzą rodzicielską, stosuje się to samo, o ile umowy nie zawierają ze sobą małżonkowie lub narzeczeni.

Spadkodawca może umowę zawierać tylko osobiście; jeżeli jest ograniczony w zdolności do działań prawnych, nie potrzebuje zgody swego ustawowego zastępcy. Jeżeli spadkodawca jest niezdolnym do działań prawnych, może być umowa zawartą przez ustawowego zastępcę; zatwierdzenie Sądu opiekuńczego jest potrzebne w tym samym zamiarze jak w myśl ust. 1.

Forma.

§ 2348. Umowa zrzeczenia się spadku wymaga sądowego lub notarialnego udokumentowania.

Skutki zrzeczenia się.

§ 2349. Jeżeli potomek lub krewny spadkodawcy z bocznej linii zrzeka się ustawowego prawa dziedziczenia, natenczas rozciągają się skutki zrzeczenia się też na jego potomków, o ile nic innego nie postanowiono.

Zrzeczenie na rzecz drugiego.

§ 2350. Jeżeli ktoś zrzeka się ustawowego prawa dziedziczenia na korzyść drugiego, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że zrzeczenie się ma obowiązywać tylko w wypadku, gdy drugi będzie dziedzicem.

Jeżeli potomek spadkodawcy zrzeka się ustawowego prawa dziedziczenia, natenczas należy w razie wątpliwości przyjąć, że zrzeczenie się ma obowiązywać tylko na korzyść innych potomków i małżonka spadkodawcy.

Zniesienie umowy zrzeczenia się spadku.

§ 2351. Do umowy, znoszącej zrzeczenie się spadku, stosuje się przepis § 2348 a odnośnie do spadkodawcy też przepis § 2347 ust. 2.

Zrzeczenie się przysporzeń, zawartych w testamencie lub umowie dziedziczenia.

§ 2352. Kto został w testamencie ustanowiony dziedzicem lub obdarzony zapisem, może się zapomocą umowy ze spadkodawcą zrzec przysporzenia. To samo stosuje się do przysporzenia na rzecz osoby trzeciej, zawartego w umowie dziedziczenia. Przepisy §§ 2347, 2348 mają zastosowanie.

ROZDZIAŁ OSMY.

DEKRET DZIEDZICTWA.

1. Pojęcie.

§ 2353. Sąd spadkowy udzieli dziedzicowi na żądanie poświadczenia o jego prawie dziedziczenia i, jeżeli dziedzic powołanym jest tylko do części spadku, o wielkości części dziedzicznej (dekret dziedzictwa).

2. Wymogi wniosku o udzielenie dekretu dziedzictwa.

a) Przy ustawowem dziedziczeniu.

§ 2354. Czyniący wniosek o udzielenie dekretu dziedzictwa jako dziedzic ustawowy, winien podać:

1. czas śmierci spadkodawcy;
2. stosunek, na którym się opiera jego prawo dziedziczenia;
3. czy i które osoby istnieją lub istniały, któreby go wykluczały od dziedziczenia lub zmniejszały jego część dziedziczną;
4. czy i jakie rozporządzenia spadkodawcy na wypadek śmierci istnieją;
5. czy zawisł spór o jego prawo dziedziczenia.

Jeżeli osoba, któraby wnioskodawcę wykluczała od dziedziczenia lub zmniejszenia jego część dziedziczną, odpadła, winien spadkodawca podać, w jaki sposób ta osoba odpadła.

b) Przy dziedziczeniu na podstawie testamentu lub umowy dziedziczenia.

§ 2355. Kto wnosi o udzielenie dekretu dziedzictwa na podstawie rozporządzenia na wypadek śmierci, winien oznaczyć rozporządzenie, na którym się opiera jego prawo dziedziczenia, podać, czy i jakie inne rozporządzenia spadkodawcy na wy-

padek śmierci istnieją, oraz podać to co przepisuje § 2354 ust. 1, l. 1, 5, ust. 2.

3. Udowodnienie prawdziwości zapodań.

§ 2356. Spadkodawca winien zapomocą publicznych dokumentów udowodnić prawdziwość tego co zapodał w myśl § 2354 ust. 1 l. 1, 2, ust. 2 i w wypadku § 2355 przedłożyć dokument, na którym się opiera jego prawo dziedziczenia. Jeżeli o dokumenta nie można się postarać wcale lub z niestosunkowemi trudnościami, wystarcza podanie innych środków dowodowych.

Odnosnie do reszty zapodań potrzebnych w myśl §§ 2354, 2355 winien wnioskodawca przed sądem lub notariuszem zapewnić w miejsce przysięgi, że nie jest mu nic wiadomem, coby się sprzeciwiało prawdziwości jego zapodań. Sąd spadkowy może zwolnić od tego zapewnienia, jeżeli uważa je za niepotrzebne.

Te przepisy nie mają zastosowania, o ile te okoliczności są w Sadzie spadkowym notoryczne.

4. Wspólny dekret dziedzictwa.

§ 2357. Jeżeli istnieje kilku dziedziców, należy na wniosek udzielić wspólny dekret dziedzictwa. Wniosek może uczynić każdy z dziedziców.

We wniosku należy podać dziedziców i ich części dziedziczne.

Jeżeli nie wszyscy dziedzice uczynią wniosek, należy we wniosku podać, że pozostali dziedzice przyjęli spadek. Przepisy § 2356 stosują się też do zapodań wnioskodawcy dotyczących pozostałych dziedziców.

Zapewnienie w miejsce przysięgi winni złożyć wszyscy dziedzice, o ile Sąd spadkowy nie uzna zapewnienia jednego lub kilku za wystarczające.

5. Dochodzenia sądowe.

§ 2358. Korzystając z podanych przez wnioskodawcę środków dowodowych zarządzi Sąd spadkowy z urzędu dochodzenia potrzebne do stwierdzenia faktów i przeprowadzi dowody, które wydają się odpowiedniami

Sąd spadkowy może wydać publiczne wezwanie do zgłoszenia praw do dziedziczenia przysługujących innym osobom; sposób ogłoszenia i trwanie czasokresu do zgłoszenia oznaczają

się wedle przepisów obowiązujących dla postępowania wywoławczego.

§ 2359. Dekret dziedzictwa należy udzielić tylko wtedy, gdy Sąd spadkowy uważa, że fakta potrzebne do uzasadnienia wniosku zostały stwierdzone.

§ 2360. Jeżeli o prawo dziedziczenia zawisł spór, powinno się przed udzieleniem dekretu dziedzictwa przesłuchać przeciwnika wnioskodawcy.

Jeżeli rozporządzenie, na którym się opiera prawo dziedziczenia, nie jest zawarte w publicznym dokumencie przedłożonym Sądowi spadkowemu, natenczas powinno się przed udzieleniem dekretu dziedzictwa przesłuchać co do ważności rozporządzenia tego, ktoby w razie bezskuteczności rozporządzenia był dziedzicem.

Przesłuchanie nie jest potrzebnem, gdy nie jest możebnem.

6. Mylny dekret dziedzictwa.

a) Odebranie z powrotem. Umorzenie.

§ 2361. Jeżeli się okaże, że udzielony dekret dziedzictwa jest mylny, winien go Sąd spadkowy odebrać z powrotem. Z odebraniem traci dekret dziedzictwa swą moc.

Jeżeli nie można natychmiast uzyskać zwrotu dekretu dziedzictwa, uzna go Sąd spadkowy uchwałą za pozbawiony mocy. Uchwałą należy ogłosić wedle przepisów procedury cywilnej o publicznem doręczeniu wezwania. Pozbawienie mocy staje się skutecznem z upływem jednego miesiąca po ostatniem umieszczeniu uchwały w publicznych pismach.

Sąd spadkowy może z urzędu zarządzić dochodzenia co do prawdziwości udzielonego dekretu dziedzictwa.

b) Roszczenie prawdziwego dziedzica przeciw dziedzicowi z mylnego dekretu dziedzictwa.

§ 2362. Prawdziwy dziedzic może od posiadacza mylnego dekretu dziedzictwa żądać wydania go Sądowi spadkowemu.

Ten, komu udzielono mylny dekret dziedzictwa, winien udzielić prawdziwemu dziedzicowi wyjaśnień o stanie spadku i gdzie przedmioty spadkowe się znajdują.

7. Dekret dziedzictwa dla pierwszego dziedzica.

§ 2363. W dekrecie dziedzictwa, który udziela się pierwszemu dziedzicowi, należy podać, że zarządzono dziedziczenie podstawione, pod jakimi warunkami ono zaistnieje i kto jest

dziedzicem podstawionym. Jeżeli spadkodawca dziedzica podstawionego ustanowił dziedzicem tego, co pozostanie ze spadku z nastaniem dziedziczenia podstawionego, albo jeżeli postanowił, że pierwszy dziedzic ma być uprawnionym do dowolnego rozporządzenia spadkiem, natenczas należy i to podać.

Dziedzicowi podstawionemu przysługuje prawo oznaczone w § 2362 ust. 1.

8. Oznaczenie wykonawcy testamentu w dekrecie dziedzictwa.

§ 2364. Jeżeli spadkodawca zamianował wykonawcę testamentu, należy w dekrecie dziedzictwa podać, że zamianowano wykonawcę testamentu.

Wykonawcy testamentu przysługuje prawo oznaczone w § 2362 ust. 1.

9. Domniemanie prawdziwości dekretu dziedzictwa.

§ 2365. Istnieje domniemanie, że temu, kogo oznaczono w dekrecie dziedzictwa jako dziedzica, przysługuje prawo dziedziczenia w dekrecie dziedzictwa podane i że on jest ograniczony innemi zarządzeniami aniżeli temi, które podano.

10. Publiczne zaufanie dekretu dziedzictwa.

§ 2366. Jeżeli ktoś czynnością prawną nabywa od tego, kogo w dekrecie dziedzictwa oznaczono jako dziedzica, przedmiot spadkowy, prawo na takim przedmiocie lub uwolnienie od prawa należącego do spadku, natenczas uchodzi na jego korzyść treść dekretu dziedzictwa za prawdziwą, o ile sięga domniemanie § 2365, chyba, że wie o tem, że dekret dziedzictwa jest mylny lub że Sąd spadkowy z tego powodu zażądał zwrotu dekretu dziedzictwa.

§ 2367. Przepisy § 2366 stosują się odpowiednio, jeżeli na rzecz tego, kogo w dekrecie dziedzictwa oznaczono jako dziedzica, uskuteczniło świadczenie na podstawie prawa należącego do spadku albo gdy między nim a drugim odnośnie do takiego prawa zostanie przedsięwziętą czynność prawna nie podpadająca pod przepis § 2366, a zawierająca rozporządzenie tem prawem.

11. Poświadczenie dla wykonawcy testamentu.

§ 2368. Wykonawcy testamentu udzieli Sąd spadkowy na żądanie poświadczenia o zamianowaniu. Jeżeli wykonawcę te-

stamentu ograniczono w zarządzie spadku lub jeżeli spadkodawca postanowił, że wykonawca testamentu nie ma być ograniczonym w zobowiązaniu się imieniem spadku, należy to w poświadczeniu podać.

Jeżeli zamianowanie nie jest zawarte w dokumencie publicznym przedłożonym Sądowi spadkowemu, powinno się przed udzieleniem poświadczenia o ile to jest możebnem, przesłuchać dziedzica co do ważności zamianowania.

Do poświadczenia stosują się odpowiednio przepisy o dekrecie dziedzictwa; z ukończeniem urzędu wykonawcy testamentu traci poświadczenie swą moc.

12. Ograniczony dekret dziedzictwa.

§ 2369. Jeżeli do spadku, odnośnie do którego żaden Sąd spadkowy niemiecki nie jest właściwym do udzielenia dekretu dziedzictwa, należą przedmioty, znajdujące się w kraju, natenczas można żądać udzielenia dekretu dziedzictwa odnośnie do tych przedmiotów.

Przyjmuje się, iż przedmiot, co do którego niemiecka władza prowadzi księgę lub rejestr przeznaczony do wpisania uprawnionego, znajduje się w kraju. Przyjmuje się, że roszczenie znajduje się w kraju, jeżeli dla skargi właściwym jest Sąd niemiecki.

13. Mylne uznanie za zmarłego. Ochrona osób trzecich tudzież jeszcze żyjącego uznanego za zmarłego.

§ 2370. Jeżeli osoba uznana za zmarłą przeżyła chwilę, uchodzącą za chwilę jej śmierci, albo jeżeli zmarła przed tą chwilą, natenczas uchodzi odnośnie do czynności prawnych wyszczególnionych w §§ 2366, 2367 nawet bez udzielenia dekretu dziedzictwa na korzyść osób trzecich za dziedzica ten, ktoby był dziedzicem na podstawie uznania za zmarłego, chyba, że osoba trzecia wie o tem, że uznanie za zmarłego jest mylne lub, że uznanie za zmarłego zostało wskutek skargi zaczepnej zniesione.

Jeżeli dekret dziedzictwa udzielono, przysługują uznanemu za zmarłego, gdy on jeszcze żyje, prawa oznaczone w § 2362. Takie same prawa ma osoba, której śmierci bez uznania za zmarłego niesłusznie przyjęto.

ROZDZIAŁ DZIEWIĄTY.

KUPNO SPADKU.

1. Forma.

§ 2371. Umowa, którą dziedzic sprzedaje przypadły mu spadek, wymaga sądowego lub notarialnego udokumentowania.

2. Rozmiar sprzedaży.

§ 2372. Korzyści, wynikające z odpadnięcia zapisu lub zlecenia albo z obowiązku wyrównania współdziedzica, należą się kupującemu.

§ 2373. Części dziedzicznej, która przypada sprzedającemu po zawarciu umowy kupna na podstawie dziedziczenia podstawionego lub wskutek odpadnięcia współdziedzica, jako też przysporzonego sprzedającemu zapisu naddziałowego, nie uważa się w razie wątpliwości za również sprzedany. To samo odnosi się do papierów rodzinnych i obrazów rodzinnych.

3. Obowiązki sprzedawcy.

a) Wydanie.

§ 2374. Sprzedający jest obowiązany do wydania kupującemu przedmiotów spadkowych istniejących w czasie sprzedaży z włączeniem tego, co uzyskał przed sprzedażą na podstawie prawa należącego do spadku lub jako zwrot za zniszczenie, uszkodzenie lub odebranie przedmiotu spadkowego lub na podstawie czynności prawnej, która dotyczyła spadku.

b) Zwrot wartości.

§ 2375. Jeżeli sprzedający przed sprzedażą przedmiot spadkowy zużył, bezpłatnie pozbył lub bezpłatnie obciążył, natenczas jest on obowiązany do zwrócenia kupującemu wartości użytego lub pozbytego przedmiotu, w razie obciążenia zmniejszenia wartości. Sprzedający niema obowiązku zwrotu, jeżeli kupujący przy zawarciu umowy kupna wie o zużyciu lub o bezpłatnem rozporządzeniu.

Zresztą nie może kupujący żądać zwrotu z powodu pogorszenia, zaginięcia lub niemożliwości wydania przedmiotu spadkowego zaistniałej z innego powodu.

c) Rękojmia.

§ 2376. Zobowiązania sprzedającego do rękojmi z powodu wady w prawie ogranicza się do odpowiedzialności za to, że

prawo dziedziczenia mu przysługuje, że ono nie jest ograniczonym prawem dziedziczą podstawionemu lub zamianowaniem wykonawcy testamentu, że nie istnieją zapisy, zlecenia, ciężary zachowku, obowiązki wyrównania lub zarządzenia podziału tudzież że nie zaistniała nieograniczona odpowiedzialność wobec wierzycieli spadkowych lub pojedynczych z nich.

Za braki rzeczy należącej do spadku sprzedawca nie odpowiada.

4. Odzyskanie praw zgasłych wskutek zjednoczenia.

§ 2377. Stosunki prawne wygasłe wskutek otwarcia się spadku przez połączenie się prawa ze zobowiązaniem lub prawa z obciążeniem uchodzą w stosunku między kupującym a sprzedającym za niewygasłe. W razie potrzeby należy taki stosunek prawny napowrót przywrócić.

5. Obowiązki kupującego.

§ 2378. Kupujący jest wobec sprzedającego obowiązany do dopełnienia zobowiązań spadkowych, o ile sprzedający w myśl § 2376 nie odpowiada za to, że one nie istnieją.

Jeżeli sprzedający przed sprzedażą dopełnił zobowiązania spadkowego, może od kupującego żądać zwrotu.

Użytki i ciężary przed sprzedażą.

§ 2379. Sprzedającemu pozostają użytki przypadające na czas przed sprzedażą. On ponosi za ten czas ciężary, z włączeniem odsetek od zobowiązań spadkowych. Kupujący ponosi jednak daniny które należy opłacać od spadku tudzież nadzwyczajne ciężary, które należy uważać za obciążające wartość rdzenną przedmiotów spadkowych.

Przejście niebezpieczeństwa.

§ 2380. Kupujący ponosi od zawarcia umowy kupna niebezpieczeństwo przypadkowego zaginięcia i przypadkowego pogorszenia przedmiotów spadkowych. Od tej chwili należą mu się użytki i ponosi ciężary.

Nakłady sprzedawcy przed sprzedażą.

§ 2381. Kupujący winien zwrócić sprzedającemu konieczne nakłady, które sprzedający przed sprzedażą poczynił na rzecz spadku.

Za inne nakłady poczynione przed sprzedażą jest kupujący o tyle obowiązany do świadczenia zwrotu, o ile przez nie wartość spadku w chwili sprzedaży się podwyższyła.

Odpowiedzialność kupującego wobec wierzycieli spadkowych.

§ 2382. Kupujący odpowiada od zawarcia kupna wierzycielom spadkowym, mimo dalszego trwania odpowiedzialności sprzedającego. Stosuje się to też do zobowiązań, do dopełnienia których kupujący wobec sprzedającego w myśl §§ 2378, 2379 nie jest obowiązany.

Odpowiedzialność kupującego wobec wierzycieli nie może być umową między kupującym a sprzedającym wykluczona lub ograniczona.

§ 2383. Do odpowiedzialności kupującego stosują się przepisy o ograniczeniu odpowiedzialności dziedzica. Kupujący odpowiada nieograniczenie, o ile sprzedający w czasie sprzedaży odpowiada nieograniczenie. Jeżeli odpowiedzialność kupującego ogranicza się do spadku, natenczas uważa się, że jego roszczenia z kupna należą do spadku.

Sporządzenie inwentarza przez sprzedającego lub kupującego wychodzi też drugiej stronie na korzyść, chyba, że ta ostatnia odpowiada nieograniczenie.

Doniesienie Sądowi spadkowemu o sprzedaży spadku.

§ 2384. Sprzedający jest wobec wierzycieli spadkowych zobowiązany do doniesienia Sądowi spadkowemu bezzwłocznie o sprzedaży spadku i nazwisku kupującego. Doniesienie sprzedającego zastępuje doniesienie kupującego.

Sąd spadkowy dozwoli każdemu, kto uprawdopodobni, iż ma w tem prawny interes, na przeglądnięcie doniesienia.

6. Umowy zrównane ze sprzedażą spadku.

§ 2385. Przepisy o sprzedaży spadku stosują się odpowiednio do kupna spadku nabytego przez sprzedającego zapomocą umowy jako też do innych umów, których przedmiotem jest pozbycie spadku przypadłego pozbywającemu lub w inny sposób przezeń nabytego.

W razie darowizny nie jest darujący obowiązany do zwrotu za przedmioty spadkowe, które zostały przed darowizną zużyte lub bezpłatnie pozbyte, lub za bezpłatne obciążenie tych przedmiotów przedsięwzięte przed darowizną. Darujący nie jest obowiązany do rękojmi w myśl § 2376 z powodu wady w prawie; jeżeli darujący podstępnie zamilczał wadę, natenczas jest on obowiązany do zwrocenia obdarowanemu szkody stąd powstałej.

USTAWA WPROWADCZA

DO

KODEKSU CYWILNEGO

Z 18 SIERPNIA 1896.

ROZDZIAŁ PIERWSZY.

PRZEPISY OGÓLNE.

Wejście w życie kodeksu cywilnego.

Artykuł 1. Kodeks cywilny wchodzi w życie 1 stycznia 1900 równocześnie z ustawą, dotyczącą zmian ustawy o organizacji sądów, procedury cywilnej i ordynacji konkursowej, z ustawą o przymusowej sprzedaży i o przymusowym zarządzie, ustawą o księgach gruntowych i ustawą o postępowaniu niespornem.

Co znaczy „ustawa“.

Artykuł 2. Ustawą w rozumieniu kodeksu cywilnego i niniejszej ustawy jest każda norma prawna.

Znaczenie zastrzeżeń na rzecz ustaw krajowych.

Artykuł 3. O ile w kodeksie cywilnym lub w niniejszej ustawie zastrzeżono uregulowanie ustawom krajowym lub postanowiono, że przepisy ustaw krajowych pozostają nienaruszone lub mogą być wydane, pozostają istniejące przepisy ustaw krajowych w mocy i można wydać nowe przepisy ustaw krajowych.

Odsyłanie do dotychczasowych przepisów.

Artykuł 4. O ile ustawy Rzeszy lub ustawy krajowe odsyłają do przepisów, które kodeks cywilny lub niniejsza ustawa

pozbawia mocy obowiązującej, wstępują w ich miejsce odpowiednie przepisy kodeksu cywilnego lub niniejszej ustawy.

Artykuł 5. Dotyczy Alzacji i Lotaryngji.

Właściwość Sądu Rzeszy.

Artykuł 6. W cywilnych sprawach spornych, w których zapomocą skargi lub skargi wzajemnej dochodzi się roszczenia na podstawie cywilnego kodeksu, przekazuje się rozprawę i rozstrzygnięcie w ostatniej instancji w myśl § 8 ustawy wprowadzczej do ustawy o organizacji sądów Sądowi Rzeszy.

Międzynarodowe prawo prywatne.

1. Zdolność do działań prawnych.

Artykuł 7. Zdolność do działań prawnych osoby ocenia się wedle ustaw państwa, do którego osoba ta należy.

Jeżeli obcokrajowiec, który jest pełnoletni lub ma prawne stanowisko pełnoletniego, nabywa przynależność do Rzeszy, natenczas zatrzymuje on prawne stanowisko pełnoletniego, także wtedy gdy wedle niemieckich ustaw nie jest pełnoletni.

Jeżeli obcokrajowiec przedsięwzię w kraju czynność prawną, dla której jest niezdolnym do działań prawnych lub ograniczonym w zdolności do działań prawnych, natenczas uważa się go dla tej czynności prawnej o tyle za zdolnego do działań prawnych, o ileby był zdolny do działań prawnych wedle niemieckich ustaw. Ten przepis niema zastosowania do czynności prawnych prawa rodzinnego i prawa spadkowego jakoteż do czynności prawnych, zawierających rozporządzenie gruntem zagranicznym.

2. Ubezwłasnowolnienie.

Artykuł 8. Obcokrajowca można w kraju ubezwłasnowolnić wedle niemieckich ustaw, jeżeli ma swe miejsce zamieszkania, lub gdy niema żadnego miejsca zamieszkania, przebywa w kraju.

3. Uznanie za zmarłego.

Artykuł 9. Zaginionego można w kraju wedle niemieckich ustaw uznać za zmarłego, jeżeli wtedy, gdy zaginięcie się rozpoczęło, był Niemcem.

Jeżeli zaginiony wtedy gdy zaginięcie się rozpoczęło należał do obcego państwa, natenczas można go w kraju wedle nie-

mieckich ustaw uznać za zmarłego ze skutkiem dla tych stosunków prawnych, o których decydują ustawy niemieckie jako też ze skutkiem dla majątku znajdującego się w kraju; przepisy § 2369 ust. 2 kodeksu cywilnego stosują się odpowiednio.

Jeżeli zaginiony obcokrajowy mąż miał swe ostatnie miejsce zamieszkania w kraju i zona która w kraju pozostała lub tam powróciła jest Niemką lub była Niemką aż do zawarcia małżeństwa z zaginionym, natenczas można zaginionego na jej wniosek w kraju uznać za zmarłego wedle ustaw niemieckich bez ograniczenia oznaczonego w ust. 2.

4. Zdolność prawna zagranicznych towarzystw.

Artykuł 10. Towarzystwo należące do obcego państwa i posiadające zdolność prawną wedle jego ustaw, które mogłoby w kraju uzyskać zdolność prawną tylko wedle przepisów §§ 21, 22 kodeksu cywilnego, uważa się za posiadające zdolność prawną, jeżeli jego zdolność prawną uznano uchwałą rady związkowej. Do nieuznanych zagranicznych towarzystw wymienionego rodzaju stosują się przepisy o spółce, jakoteż przepis § 54 zd. 2 kodeksu cywilnego.

5. Forma czynności prawnych.

Artykuł 11. Forma czynności prawnej oznacza się wedle ustaw miarodajnych dla stosunku prawnego stanowiącego przedmiot czynności prawnej. Wystarcza jednak przestrzeżenie ustaw tej miejscowości, w której zostaje przedsięwzięta czynność prawna.

Przepis ust. 1 zd. 2 niema zastosowania do czynności prawnej, którą ustanawia się prawo na rzeczy lub rozporządza się takim prawem.

6. Roszczenia z czynów niedozwolonych.

Artykuł 12. Z czynu niedozwolonego popełnionego zagranicą nie można dochodzić przeciw Niemcowi dalej idących roszczeń aniżeli je uzasadniają niemieckie ustawy.

7. Prawo małżeńskie.

a) Zawarcie małżeństwa.

Artykuł 13. Zawarcie małżeństwa ocenia się, o ile chociaż jeden z narzeczonych jest Niemcem, odnośnie do każdego z narzeczonych wedle ustaw państwa, do którego on należy. To samo stosuje się do obcokrajowców, którzy zawierają małżeństwo w kraju,

Oдноśnie do żony cudzoziemca uznanego za zmarłego w myśl art. 9 ust. 3 ocenia się zawarcie małżeństwa wedle ustaw niemieckich.

Forma małżeństwa, które zawiera się w kraju, oznacza się wyłącznie wedle ustaw niemieckich.

b) Osobiste stosunki prawne małżonków.

Artykuł 14. Wzajemne stosunki osobiste niemieckich małżonków ocenia się wedle niemieckich ustaw, także wtedy gdy małżonkowie mają swe miejsce zamieszkania zagranicą.

Niemieckie ustawy mają także zastosowanie, jeżeli mąż utracił przynależność do Rzeszy, lecz żona ją zatrzymała.

c) Małżeńskie prawo majątkowe.

Artykuł 15. Małżeńskie prawo majątkowe ocenia się wedle ustaw niemieckich, jeżeli mąż w czasie zawarcia małżeństwa był Niemcem.

Jeżeli mąż nabywa po zawarciu małżeństwa przynależność do Rzeszy lub jeżeli zagraniczni małżonkowie mają swoją siedzibę w kraju, natenczas miarodajne są dla małżeńskiego prawa majątkowego ustawy tego państwa, do którego mąż w czasie zawarcia małżeństwa należał; małżonkowie mogą jednak zawrzeć umowę małżeńską, także wtedy gdyby ona wedle tych ustaw była niedopuszczalną.

d) Zmiana stanu majątkowego.

Artykuł 16. Jeżeli zagraniczni małżonkowie lub małżonkowie, którzy po zawarciu małżeństwa nabyli przynależność do Rzeszy, mają swe miejsce zamieszkania w kraju, natenczas stosują się odpowiednio przepisy § 1435 kodeksu cywilnego; zagraniczny ustawowy stan majątkowy stoi narówni z umownym.

Przepisy §§ 1357, 1362, 1405 kodeksu cywilnego mają zastosowanie, o ile one są dla osób trzecich korzystniejsze, niż ustawy zagraniczne.

e) Rozwód.

Artykuł 17. Dla rozvodu małżeństwa są miarodajne ustawy państwa, do którego mąż należy w czasie wniesienia skargi.

Fakt, który się wydarzył, gdy mąż należał do innego państwa, można podać jako powód do rozvodu tylko wtedy, gdy fakt ten jest także wedle ustaw tego państwa powodem do rozvodu lub rozdziału (Trennung).

Jeżeli w czasie wniesienia skargi zgasła przynależność męża do Rzeszy, żona jednak jest Niemką, natenczas stosują się ustawy niemieckie.

Rozwód jakoteż zniesienie wspólności małżeńskiej można orzec na mocy ustawy zagranicznej w kraju tylko wtedy, jeżeli tak wedle ustawy zagranicznej jak wedle ustaw niemieckich byłby rozwód dopuszczalny.

8. Ślubne pochodzenie.

Artykuł 18. Ślubne pochodzenie dziecka ocenia się wedle ustaw niemieckich, jeżeli małżonek matki w czasie urodzenia się dziecka jest Niemcem lub jeśli zmarł przed urodzeniem się dziecka, przy końcu był Niemcem.

9. Stosunek prawny między rodzicami i ślubnymi dziećmi.

Artykuł 19. Stosunek prawny między rodzicami i ślubnym dzieckiem ocenia się wedle niemieckich ustaw, jeżeli ojciec, a, gdy ojciec zmarł, matka posiada przynależność do Rzeszy. To samo stosuje się, jeżeli przynależność do Rzeszy ojca lub matki zgasła, lecz przynależność do Rzeszy dziecka pozostała.

10. Stosunek prawny dzieci nieślubnych.

Artykuł 20. Stosunek prawny między nieślubnym dzieckiem i tegoż matką ocenia się wedle niemieckich ustaw, jeżeli matka jest Niemką. To samo stosuje się, jeżeli przynależność do Rzeszy matki zgasła, lecz przynależność do Rzeszy dziecka pozostała.

Artykuł 21. Obowiązek utrzymania ojca wobec nieślubnego dziecka i jego obowiązek zwrócenia matce kosztów ciąży, rozwiązania i utrzymania ocenia się wedle ustaw tego państwa, do którego matka należy w czasie urodzenia się dziecka. Nie można jednak dochodzić dalej idących roszczeń niż one są uzasadnione wedle niemieckich ustaw.

11. Legitymacja i przysposobienie.

Artykuł 22. Legitymacja nieślubnego dziecka jakoteż przysposobienie oznacza się wedle ustaw niemieckich, jeżeli ojciec w czasie legitymacji lub przysposabiający w czasie przysposobienia posiada przynależność do Rzeszy.

Jeżeli ojciec lub przysposabiający należą do obcego państwa, podczas gdy dziecko posiada przynależność do Rzeszy, natenczas jest legitymacja lub przysposobienie bezskuteczne, jeżeli nie nastąpiło wymagane wedle niemieckich ustaw zezwo-

lenie dziecka lub osoby trzeciej z którą dziecko pozostaje w stosunku prawno-familijnym.

12. Opieka i kuratela nad obcokrajowcami.

Artykuł 23. Można zarządzić opiekę lub kuratelę w kraju także nad obcokrajowcem, o ile państwo, do którego on należy, nie przejmuje pieczy, jeżeli obcokrajowiec wedle ustaw tego państwa potrzebuje pieczy lub w kraju został ubezwłasnowolniony.

Niemiecki Sąd opiekuńczy może wydać tymczasowe zarządzenia, jak długo nie zarządzono opieki lub kurateli.

13. Prawo dziedziczenia.

a) Dziedziczenie po Niemcach mieszkających zagranicą.

Artykuł 24. Po Niemcu dziedziczy się nawet wtedy, gdy miał miejsce zamieszkania zagranicą wedle ustaw niemieckich.

Jeżeli Niemiec w czasie swej śmierci miał swe miejsce zamieszkania zagranicą, natenczas mogą dziedzicze, gdy chodzi o odpowiedzialność za zobowiązania spadkowe, powoływać się także na ustawy obowiązujące w miejscu zamieszkania spadkodawcy.

Jeżeli cudzoziemiec, który sporządził lub zniósł rozporządzenie na wypadek śmierci, nabędzie przynależność do Rzeszy, natenczas ocenia się ważność sporządzenia lub zniesienia wedle ustaw państwa do którego należał w czasie sporządzenia lub zniesienia; zatrzymuje też zdolność do sporządzenia rozporządzenia na wypadek śmierci, nawet gdy nie osiągnął jeszcze wieku potrzebnego wedle ustaw niemieckich. Przepis art. 11 ust. 1 zd. 2 pozostaje nienaruszony.

Dziedziczenie po cudzoziemcach, którzy mieszkają w Niemczech.

Artykuł 25. Po cudzoziemcu, który w czasie śmierci miał swe miejsce zamieszkania w kraju, dziedziczy się wedle ustaw państwa do którego on należał w czasie swej śmierci. Niemiec może jednak dochodzić roszczeń spadkowych także wtedy, gdy one są uzasadnione tylko wedle niemieckich ustaw, chyba, że wedle prawa państwa, do którego spadkodawca należał, dla dziedziczenia po Niemcu, który miał swe miejsce zamieszkania w tem państwie, miarodajne są wyłącznie ustawy niemieckie.

Artykuł 26. Jeżeli ze spadku otwartego zagranicą za pośrednictwem władz niemieckich dostaje się do kraju majątek dla dziedziców lub zapisobiorców uprawnionych wedle tamtejszych ustaw, natenczas nie może drugi sprzeciwić się wydaniu z tego powodu, iż ma roszczenie do tego majątku jako dziedzic lub zapisobiorca.

Artykuł 27. Jeżeli wedle prawa obcego państwa, którego ustawy w art. 7 ust. 1, art. 13 ust. 1, art. 15 ust. 2, art. 17 ust. 1 i art. 25 uznano za miarodajne, należy zastosować ustawy niemieckie, natenczas mają te ustawy zastosowanie.

14. Wyjątki.

Artykuł 28. Przepisy art. 15, 19 art. 24 ust. 1 i art. 25, 27 nie mają zastosowania do przedmiotów, które nie znajdują się na obszarze państwa, którego ustawy są wedle tych przepisów miarodajne i które wedle ustaw państwa, w którego obszarze one się znajdują, podlegają szczególnym przepisom.

15. Stosunki prawne osób nie mających żadnej przynależności państwowej.

Artykuł 29. Jeżeli osoba nie należy do żadnego państwa, natenczas ocenia się jej stosunki prawne, o ile ustawy państwa, do którego osoba należy, uznano za miarodajne wedle ustaw tego państwa, do którego ostatnio należała, a, jeżeli także przedtem nie należała do żadnego państwa, wedle ustaw państwa, w którym miała swe miejsce zamieszkania, a w braku miejsca zamieszkania wedle ustaw tego państwa w którym przebywa lub w czasie miarodajnym przebywała.

16. Wykluczenie zagranicznego prawa.

Artykuł 30. Zastosowanie ustawy zagranicznej jest wykluczone, jeżeliby zastosowanie wykraczało przeciw dobrym obyczajom lub sprzeciwiało się celowi ustawy niemieckiej.

17. Prawo odwetu.

Artykuł 31. Za zgodą Rady Związkowej może kanclerz postanowić, że prawo odwetu ma być zastosowane przeciw zagranicznemu państwu jakoteż przeciw jego obywatelom i ich prawnym zastępcom.

ROZDZIAŁ DRUGI.

STOSUNEK KODEKSU CYWILNEGO DO USTAW
RZESZY.

Reguła.

Artykuł 32. Przepisy ustaw Rzeszy zatrzymują moc obowiązującą. One tracą jednak o tyle moc obowiązującą, o ile z kodeksu cywilnego lub z niniejszej ustawy wynika ich zniesienie.

Pokrewieństwo. Powinowactwo.

Artykuł 33. O ile w ustawie o organizacji sądów, procedurze cywilnej, procedurze karnej, ordynacji konkursowej i w ustawie, dotyczącej zaczepienia czynności prawnych dłużnika poza postępowaniem konkursowem, z 21 lipca 1879 (Dz. U. Rz. str. 277) z pokrewieństwem lub powinowactwem związane są skutki prawne, mają zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego o pokrewieństwie lub powinowactwie.

Zmiany poszczególnych ustaw.

Artykuły 34—51 zawierające wyszczególnienie poszczególnych ustaw opuszcza się.

Wyłączenie.

Artykuł 52. Jeżeli na podstawie ustawy Rzeszy należy właścicielowi z powodu następującego w publicznym interesie odebrania, uszkodzenia lub używania rzeczy albo z powodu ograniczenia własności dać odszkodowanie i osobie trzeciej przysługuje prawo na rzeczy, za które się nie daje osobnego odszkodowania, natenczas ma osoba trzecia, o ile jego prawo zostaje ukrócone, na roszczeniu o odszkodowanie te same prawa jakoby mu przysługiwały na najwyższej ofercie w razie zgaśnięcia jego prawa wskutek przymusowej sprzedaży.

Artykuł 53. Jeżeli w wypadku art. 52 należy dać odszkodowanie właścicielowi gruntu, natenczas stosują się do roszczenia o odszkodowanie odpowiednio przepisy § 1128 kodeksu cywilnego. Jeżeli uprawniony wnosi w przeciągu czasokresu oznaczonego w § 1128 przeciw przeciw płaceniu odszkodowania do rąk właściciela, natenczas może właściciel i każdy uprawniony uczynić wniosek o wdrożenie postępowania podziałowego wedle przepisów obowiązujących dla podziału najwyż-

szej oferty w razie przymusowej sprzedaży. Zapłatę należy w tym wypadku skutecznie sądowi właściwemu dla postępowania podziałowego.

Jeżeli prawo osoby trzeciej jest ciężarem rzeczowym, hipoteką, długiem gruntowym lub długiem rentowym, natenczas gaśnie odpowiedzialność roszczenia o odszkodowanie, jeżeli uszkodzony przedmiot został przywrócony do pierwotnego stanu lub gdy w miejsce zabranej rzeczy ruchomej postarano się o nową. Jeżeli należy dać odszkodowanie z powodu używania gruntu lub z powodu zabrania lub uszkodzenia owoców albo przedmiotu przynależności, natenczas stosują się odpowiednio przepisy § 1123 ust. 2 zd. 1 i § 1124 ust. 1, 3 kodeksu cywilnego.

Artykuł 54 opuszcza się; zawiera zmianę tak zwanej ustawy rejonowej.

ROZDZIAŁ TRZECI.

STOSUNEK KODEKSU CYWILNEGO DO USTAW KRAJOWYCH.

Stosunek kodeksu cywilnego do ustaw krajowych.

Artykuł 55. Prywatno prawne przepisy ustaw krajowych tracą moc obowiązującą, o ile nie postanowiono nic innego w kodeksie cywilnym lub w niniejszej ustawie.

Artykuł 56. Dotyczy umów państwowych zawartych przez Państwo związkowe z zagranicznym Państwem.

Artykuł 57. Dotyczy zastosowania kodeksu cywilnego do osób panujących członków ich rodziny i członków rodziny Hohenzollernów.

Artykuł 58. Dotyczy zastosowania ustaw krajowych do rodzin, które przedtem należały do stanów Rzeszy, byłej szlachty Rzeszy i rodzin szlacheckich.

Fideikomisy rodzinne, lenna.

Artykuł 59. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o fideikomisach rodzinnych i lennach, z włączeniem lenn wolnodziedzicznych, jakoteż dóbr rodzinnych (Stammgüter).

Hipoteka i t. d. na dochodach.

Artykuł 60. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych pozwalające na ustanowienie hipoteki, długu gruntowego lub długu rentowego na gruncie, którego obciążenie w myśl przepisów podanych w artykułach 57 aż do 59 może nastąpić tylko w ograniczonej mierze w tym kierunku, że wierzyciel może poszukiwać zaspokojenia z gruntu tylko w drodze przymusowego zarządu.

Ograniczenie artykułów 57—59.

Artykuł 61. Jeżeli pozbycie lub obciążenie przedmiotu jest wedle przepisów wymienionych w artykułach 57 do 59 niedopuszczalne lub ograniczone, natenczas stosują się do nabycia, sprzecznego z tymi przepisami, odpowiednio przepisy kodeksu cywilnego na korzyść tych, którzy wywodzą prawa od nieuprawnionego.

Dobra rentowe.

Artykuł 62. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o dobrach rentowych.

Prawo wieczystej dzierżawy i t. d.

Artykuł 63. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o prawie wieczystej dzierżawy z włączeniem prawa o zagrodnikach (Bündnerrecht) i chałupnikach (Häuslerrecht) w tych państwach związkowych, w których takie prawa istnieją. Przepisy § 1017 kodeksu cywilnego mają do tych praw odpowiednie zastosowanie.

Prawo rodowego dziedziczenia.

Artykuł 64. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o prawie niepodzielnego dziedziczenia (Anerbenrecht) gospodarstw rolniczych i leśnych wraz z ich przynależnością.

Ustawy krajowe nie mogą ograniczyć prawa spadkodawcy do rozporządzenia na wypadek śmierci gruntem podlegającym prawu niepodzielnego dziedziczenia.

Prawo wodne.

Artykuł 65. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które należą do prawa wodnego, z włączeniem prawa młyńskiego, prawa o przyplawianiu (Flötzrecht) i prawa o spławianiu (Flössereirecht) jakoteż przepisów mających na celu popieranie nawodnienia i odwodnienia gruntów i przepisów

o przymuliskach, powstających wyspach i opuszczonych korytach rzecznych.

Prawo urządzenia grobli i śluz.

Artykuł 66. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o prawie urządzenia grobli i śluz (Deich und Sielrecht).

Artykuł 67. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych dotyczące prawa górniczego.

Jeżeli wedle przepisów ustaw krajowych należy dać odszkodowanie z powodu uszkodzenia gruntu przez utrzymywanie kopalni (Bergbau), natenczas stosują się przepisy artykułów 52, 53, o ile ustawy krajowe nic innego nie postanawiają.

Wydobywanie minerałów nie podlegających przepisom górniczym.

Artykuł 68. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które zezwalają na obciążanie gruntu dziedzicznym i pozbywalnym prawem wydobywania minerału nie podlegającego przepisom górniczym i określają bliżej treść tego prawa. Przepisy §§ 874, 875, 876, 1015, 1017 kodeksu cywilnego mają odpowiednie zastosowanie.

Polowanie i rybołówstwo.

Artykuł 69. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o prawie polowania i rybołówstwa, co nie narusza przepisu § 958 ust. 2 kodeksu cywilnego i przepisów kodeksu cywilnego o zwrocie szkody wyrządzonej przez zwierzyne.

Zwrot szkody wyrządzonej przez dziką zwierzyne.

Artykuł 70. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o zasadach, wedle których należy ustalić szkodę wyrządzoną przez dziką zwierzyne jako też przepisy ustaw krajowych, wedle których musi się dochodzić roszczenia o zwrot szkody wyrządzonej przez dziką zwierzyne w przeciągu pewnego oznaczonego czasokresu u właściwej władzy.

Artykuł 71. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których:

1. zobowiązanie do zwrotu szkody wyrządzonej przez dziką zwierzyne następuje także wtedy, gdy szkoda została wyrządzoną przez nadające się do łowienia zwierzęta innych rodzajów aniżeli wymienionych w § 835 kodeksu cywilnego;

2. za szkodę wyrządzoną przez nadającą się do łowienia dziką zwierzynę, która wyszła z ogrodzenia, odpowiada właściciel lub posiadacz ogrodzenia;

3. właściciel gruntu, gdy prawo polowania na drugim gruncie można wykonywać tylko wspólnie z prawem polowania na jego gruncie, odpowiada za szkodę wyrządzoną przez dziką zwierzynę na drugim gruncie także wtedy, gdy odmówił przyjęcia ofiarowanej mu dzierżawy polowania;

4. nie potrzeba wynagradzać szkody wyrządzonej przez dziką zwierzynę w ogrodach, sadach, winnicach, szkółkach (drzewnych) i odosobnionych drzewach wtedy, gdy zaniechano użycia środków ochronnych, które w zwykłych okolicznościach wystarczają do odwrócenia szkody;

5. obowiązek odszkodowania w przypadku § 835 ust. 3 kodeksu cywilnego zostaje odmiennie ustanowiony;

6. gmina w miejsce właścicieli gruntów złączonych w okręg łowiecki jest obowiązana do wynagrodzenia szkody wyrządzonej przez dziką zwierzynę i uprawnioną do poszukiwania regresu na właścicielach albo zamiast właścicieli lub związku właścicieli lub gminy albo obok nich dzierżawca polowania jest obowiązany do wynagrodzenia szkody;

7. obowiązany do wynagrodzenia szkody wyrządzonej przez dziką zwierzynę może żądać zwrotu uiszczonego wynagrodzenia od tego, kto jest uprawniony do wykonywania polowania w innym okręgu.

Artykuł 72. Jeżeli odnośnie do gruntu istnieje czasowo nieograniczone prawo do pobierania użytków, natenczas stosują się przepisy § 835 kodeksu cywilnego o obowiązku wynagrodzenia szkody wyrządzonej przez dziką zwierzynę z tem ograniczeniem, że w miejsce właściciela wstępuje uprawniony do pobierania użytków.

Regalja.

Artykuł 73. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o regaljach.

Artykuł 74. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o prawach przymusowych (Zwangsrechte), prawie mił miejskiej (Bannrecht) i o uprawnieniach do wykonywania przemysłu połączonych z gruntem (Realgewerbeberechtigung).

Prawo ubezpieczeniowe.

Artykuł 75. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które należą do prawa ubezpieczeniowego, o ile kodeks cywilny nie zawiera odrębnych postanowień.

Prawo nakładowe.

Artykuł 76. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które należą do prawa nakładowego.

Odpowiedzialność państwa i t. d. za urzędników.

Artykuł 77. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o odpowiedzialności państwa, gmin i innych związków komunalnych (związki prowincjonalne, obwodowe i powiatowe) za szkodę wyrządzoną przez ich urzędników przy wykonaniu powierzonej im władzy publicznej jako też przepisy ustaw krajowych, które wykluczają prawo poszkodowanego żądania od urzędnika zwrotu takiej szkody o tyle, o ile państwo lub związek komunalny odpowiada.

Odpowiedzialność za pomocników i zastępców.

Artykuł 78. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych wedle których urzędnicy odpowiadają za przyjętych przez nich zastępców i pomocników w szerszym zakresie niż wedle kodeksu cywilnego.

Odpowiedzialność ocenicieli gruntów.

Artykuł 79. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których znawcy ustanowieni w celu urzędowego stwierdzenia wartości gruntów odpowiadają za szkodę powstałą z naruszenia ich obowiązku zawodowego w szerszym zakresie aniżeli w myśl kodeksu cywilnego.

Roszczenia urzędników i t. d. ze stosunku służbowego.

Artykuł 80. Nienaruszone pozostają, o ile w kodeksie cywilnym nie wydano odrębnego postanowienia, przepisy ustaw krajowych o roszczeniach prawno-majątkowych i zobowiązaniach urzędników, osób duchownych i nauczycieli przy publicznych zakładach naukowych ze stosunku urzędowego lub służbowego, z włączeniem roszczeń osób po nich pozostałych.

Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o prebendach (Pfründenrecht).

Płace urzędników i t. d.

Przeniesienie i potrącenie.

Artykuł 81. Nienaruszone pozostają krajowe przepisy policyjne, ograniczające możliwość przeniesienia roszczeń osób wymienionych w art. 80 ust. 1 o pensję, płacę tymczasową, płacę spoczynkową, pensję wdowią i sierocą jako też przepisy ustaw krajowych dopuszczające potrącenie od takich roszczeń odmiennie od przepisu § 394 kodeksu cywilnego.

Koncesjonowane towarzystwa.

Artykuł 82. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o ustroju takich towarzystw, których zdolność prawna polega na państwowem nadaniu.

Stowarzyszenia leśne.

Artykuł 83. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o stowarzyszeniach leśnych.

Stowarzyszenia religijne.

Artykuł 84. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, w myśl których stowarzyszenie religijne lub stowarzyszenie duchowne może uzyskać zdolność prawną tylko w drodze ustawodawstwa.

Przypadnięcie majątku towarzystwa.

Artykuł 85. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których w wypadku § 45 ust. 3 kodeksu cywilnego majątek rozwiązanego towarzystwa przypada w miejsce Skarbu Państwa korporacji, fundacji lub zakładowi prawa publicznego.

Ograniczenia nabycia.

a) Przez osoby prawnicze.

Artykuł 86. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które nabywanie praw przez osoby prawnicze ograniczają lub czynią zależnem od państwowego zatwierdzenia, o ile te przepisy dotyczą przedmiotów przedstawiających większą wartość niż 5000 mk. Jeżeli zostanie udzielonem zatwierdzenie wymagane wedle ustawy krajowej do nabycia z powodu czyjejs śmierci, natenczas przyjmuje się, że zatwierdzenia udzielono przed otwarciem się spadku; jeżeli zatwierdzenia odmówiono, natenczas przyjmuje się, że osoba prawnicza, o ile

chodzi o przypadnięcie, nie istnieje; przepis § 2043 kodeksu cywilnego stosuje się odpowiednio.

b) Zakłady religijne.

Artykuł 87. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które czynią zależną skuteczność darowizn na rzecz członków zakonów religijnych lub kongregacji podobnych do zakonów od państwowego zatwierdzenia.

Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których członkowie zakonów religijnych lub kongregacji podobnych do zakonów mogą nabywać z powodu czyjejś śmierci tylko za państwem zatwierdzeniem. Przepisy art. 86 zd. 2 mają odpowiednie zastosowanie.

Członkowie takich zakonów religijnych i kongregacji podobnych do zakonów, w których nie składa się ślubów na całe życie lub na czas nieograniczony, nie podlegają przepisom oznaczonym w ust. 1, 2.

Nabycie gruntów przez obcokrajowców.

Artykuł 88. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które czynią zależnem nabycie gruntów przez obcokrajowców od państwowego zatwierdzenia.

Zajęcie prywatne.

Artykuł 89. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych dotyczące dozwolonego zajęcia rzeczy w celu ochrony gruntów i płodów gruntu, z włączeniem przepisów dotyczących opłaty fantowego lub odszkodowania pieniężnego.

Kaucje służbowe i t. d.

Artykuł 90. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych dotyczące stosunków prawnych ze zabezpieczenia złożonego na podstawie prawa publicznego z powodu wykonywania urzędu lub wykonywania przemysłu.

Ustawowy tytuł hipoteczny Skarbu Państwa i t. d.

Artykuł 91. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których Skarb Państwa, korporacja, fundacja lub zakład prawa publicznego lub fundacja pozostająca pod zarządem władzy publicznej jest uprawnioną do żądania wpisania hipoteki na gruntach dłużnika w celu zabezpieczenia pewnych pretensyj, i wedle których wpis hipoteki ma nastąpić na żądanie pewnej władzy. Hipotekę można wpisać tylko jako hipotekę zabezpieczającą; ona powstaje z wpisem.

Wyплаты z publicznych kas.

Artykuł 92. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których wypłaty z publicznych kas należy odbierać w kasie.

Przepisy o opróżnieniu mieszkań.

Artykuł 93. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o czasokresach, do upływu których należy przy ukończeniu stosunku najmu opróżnić wynajęte ubikacje.

Zastawnicy, zakłady zastawnicze.

Artykuł 94. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, dotyczące prowadzenia przedsiębiorstwa przez zawodowych zastawników i przez zakłady zastawnicze.

Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których publicznym zakładom zastawniczym przysługuje prawo wydawania rzeczy im w zastaw oddanych tylko za zapłatą pożyczki udzielonej na tę rzecz.

Prawo służby (Gesinderecht).

Artykuł 95 uchylony.

Wymowa, dożywocie i t. d.

Artykuł 96. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych dotyczące wymowy (Leibgedinge), dożywocia (Leibzuchts-Altenteilsvertrag) lub wycugu (Auszugsvertrag) pozostających w związku z odstąpieniem gruntu, o ile one normują stosunek dłużny wynikający z umowy na wypadek, gdy nie powzięto szczególnych postanowień.

Księga długów państwowych.

Artykuł 97. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które normują wpisanie wierzycieli państwa związkowego do księgi długów państwa i stosunki prawne wynikające z wpisania, w szczególności przeniesienie i obciążenie pretensji książkowej.

O ile wedle tych przepisów jest żona uprawniona do samostnego czynienia wniosków, jest to prawo wykluczone, jeżeli wpisano uwagę na korzyść męża do księgi długów. Taką uwagę należy wpisać, jeżeli żona lub za jej zgodą mąż wnosi o wpisanie. Żona jest wobec męża obowiązana do zgodzenia się, jeżeli wedle istniejącego między nimi stanu majątkowego może rozporządzać pretensją książkową tylko za zgodą męża.

Konwersja długów państwowych.

Artykuł 98. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych dotyczące zwrotu lub zmiany oprocentowanych długów państwowych, dla których wydano papiery na okaziciela lub które wpisano do księgi długów państwowych.

Publiczne kasy oszczędności.

Artykuł 99. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych dotyczące publicznych kas oszczędności bez ujemy dla przepisów § 808 kodeksu cywilnego i przepisów kodeksu cywilnego o lokowaniu pieniędzy pupilarnych.

Zapisy długu Państwa i t. d.

Artykuł 100. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których przy zapisach długu na okaziciela, które wystawia państwo związkowe lub należąca doń korporacja, fundacja lub zakład prawa publicznego:

1. ważność podpisu zależy od przestrzegania szczególnej formy, także wtedy gdy takiego postanowienia dokument nie zawiera;

2. roszczenie oznaczone wedle § 804 ust. 1 kodeksu cywilnego jest wykluczone, także wtedy gdy wykluczenie w kuponie procentowym lub rentowym nie jest zawarte.

Artykuł 101. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które państwo związkowe lub należąca doń korporacja, fundacje lub zakłady prawa publicznego odmiennie od przepisu § 806 ust. 2 kodeksu cywilnego zobowiązują, aby wystawione przez nie, a opiewające na okaziciela zapisy długu przepisały na nazwisko pewnego uprawnionego jako też przepisy ustaw krajowych, które normują stosunki prawne wynikające z takiego przepisania, z włączeniem pozbawienia mocy.

Amortyzacja dokumentów, zakaz wypłaty.

Artykuł 102. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych dotyczące pozbawienia mocy i zakazu wypłaty odnośnie do dokumentów oznaczonych w § 807 kodeksu cywilnego.

Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które dla pozbawienia mocy dokumentów oznaczonych w § 808 kodeksu cywilnego ustanawiają inne postępowanie niż postępowanie wywoławcze.

Roszczenie o zwrot za udzielone utrzymanie.

Artykuł 103. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których państwo jako też związki i zakłady, które na podstawie prawa publicznego są obowiązane do dawania utrzymania, mogą żądać zwrotu nakładów poczynionych na utrzymanie od tej osoby, której dawały utrzymanie, jako też od tych, którzy wedle przepisów kodeksu cywilnego byli obowiązani do utrzymania.

Zwrot bezprawnie ściągniętych publicznych podatków.

Artykuł 104. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych dotyczące roszczenia o zwrot bezprawnie ściągniętych publicznych danin lub kosztów postępowania.

Odpowiedzialność przedsiębiorcy kolejowego.

Artykuł 105. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których przedsiębiorca kolejowy lub przedsiębiorca innego przedsiębiorstwa (Betrieb) połączonego z ogólnem niebezpieczeństwem odpowiada za szkodę powstałą z prowadzenia przedsiębiorstwa w szerszym zakresie niż wedle przepisów kodeksu cywilnego.

Odpowiedzialność przy użyciu publicznych gruntów.

Artykuł 106. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których wtedy, gdy można używać gruntu służącego do publicznego użytku na urządzenie zakładu (Anlage) lub przedsiębiorstwa (Betrieb), przedsiębiorca zakładu lub przedsiębiorstwa odpowiada za szkodę, spowodowaną przez zakład lub ruch przy publicznem używaniu gruntu.

Wynagrodzenie szkody wyrządzonej na gruntach.

Artykuł 107. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych dotyczące obowiązku wynagrodzenia szkody, wyrządzonej przez przekroczenie ustawy karnej wydanej ku ochronie gruntów.

Zwrot szkody z powodu zbiegowiska i t. d.

Artykuł 108. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych dotyczące obowiązku wynagrodzenia szkody powstałej przy skupieniu się, zbiegowisku lub rozruchach.

Wywłaszczenie.

Artykuł 109. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych dotyczące następującego w publicznym interesie ode-

brania, uszkodzenia lub używania rzeczy, ograniczenia własności i odebrania lub ograniczenia praw. Do odszkodowania, które ma być wedle ustaw krajowych z powodu takiego naruszenia uiszczonem stosują się przepisy artykułów 52, 53, o ile ustawy krajowe inaczej nie postanawiają.

Przywrócenie zniszczonych budynków.

Artykuł 110. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które w wypadku przywrócenia zniszczonych budynków w innym położeniu naruszają prawa na odnośnych gruntach.

Ograniczenie prawa własności.

Artykuł 111. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które w publicznym interesie ograniczają własność pod względem rozporządzeń faktycznych.

Jedność kolejowa.

Artykuł 112. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych dotyczące traktowania przeznaczonych na przedsiębiorstwo kolejowe lub kolejkę gruntów i innych przedmiotów majątkowych jako jedności (jedność kolejowa), pozbywania i obciążania takiej jedności kolejowej lub jej części składowych, w szczególności obciążania w razie wystawienia częściowych zapisów długu na okaziciela i wynikających stąd stosunków prawnych tudzież likwidacji w celu zaspokojenia wierzycieli, którym przysługuje prawo do oddzielnego zaspokojenia z części składowych jedności kolejowej.

Komasacja.

Artykuł 113. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych dotyczące komasacji gruntów, podziału wspólnych gruntów (Gemeinheitsteilung), regulacji dróg, normowania stosunków włościan do dworów tudzież wykonywania, zamiany lub ograniczania służebności i ciężarów rzeczowych. Stosuje się to w szczególności także do przepisów, których przedmiotem są wspólne sprawy opierające się na postępowaniu tego rodzaju lub które odnoszą się do nabywania własności, do stwarzania, zmiany lub zniesienia innych praw na gruntach i do sprostowania księgi gruntowej.

Niepodlegające obowiązkowi wpisu renty i ciężary rzeczowe.

Artykuł 114. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw kra-

jowych, wedle których renty wykupne i inne ciężary rzeczowe przysługujące skarbowi państwa lub publicznemu zakładowi skutkiem unormowania stosunku włościan do dworów lub skutkiem wykupu służebności, ciężarów rzeczowych lub zwierzchności lennei, nie potrzebują wpisu do księgi gruntowej w celu ich stworzenia i skuteczności wobec publicznego zaufania księgi gruntowej.

Obciążenie gruntów.

Artykuł 115. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych zakazujące lub ograniczające obciążenie gruntu pewnemi służebnościami gruntowemi, lub ograniczonymi służebnościami osobistemi lub ciężarami rzeczowymi jako też przepisy ustaw krajowych określające bliżej treść i rozmiar takich praw.

Artykuł 116. Podane w artykułach 113 do 115 przepisy ustaw krajowych nie mają zastosowania do rent pieniężnych, które mają być uiszczane w myśl §§ 912, 916, 917 kodeksu cywilnego i do obowiązków utrzymania określonych w §§ 1021, 1022 kodeksu cywilnego.

Granica obciążenia gruntu.

Artykuł 117. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które zabraniają obciążenia gruntu ponad pewną oznaczoną granicę wartości.

Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które zabraniają obciążenia gruntu hipoteką, której nie można wypowiedzieć lub długiem gruntowym lub ograniczają czasowo wykluczenie prawa wypowiedzenia właściciela przy pretensjach hipotecznych i długach gruntowych a pozwalają przy długach rentowych tylko na krótszy czas aniżeli oznaczony w § 1202 ust. 2 kodeksu cywilnego.

Pożyczka meljoracyjna.

Artykuł 118. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które rencie pieniężnej, hipotece, długowi gruntowemu lub długowi rentowemu przysługującemu skarbowi Państwa lub publicznemu zakładowi z powodu pożyczki udzielonej celem ulepszenia obciążonego gruntu przyznają pierwszeństwo przed innemi obciążeniami gruntu. Na korzyść osoby trzeciej stosują się przepisy §§ 892, 893 kodeksu cywilnego.

Ograniczenie pozbycia podziału i złączenia gruntów.

Artykuł 119. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które

1. ograniczają pozbycie gruntu;
2. zabraniają lub ograniczają podział gruntu lub oddzielnie pozbycie gruntów, które dotychczas podlegały wspólnemu gospodarowaniu;
3. zabraniają lub ograniczają złączenie kilku gruntów dopuszczalne w myśl § 890 ust. 1 kodeksu cywilnego lub dopisanie gruntu do drugiego gruntu dopuszczalne w myśl § 890 ust. 2 kodeksu cywilnego.

Stwierdzenie nieszkodliwości.

Artykuł 120. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których w razie pozbycia części gruntu staje się ta część wolną od obciążeń gruntu, jeżeli właściwa władza stwierdzi, że zmiana prawna jest dla uprawnionych nieszkodliwa.

Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których pod tymi samymi wymogami:

1. w razie podziału gruntu, obciążonego ciężarem rzeczowym rozdziela się ciężar rzeczowy na poszczególne części gruntu;
2. w razie zniesienia przez przysługującego każdorazowemu właścicielowi gruntu na innym gruncie nie potrzeba zgody tych, na których korzyść grunt uprawnionego został obciążony;
3. w wypadkach § 1128 kodeksu cywilnego i art. 52 niniejszej ustawy przysługujące właścicielowi roszczenie o odškodowanie staje się wolne od prawa przysługującego osobie trzeciej na tem roszczeniu.

Podział gruntów zobowiązanych do renty.

Artykuł 121. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których w razie podziału gruntu obciążonego ciężarem rzeczowym na korzyść Państwa lub publicznego zakładu tylko część gruntu zostaje obciążona ciężarem rzeczowym a zamiast tego na korzyść każdorazowego właściciela tej części pozostałe części ~~zostają~~ obciążone jednorodnymi ciężarami rzeczowymi.

Prawa na drzewach owocowych.

Artykuł 122. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które normują prawa właściciela gruntu odnośnie do drzew owocowych znajdujących się na granicy lub na gruncie sąsiednim odmiennie od przepisów § 910 i § 923 ust. 2 kodeksu cywilnego.

Droga konieczna.

Artykuł 123. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które udzielają prawo do drogi koniecznej w celu połączenia gruntu z drogą wodną lub koleją żelazną.

Prawo sąsiedzkie.

Artykuł 124. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które podają własność gruntów na korzyść sąsiadów jeszcze innym ograniczeniom aniżeli ustanowionym w kodeksie cywilnym. Stosuje się to w szczególności także do przepisów, wedle których urządzenia, jako też drzewa i krzewy mają być trzymane w pewnem oznaczonem oddaleniu od granicy.

Przedsiębiorstwa ruchu.

Artykuł 125. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które rozciągają przepis § 26 ustawy przemysłowej na przedsiębiorstwa kolejowe, okrętowe i podobne przedsiębiorstwa ruchu.

Przeniesienia prawa własności drogą ustawy.

Artykuł 126. Ustawą krajową można przenieść przysługującą państwu własność gruntu na związek komunalny, a własność gruntu przysługującą związkowi komunalnemu na inny związek komunalny lub na państwo.

Przeniesienie własności gruntów nie wpisanych do księgi gruntowej.

Artykuł 127. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o przeniesieniu własności gruntu, który nie jest wpisany do księgi gruntowej a wedle przepisów ustawy hipotecznej także po przeniesieniu nie potrzebuje być wpisany.

Służebności na gruncie nie wpisanym do księgi gruntowej.

Artykuł 128. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o stworzeniu i zniesieniu służebności na gruncie, który nie jest wpisany do księgi gruntowej i wedle przepisów ustawy o księgach gruntowych nie potrzebuje być wpisany.

Przywłaszczenie gruntu porzuconego.

Artykuł 129. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których prawo przywłaszczenia sobie gruntu porzuconego w myśl § 928 kodeksu cywilnego w miejsce skarbu Państwa przysługuje pewnej oznaczonej innej osobie.

Przywłaszczenie gołębi.

Artykuł 130. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o prawie przywłaszczenia sobie napotkanych na wolnym powietrzu gołębi należących do drugiego.

Własność piętra.

Artykuł 131. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które na wypadek, gdy każdemu ze współwłaścicieli gruntu zaopatrzonego budynkiem zostało przyznane wyłączone używanie pewnej części budynku, określają bliżej stosunek wspólności, wykluczają zastosowanie §§ 749 do 751 kodeksu cywilnego i w razie konkursu do majątku jednego współwłaściciela odmawiają zarządcy masy konkursowej prawa domagania się zniesienia wspólności.

Ciężar budowania kościołów i szkół.

Artykuł 132. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o ciężarze budowania kościołów i szkół.

Prawo do używania miejsca w kościele i na cmentarzu.

Artykuł 133. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o prawie używania miejsca w budynku przeznaczonym do publicznej służby Bożej lub na publicznym cmentarzu.

Religijne wychowanie dzieci.

Artykuł 134. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o religijnem wychowaniu dzieci.

Przymusowe wychowanie małoletnich.

Artykuł 135. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o przymusowem wychowaniu małoletnich. Wychowanie przymusowe jest jednak, bez ujmy dla przepisów §§ 55, 50, ustawy karnej, dopuszczalne tylko wtedy, gdy je zarządził Sąd opiekuńczy. Zarządzenie to może oprócz wypadków przewidzianych w §§ 1666, 1838 kodeksu cywilnego nastąpić tylko wtedy, gdy wychowanie przymusowe jest konieczne w celu zapobieżenia całkowitemu moralnemu zepsuciu.

Ustawy krajowe mogą rozstrzygnięcie, czy małoletniego, którego przymusowe wychowanie zarządzono, należy umieścić w rodzinie lub w zakładzie wychowawczym lub poprawczym, poruczyć władzy administracyjnej, jeżeli umieszczenie ma nastąpić na koszt publiczny.

Opieka zakładowa.

Artykuł 136. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których

1. przełożństwo zakładu wychowawczego lub zaopatrzenia pozostającego pod państwowym zarządem lub nadzorem albo urzędnik ma wszystkie lub poszczególne prawa i obowiązki opiekuna odnośnie do małoletnich, którzy się wychowują lub zaopatrują w zakładzie albo pod nadzorem zarządu lub urzędnika w wybranej przez nich rodzinie lub w zakładzie i przełożństwo zakładu lub urzędnik także po ukończeniu wychowania lub zaopatrzenia aż do pełnoletności pupila zatrzymuje te prawa i obowiązki, co nie wyklucza prawa Sądu opiekuńczego do ustanowienia innego opiekuna;

2. przepisy nr. 1 odnośnie do nieślubnych małoletnich także wtedy obowiązują, gdy ci wychowują się lub zaopatrują się pod nadzorem zarządu lub urzędnika w rodzinie matki;

3. przełożństwo pozostającego pod zarządem lub nadzorem państwa zakładu wychowawczego lub zaopatrzenia albo przezeń wyznaczony funkcjonarjusz zakładu lub urzędnik może być ustanowiony opiekunem małoletnich wymienionych pod nr. 1, 2, przed osobami powołanymi na opiekunów wedle § 1776 kodeksu cywilnego;

4. w razie opieki w myśl przepisów nr. 1 do 3 nie należy ustanawiać opiekuna kontrolującego a opiekunowi przysługują zwolnienia dopuszczalne w myśl § 1852 kodeksu cywilnego.

Wypośrodkowanie wartości dochodowej.

Artykuł 137. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych dotyczące zasad, wedle których należy ustalić w przypadkach § 1515 ust. 2, 3 i §§ 2049, 2312 kodeksu cywilnego wartość dochodową posiadłości ziemskiej.

Ustawowe prawo dziedziczenia Skarbu Państwa.

Artykuł 138. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których w przypadku § 1936 kodeksu cywilnego

w miejsce Skarbu Państwa jest ustawowym dziedzicem korporacja, fundacja lub zakład prawa publicznego.

Prawa do spadku osoby żywej.

Artykuł 139. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których Skarbowi Państwa lub innej osobie prawniczej przysługuje odnośnie do spadku po osobie żywej lub wspieranej prawo dziedziczenia roszczenie o zachówek lub prawo do pewnych rzeczy.

Piecza Sądu spadkowego.

Artykuł 140. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których Sąd spadkowy może lub powinien z urzędu zarządzić także pod innymi niż wymienionymi w § 1960 ust. 1 kodeksu cywilnego wymogami sporządzenie spisu majątku spadkowego tudzież aż do jego ukończenia potrzebne środki zabezpieczające, w szczególności przyłożenie pieczęci.

Właściwość dla udokumentowań.

Artykuł 141. Ustawy krajowe mogą postanowić, że do udokumentowania czynności prawnych, które wedle kodeksu cywilnego wymagają sądowego lub notarialnego udokumentowania, właściwymi są albo tylko sądy, albo tylko notariusze.

Udokumentowanie umowy pozbycia gruntu.

Artykuł 142. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które odnośnie do gruntów położonych w obszarze państwa związkowego postanawiają, iż do udokumentowania umowy wymienionej w § 313 kodeksu cywilnego, tudzież do udokumentowania oświadczenia wymaganego w myśl § 873 ust. 2 kodeksu cywilnego do związania osób interesowanych są właściwymi prócz sądów i notariuszów także inne urzędy i inni urzędnicy.

Zgoda, zdanie.

Artykuł 143. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, które odnośnie do gruntów położonych w obszarze państwa związkowego postanawiają, że zgoda stron w przypadkach §§ 925, 1015 kodeksu cywilnego może być oświadczoną oprócz przed urzędem ksiąg gruntowych także przed sądem, przed notariuszem, przed inną władzą lub przed innymi urzędnikami.

Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których przy zdaniu gruntu nie potrzeba równoczesnej obe-

ności obu stron, jeżeli grunt został sprzedany w drodze licytacji przez sąd lub przez notariusza i zdanie następuje jeszcze w terminie licytacyjnym.

Złożenie do depozytu.

Artykuł 144. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych o rzeczowej i miejscowej własności władz depozytowych. Ustawy krajowe mogą postanowić, że nie należy lokować pieniędzy pupilarnych wedle § 1808 kodeksu cywilnego u władz depozytowych państwa związkowego.

Artykuł 145. Ustawy krajowe mogą wydać bliższe postanowienia co do składania do depozytu, w szczególności uregulować wykazanie uprawnienia do odebrania i przepisać, że pieniądze złożone do depozytu i papiery wartościowe przechodzą z obowiązkiem zwrotu na własność Skarbu Państwa lub zakładu przeznaczanego do przyjmowania w depozyt, że sprzedaż rzeczy złożonych w depozyt można zarządzić z urzędu tudzież że roszczenie o zwrot gaśnie z upływem pewnego czasu lub pod innymi warunkami na korzyść Skarbu Państwa lub zakładu depozytowego. W przypadkach § 382, § 1171 ust. 3 i § 1269 zd. 3 kodeksu cywilnego musi się zezwolić składającemu do depozytu na odebranie złożonej kwoty przynajmniej w przeciągu roku licząc od chwili, w której prawo wierzyciela do złożonej kwoty gaśnie.

Nie można uczynić zależnem złożenie do depozytu od sądowego zarządzenia.

Artykuł 146. Jeżeli ustawa krajowa postanawia, że władze depozytowe mają przyjmować także inne rzeczy prócz pieniędzy, papierów wartościowych i innych dokumentów jako też kosztowności, natenczas do stosunków dłużnych które zamierzają do świadczenia tego rodzaju rzeczy, mają zastosowanie przepisy §§ 372 do 382 kodeksu cywilnego.

Własność w sprawach spadkowych i opiekuńczych.

Artykuł 147. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których dla czynności należących do Sądu opiekuńczego lub spadkowego są właściwe inne władze aniżeli sądowe.

Jeżeli ustawa krajowa porucza załatwienie spraw Sądu

spadkowego innej władzy aniżeli sądowi, natenczas do odebrania przysięgi manifestacyjnej przepisanej w § 2006 kodeksu cywilnego jest właściwym Sąd powiatowy, w którego okręgu władza spadkowa ma swoją siedzibę.

Inwentarz spadku.

Artykuł 148. Ustawy krajowe mogą wykluczyć właściwość Sądu spadkowego do sporządzenia inwentarza.

Osoba poświadczająca przy testamentach.

Artykuł 149. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których sędzia przy sporządzeniu rozporządzenia na wypadek śmierci może przybrać w miejsce sekretarza sądowego lub dwóch świadków osobę poświadczającą do tego specjalnie ustanowioną.

Do osoby poświadczającej mają zastosowanie przepisy §§ 2234 do 2236 kodeksu cywilnego.

Artykuł 150. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, wedle których w wypadku § 2249 kodeksu cywilnego w miejsce naczelnika gminy lub obok naczelnika gminy jest właściwą inną urzędownie ustanowiona osoba.

Sporządzenie sądowych i notarialnych dokumentów.

Artykuł 151. Przepisy §§ 2234 do 2245, 2276 kodeksu cywilnego i art. 149 niniejszej ustawy nie naruszają ogólnych przepisów ustaw krajowych o sporządzeniu sądowych lub notarialnych dokumentów. Uchybienie takiemu przepisowi nie ma wpływu na ważność rozporządzenia na wypadek śmierci, co nie wyklucza zastosowania przepisów o skutkach braku rzeczowej właściwości.

Zawiśnięcie sporu.

Artykuł 152. Nienaruszone pozostają przepisy ustaw krajowych, ustanawiające dla sporów, które nie mają być załatwione wedle przepisów procedury cywilnej wypadki, z którymi nastają skutki przywiązane wedle przepisów kodeksu cywilnego do wniesienia skargi i do zawiśnięcia sporu. O ile brakują takie przepisy, mają przepisy procedury cywilnej odpowiednie zastosowanie.

ROZDZIAŁ CZWARTY.

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE.

Pełnoletność.

Artykuł 153. Kto w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego nie ukończył dwudziestego pierwszego roku życia, lecz został uppełnoletniony albo w inny sposób uzyskał prawne stanowisko pełnoletniego, stoi od tego czasu narówni z pełnoletnim.

Usamowolnienie.

Artykuł 154. Kto jest wedle ustaw francuskich lub badeńskich emancypowany lub wypuszczony z pod władzy, stoi od wejścia w życie kodeksu cywilnego, gdy w tym czasie ukończył ośmnasty rok życia, narówni z pełnoletnim, w przeciwnym razie z małoletnim.

Ubezważnowolnienie.

a) Z powodu choroby umysłowej.

Artykuł 155. Kto w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego jest z powodu choroby umysłowej ubezważnowolniony, stoi od tego czasu narówni z ubezważnowolnionym z powodu choroby umysłowej wedle przepisów kodeksu cywilnego.

b) Z powodu marnotrawstwa.

Artykuł 156. Kto w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego jest ubezważnowolniony z powodu marnotrawstwa, stoi od tego czasu narówni z ubezważnowolnionym z powodu marnotrawstwa wedle przepisów kodeksu cywilnego.

To samo stosuje się do tego, dla którego wedle ustaw francuskich lub badeńskich z powodu marnotrawstwa zarządono ustanowienie doradcy.

Wybrane miejsce zamieszkania.

Artykuł 157. Przepisy ustaw francuskich i badeńskich o obranem miejscu zamieszkania zatrzymują moc obowiązującą dla stosunków prawnych, które oznaczają wedle tych ustaw, o ile miejsce zamieszkania zostało obrane przed wejściem w życie kodeksu cywilnego.

Uznanie za zmarłego.

Artykuł 158. Skutki uznania za zmarłego, które nastąpiło przed wejściem w życie kodeksu cywilnego, oznaczają się we-

dle dotychczasowych ustaw, o ile z artykułów 159, 160 co innego nie wynika.

Artykuł 159. Małżonek osoby, która została uznana za zmarłą przed wejściem w życie kodeksu cywilnego, może po wejściu w życie kodeksu cywilnego zawrzeć nowe małżeństwo, także wtedy, gdy powtórne zawarcie małżeństwa wedle ustaw dotychczasowych byłoby niedopuszczalne. Przepisy §§ 1348 do 1352 kodeksu cywilnego stosują się odpowiednio.

Artykuł 160. O ile wedle przepisów kodeksu cywilnego wskutek uznania za zmarłego kończy się władza rodzicielska osoby zaginionej, opieka, kuratela jako też urząd opiekuna, kontrolującego opiekuna, kuratora, doradcy lub członka rady rodzinnej, obowiązują te przepisy od wejścia w życie kodeksu cywilnego także dla uznania za zmarłego, które nastąpiło przedtem.

Artykuł 161. Zawisłe w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego postępowanie, które zmierza do uznania za zmarłego, do uznania za zaginionego albo do wprowadzenia domniemanego dziedzica w posiadanie lub używanie majątku zaginionego, należy załatwić podług dotychczasowych ustaw.

Jezeli przed wejściem w życie kodeksu cywilnego nastąpiło uznanie za zaginionego albo tymczasowe wprowadzenie domniemanego dziedzica w posiadanie lub używanie majątku zaginionego, natenczas miarodajne są też dla uznania za zmarłego tudzież dla ostatecznego wprowadzenia dotychczasowe ustawy.

Wedle dotychczasowych ustaw oznaczają się skutki rozstrzygnięć w myśl ustępów 1, 2 zapadających. W razie uznania za zmarłego stosują się przepisy art. 159, 160.

Artykuł 162. O ile ostateczne wprowadzenie domniemanego dziedzica w posiadanie lub używanie majątku zaginionego, które nastąpiło wedle dotychczasowych ustaw lub które w myśl art. 161 ust. 2 jest dopuszczalne, nie ma wpływu na stosunki prawne, na które wedle kodeksu cywilnego skutki uznania za zmarłego się rozciągają, jest uznanie za zmarłego po wejściu w życie kodeksu cywilnego dopuszczalne wedle tegoż przepisów; skutki ograniczają się do tych stosunków prawnych.

Osoby prawnicze.

Artykuł 163. Do osób prawniczych istniejących w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego stosują się począwszy

od tego czasu przepisy §§ 25, 50 do 53, 85 do 89 kodeksu cywilnego, o ile nic innego nie wynika z artykułów 164 do 166.

Związki realne.

Artykuł 164. Zatrzymują moc obowiązującą przepisy ustaw krajowych dotyczące istniejących w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego gmin realnych i tym podobnych związków, których członkowie jako tacy uznają prawo użytkowania gruntów rolnych i leśnych, młynów, browarów i podobnych zakładów. Niema różnicy, czy gminy realne lub inne związki są osobami prawniczymi lub nie i czy uprawnienie członków zawisło od posiadania gruntu lub nie.

Artykuł 165. Dotyczy bawarskich towarzystw etc.

Artykuł 166. Dotyczy osób prawniczych wedle ustaw saskich.

Artykuł 167. Zatrzymują moc obowiązującą przepisy ustaw krajowych, dotyczące ziemskich i rycerskich zakładów kredytowych istniejących w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego.

Ograniczenia rozporządzania.

Artykuł 168. Istniejące w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego ograniczenie możliwości rozporządzania zatrzymuje moc obowiązującą, co nie wyklucza zastosowania przepisów kodeksu cywilnego na korzyść tych, którzy wywodzą prawa od nieuprawnionego.

Przedawnienie.

Artykuł 169. Przepisy kodeksu cywilnego o przedawnieniu mają zastosowanie do roszczeń jeszcze nieprzedawnionych, które powstały przed wejściem w życie kodeksu cywilnego. Początek tudzież wstrzymanie i przerwa przedawnienia oznaczają się jednak za czas przed wejściem w życie kodeksu cywilnego wedle dotychczasowych ustaw.

Jeżeli czasokres przedawnienia wedle kodeksu cywilnego jest krótszy, aniżeli wedle dotychczasowych ustaw, natenczas oblicza się czas krótszy od wejścia w życie kodeksu cywilnego. Jeżeli jednak ustanowiony w dotychczasowych ustawach dłuższy czasokres przedawnienia prędzej upływa aniżeli ustanowiony w kodeksie cywilnym krótszy czasokres, natenczas kończy się przedawnienie z upływem dłuższego czasokresu.

Istniejące stosunki dłużne.

Artykuł 170. Dla stosunku dłużnego, powstałego przed wejściem w życie kodeksu cywilnego, pozostają miarodajne dotychczasowe ustawy.

Stosunki służbowe, czynszowe i dzierżawne.

Artykuł 171. Istniejący w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego stosunek najmu, dzierżawy lub służby oznacza się, gdy wypowiedzenie nie nastąpi po wejściu w życie kodeksu cywilnego, z pierwszym terminem, z którym jest wedle dotychczasowych ustaw dopuszczalne, od tego terminu począwszy wedle przepisów kodeksu cywilnego.

Kupno nie znosi najmu.

Artykuł 172. Jeżeli rzecz, która w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego była wynajęta lub wdzierżawiona, zostanie po tym czasie pozbytą lub obciążoną prawem, natenczas przysługują najmobiorecy lub dzierżawcy wobec nabywcy rzeczy lub prawa, prawa oznaczone w kodeksie cywilnym. Dalej idące prawa najmobiorecy lub dzierżawcy, które wynikają z dotychczasowych ustaw, pozostają nienaruszone, co nie wyklucza prawa zastosowania przepisu artykułu 171.

Wspólność wedle części ułamkowych.

Artykuł 173. Do istniejącej w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego wspólności stosują się od tego czasu przepisy kodeksu cywilnego.

Zapisy długu na okaziciela.

Artykuł 174. Od wejścia w życie kodeksu cywilnego obowiązują dla zapisów długu na okaziciela przedtem wystawionych przepisy §§ 798 do 800, 802, 804 i § 806 zd. 1 kodeksu cywilnego. Dla nieoprocentowanych zapisów długu płatnych za okazaniem jako też dla kuponów procentowych, rentowych i kwitów na udziały w zysku obowiązują dotychczasowe ustawy, o ile chodzi o pozbawienie mocy i zakaz wypłaty.

Przedawnienie roszczeń z zapisu długu na okaziciela wystawionych przed wejściem w życie kodeksu cywilnego oznacza się wedle dotychczasowych ustaw, co nie wyklucza jednak zastosowania przepisów § 802 kodeksu cywilnego.

Artykuł 175. Dla kuponów procentowych, rentowych i kwitów na udziały w zysku wydanych po wejściu w życie kodeksu cywilnego, dla zapisu długu na okaziciela wystawionego przed

tym czasem, obowiązują ustawy, które obowiązują dla kuponów tego samego rodzaju wystawionych przed wejściem w życie kodeksu cywilnego.

Artykuł 176. Wycofanie z obiegu zapisów długu na okaziciela nie ma miejsca po wejściu w życie kodeksu cywilnego. Wycofanie z obiegu, które przedtem nastąpiło, traci swoją skuteczność z wejściem w życie kodeksu cywilnego.

Artykuł 177. Od wejścia w życie kodeksu cywilnego obowiązują dla przedtem wystawionych dokumentów rodzaju oznaczonego w § 808 kodeksu cywilnego, o ile dłużnik jest zobowiązany do świadczenia tylko za wydaniem dokumentu, przepisy § 808 ust. 2 zd. 2, 3 kodeksu cywilnego i art. 102 ust. 2 niniejszej ustawy.

Artykuł 178. Postępowanie zawisłe w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego, które ma za przedmiot pozbawienie mocy zapisu długu na okaziciela lub dokumentu rodzaju oznaczonego w § 808 kodeksu cywilnego lub zakaz wypłaty z takiego papieru, należy załatwić wedle dotychczasowych ustaw. Wedle tych ustaw oznaczają się także skutki postępowania i rozstrzygnięcia.

Roszczenia wpisane w księdze publicznej.

Artykuł 179. Jeżeli roszczenie ze stosunku dłużnego wedle dotychczasowych ustaw przez wpis w księdze publicznej uzyskało skuteczność przeciw osobom trzecim, natenczas zatrzymuje ono swoją skuteczność także po wejściu w życie kodeksu cywilnego.

Posiadanie.

Artykuł 180. Do stosunku posiadania istniejącego w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego stosują się od tego czasu przepisy kodeksu cywilnego, co nie wyklucza jednak zastosowania artykułu 191.

Własność.

Artykuł 181. Do własności istniejącej w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego stosują się od tego czasu przepisy kodeksu cywilnego.

Jeżeli w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego przysługuje własność rzeczy kilku osobom wedle części ułamkowych lub jeżeli w tym czasie jest uzasadniona oddzielna własność sto-

jących płodów gruntu, w szczególności drzew, natenczas istnieją te prawa nadal.

Własność piętra.

Artykuł 182. Istniejąca w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego własność piętra istnieje nadal. Stosunek prawny osób interesowanych między sobą oznacza się wedle dotychczasowych ustaw.

Prawo sąsiedzkie przy parcelach leśnych.

Artykuł 183. Na korzyść gruntu, na którym w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego znajdował się las, pozostają aż do ponownego odmłodzenia lasu w mocy przepisy ustaw krajowych, które prawa właściciela gruntu sąsiedniego odnośnie do drzew i krzewów rosnących na granicy lub na gruncie leśnym oznaczają odmiennie od przepisów § 910 i § 923 ust. 2, 3 kodeksu cywilnego.

Dziedziczne prawo budowania.

Ciężary rzeczowe. Służebności.

Artykuł 184. Prawa, któremi rzecz lub prawo obciążone w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego istnieją nadal o treści i ze stopniem pierwszeństwa wynikającym z dotychczasowych ustaw, o ile z artykułów 192 do 195 co innego nie wynika. Począwszy od wejścia w życie kodeksu cywilnego obowiązują jednak dla dziedzicznego prawa budowania przepisy § 1017, dla służebności gruntowej przepisy §§ 1020 do 1028 kodeksu cywilnego.

Zasiedzenie.

Artykuł 185. Jeżeli w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego zasiedzenie własności lub użytkowania rzeczy ruchomej nie jest jeszcze ukończone, natenczas stosują się do zasiedzenia odpowiednio przepisy artykułu 169.

Zakładanie księgi gruntowej.

Artykuł 186. Postępowanie, wedle którego następuje założenie ksiąg gruntowych tudzież chwila, w której należy uważać księgę gruntową dla pewnego okręgu za założoną, oznaczy dla każdego państwa związkowego rozporządzenie zwierzchniej władzy krajowej.

Jeżeli należy uważać księgę gruntową dla pewnego okręgu za założoną, natenczas należy uważać także za skutecznione

założenie dla takich gruntów należących do tego okręgu, które jeszcze nie mają żadnej karty w księdze gruntowej, o ile nie wyłączono pewnych gruntów przez odrębne zarządzenie.

Wpisanie istniejących służebności gruntowych.

Artykuł 187. Służebność gruntowa, która istnieje w czasie, w którym należy księgę gruntową uważać za założoną, nie wymaga wpisu celem utrzymania skuteczności wobec publicznego zaufania do księgi gruntowej. Wpis winien jednak nastąpić, gdy tego zażąda uprawniony lub właściciel gruntu obciążonego. Koszta ponosi i zalicza ten, kto żąda wpisu.

Ustawą krajową można postanowić, że istniejące służebności gruntowe lub pojedyncze rodzaje celem utrzymania skuteczności wobec publicznego zaufania do księgi gruntowej muszą być wpisane do księgi gruntowej przy zakładaniu księgi gruntowej lub później. To postanowienie można ograniczyć do poszczególnych okręgów ksiąg gruntowych.

Wpisanie ustawowych praw zastawu.

Artykuł 188. Rozporządzeniem zwierzchniej władzy krajowej można postanowić, iż ustawowe prawa zastawu, istniejące w czasie, w którym należy księgę gruntową uważać za założoną celem utrzymania skuteczności wobec publicznego zaufania do księgi gruntowej, nie potrzebują być wpisane podczas czasokresu nie przenoszącego 10 lat, który ma być liczony od wejścia w życie kodeksu cywilnego.

Rozporządzeniem zwierzchniej władzy krajowej można postanowić, że prawa najmu i prawa dzierżawne, które w czasie w ustępie 1 naznaczonym istnieją jako prawa na gruncie celem utrzymania skuteczności wobec publicznego zaufania do księgi gruntowej nie potrzebują być wpisane.

Nabycie i utrata praw rzeczowych aż do założenia księgi gruntowej.

Artykuł 189. Nabycie i utrata własności jako też uzasadnienie, przeniesienie, obciążenie i zniesienie innego prawa na gruncie lub prawa na takim prawie następują także po wejściu w życie kodeksu cywilnego wedle dotychczasowych ustaw aż do chwili, gdy należy uważać księgę gruntową za założoną. To samo stosuje się do zmiany treści i pierwszeństwa praw.

Po wejściu w życie kodeksu cywilnego nie można stwarzać prawa niedozwolonego wedle przepisów kodeksu cywilnego.

Jeżeli w czasie, w którym należy uważać księgę gruntową za założoną, jest posiadacz jako uprawniony wpisany w księgę gruntowej, natenczas do zasiedzenia w tym czasie jeszcze nie dokończonego a dopuszczalnego wedle § 900 kodeksu cywilnego, stosują się odpowiednio przepisy art. 169.

Zniesienie prawa, którem grunt lub prawo na gruncie jest obciążone w tym czasie, w którym należy uważać księgę gruntową za założoną, następuje także po tym czasie wedle dotychczasowych ustaw, dopóki prawo nie zostanie wpisane do księgi gruntowej.

Prawo przywłaszczenia Skarbu Państwa.

Artykuł 190. Prawo przywłaszczenia przysługujące po myśli § 928 ust. 2 kodeksu cywilnego Skarbowi Państwa rozciąga się na wszystkie grunta, które są bez właściciela w tym czasie, w którym należy uważać księgę gruntową za założoną. Przepis artykułu 129 ma odpowiednie zastosowanie.

Ochrona posiadania przy służebnościach.

Artykuł 191. Dotychczasowe ustawy o ochronie posiadania służebności gruntowej lub ograniczonej służebności osobistej mają zastosowanie także po wejściu w życie kodeksu cywilnego, dopóki nie należy uważać księgi gruntowej dla obciążonego gruntu za założoną.

Od czasu, w którym należy uważać księgę gruntową za założoną, mają w celu ochrony wykonywania służebności gruntowej, z którą połączone jest utrzymywanie stałego urzędnika, odpowiednie zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego odnoszące się do ochrony posiadania, dopóki służebności tego rodzaju wedle art. 128 lub art. 187 w celu utrzymania skuteczności wobec publicznego zaufania do księgi gruntowej nie potrzebują być zapisane. To samo stosuje się do służebności gruntowych innego rodzaju z zastrzeżeniem, że się udziela ochronę posiadania tylko wtedy, gdy służebność w ostatnich trzech latach przed naruszeniem co roku przynajmniej raz wykonywano.

Istniejące hipoteki.

Artykuł 192. Prawo zastawu istniejące na gruncie w czasie, w którym należy uważać księgę gruntową za założoną, uważa się od tego czasu za hipotekę, dla której udzielenie listu hipotecznego wykluczono. Jeżeli nie oznaczono kwoty preten-

sji, dla której prawo zastawu istnieje, natenczas uważa się prawo zastawu za hipotekę zabezpieczającą.

Jeżeli prawo zastawu jest w tym kierunku ograniczone, ze wierzyciel może poszukiwać zaspokojenia z gruntu tylko za pomocą przymusowego zarządu, natenczas to ograniczenie trwa dalej.

Artykuł 193. Ustawą krajową można postanowić, że prawo zastawu, którego wedle artykułu 192 nie uważa się za hipotekę zabezpieczającą lub za hipotekę, dla której udzielenia listu hipotecznego nie wykluczono, i że udzielony na prawo zastawu dokument ma być uważany za list hipoteczny.

Artykuł 194. Ustawą krajową można postanowić, że wierzyciel, którego prawo zastawu istnieje w czasie oznaczonym w artykule 192, jest uprawniony do żądania wykreślenia prawa zastawu mającego lepszy stopień pierwszeństwa lub równy, jeżeli ono zejdzie się z własnością w jednej osobie, tak samo, jak gdyby dla zabezpieczenia prawa o wykreślenie zapisano prenotację w księdze gruntowej.

Istniejące długi gruntowe.

Artykuł 195. Dług gruntowy, istniejący w czasie, gdy należy uważać księgę gruntową za założoną, uważa się od tego czasu za dług gruntowy w rozumieniu kodeksu cywilnego i udzielony dokument na dług gruntowy za list długu gruntowego. Przepis art. 192 ust. 2 ma odpowiednie zastosowanie.

Ustawą krajową można postanowić, że istniejący w czasie oznaczonym w ust. 1 dług gruntowy należy uważać za hipotekę, dla której udzielenia listu hipotecznego nie wykluczono, lub za hipotekę zabezpieczającą i że dokument udzielony na dług gruntowy należy uważać za list hipoteczny.

Prawa do pobierania użytków.

Artykuł 196. Ustawą krajową można postanowić, że do istniejącego na gruncie dziedzicznego i przenośnego prawa pobierania użytków mają zastosowanie przepisy obowiązujące dla gruntów a do nabycia takiego prawa przepisy kodeksu cywilnego obowiązujące dla nabycia własności gruntu.

Artykuł 197. Pozostają w mocy przepisy ustaw krajowych, **wedle których** odnośnie do takich gruntów, odnośnie do których w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego istnieje włościańskie prawo do pobierania użytków nie podpadające pod

art. 63, może być po ukończeniu prawa pobierania użytków na nowo uzasadnione prawo tego samego rodzaju i właściciel obszaru (Gutsherr) jest obowiązany do uzasadnienia.

Artykuł 198. Ważność małżeństwa zawartego przed wejściem w życie kodeksu cywilnego oznacza się wedle dotychczasowych ustaw.

Małżeństwo nieważne wedle dotychczasowych ustaw należy uważać za ważne od początku, jeżeli małżonkowie w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego żyją ze sobą jeszcze jako małżonkowie i powód, na którym opiera się nieważność, nie byłby wedle przepisów kodeksu cywilnego spowodował nieważności lub zaczępalności małżeństwa lub byłby ten skutek utracił. Czasokres ustanowiony w kodeksie cywilnym dla zaczępienia nie rozpoczyna się przed wejściem w życie kodeksu cywilnego.

Unieważnienie małżeństwa, które nastąpiło wedle dotychczasowych ustaw, stoi narówni z unieważnieniem wedle kodeksu cywilnego.

Osobiste stosunki prawne małżonków.

Artykuł 199. Wzajemne osobiste stosunki prawne, w szczególności wzajemny obowiązek utrzymywania oznacza się także odnośnie do małżeństw istniejących w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego wedle jego przepisów.

Małżeńskie prawo majątkowe.

Artykuł 200. Dla stanu majątkowego małżeństwa istniejącego w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego są miarodajne dotychczasowe ustawy. Stosuje się to w szczególności także do przepisów o skutkach stanu majątkowego dotyczących dziedziczenia i do przepisów ustaw francuskich i badeńskich dotyczących postępowania przy oddzieleniu majątku między małżonkami.

Dopuszczalne wedle przepisów kodeksu cywilnego uregulowanie stanu majątkowego może nastąpić zapomocą umowy małżeńskiej także wtedy, gdy wedle dotychczasowych ustaw umowa małżeńska była niedopuszczalna.

O ile żona wedle ustaw miarodajnych dla dotychczasowego stanu majątkowego jest skutkiem stanu majątkowego lub małżeństwa ograniczoną w zdolności do działań prawnych, pozo-

staje to ograniczenie w mocy, jak długo istnieje dotychczasowy stan majątkowy.

Rozwód i zniesienie wspólności małżeńskiej.

Artykuł 201. Rozwód i zniesienie wspólności małżeńskiej następują od wejścia w życie kodeksu cywilnego wedle tegoż przepisów.

Jeżeli małżonek przed wejściem w życie kodeksu cywilnego dopuścił się przewinienia rodzaju oznaczonego w §§ 1565 do 1568 kodeksu cywilnego, natenczas można orzec rozwód lub zniesienie wspólności małżeńskiej tylko wtedy, gdy przewinienie było także wedle dotychczasowych ustaw powodem do rozvodu lub powodem do rozdziału.

Rozdział od stołu i łoża.

Artykuł 202. Dla skutków stałego lub czasowego rozdziału od stołu i łoża, które orzeczono przed wejściem w życie kodeksu cywilnego obowiązują dotychczasowe ustawy. Stosuje się to w szczególności także do przepisów, wedle których rozdział trwający aż do śmierci jednego z małżonków równa się we wszystkich lub poszczególnych względach rozwiązaniu małżeństwa.

Stosunek prawny między rodzicami i ślubnymi dziećmi.

Artykuł 203. Stosunek prawny między rodzicami a ślubnym dzieckiem urodzonym przed wejściem w życie kodeksu cywilnego oznacza się od wejścia w życie kodeksu cywilnego wedle jego przepisów. Stosuje się to w szczególności też do majątku nabytego przedtem przez dziecko.

Zwierzchność, ograniczenie rodziców.

Artykuł 204. Jeżeli ojciec lub matka są w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego ograniczeni w staraniu o osobę lub o majątek dziecka na podstawie zarządzenia właściwej władzy, natenczas pozostaje to ograniczenie w mocy. Sąd opiekuńczy może to zarządzenie znieść wedle § 1671 kodeksu cywilnego.

Jeżeli ojcu lub matce zabrano użytkowanie majątku dziecka przez zarządzenie właściwej władzy, natenczas winien Sąd opiekuńczy na wniosek to zarządzenie znieść, chyba, że odebranie użytkowania jest po myśli § 1666 ust. 2 kodeksu cywilnego usprawiedliwione.

Ograniczenia matki przez ojca.

Artykuł 205. Jeżeli ojciec przed wejściem w życie kodeksu cywilnego na podstawie dotychczasowych ustaw wykluczył matkę od opieki nad dzieckiem lub ustanowił dla matki doradcę, natenczas uważa się zarządzenie ojca od wejścia w życie kodeksu cywilnego jako zarządzenie ustanowienia doradcy w myśl kodeksu cywilnego.

Dzieci z rozwiedzionego małżeństwa.

Artykuł 206. Jeżeli na podstawie dotychczasowych ustaw jest małżeństwo rozwiedzione lub rozwiązane wskutek uznania za zmarłego jednego małżonka lub orzeczono rozdział małżonków od stołu i łoża, natenczas prawo i obowiązek rodziców starania się o osobę wspólnych dzieci oznaczają się wedle dotychczasowych ustaw; przepisy § 1635 ust. 1 zd. 2 ust. 2 i § 1636 kodeksu cywilnego mają jednak zastosowanie.

Dzieci z nieważnego małżeństwa.

Artykuł 207. O ile dzieci z nieważnego małżeństwa zawartego przed wejściem w życie kodeksu cywilnego należy uważać jako ślubne dzieci i o ile ojciec i matka mają obowiązki i prawa ślubnych rodziców, postanawiają dotychczasowe ustawy.

Nieślubne dzieci.

Artykuł 208. Prawny stosunek nieślubnego dziecka urodzonego przed wejściem w życie kodeksu cywilnego oznacza się od wejścia w życie kodeksu cywilnego wedle jego przepisów; dla zbadania ojcowstwa, dla prawa dziecka do noszenia nazwiska rodzinnego ojca jako też dla obowiązku utrzymywania ojca miarodajne są jednak dotychczasowe ustawy.

O ile dziecku spłodzonemu poza małżeństwem przed wejściem w życie kodeksu cywilnego ze szczególnego powodu, w szczególności z powodu spłodzenia w stanie narzeczeństwa, przysługuje prawne stanowisko ślubnego dziecka i o ile ojciec i matka takiego dziecka mają obowiązki i prawa ślubnych rodziców oznacza się wedle dotychczasowych ustaw.

Przepisy ust. 1 obowiązują też dla dziecka uznanego wedle ustaw francuskich i badeńskich.

Legitymowanie i przysposobienie dzieci.

Artykuł 209. O ile dziecko legitymowane lub przysposobione przed wejściem w życie kodeksu cywilnego ma prawne

stanowisko ślubnego dziecka i o ile ojciec i matka mają obowiązki i prawa ślubnych rodziców, oznacza się wedle dotychczasowych ustaw.

Opieka, kuratela.

Artykuł 210. Do opieki lub kurateli istniejącej w czasie wejścia w życie kodeksu cywilnego mają od tego czasu zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego. Jeżeli zarządzono opiekę wskutek cielesnej ułomności, należy ją uważać za kuratelę zarządzoną w myśl § 1910 ust. 1 kodeksu cywilnego. Jeżeli opiekę zarządzono wskutek słabości umysłowej, a ubezwłasnowolnienie nie nastąpiło, należy ją uważać za kuratelę zarządzoną w myśl § 1910 ust. 2 kodeksu cywilnego dla praw majątkowych słabego na umyśle.

Dotychczasowi opiekunowie i kuratorowie pozostają w urzędzie. To samo obowiązuje w obrębie pruskiej ordynacji opiekuńczej z 5. 7. 1875 dla rady rodzinnej i jej członków. Opiekuna kontrolującego należy zwolnić, jeżeli wedle przepisów kodeksu cywilnego nie należałoby ustanawiać opiekuna kontrolującego.

Doradca niedołężnego na umyśle.

Artykuł 211. Ustanowienie doradcy zarządzane wedle ustaw francuskich lub badeńskich dla słabego na umyśle, traci swoją skuteczność z upływem 6 miesięcy po wejściu w życie kodeksu cywilnego.

Papiery wartościowe posiadające pupilarne bezpieczeństwo.

Artykuł 212. Pozostają w mocy przepisy ustaw krajowych, wedle których pewne papiery wartościowe uznano za nadające się do lokowania pieniędzy pupilarnych.

Prawo spadkowe.

Artykuł 213. Dla stosunków odnoszących się do dziedziczenia, pozostają jeżeli spadkodawca zmarł przed wejściem w życie kodeksu cywilnego miarodajne dotychczasowe ustawy. Stosuje się to w szczególności także do przepisów dotyczących spadkowego postępowania likwidacyjnego.

Artykuł 214. Sporządzenie lub zniesienie rozporządzenia na wypadek śmierci, które nastąpiło przed wejściem w życie kodeksu cywilnego, ocenia się wedle dotychczasowych ustaw, także wtedy gdy spadkodawca umiera po wejściu w życie kodeksu cywilnego.

To samo stosuje się do związania spadkodawcy przy umowie dziedziczenia lub przy wspólnym testamencie, o ile umowę dziedziczenia lub testament sporządzono przed wejściem w życie kodeksu cywilnego.

Artykuł 215. Kto uzyskał przed wejściem w życie kodeksu cywilnego zdolność do sporządzenia rozporządzenia na wypadek śmierci i takie rozporządzenie sporządził, zatrzymuje tę zdolność także wtedy, gdy wedle kodeksu cywilnego nie osiągnął wymaganego wieku.

Przepisy § 2230 kodeksu cywilnego mają zastosowanie do testamentu, który spadkodawca zmarły po wejściu w życie kodeksu cywilnego przed tym czasem sporządził.

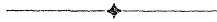
Artykuł 216. Dotyczy wolności testowania rodzin szlacheckich.

Artykuł 217. Sporządzona przed wejściem w życie kodeksu cywilnego umowa zrzeczenia się spadku jako też skutki takiej umowy oznaczają się wedle dotychczasowych ustaw.

To samo stosuje się do umowy, zawartej przed wejściem w życie kodeksu cywilnego, którą zniesiono umowę zrzeczenia się spadku.

Zmiana ustaw krajowych.

Artykuł 218. O ile w myśl przepisów tego rodzaju dotychczasowe ustawy krajowe zatrzymują moc obowiązującą, mogą one po wejściu w życie kodeksu cywilnego być także zmienione przez ustawę krajową.

SPIS RZECZY.

KSIĘGA TRZECIA.

PRAWO RZECZOWE.

Rozdział pierwszy. Posiadanie. §§ 854—872.

Rozdział drugi. Ogólne przepisy o prawach na gruntach. §§ 873—902.

Rozdział trzeci. Własność: Tytuł pierwszy. Treść własności. §§ 903—924. — — Tytuł drugi. Nabycie i utrata własności gruntu. §§ 925—928. — — Tytuł trzeci. Nabycie i utrata własności rzeczy ruchomych: I. Przeniesienie. §§ 929—936. — II. Zasiedzenie. §§ 937—945. — III. Połączenie. Zmieszanie. §§ 946—952. — IV. Nabycie plodów i innych części składowych rzeczy. §§ 953—957. — V. Przywłaszczenie. §§ 958 do 964. — VI. Znalezienie rzeczy. §§ 965—984. — — Tytuł czwarty. Roszczenia z własności. §§ 985—1007. — — Tytuł piąty. Współwłasność. §§ 1008—1011.

Rozdział czwarty. Dziedziczne prawo budowania. §§ 1012—1017.

Rozdział piąty. Służebności: Tytuł pierwszy. Służebności gruntowe. §§ 1018—1029. — — Tytuł drugi. Użytkowanie. I. Użytkowanie rzeczy. §§ 1030—1067. — II. Użytkowanie praw. §§ 1068—1084. — III. Użytkowanie majątku. §§ 1085—1089. — — Tytuł trzeci. Ograniczone służebności osobiste. §§ 1090—1093.

Rozdział szósty. Prawo pierwokupu. §§ 1094—1104.

Rozdział siódmy. Ciężary rzeczowe. §§ 1105—1112.

Rozdział ósmy. Hipoteka, dług gruntowy, dług rentowy: Tytuł pierwszy. Hipoteka. §§ 1113—1190. — Tytuł drugi. Dług gruntowy i rentowy: I. Dług gruntowy. §§ 1191—1198. — Dług rentowy. §§ 1199—1203.

Rozdział dziewiąty. Prawo zastawu na rzeczach ruchomych i prawach: Tytuł pierwszy. Prawo zastawu na rzeczach ruchomych. §§ 1204—1272. — Tytuł drugi. Prawo zastawu na prawach. §§ 1273—1296.

KSIĘGA CZWARTA.

PRAWO FAMILIJNE.

Rozdział pierwszy. Małżeństwo: Tytuł pierwszy. Zaręczyny. §§ 1297—1302. — Tytuł drugi. Zawarcie małżeństwa. §§ 1303—1322. — Tytuł trzeci. Nieważność i zacepalność małżeństwa. §§ 1323—1347. — Tytuł czwarty. Ponowne zawarcie małżeństwa w razie uznania za zmarłego. §§ 1348 do 1352. — Tytuł piąty. Skutki małżeństwa w ogólności. §§ 1353—1362. — Tytuł szósty. Małżeńskie prawo majątkowe. I. Ustawowe prawo majątkowe: 1. Przepisy ogólne. §§ 1363 do 1372. 2. Zarząd i użytkowanie. §§ 1373—1409. 3. Odpowiedzialność za długi. §§ 1410—1417. 4. Ukończenie zarządu i użytkowania. §§ 1418—1425. 5. Rozdział majątku. §§ 1426 do 1431. — II. Umowne prawo majątkowe: 1. Ogólne przepisy. §§ 1432—1436. 2. Ogólna wspólność majątkowa. §§ 1437—1518. 3. Wspólność dorobku. §§ 1519—1548. 4. Wspólność majątku ruchomego i dorobku. §§ 1549—1557. — III. Rejestr praw majątkowych. §§ 1558—1563. — Tytuł siódmy. Rozwód. §§ 1564—1587. — Tytuł ósmy. Zobowiązania kościelne. § 1588.

Rozdział drugi. Pokrewieństwo: Tytuł pierwszy. Ogólne przepisy. §§ 1589—1590. — Tytuł drugi. Pochodzenie ślubne. §§ 1591—1600. — Tytuł trzeci. Obowiązek utrzymania. §§ 1601—1615. — Tytuł czwarty. Prawne stanowisko ślubnych dzieci: I. Stosunek prawny między rodzicami i dzieckiem w ogólności. §§ 1616—1625. — II. Władza rodzicielska. § 1626: 1. Władza rodzicielska ojca. §§ 1627—1683. 2. Władza rodzicielska matki. §§ 1684—1698. — Tytuł piąty.

Prawne stanowisko dzieci z nieważnych małżeństw. §§ 1699 do 1704. — — Tytuł szósty. Prawne stanowisko nieślubnych dzieci. §§ 1705—1718. — — Tytuł siódmy. Legitymacja nieślubnych dzieci: I. Legitymacja przez następujące małżeństwo. §§ 1719—1722. — II. Uznanie ślubności. (Ehelichkeitserklärung). §§ 1723—1740. — — Tytuł ósmy. Przyniesienie. §§ 1741—1772.

Rozdział trzeci. Opieka: Tytuł pierwszy. Opieka nad małoletnimi: I. Zarządzenie opieki. §§ 1773—1792. — II. Sprawowanie opieki. §§ 1793—1836. — III. Piecza i nadzór Sądu opiekuńczego. §§ 1837—1448. — IV. Współdziałanie gminnej Rady sieroczej. §§ 1849—1851. — V. Opieka uwolniona. §§ 1852—1857. — VI. Rada rodzinna. §§ 1858—1881. — VII. Ukończenie opieki. §§ 1882—1895. — — Tytuł drugi. Opieka na pełnoletnimi. §§ 1896—1908. — — Tytuł trzeci. Kuratela. §§ 1909—1921.

K S I Ę G A P I Ą T A.

PRAWO SPADKOWE.

Rozdział pierwszy. Następstwo w dziedziczeniu. §§ 1922—1941.

Rozdział drugi. Stanowisko prawne dziedzica: Tytuł pierwszy. Przyjęcie i nieprzyjęcie spadku. Piecza Sądu spadkowego. §§ 1942—1966. — — Tytuł drugi. Odpowiedzialność dziedzica za zobowiązania spadkowe: I. Zobowiązania spadkowe. §§ 1967—1969. — II. Publiczne wezwanie wierzycieli. §§ 1970—1974. — III. Ograniczenie odpowiedzialności dziedzica. §§ 1975—1992. — IV. Sporządzenie inwentarza. Nieograniczona odpowiedzialność dziedzica. §§ 1993—2013. — V. Zarzuty odraczające. §§ 2014—2017. — — Tytuł trzeci. Roszczenie spadkowe. §§ 2018—2031. — — Tytuł czwarty. Mnogość dziedziców: I. Stosunek prawny dziedziców między sobą. §§ 2032—2057. — II. Stosunek prawny między dziedzicami a wierzycielami spadkowymi. §§ 2058—2063.

Rozdział trzeci. Testament: Tytuł pierwszy. Przepisy ogólne. §§ 2064—2086. — — Tytuł drugi. Ustanowienie dzie-

dzica. §§ 2087—2099. — — Tytuł trzeci. Ustanowienie dziedzica podstawionego. §§ 2100—2146. — — Tytuł czwarty. Zapis. §§ 2147—2191. — — Tytuł piąty. Zlecenie. §§ 2192 do 2196. — — Tytuł szósty. Wykonawca testamentu. §§ 2197 do 2228. — — Tytuł siódmy. Sporządzenie i zniesienie testamentu. §§ 2229—2264. — — Tytuł ósmy. Testament wspólny. §§ 2265—2273.

Rozdział czwarty. Umowa dziedziczenia. §§ 2274—2302.

Rozdział piąty. Zachowek. §§ 2303—2338.

Rozdział szósty. Niegodność dziedziczenia. §§ 2339 do 2345.

Rozdział siódmy. Zrzeczenie się spadku. §§ 2346—2352.

Rozdział ósmy. Dekret dziedzictwa. §§ 2353—2370.

Rozdział dziewiąty. Kupno spadku. §§ 2371—2385.

USTAWA WPROWADCZA

DO KODEKSU CYWILNEGO Z 18 SIERPNIĄ 1896.

Rozdział pierwszy. Przepisy ogólne. Art. 1—31.

Rozdział drugi. Stosunek kodeksu cywilnego do ustaw Rzeszy. Art. 32—54.

Rozdział trzeci. Stosunek kodeksu cywilnego do ustaw krajowych. Art. 55—152.

Rozdział czwarty. Przepisy przejściowe. Art. 153—218.

Skorowidz.

OD TŁUMACZY.

Niniejsze tłumaczenie kodeksu cywilnego, obowiązującego na ziemiach, należących do b. zaboru pruskiego, stara się zapobiec istnjącemu brakowi należytego polskiego tłumaczenia tego kodeksu.

Przy tłumaczeniu używano utartych już po największej części w polskiej terminologii prawniczej wyrażań i posługiwano się w tej mierze polskimi tłumaczeniami austriackiego kodeksu cywilnego Jaworskiego, Wróblewskiego, Kasparka, Koniecznego, Tilla (II i III nowela), oraz istnjącym tłumaczeniem niemieckiego kodeksu cywilnego Zborowskiego.

Ponieważ jednak niemiecki kodeks cywilny zawiera wiele określeń, na które nie ustalil się jeszcze odpowiednik w dotychczasowej terminologii prawniczej, starano się te określenia zastąpić już istnjącymi innemi, a odpowiadającymi niemieckim określeniom co do znaczenia, względnie określeniami obecnie już powszechnie używanymi, pozostawiając krytyce i wiedzy prawniczej ocenę, czy one są odpowiednie i ewentualne ustalenie odpowiedniego określenia. Zestawienie tych określeń zawarte w spisie poniżej.

Przy sporządzaniu napisów wzorowano się na istnjących niemieckich wydaniach kodeksu Fischera-Henlego, Achillesa i Rosenthala, zaś przy układaniu skorowidza posługiwano się wydaniem kodeksu Panniera.

Anerbenrecht — prawo niepodzielnego dziedziczenia

Anfall — przypadnięcie

Auflassung — zdanie

Anschlagung — nieprzyjęcie

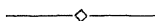
Ausspielvertrag — umowa o puszczenie na losy

Auszug — wycug

- Bannrecht — prawo mili morskiej
bedenken — obdarzyć
Berufung — powołanie
Bestallung — dekret
Beurkundung — udokumentowanie
billiges Ermessen — uznanie odpowiadające słuszności
Bündnerrecht — prawo o zagrodnikach
Ehelichkeitserklärung — uznanie ślubności
Eigenbesitz — posiadanie własne
Eigenbesitzer — posiadacz, posiadający rzecz jako własną
Einigung — zgoda
Einsetzung — ustanowienie
Ersatzerbe — dziedzic zastępca
fortgesetzte Gütergemeinschaft — przedłużona wspólność ma-
jątkowa
Gesammtgläubiger — wierzyciel solidarny
Gestammthypothek — hipoteka łączna
Geschäftsführung ohne Auftrag — załatwianie sprawy bez zle-
cenia
Güterstand — stan majątkowy
Häuslerrecht — prawo o chałupnikach
Kraftloserklärung — pozbawienie mocy
Landgut — posiadłość ziemska
Minderung — zmniejszenie ceny kupna
Treu und Glauben — zasady uczciwości i wzajemnego zaufania
Ueberbau — wbudowanie się
Wandelung — rozwiązanie umowy
Zahlungssperre — zakaz wypłaty
Zuwendung — przysporzenie.
-

SKOROWIDZ

CYFRY BEZ DODATKU OZNACZAJĄ §§-y, CYFRY Z „a“ OZNACZAJĄ
ARTYKUŁY USTAWY WPROWADCZEJ, LITERA „n“ PO CYFRACH
OZNACZA NASTĘPNE.

A.

Abstrakcyjne przyrzeczenie długu 780, uznanie długu 781.
Accessio possessionis 943.
Actio commodati contraria 600, confessoria 1027.
Ademptio legati 2172.
Administracyjna władza, sąd, sprzeciw przec. towarzystw. 61, 62, przedawnienie roszczeń należących do 220, rozstrzygn. o rodzaju przymus. wychow. a 135.
Adopcja p. przysposobienie.
Adwokaci, przedawnienie roszczeń 196.
Agnaci 1589.
Agrarne ustawy a 113 n.
Akuszerki, przedawn. roszczeń 196 l. 14.
Alimenta, alimentacja p. utrzymanie.
Alluvio a 65.
Alternatywne świadczenie p. wybieralne ś.
Amortyzacyjne ustawy a 86.
Anatocyzm, zakaz 248.
Antichresis 1213 n.
Areszt 135, 136, 161, 184, 353, 499, 883, 1984, 1990, 2016, 2115.
Arrha p. zadatek.
Ascendenci p. rodzice, dziadkowie, pradiadkowie.
Asekuracja p. ubezpieczenie.

B.

Bank, odsetki od odsetek 248, lokata pieniędzy pupil. 1808.
Beneficium competentiae 519, excussionis 771.
Bezczne zachowanie się, powód do rozvodu 1568, do zarządzeń sądu opiekuń. 1666, odebranie zachowku 2333, 2336.
Bezprocentowy, dług, zapłata przed płatnością 272, zapis długu na okazie. za okazaniem 799, a 74.
Bezrogi, rękojmia z powodu wad 481n.
Bezskuteczność rozporządzeń 135, umowy 319, potrącenia 388, czasokresu do sporządź. inwentarza 2000, rozporządzeń testament. 2085, 2268, 2270, 2289, zapisów 2160, 2162, 2169, zleceń 2195, zleceń 2195, umowy dziedziczenia 2298.
Bezwłocznie, pojęcie 121.
Biedni, przysporzenie w rozp. ostat. woli 2070, zakłady, prawo do spadku a 103, 139.
Bigamja, 1309, 1326, 1565, 2335.
Bilans, przy składaniu rachun. z opieki 1841.
Błąd, przy oświadc. woli 119 n, 318, załatwianiu sprawy bez zlecenia 686, ugodzie 779, zawarciu mał-

- żeń. 1332 n, przyjęciu spadku 1949, testamentie 2078, 2080. p. też wprowadzenie w błąd.
- Braki rzeczy** sprzedanej 459 n, darowanej 524, najętej 537, wygozdzonej 600, dzieła 633 n; p. też rękojmia.
- Brat**, jako dziedzic podstaw. 2109, j. zapisobiorca 2163.
- Brevi manu traditio** 929.
- Browar**, przynależność 98.
- Budowania**, dziedziczne prawo. 1012 n, 916, a 184.
- Budowla**, przy umowie o dzieło 638, 648, dziedzic. prawie budowania 1012 n.
- Budowlany przedsiębiorca**, roszczenie o hipot. zabezpiecz. 648.
- Budynek**, jako część składowa 94, 95, j. przynależność 98, zawalenie się 836, 908, budowanie poza granicę 912 n, ubezpieczenie 1128, zniszczenie a 110, służbie Bożej poświęcony a 133.
- Bydło**, przynależność 98, kupno, 481n.

C.

- Cena targowa** 385, 453, 764, 1221, 1235, 1295, ogólna 469, 471 n, 508.
- Chałupnik** a 63.
- Choroba umysłowa**, ubezwłasnowoln. 6, a 155, niezdolność do działań prawn. 104, rozwód z powodu, 1569, 1583.
- Ciało**, naruszenie, obowiąz. odszkodow. 823, 836, 843, 847.
- Ciąża** 1963, 2043, 2141.
- Ciężary rzeczowe** 1105 n, rzeczy, obowiąz. ponoszenia, rozdział między zobowiąz. 103, publiczne 436, 1047, 1385, przy kupnie 446, rzeczy wynajętej 546, wspólnej 748, j. nakłady posiadacza 995, przy użytkowaniu 1047, mająt. wniesion. 1385 n, 1529, mająt. dziecka 1654 n, spadku 2022, 2126,

- zapisanej rzeczy 2185, przy kupnie spadku 2379 n.
- Cmentarze** a 113.
- Collatio** p. wyrównanie.
- Constitutum possessorium** 930.
- Córka**, wyprawa 1620 n.
- Ćwierć roku** p. kwartał.
- Czasokresy**, przepisy interpretacyjne 186 n, początek 187, koniec 188, przedłużenie 190.
- Czci obywatel. prawa**, skutki utraty 1318, 1781 l. 4, 2237.
- Czeladnicy**, przedawn. roszczeń 196 l. 9.
- Część**, obowiązkowa p. zachowek, spadku, przyjęcie lub nieprzyj. 1950, p. cz. ułamkowa.
- Częściowa nieważność czynn. prawnej** 139, świadczenie 208, 266, 320, 641, niemożliwość świadczenia 280, 307, 323, 325, 351, zaspokojenie wierzyc. hipot. 1145.
- Części składowe rzeczy** 93 n, gruntu 95, 890, 946, 1043, 1044, 1120 n, rzeczy ruchomych 947, 997, nabycie przez właściciela 953, oddzielenie 997, prawo użytkowcy do 1037, hipoteka 1120, pierwszego dziedzica 2123.
- Część ułamkowa majątku**, przeniesienie, 310, 311, wspólność wedle 741, a 173, współwłasność wedle 1008, j. przedmiot pr. pierwokupu 1095, obciążenie ciężarem rzeczowym 1106, hipoteka 1114, ustanowienie dziedzicem części n. 2088, zapisobiorca 2157.
- Czynności prawne** 104 n, forma 125, a 11, nieważne 125, 134, 138, 139, 141, zaczepialne 142 n, potwierdzenie 144. pełnomocnika 174, przedsięwzięcie zastępcy ze sobą samym 181, żony 1398 n, 1460, 1532, między małżonkami 1406, ojca za dziecko 1643, między opiekunem a pupilem 1795, posiadacza spadku 2019, pierw. dziedzica 2111, spadkodawcy przy umowie dziedziczenia 2286.

D.

Daniny, odpowiedzial. przy kupnie gruntu 436, przy kupnie spadku 2379, zwrot zapłaconych a 104.

Darowizna 516 n, forma 518, odpowiedzialność darującego 521, 2385, odwołanie 530, 1584, nieprzyjęcie przez żonę 1406, 1453, z mająt. wspólnego 1446, wyłączenie ze wspóln. mająt. 1477, j. mająt. wniesiony 1521, 1551, ojca za dziecko 1641, opiekuna za pupila 1804, pierwsz. dziedzica 2113, spadkodawcy 2287, na wypadek śmierci 2301, przy obliczaniu zachowku 2325 n.

Dekret dziedzictwa 2353 n, wniosek o udzielenie, wymogi 2354, odebranie mylnego 2361, 2362.

Dekret opiekuńczy 1791 n, 1881, 1893.

Delatio p. powołanie.

Delictum p. niedozwolone czyny.

Dentysta, przedawnienie roszczeń 196 l. 14.

Depositum irregulare 700.

Depozyt, złożenie do, w celu zabezpieczenia 232 n, w celu uniknięcia egzek. 268, w celu dopełnienia 372 n, 422, 432, najwyższej oferty 489, przy publicz. przyrzeczeniu 660, przechowaniu 688 n, użytkowaniu praw 1077, 1082, w celu zaspokoj. wierzyc. hipot. 1142, 1171, zastawu 1217, kwoty uzyskanej ze sprzedaży zastawu 1219, przez zastawiającego 1224, rzeczy dłużnej 1281, mająt. wniesion. 1392, 1393, utrzymanie za nieślub. dziecko 1716, mająt. pupilarn. 1814 n, 1818, 1853, przedmiotów spadkow. 1960, przez pierwsz. dziedzica 2116, 2117, własność i postępowanie a 144 do 146.

Derelictio p. porzucenie.

Diei addictio, 271.

Diligentia quam suis 277 p. też staranność.

Dissensus 154, 155.

Dług gruntowy 1191 n, a 53, 60, 117, 118, 195, złożenie zabezp. 232, 238, usunięcie przez sprzedającego 439, zmiana stopnia pierwszeń. 880, użytkowanie 1080, właściciela 1177, 1196, zmiana 1198, 1203, prawozastawu na 1291, przy wspólności mająt. ruchom. i dorobku 1551, ulokowanie pieniędzy pupil. 1807, rozporząd. opiekuna 1819, 1821, pierw. dziedzica 2114.

— list a 195, przedłożenie 896, własność 952, na okaziciela 1195.

Dług rentowy 1199 n, a 53, 60, 117, złożenie zabezpiecz. 232, 238, usunięcie przez sprzedającego 439, zmiana stopnia pierwszeń. 880, użytkowanie 1047, 1080, zamiana na dług grunt. 1203, prawo zastawu na 1291, należący do mająt. wnies. 1551, lokata pieniędzy pupil. 1807, rozporządzenie opiekuna 1819, pierwsz. dziedz. 2114, na zapisanym gruncie 2165.

— list, przedłożenie 896, własność 952.

Dobra wiara p. wiara.

Dobre obyczaje p. obyczaje.

Dodatek żony do pokrycia wydatków małżeńskich 1371, 1427 n, 1441, utrzymanie 1585.

Dodatki dostarczenie przez przedsiębiorcę dzieła 651.

Dokument, podpis 126, publicz. uwierzyteln. 129, 403, złożenie do depozytu 372, ustępstwa 402 n, 409 n, wydanie przy kupnie 444, na okaziciela z przyrzecz. świadcz. 807, wgląd 810, własność 952.

— dowodowy wydanie 402, 444.

Domniemanie, na korzyść wpisanego wzgl. wykreśl. prawa 891, na korzyść posiadacza 938, 1006, na korzyść męża, wierzycieli 1362, odnoś. do mająt. wniesion. 1527,

- na korzyść ślubu, urodz. 1591, 1720, na korzyść dziedzica podanego w dekrecie dziedzictwa 2365, 2366.
- Domowa wspólność** 617, 2028.
- Doniesienie**, o spóźnieniu oświadczenia przyjęcia 149, o zgaśnięciu pełnomocnictwa 171, o złożeniu do depozytu 374, o ustępstwie pretensji 409 n, o wadach przy kupnie 478, 485, przy najmie 545, 576, o przekroczeniu kosztorysu 650, przy zleceniu i załatwianiu sprawy bez zlecenia 663, 665, 673, 681, przechowaniu 692, gospodarzowi domu zajezd. o utracie rzeczy 703, o śmierci spółnika 727, wierzyciela ręcycielowi 777, asygnatarjusza 789, o stracie kuponów 804, o znalezieniu 965, użytkowcy o niebezpieczeństwie grożącym rzeczy 1042, ubezpieczającego wierzyc. hipot. 1128, przy publicznej licytacji 1166, przy ustanowieniu zastawu 1205, w razie grożącego zepsucia zastawu 1218, o sprzedaży zastawu 1220, 1237, 1241, o zastawieniu pretensji 1280, o ściągnięciu pretensji 1285, 1289, o zamiarze zawarcia ponown. małżeń. 1669, gminnej rady sieroczej 1675, 1805, opiekuna kontroluj. 1799, o konieczności kurateli 1909, o nastaniu dziedziczenia podstawion. 2146, o sprzedaży spadku 2384.
- Dopelnienie**, ręka w rękę, 274, zgaśnięcie stosunku dłużnika pod 362 n, przez solidarn. dłużnika 422, przy kupnie 473 n, miejsce i czas 453, zobowiązań spadkow. przy kupnie spadku 2378. p. też świadczenie.
- Dopisanie gruntu** 890, 1131, a 119,
- Doradca matki** 1687 n, 1702, 1707, a 205, marnotrawcy a 156, słabego na umyśle a 211.
- Doręczenie publiczne oświadczenia woli** 132.
- Droga**, naprawa przez dzierżawcę 582, regulacja a 113, konieczna 917, 918, a 123.
- Drzewo**, 907, 910, 911, 923, a 71, 181, owocowe na granicy a 122.
- Duchowne stowarzyszenia**, a 84, 86.
- Duchowny**, następstwo części dochodów służb. 411, wypowiedz. najmu 570, rozszczenie a 80 n, 125.
- Dyferencyjny interes** 764.
- Dym z gruntu sąsiedn.** 906.
- Dyspensa**, p. zwolnienie.
- Dziadek**, powołanie do opieki 1776, 1899.
- Dziadkowie**, prawo spadkowe 1926, 1931.
- Dzieci**, miejsce zamiesz. 11, niezdołn. do działań prawnych 104, przedawn. roszczeń między rodzicami a dz. 204, zawarcie małżeń. 1305, wychowanie 1631, 1666, 1708, z nieważn. małżeń. 1699 n., rozszczenie o utrzymaniu 1712, 1713. p. też, ślubne, nieślubne dzieci, potomkowie, przysposobione dzieci, małoletnie dzieci.
- Dzienny robotnik**, przedawn. roszczeń 196 l. 9.
- Dzień urodzenia** 187.
- Dziedzic**, odwołanie fundacji 81, przedawnienie roszczeń wobec, 202, spłata 312, darowizny 530, najmobiorcy, prawo wypowiedz. 569, odwołanie zlecenia 857, doniesienie d. o zaczepieniu małżeń. 1342, obowiązek utrzymania 1582 1712, 1969, pojęcie 1922, 1923, ustanowienie 1937 n, 2087 n, obciążenie zleceniem 1940, 1941, 2192 n, umowy 1941, (we wspólnym testam. 2270, w umowie dziedzicz. 2278), przyjęcie, nieprzyjęcie spadku 1943 n, powołanie 1948, 1953 (kilkakrotne 1927, 1934, 1951, 2007), błąd co do powodu powołania 1949, załatwiania spraw spadkowych 1959, wy-

- pośredkowanie nieznanych 1965, odpowiedzial. za zobowiąz. spadkowe 1967 n, 2007, 2058 n, ograniczona odpowiedzialn. 1973, 1975 n, 1989, 1990, nieograniczona odpowiedzialn. 1994, 2005, 2006, 2013, 2015, nakłady 1978, 1991, wydanie spadku 1990, 1992, sporządzenie inwentarza 1993 n, obowiązek udzielenia wyjaśnień 2003, przysięga manifest. 2006, zarzuty 2014, 2015, wniosek o wywołanie wierzycieli spadk. 2015, 2016, kilku dz. 2032—2057, 2092, stosunek prawny między dzieć. a wierzycielami spadk. 2058 n, obciążenie d. zapisami 2147.
- **podstawiony**, ustanowienie 2100 n, kurator dla 1913, śmierć przed otwarciem spadku 2108, zamiannow. wykonawcy testam. dla 2222, ustanowienie dz. p. uprawnionego do zachowku 2338, podanie w dekrecie dziedzictwa 2373.
  - **ustawowy** 1924 n, ustanowienie d. n. dziedzicem 2066, podstawionym 2104 n, obdarzenie zapisem 2149.
  - **zastępca** 2096 n, 2051, 2053, 2102,
- Dziedziczna część**, 1922, 1927, 1934, umowa o 312, podwyższenie 1935, kilka 1934, 1951, nieprzyjęcie 1952, ustawowa 1505, 2067, wspólna 2093, 2094, p. przyrost.
- Dzielo**, umowa o 631 n, 675.
- Dzierżawa** 581 n, a 171 n, 188, posiadanie pośrednie dzierżawcy 868, przy użytkowaniu 1056, mająt. wniesion. 1432, dziecka 1663, pupila 1822, przy dziedzic. podstawion. 2135.
- **czynsz** 584, przedawn. zaległ. 197, odpowiedzialn. za hipotekę 1123 n.
  - **wieczysta** a 63.
- Dziki zwierzęta**, przywłaszczenie 960, p. też zwierzyna.

E.

- Edyktalne postępowanie** p. wywoławcze postępow.
- Ewikeja** p. rękojmia.
- Exceptio plurium** 1717.

F.

- Fabryka**, przynależność 98.
- Fabryczni robotnicy**, przedawn. roszczeń 196 l. 1.
- Fabrykant**, dto.
- Familijna rada**, 1858 n, 1791, 1905, a 210.
- Familijne prawo** 1297 n, obcokrajowców a 7, 18 n.
- Fideikomisy rodzinne** a 59 n.
- Forma**, zgłoszenie do rejestru towarzystw 77, czynności prawnych 125, a 11, umów 126 n, potwierdzenia zaczepialnej czynności prawnej 144, udzielenia pełnomocnictwa 167, zezwolenia 182, umowy o pozbycie gruntu 313, 873, pr. odkupu 497, przy pierwokupnie 505, przyrzecz. darowizny 518, umowy najmu 566, przyrzecz. renty dożywotn. 761, przyrzecz. poręki 766, przyrzecz. długu 780, 782, uznania długu 781, 782, przyjęcia przekazu 784, przeniesienia przekazu 792, zawarcia małżeństwa 1316 n, 1324, a 13, 40, umowy małżeń. 1434, zrzeczenia się udziału we wspóln. mająt. 1491, zniesienia przedłużon. wspóln. majątk. 1492, przybrania poprzedniego nazwiska przez żonę 1575, zrzeczenia się użytkowania przez ojca 1662, umowy przysposobienia 1750, nieprzyjęcia spadku 1945, zapisu 2180, zaczepienia nieprzyjęcia 1955, zaczepienia rozporząd. ostat. woli 2081, testamentu 2231 n, 2247 n, umowy dziedziczenia 2276, 2290, 2296, odebrania zachowku 2336.

Forma, brak formy, czynności prawnej 125, przy zawarciu małżeń. 1344, 1345, 1699, 1771, sanacja b. z. 313, 518, 766.

Fundacja, a 85, 91, 138, powstanie 80 n, prawa publiczn. 89, sporządzona przez spadkodawcę 2043.

G.

Galezie 910.

Garnizon, miejsce zamiesz. 9.

Gatunkowe rzeczy, przedmiot. stosunku dłużn. 243, 279, 300, rękojmia za wady, 480, 491, darowizna 524, zapis 2155, 2182, 2183.

Gazy 906.

Glina, wydobywanie przez użytkowce 1038.

Głuchy, kuratela 1910.

Głuchoniemy, szkoda, 828.

Gmina, potrącenie 395, prawo na rzeczach znalezionych 976, odpowiedzialn. za swych urzędników a 77, realna a 164.

Gminna rada sieroca p. rada sieroca.

Gołębie, przywłaszczenie a 130.

Górnice prawo a 67, 68.

Gospodarstwo domowe, odrębne, żony 1361, kierownictwo 1356, usługi dzieci 1617, rodzicielska 1617 n.

— **przedmioty**, 1382, 1642, 1932, 1969.

Gospodarze domów zajezdnych, przedawnienie roszczeń 196 l. 4, wniesienie rzeczy 701 n.

Gra, 762 n.

Granica, budowanie poza, 912 n, ustalenie 919, 920, drzewo na 923.

Grawirowanie 950.

Groble, prawo a 66.

Groźba, zaczeplenie oświadczenia woli z powodu 123, 124, 318, małżeństwa 1335, 1346, 1704, uznania ślubności 1599, przyjęcia lub nieprzyj. spadku 1954, rozporząd. ostat. woli 2078, umowy dziedziczenia 2283, powód do

niegodności dziedziczenia 2339, l. 3.

Grube niedbalstwo p. niedbalstwo.

Grunt, istotne części składowe 94 n, porzucenie w razie zwłoki wierzyciela 303, forma umowy o pozbycie 313, a 142, rękojmia za wady w prawie przy kupnie g. 435 n, przyrzeczenie pewnej wielkości g. przy kupnie 468, odkup 503, pierwokupno 509, prawa na 873 n, nabycie i utrata własności 873, 925 n, a 88, 127, użytkowanie 1048, 1055, 1056, należący do mająt. wniesion. 1423, wspólnego mająt. 1445, wspóln. mająt. wspólności mająt. ruchom. i dorobku 1551, dziecka 1663, pupila 1821, ograniczenia a 52, 117 n, ochrona a 107.

— **rolny**, dzierżawa 582 n, wydanie przez posiadacza 998, 1421, użytkowanie 1055, należący do dziecka 1663, wydanie dziedzicowi podstaw. 2130.

H.

Hipoteka 1113 n, przedawnienie roszczeń z 223, zabezpieczenie h. a. 232, 238, a 91, przejście 401, przejęcie 416, 418, obowiązek usunięcia przy kupnie 439, h. przy poręce 776, zmiana stopnia pierwszeństwa 880, ustanowienie 1113, 1188, 1190, a 60, wpis 1115, 1169, nabycie 1117, 1167, rozmiar 1120, 1123, 1126 n, 1131, zagrożenie 1133, wypowiedzenie 1141, 1160, 2114, umorzenie 1142, 1144, 1145, zaspokojenie przez egzekucję 1147, podział 1151, 1152, ustępstwo 1153 n, zrzeczenie się 1168, zjednoczenie z własnością 1177, zgąśnięcie 1178, 1181, wykreślenie 1179, zniesienie 1183, zamiana na dług gruntowy 1198, lokata pieniędzy pupilar. 1807, na zapisanych gruntach 2165 n.—

Hipoteka kaucyjna 1190.

- książkowa 1116 n, 1139, 1154, 1160.
- łączna 1132, 1143, 1172 n, 1181, 1182.
- list 1116 n, własność 952.
- listowa h. 1116 n, forma odstąpienia 1154, legitymacja wierzyciela 1155, 1160 n.
- właściciela 1163, 1168, 1170 n, 2165.
- zabezpieczająca 1184 n, 1287, a 91, 192 n, złożenie zabezpieczenia 238, roszczenie przedsiębiorcy budowlanego o 648, częściowa 1151 n.

I.

- Interes publiczny** przy zleceniu 525, 2194, przy załatwieniu sprawy bez zlecenia 679.
- Interpretacja oświadczenia woli** 133, umów 157, rozporząd. ostat. woli 2084.
- Interusurium** 217, 813, 1133, 1217.
- Inwentarz gruntu**, w razie dzierżawy 586 n, prawo zastawu wydzierżawiającego 590, użytkowanie 1048, przy mająt. wniesion. 1378, dziedziczenia podstawion. 2111.
- **spadku**, pojęcie 1993, sporządzenie 2002 n, a 148, przez żonę 1406, 1453, 1508, dziedzica 1993 n, 2215, małżonka 2008, współdziedzica 2063, pierwszego dziedzica 2114, sprzedającego spadek 2383, niezupełny 2005, uzupełnienie 2006, skutek 2002, czasokres do sporządzenia 1994 n, 2003 n, 2012.
- Istotne części składowe** 93, 94.
- Ius offerendi** 268, 1249.

J.

- Jawność rejestru towarzystw** 79, rejestru praw majątk. 1563.
- Jednostronna czynność prawna małolet.** 107, 111, 114, zaczepienie 143, pełnomocn. 174, 180, żony odn. do maj. wniesion. 1398, 1403, opiekuna 1831, 1832.

K.

- Kamienie**, wydobywanie przez użytkowcę 1037.
- Karalny czyn**, uzyskanie posiadania zapomocą, 992, przez posiadacza spadku 2025, p. też niedozwolone czyny.
- Kara konwencjonalna** p. kara umowna.
- Kara porządkowa**, przeciw towarzystwu 78, opiekunowi 1788, 1837, członkom rady familijnej 1875.
- Kara umowna** 339 n, 1210, 1297.
- Karty**, w celu świadczenia okazicelowi 807.
- Kasy chorych**, potrącenie 394.
- Kasy oszczędności**, a 99, oprocentowanie 248, lokaty pieniędzy pupil. 1807, książeczki 808.
- Kasy pogrzebowe**, potrącenie 394.
- Kasy publiczne**, wypłaty z, a 92.
- Kaucja** p. zabezpieczenie.
- Kaucyjna hipoteka** 1190, pr. zastawu 1271.
- Klasa osób**, obdarzenie w rozp. ostat. woli 2071.
- Kolej żelazna**, przedawn. roszczeń 196 l. 3, odpowiedzialność a 105.
- Komornik sądowy**, doręczenie oświadczenia woli 132, przedawn. roszczeń 196 l. 15, licytacja 383.
- Kompensata** p. potrącenie.
- Komunalne związki**, potrącenie 395, odpowiedzialn. za urzędników a 77, przeniesienie gruntów a 126.
- Koń**, rękojmia z powodu wad 481 n.
- Końcowy termin** przy czynn. prawn. 163, przy ustanow. dziedzica 2104 n.
- Kongregacje duchowne**, ograniczenia w nabytcu a 87.
- Koniec czasokresu** 188, miesiąca 192.
- Konieczność wyższa** przy przedawn. 203, odpowiedzialn. gospod. domu zajezd. 701, przy sporządz. inwentarza 1996.
- Konkurs**, towarzystwa 42, 74 n, fundacji 86, korporacji i t. d. prawa publiczn. 89, zgłoszenie w k.

- przerzywa przedawnienie 209, przedawnienie roszczenia ustalonego w k. 218, odebranie depozytu przez deponenta w czasie k. 377, spółnika 728, 736, głównego dłużnika przy poręce 733, męża 1419, 1453, 1547, ojca 1647, niezdolność do opieki w czasie k. 1781.
- spadkowy p. spadek.
- Kopalnia** j. przedmiot użytkow. 1038, należąca do spadku 2123.
- Koryto** rzeki opuszczone a 65.
- Korzenie** 910.
- Kościół**, miejsce w. a 133, ciężar kościelny a 130.
- Koszta**, uzyskania owoców 102, przysięgi manifest. 261, policzenie świadczenia na 367, kwitu 369, złożenia do depozytu 381, licytacji 386, ustępstwa 403, oddanie przedmiotu kupna i mierzenie 448, zdania i t. d. 449, żywienia 488, przy wygodzeniu 601, przy wspólności 748, wypowiedzenia przy poręce 767, przedłożenia rzeczy 811, sprostowania księgi grunt. 897, odgraniczenia 919, przy użytkowaniu 1035, 1038, 1045, hipotece 1118, 1159, 1178, pr. zastawu 1210, mająt. wniesion. 1384, sporu 1387, 1412, 1415 n, 1460, 1463, 1464, 1532, 1535, 1536, obrony żony 1387, złożenie zabezpieczenia przez opiekuna 1844, wezwanie wierzycieli spadkow. 2061, sporządzenia spisu spadku 2121, 2215, niesłuszne pobranie a 104.
- Kosztorys** przy umowie o dzieło 650.
- Kosztowności**, złożenie do depozytu 372, gospodarzowi domu zajezd. 702, dziecka 1667, pupila 1818 n, spadku 1960.
- Kredyt**, zlecenie udzielenia, odpowiedzialność 778, zagrożenie k. 824, pobranie pieniędzy na k. dziecka 1643, pupila 1822.
- Krewni**, zawarcie małżeństwa 1310, 1327, j. świadkowie przy zawieraniu małżeń. 1318, obowiązek utrzymania 1601 n, 1739, 1766, ojca przy uznaniu ślubności 1737, przysposabiającego 1763, przysposobionego 1764, 1766, j. opiekunowie 1779, przesłuchanie 1847, 1859, ustanowienie dziedzicami bez bliższego oznaczenia 2067.
- Krzewy na granicy** 907, 923, a 183.
- Książkowe pretensje** 232, 236, 1393, 1667, 1807, 1815, 1816, 1820, 1853, 2117, 2118.
- Księga gruntowa**, zaufanie do 891, 892, 1148, sprostowanie 894 n, 1144, 1167, 1438, a 113, założenie a 186 n.
- Księża** p. duchowni.
- Kupiec**, przedawnienie roszczeń 1961.1.
- Kupno** 433 n, wedle próby 494, na próbę 495, odkupno 497 n, pierwokupno 504 n, spadku 2385 n.
- Kuratela** 1909 n, małoletn. 1909, ułomnego, głuchego, ślepego. niemego 1910, nieobecnego 1911, płodu 1912, nieznanych uczestników 1913, przy publiczn. składkach 1914, nad obcokrajowcem a 23.
- Kuźnia**, przynależność 98.
- Kwartal**, obliczenie 189.
- Kwit** 368 n, upoważnienie do odbioru oddawcy 370.

L.

- Las**, użytkowanie 1038, należący do spadku 2123.
- Legat** p. zapis.
- Legityma** p. zachówek.
- Legitymacja** nieślubn. dzieci 1719 n, 1723 n, a 22, pupila 1883.
- Legitymowane dzieci**, miejsce zamiesz. 11.
- Lekarze**, przedawn. roszczeń 196 l. 14.
- Lenno** a 59.
- Leśne stowarzyszenie** a 83.

Lichwa 138.

Licytacja, przyjęcie do skutku umowy 156, publiczna 383, sprzedaż złożonej do depozytu rzeczy 383 n, kupno przy 461, 935, sprzedaż w razie rozwiązania umowy 498, rzeczy wspólnej 753, rzeczy znalezionych 979 n, zastawu 1219, 1220, 1235 n.

— **przymusowa** 456 n, 1166.

Likwidacja towarzystw 47 n, 76.

List, zawarcie umowy zapomocą 127, długu grunt. p. dług gruntowy, długu rentowego p. dług rentowy, hipoteczny p. hipoteka, zastawny, lokata pieniędzy pupilar. 1807.

Lokata pieniędzy, żony 1377, dziecka 1642, 1690, pupila 1806 n, 1852, a 99, 212, pieniędzy spadkowych przez pierwsz. dziedz. 2119.

Los, rozstrzygnięcie przez 659, 752, loteryjny, przedawnienie 196 l. 5, puszczenie na 763.

Loterja, umowa 763.

M.

Majątek a 9, towarzystw 45 n, przejęcie 311, 330, 419, użytkowanie 1085 n, nieruchomości małżonków 1551, wolny dziecka 1650, 1651, — spis m. dziecka 1640, 1667, 1669, 1692, 1760, pupila 1802.

Małoletni, uppełnoletnienie 3 n, zdolność do działań praw. 1062, wyrządzenie szkody przez 828, odpowiedzialność w razie zaniedbania nadzoru nad 832, zawarcie małżeństwa przez 1305, nie nadaje się na świadka przy zawieraniu małżeń. 1318, j. opiekun 1781, testament 2229, 2238, 2247, j. świadek testament. 2237 p. też dzieci.

Małżeńska umowa 1368, 1432 n, 1437, 1440, 1508, 1523, 1526, 1553, 1557, 1561, 2276, a 15, 200, forma 1434, wpis do rejestru praw majątek 1558 n.

Małżeństwo, prowizja za pośrednictwo 656, zawarcie 1303 n, a 13, 198, forma zawarcia 1316 n, a 13, przez obcokrajowca 1315, a 13, nieważność 1309 n, 1323, 1345, 1771, skarga o unieważnienie 1309, 1324, 1329, ponowne zawarcie 1313 n, 1348 n, 1493, 1579, 1581, 1669, 1697, 1845, zaczepialność 1330 n, 1351, 1586, skarga zaczepna 1341, 1350, skutki 1353 n, rozwód 1564, kościelne obowiązki 1588.

Małżonkowie, przedawn. wzajemn. roszczeń 204, osobiste stosunki wzajemne 1353, a 14, 199, obowiązki utrzymania 1360, 1361, 1608, udział we wspólnym majątku 1442, rozporząd. ostat. woli 1511 n., 1516, naddział 1932, przysporzenie w rozporząd. ostat. woli na rzecz 2077, niezdolność do fungowania j. świadek testam. 2234, wspólny testament 2265 n, umowa dziedziczenia między 2275 n, prawo do zachowku 2303, 2335, zrzeczenie się spadku 2346 n.

Marki na okaziciela 807.

Marnotranny, ubezwłasnowolnienie 114, 1468, 1495, a 156, wykluczenie od opieki 1780, rady familij 1865, testament 2229, potomek 2338.

Maszyny we fabrykach, przynależność 98.

Materiał, dostarczenie przez zamawiającego dzieło 651.

Matka, zezwol. na zawarcie małżeń. 1305, staranie o dziecko 1634, władza rodzicielska 1684 n, małoletnia 1696, znajomość nieważności małżeń. 1702, zezwolenie na przysposobienie 1747, wyznaczenie opiekuna 1776, 1782, 1855, j. opiekunka 1778, 1899, 1904, pr. spadkowe 1925, roszczenie o utrzymanie 1939, 1963, p. też nieślubna matka.

Mąż, obowiązek utrzymania 1360, 1361, prawo rozporządzania i zarządu 1363 n, 1373 n, 1443 n, ponoszenie ciężarów 1385 n, odpowiedzialność za długi 1388, 1530, 1535, 1536, złożenie zabezpieczenia 1391, 1392, zatwierdzenie czynności prawn. żony 1396, 1397, zastępstwo przez żonę 1401, 1450, zgoda na prowadz. przez żonę przedsiębior. zarobk. 1405, pozostający pod opieką 1409, 1457, uznanie za zmarłego 1420, a 9, postępowanie karne przeciw 1536.

Meljoracyjna pożyczka a 118.

Miejsce świadczenia p. świadczenie zamieszkania 7 n, małżonków 1786, 1920, 1944, 1954, a 8, 9, 15, 16, 24, 25.

Miesiąc, obliczenie 192.

Mieszkanie, j. służebność 1093, niezdrowe 544, mąż oznacza 1354, opróżnienie, czasokresy a 93.

Milczące, przedłużenie umowy najmu 568, najmu według 625, umówienie wynagrodzenia przy umowie najmu usług 612, o dzieło 632, o pośrednictwo 653, o przechowanie 698,

Minerały, nie podlegające przepisom górniczym, wydobywanie a 68.

Młyn 98, prawo a 65.

Mnogość, wierzycieli lub dłużników 356, 420 n, pretensji przy umorzeniu długu 366, pretensji przy potrąceniu 396, sprzedanych rzeczy 469, uczestników przy kupnie 474, przy odkupnie 502, pierwokupnie 513, publicz. przyrzeczeniu 660, ręczycieli 769, przy wyrządzeniu szkody 830 840, dziedziców 2033 n, 2088 n, 2148, 2319, 2357, zapisobiorców 2151 n.

Morski testament 2251.

Morze, uznanie za zmarłego, kto zaginął podczas podróży m. 16.

Mur między gruntami 921.

N.

Nabycie, z powodu czyjejś śmierci, (pojęcie) 1369, ograniczenie n. osób prawniczych a 86, zakonów religij. itd. a 87, cudzoziemców a 88.

Naczelnik gminy, testament przed 2249, a 150.

Nadanie rzeczy zdeponować się mającej na pocztę 375.

Naddział małżonka 1932, 2311.

Nadoferta 156.

Nadużycie praw męża 1353, ojca 1666.

Nadzór, odpowiedzialn. za czyny niedozwolone w razie zaniedbania n. 832, 834, 841, z mocy władzy rodziciel. 1631, sądu opiekuńcz. 1837 n.

Nagroda, ubieganie się o 661.

Najem 535 n, a 93, 171, 172, 188, przy użytkowaniu 1056, hipotecę 1123 n, mająt. wniesion. 1423, przez ojca 1663, opiekuna 1822, 1902, pierw. dziedzica 2135.

— czynsz, przedawn. 197, odpowiedzialność przy hipotecę 1123.

— forma umowy o 566, zawarcie przez opiekuna 1822 l. 5, 1922.

— czasokresy opróżnienia mieszkania a 93.

Najmobioreca prawa i obowiązki.

Najmodawca, prawa i obowiązki 535 n, prawo zastawu 509 n, 704.

Nakaz zapłaty, przerwa przedawn. 209, 213, j. upomnienie 284.

Nakładowe prawo a 76.

Nakłady 256, 257, 304, na uzyskanie owoców 102, prawo zatrzymania z powodu 273, na dłużną rzecz 292, przy odstąpieniu 347, sprzedającego 450, przy odkupnie 500, 501. obdarowanego 526, na przedmiot najmu 547, 558, dzierżawcy 592, biorącego we wygodzenie 601, przy umowie o dzieło 633, przy umowie o pośrednictwo 652, 654, zleceniu 669 n, załatwienie sprawy bez zlecenia 683, prze-

- chowaniu 693, obowiązku wydania odebranej rzeczy 850, znalezienie rzeczy 972, posiadacza 994 n, 1001 n, użytkowcy 1049, 1057, na zastaw 1210, 1216, przy zaręczynach 1298, żony 1387, 1429, zarządzie mająt. wniesion. 1390, dziecka 1618, ojca dla dziecka 1648, opiekuna 1835, przy zarządzie spadku 1978, 1991, posiadacza spadku 2022, pierwszego dziedzica 2124, 2125, 2138, obciążonego 2185, przy kupnie spadku 2381.
- Naprawy przy dzierżawie** 582, użytkowaniu 1041 n.
- Naruszenie w posiadaniu** 858 n, obowiązków urzęd. p. obowiązek.
- Narzeczeni, obdarzenie w rozporz. ostat. woli** 2077. umowa dziedziczenia 2275, 2276, 2279, 2290.
- Narzędzia, robocze małżonków** 1477, żony 1362, dzieci 1650.
- Nasciturus p. płód.**
- Nasienie, istotna część składowa gruntu** 94.
- Nauczyciele, przedawnienie roszczeń o wynagrodz.** 196, ustępstwo płacy 411, wypowiedzenie najmu 570, stosunku służb. 622, roszczenia i zobowiązania ze stosunku służbow. a 80.
- Nawiązka za ból** 847.
- Nawodnienie a 65.**
- Nawóz, j. przynależn.** 98, przy dzierżawie 593.
- Nazwisko, prawo do** 12, rodzinne żony 1355, rozwiedzionej żony 1577, ślubnych dzieci 1616, nieslubnych dzieci 1706, a 208, przysposobionych dzieci 1758, 1772.
- Nędza darującego** 519.
- Negotiorum gestio p. załatwienie sprawy bez zlecenia.**
- Niebezpieczeństwo, życia, uznanie za zmarłego** 17 n, śmierć we wspólnem n. 20, przesyłki pieniędzy 270, przejście w razie zwłoki wierzyciela 300, przy złożeniu do depozytu 379, kupnie 446 n, 451, inwentarza przy dzierżawie 588, przy umowie o dzieło 644, przedłożeniu rzeczy 811, n. życia, zaniechanie zapowiedzi 1316, n. przy kupnie spadku 2380.
- Niedbalstwo, pojęcie** 276, przy czynach niedozwol. 823, urzędnika 839.
- **grube** 277, 287, 300, kupującego 460, darującego 521, 529, najmobiorcy 539, dającego we wygodz. 599, przy załatwianiu sprawy bez zlecenia 680, przy wbudowaniu się 912, znalazcy 968.
- Niedobór, przy długi solidar.** 426, przy licytacji 1166.
- Niedostatek darującego** 519.
- Niedozwolony czyn** 823 n, wykluczenie prawa zatrzymania 273, potrącenia 393, uzyskanie posiadania przez 992, popełniony zagranicą a 12.
- Niedziela, koniec czasokresu** 193.
- Niegodność dziedziczenia** 2339 n, 1506, dochodzenie skargą 2340 n.
- Niemżliwe świadczenie, umowa o** 306 n, zapis 2171 n.
- Niemożliwość świadczenia, przy zobowiąz. wybieraln.** 265, dodatkowa 275, 279 n, przy dwustronnych umowach 323 n. przy wierzyteln. i długi solidarn. 425, żądanie zwrotu z powodu 815, przy zleceniu 2196, częściowa 280, 307, 323 n.
- **wydania** 292, 347, 351, 498, 848, 2021, 2023, 2375.
- Niemówność świadczenia** 275, 279.
- Niemy, kuratela** 1910, testament 2243.
- Nieobecność, żony** 1379, 1447, męża 1358, 1401, 1450.
- Nieobecny, zacepienie oświadcz. woli wobec** 121, oświadcz. woli wobec 130 n, 147, 152, kurator dla 1911.
- Nieograniczona odpowiedzialność dziedzica** 2005 n, 2013, 2383, wspól-

diedzica 2059, 2063, dziedzica podstawion. 2144.

Niepodzielne świadczenie 431 n, dziedziczenie a 64.

Nieprawdziwość księgi grunt. p. niezgodność ks. gr.

Nieprzenośne, roszczenia o prawa: odkup 514, usługi 613, zlecenie 664, użytkowanie 1059, 1069, ograniczona służebn. osobista 1092, prawa męża 1408, o wyprawę 1623, ojcowskie użytkowanie 1658.

Nieprzyjęcie, oferty 146, zlecenia 663, opieki 1786, urzędu wykonaw. testam. 2202.

— **spadku** 1406, 1453, 1643, 1822, 1942 n, 1957, 2142, części dziedziczn. 2306, zapisu 2180, 2307 n, 2321.

— **czasokres do** 1943 n, 1952 n, 1956, 1998, 2306.

Nieprzytomność, nieważność oświadczenia woli 105, czyn niedozwolony popełniony podczas 827, nieważność małżeń. 1325.

Nieślubne dzieci, a 20 n, 208, miejsce zamieszk. 11, zezwol. na zawarcie małżeń. 1305, nie są spokrewnione z ojcem 1589, prawne stanowisko 1705 n, przysposobienie 1747, opieka 1778, legitymacja 1791 n,

Nieślubna matka, roszczenia 1715 n, stosunek do dziecka 1706, a 20, przy przysposob. 1765, j. opiekunka 1900.

Nieślubność dziecka urodzonego w czasie lub po rozwiąz. małżeństwa 1593.

Nieślubny ojciec, obowiązek utrzymania 1708 n, a 21.

Niesłuszne wzbogacenie p. wzbogacenie.

Nieważność oświadczenia woli 105, 116, 117, 122, czynności prawnych 125, 134, 138, częściowa 139, umów 306, 310, 312, 2302, zapisów długu 795, umowy o zakaz pozbywania 1136, przejściu

własności zastawu 1229, kary na wypadek odstąpienia od zaręczyn 1297, małżeństwa 1309, 1313, 1323, n, 1343 n, 1669 n, 1721, 1771, 2077, a 207, z p. żądań spadkodawcy 2235, 2°, rozporząd. ostat. woli 2270, rozporząd. o umowie dziedzic. 2298.

Niewiadomość zawiniona 122, 132, 1980.

Niezdolność do działań prawnych, powód 104, oświadczenie woli niezdolnego 105, nastanie po złożeniu oświadc. woli 130, przed przyjęciem oferty 153, przy zleceniu 672, przy przekazie 791, przed wydaniem zapisu długu na okaziciela 794, nieważność małżeńst. z powodu 1325, zaczepienie małżeńst. przez ustawowego zastępcę z powodu 1336 n, zaczepienie ślubności w razie 1595, ojca 1676, niezdolność do przyjęcia opieki z powodu 1780, urzędu członka rady familijn. 1865, wykonawcy testamentu 2201, przy umowie dziedziczenia 2282, zrzczeniu się spadku 2347, 2351 n.

Niezgodność, księgi gruntowej z prawdziwym stanem prawnym 1140, dekretu dziedzictwa 2361 n.

Nieznani uczestnicy, kuratela 1913, dziedzice 1960.

Notarialne udokumentowanie p. udokumentowanie.

Notariusz, przedawn. roszczeń 196 l. 15, właściwość 1035, 1145, 1434, 1750, 2231 n, 2238, 2276, 2314, 2356.

O.

Obce prawo, zastosowanie a 7 n.

Obciążenie gruntu 873, 881, 1105 n, 1113 n, rzeczy wspólnej 1009.

Obcokrajowiec, zdolność do działań prawn. a 7, ubezłasnowoln. a 8, 23, uznanie za zmarłego a 9, zawarcie małżeń. 1315, a 13, (mał-

żeńskie prawo majątk. a 15, 16), opieka a 23, dziedziczenie po a 25, nabycie gruntu a 88.

Obcowanie cielesne pozamałżeń. 825, 847, 1300, 171 1717.

Obejrzanie rzeczy, z wolenie na 809.

Oberżysta p. gospod. domu zajezdn.

Obliczenie czasokre 187 n, zachowku 2310 n.

Obowiązek, urzędowy, odpowiedzialność za naruszenie 839, 841, doniesienia o śmierci opiekuna 1894, opiekuna kontrolującego 1799, o nieprzyjęciu zlecenia 663.

Obrachunek, przyrzeczenie (uznanie) długu na podstawie o 782.

Obraza, odpowiedzialność za szkodę 823.

Obrobienie, nabycie własności 950.

Obrona konieczna 227.

Obyczaje dobre, wykroczenie przeciw 138, 817, 826, a 30.

Oceniiciel gruntowy, odpowiedzialność a 79.

Oddalenie skargi, wpływ na przedawn. 212.

Oddanie znalezionej rzeczy 967, 978, testamentu 2259.

Oddziaływanie na obcy grunt 906, 907.

Oddzielenie owoców 953 n.

Odebranie, zdolności prawnej towarzystwu 43 n, 73 n, przy kupnie 433, używania wynajętej rzeczy 578, przy umowie najmu usług 611, umowie o dzieło 640, 646, spółnikowi uprawnienia do załatw. czynn. 712, 715, posiadania 858, 861, 1004, udziału potomkowi przy przedłuż. wspóln. mająt. 1513 n, ojcu mocy zastępczej 1630, opiekunowi 1796, starania o osobę dziecka 1630, 1666, zarządu majątku 1666 n, zarządu spadku 2129, testamentu 2256, 2272 zachowku 2333 n.

Odgraniczenie 919.

Odkupu, prawo 497 n.

Odległość od granicy 907, a 124.

Odłączenie owoców 953 n.

Odpadnięcie dziedzica 2051, 2069.

Odpisy z rej. towarzystw 79, rejestru praw majątk. 1563, testamentu 2264.

Odpowiedzialność, towarzystw za działalność przełożenia 31, 42, dłużnika 276, 286, 300, za staranność jak we własnych sprawach 277, 708, 1359, 1664, 2131, za osoby trzecie 278, 831 n, sprzedającego 436 n, 459 n, przejmującego majątek 419, sprzedającego przy odkupnie 498, darującego 521, 523, 524, najmodawcy 571, przy wygodzeniu 599, zamawiającego dzieło 645, załatwiającego sprawę bez zlecenia 677 n, spółnika 708, ręcyciela 776, 778, urzędnika 839, a 78, dziedzica z prenotacji 884, znalazcy 968, posiadacza 989, 990, gruntu za hipotekę 1118, 1132, zastawu 1210, nowego zastawnika 1251, okrętu 1264, małżonków 1359, męża wobec wierzycieli 1388, sędziego opiekuńczego 1674, 1848, 1872, doradcy matki 1694, nieprzyjmującego opiekę 1787, opiekuna 1833, dziedzica 1967, 1975 n, 2005 n, 2013, 2058, a 24, posiadacza spadku 2023 n, 2029, dziedzica podstawion. 2144, pierwszego dziedzica 2145, wykonawcy testamentu 2219, sprzedawcy spadku 2376, kupującego spadek 2382, za urzędników a 77, urzędników za pomocników i t. d. a 78, oceniicieli gruntów a 79, kolei żelaznej i t. d. a 105.

Odsetki 301, przedawnienie 197, 223, wysokość ustawowych 246, umownych 247, 248, podczas zwłoki dłużnika 288, 289, wierzyciela 301, w razie częściowego uiszczania 367, 396, złożenia do depozytu 379, od ceny kupna 452, przy pożyczce 608, wydaniu niesłuszn. wzbogacenia 820, ode-

- braniu rzeczy 849, użytkowaniu 1047, 1076, 1088, hipotece 1105, 1118, 1119, 1145, 1158, 1159, 1178, długu gruntowego 1191, 1192, przy prawie zastawu 1210, 1264, 1289.
- **odsetki od odsetek** 248, 289.
- **pośrednie** 272, 813, 1133.
- **zapłata**, przerywa przedawn. 208.
- **zwłoki** 288 n, 301, 522, 1146.
- Odstąpienie**, od zaręczyn 1298 n, umowy dziedziczenia 2293 n.
- **prawo o.** od umowy 346 n, 286, 325 n, od kupna 454 n, od darowizny 527, umowy o dzieło 636.
- Odstęp od granicy** 907, a 124.
- Odstępne** 359, 336.
- Odszkodowanie**, obowiązek towarzystw 31, 42, przy zaczepieniu oświadc. woli 122, przy warunku 160, zastępcy 179, przy samoobronie i samopomocy 228, 229, rozmiar 249 n, z powodu niedopełnienia 280 n, 286, 325, 326, 341, 440, 463, w razie zwłoki 286, 289, z powodu niemożliwości świadczenia 307, z powodu wad 477, najmobiocy 545, zleceniobiorcy 677, załatwiającego sprawę bez zlecenia 678, deponenta 694, gospodarza domu zajezd. 701, spółnika 723, wystawcy zapisu długu 795, z powodu niedozwolonego czynu 823 n, urzędnika 839, 841, a 77, 78, przy odnoszeniu rzeczy z cudzego gruntu 867, nieprzedawnienie roszczenia o odszk. wpisanego do księgi grunt. 902, przy oddziaływaniu na cudzy grunt 904, zastawnika 1243, z powodu zerwania zaręczyn 1298 n, opiekuna 1833, pierwszego dziedzica 2138, kolei żelazn. a 105. przy zbiegowisku, skupieniu i rozruchach a 108, wywłaszczeniu a 109.
- Odwodnienie**, przepisy o, a 65.
- Odwolanie fundacji** 81, umów 109, 178, 1397, 1830, oświadc. woli 130, pełnomocnictwa 168, 171, zgody na czynność prawną 183, darowizny 530 n, przyrzecz. udzielenia pożyczki 610, publicz. przyrzecz. 658, zlecenia 671, przekazu 790, darowizny między małżonk. 1584, rozporządzenia ostat. woli 2252 n, 2257, 2271.
- Oferta** 145 n, nieprzyjęcie przez żonę 1406, 1453.
- Ofiarowanie świadczenia** 293.
- Ogłoszenie publiczne**, pełnomocn. 171, 173, licytacji rzeczy zdeponowanej 383, publicz. przyrzeczenia 657, zatwierdzenia zapisów długu na okazie. 795, licytacji rzeczy znalezion. 980 n, sprzedaży zastawu 1237, wpisu do rejestru praw majątk. 1562, zarządu spadku 1983, wezwania wierzycieli spadkow. 2061.
- Ogólna cena p.** cena ogólna.
- Ograniczenie rozporządzalności** 135, 136, a 168, długu gatunkowego 243, długu wybieralnego 263, 265, obowiązku rękojmi 443, 476, 540, 577, 637, rozporządzalności gruntem 892, 894, roszczenia o utrzymanie 1611, uprawnienia opiekuna do zastępstwa 1795, odpowiedzialn. dziedzica 1975 n, 2144, 2206, podstawionego 2144, zachowku 2338.
- Ograniczona**, zdolność do działań prawnych 8, 106 n, 114, 131, 165, 206, 686, 939, 2275, a 7, służebność osobista 1090 n, a 115, 191.
- Ogród**, szkody wyrządzone przez zwierzynę a 71.
- Ogrodenie**, naprawa przy dzierżawie 582.
- Ojciec**, zezwolenie na zawarcie małżeń. 1305, prawa i obowiązki wobec dzieci 1627 n, 1701, 1703, 1723 n, a 202, wyznaczenie i wykluczenie opiekuna 1777, 1782, j. opiekun 1898, 1903, p. też nieślubny ojciec.
- Ojcostwo**, uznanie 1598, 1718, 1720.

Okręt, sprzedaż 435, prawo zastawu 1242 n, na udziale 1272, rejestr 1259 n, przedsiębiorstwa a 125.

Opieczętowanie, spadku 1960, a 140, testamentu 2246, umowy dziedziczenia 2277.

Opieka, nad małolet., zarządzenie 1773 n, a 210, wykluczenie od 1780 n, obowiązek przyjęcia 1785, 1787 n, nieprzyjęcie 1786 n, sprawowanie 1793 n, a 136, piecza sądu opiekuncz. 1837, współdziałanie gminnej rady sieroczej 1849 n, ukończenie 1882 n, a 160, uwolniona 1852 n, nad pełnoletnimi 1896 n, tymczasowa 1906 n, a 114 n, nad obcokrajowcem a 23.

Opiekun, przedawn. roszczeń między o. a pupilem 204, powołanie 1776 n, wyznaczenie w rozporząd. ostat. woli 1777, urzędnicy j. o. 1784, ustanowienie i zobowiązanie 1789 n, 1888, sprawowanie opieki 1793 n, kilku 1797 n, zarząd majątku 1802, lokata pieniędzy pupilarn. 1806 n, odpowiedzialność 1833, zwrot wydatków 1835, wynagrodzenie 1836, składanie rachunków 1840 n, 1854, 1890 n, zwolnienie 1886 n, śmierć 1894, przysposobienie pupila 1752, czynności prawne między o. a pupilem 1795.

— **kontrolujący**, ustanowienie 1792, 1852, obowiązki 1799, 1802, 1809 n, 1812, 1832, 1835, 1842, 1854, 1891, przesłuchanie 1826, odpowiedzialność 1833, nakłady 1835, wynagrodzenie 1836, śmierć 1894, zwolnienie 1895, przy opiece nad pełnolet. 1903, kurateli 1915.

Opuszczenie złośliwe, powód do rozvodu 1567.

Osły, rękojmia z powodu wad 481 n.

Osoba prawnicza, 21 n, 89, a 86, 163 n, j. użytkowca 1061, j. dziedzic 2044, 2101, 2105, 2109, j. zapisobiorca 2163.

Oświadczenie woli 116 n, wobec towarzystwa 28, małolet. 105, 106, wobec drugiego 122, 130, 131, skuteczność wobec nieobecnego 130 n, doręczenie 132, interpretacja 133, przez zastępcę 164 n.

Otwarcie testamentu 2260 n, 2273, umowy dziedziczenia 2300.

Owee, rękojmia z powodu wad 481 n.

Owoce, pojęcie 99 n, prawo zastawu wydzierżawiającego 585, przy wspólności 743, spadające na sąsiedni grunt 911, nabycie własności 923, 953 n, przez użytkowcę 1039, wydanie przez posiadacza 993, przez posiadacza spadku 2020, dziedzica 2184,

koszta pobierania 998, podział między dziedziców 2038, pobranie przez pierwszego dziedzica 2133.

Oznaczenie świadcz. wzajemn. przez stronę 315 n, przez osobę trzecią 317 n, treści rozporząd. ostat. woli przez osobę trzecią 2065, 2151 n, 2193, 2198.

Oznajmienie sporu, przerwa przedawnienia 209, 215, przy rękojmi z powodu wad 478.

P.

Państwo, odpowiedzialn. za urzędników a 77, hipoteczne zabezpiecz. pretensji p. a 91, stopień pierwszeństwa jego pretensji a 118, przeniesienie własności a 126.

— **zatwierdzenie statutu towarzystwa** przez 33, fundacji 80, 82 n, loterii 763, wydanie zapisów długu na okaziciela 795.

— **nadanie zdolności prawnej towarzystwu** przez 22.

Papiery na okaziciela j. środek do złożenia zabezpiecz. 234, nabycie własności na skradzionych 935, 1006, użytkowanie 1081 n, prawo zastawu 1293 n, małżonków (domniemanie) 1362, żony 1392,

- pupila 1814, 1853, w razie dziedzic. podstawion. 2116.
- Papiery na zlecenie zabezpieczenie** 234, użytkowanie 1081 n, małżonków 1362, nabycie środkami mająt. wniesion. 1381, dziecka 1646, pupila 1814, 1853, przy dziedzic. podstawion. 2116.
- Para, oddziaływanie na cudzy grunt** 906.
- Pełnoletni, opieka nad** 1896 n, kuratela nad 1910, dzieci, zastąpienie zezwolenia na zawarcie małżeń. 1308.
- Pełnoletność** 2 n, a 7, 153.
- Pełnomocnictwo** 166 n, przy nieprzyjęciu spadku 1945, dokument 172, 175 n.
- Pełnomocnik** 174, 175, 1945.
- Piasek, uzyskiwanie przez użytkownicę** 1037.
- Pień, dziedziczenie wedle** 1924, 1927.
- Pieniądże, złożenie j. zabezpiecz.** 232 n, przesyłka 270, złożenie do depoz. 372, a 146, użycie przez zleceńbiorkę 668, przez przechowcę 698, odpowiedzialn. gospod. domu zajezd. za 702, nabycie własności na 935, 1006, 1007, znalezione 981 n.
- Pierwokupu, prawo** 504 n, 1094 n, współdziedzica 2034 n.
- Pierwszy dziedzic** 2106, 2110 n, 2144 n.
- Piętro, własność wedle** a 182, zadne dziedziczne prawo budowania 1014.
- Pijaństwo, ubezwłasnowolnienie** 6, 114, wykluczenie od opieki 1780, rady familijnej 1865, sporządzenie testament. przez ubezwłasnowolnionego z powodu 2229 n.
- Placa spoczynkowa, przedawnienie za-
ległej** 197, ustępstwo 411, przeniesienie i potrącenie a 81, p. też pobory.
- Placa tymczasowa** dto.
- Plan gospodarczy** 1038, 2123.
- Platność, zapłata przed** 272, pożyczki, 609, czynszu najmu 551, dzierżawnego 584, kapitału długu grunt. 1193.
- Plód** 1912, 1918, 1923, 1963, 2141.
- Plody, gruntu j. części skład.** 94, rzeczy 99, nabycie 953 n, odpowiedzialn. za hipotekę 1120, zastaw 1212, odrębna własność a 181.
- Pobory służbowe, ustępstwo** 411, przedawnienie 196 l. 8 p. też płaca.
- Pobyt, oznaczenie miejsca p. dziecka** 1631.
- Pochodzenie, ślubne** 1591, z nieważn. małżeń. 1699, nieslubne 1705.
- Początek, zdolności prawnej** 1, czasokresu 187, miesiąca 193, przedawn. 198 n, czasokresu rękojmi 483, zasiedzenia 942.
- Początkowy termin, przy czynn. prawnych** 163, 308, przy przysporzeniach za wypadek śmierci 2066, 2070, zapisach 2162, 2177.
- Poczęcie, czas** 1591, 1592, 1717, 1720.
- Poczęte, a nieurodzone dziecko, roszczenie odszkodow. w razie śmierci obowiązan. do utrzymania** 804, j. dziedzic 1923, 1963, współdziedzic 2043, dziedzic podstawiony 2141.
- Podarunek ślubny** 1932.
- Podstęp, podstępne wprowadzenie w błąd jako powód do zacepienia** 123 n, 318, 1334, 1337, 1599, 2339, sprzedającego 443, 460, 463, 476 n, darującego 523, 524, najmodawcy 540, przy wygodzeniu 600, przy umowie o dzieło 637, przy zapisie 2182, 2183, darowiznie na wypad. śmierci 2385.
- Poddzierzawa** 581, 549, 556.
- Podnajem** 549, 556.
- Podstawiony dziedzic p. dziedzic.**
- Podwyższenie wkładki spółnika** 707, stopy procent. 1119, 1264.
- Podżegacz, odpowiedzialn. za czyn niedozwolony** 830.
- Podział, majątku spółki** 719, wspólnego przedmiotu 725 n, 1010,

